

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมวัดจำปา

ARCHITECTURAL CONSERVATION AND DEVELOPMENT
CONCEPT OF CHUMPA TEMPLE

ธวัชศักดิ์ ทวารังชันทร์

THAWEESAK WARNGCHAN

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2545

ISBN 974-648-911-9

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมวัดจำปา

ARCHITECTURAL CONSERVATION AND DEVELOPMENT
CONCEPT OF CHUMPA TEMPLE

ทวีศักดิ์ ห่วงจันทร์

THAWEESAK WARNGCHAN

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน 43726
วัน, เดือน, ปี 30 ก.ย. 2545

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2545

ISBN 974-648-911-9

**ARCHITECTURAL CONSERVATION AND DEVELOPMENT
CONCEPT OF CHUMPA TEMPLE**

THAWEESAK WARNGCHAN

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF INDUSTRIAL EDUCATION IN ARCHITECTURE
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGDUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG**

2002

ISBN 974-648-911-9

COPYRIGHT 2002

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรม

วัดจำปา

นักศึกษา

ทวีศักดิ์ หว่างจันทร์

รหัสประจำตัว

40064006

ปริญญา

ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต

สาขาวิชา

สถาปัตยกรรม

พ.ศ.

2545

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์สุรศักดิ์ กังขาว

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

รศ.ดร.ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์

อาจารย์สุทัศน์ จุฬามณี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษารูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมวัดจำปา

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือผู้ปกครองวัดจำปา 1 รูป ผู้เคยบวชเรียนช่วงปี พ.ศ. 2493-2498 จำนวน 5 คน ผู้มาทำบุญจำนวน 100 คน คณะกรรมการวัด และผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจภาคสนาม สัมภาษณ์ แบบสอบถามใช้คำร้อยละ เพื่อกำหนดรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของวัดจำปาทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาตามหลักอนุรักษ์แหล่งโบราณสถาน

ผลการวิจัยสรุปว่า

1. การพัฒนาวัดต้องยึดรูปแบบทางสถาปัตยกรรมทางศาสนา
2. การพัฒนาต้องใช้เทคโนโลยีผสมผสานกับงานทางสถาปัตยกรรมไทยประเพณี
3. การพัฒนาอาคารและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมในเขตอนุรักษ์ต้องยึดหลักการอนุรักษ์โบราณสถานแหล่งที่ตั้ง
4. การพัฒนาเป็นการแก้ปัญหาน้ำท่วมที่เป็นสาเหตุของการทำลายโบราณสถาน
5. ในการพัฒนาต้องควบคู่กับส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมภายในวัด

Thesis Title	Architectural Conservation And Development Concept Of Chumpa Temple
Student	Thaweesak Warngchan
Student ID	40064006
Degree	Master Of Industrial Education
Programme	Architecture
Year	2002
Thesis Advisor	Mr. Surasuk Kangkhao
Thesis Co-Advisor	Assoc.Prof.Dr Preeyaporn Wonganutrohd Mr Suthat Chufamanee

ABSTRACT

The purposes of research were to study of form and element of architecture and to present the development conservation and conservation Jampa Temple

The samples were a buddhist abbot and 5 buddhist monks since 2493-2498 B.C., who had preferred merit action about one hundred samples, and a place-old conservative expert, The ways of research were field work, observation, interview and the questionnaire%. The research was provided the form and element of architecture of Jampa Temple and to be the line of place-old conservation development.

The results were as follows :

1. Conservation and development should put highly on the form of religious architecture
2. Development must mixingly use technology and cultural architecture work
3. The architectural building and element development in conservative area must put highly on the principle of place-old conservative site
4. Development should be solved flood problem
5. In development and conservation should accompany with support of cultural art of the temple.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก อ. สุรศักดิ์ กังขาว รศ.ดร.ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ และอ.สุทัศน์ จุฬามณี ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำให้ความช่วยเหลือช่วยตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์สำเร็จอย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ผศ.สมพล คำรงเสถียร ดร.มาลัย จีรวัดพัฒนเกษตร์ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้วิทยานิพนธ์นี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ตลอดจนข้อคิดต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในการค้นคว้า และเป็นแนวทางในการจัดทำวิทยานิพนธ์จนประสบความสำเร็จ

ขอขอบคุณ อ.พวงเพชร รัตนรามา ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไข เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพสูงสุด

ขอขอบพระคุณพระครูสมุห์สยาม ปัญญาปัจโจโต อ.รณฤทธิ์ ธนโกเศศ ตลอดจนผู้มาทำบุญและผู้ให้ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ทุกท่าน

ขอขอบพระคุณ คุณธาดา วิทยาพูน ที่ให้แนวคิดในการทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการพัฒนาวัดจำปาเป็นวัดที่ผู้ทำวิทยานิพนธ์เคยบวชเรียนมาก่อนจนนำไปสู่การทำวิทยานิพนธ์ที่เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณหน่วยงานการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ตลอดจนผู้บังคับบัญชาทุกท่านที่ให้การสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จนเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ผู้เป็นที่เคารพรักอย่างยิ่งแม้ท่านไม่เห็นความสำเร็จครั้งนี้ก็ตาม รวมทั้งพี่น้องที่ให้ความรัก ให้กำลังใจ ให้ความสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือทุกด้าน ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ และบุคคลที่ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวไว้ในที่นี้ที่ให้การสนับสนุน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ และเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

และขอขอบคุณคุณเจเรียม หว่างจันท์ ภรรยาที่ให้ความช่วยในการพิมพ์วิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วง อีกทั้งภาพตะวันลูกที่กำลังเกิดมาซึ่งเป็นแรงบันดาลใจให้มีกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์อันใดที่เป็นผลจากการทำวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่คุณแม่ คุณแม่ และครู-อาจารย์ทุกท่านด้วยความเคารพยิ่ง

ทวีศักดิ์ หว่างจันท์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	II
กิตติกรรมประกาศ.....	III
สารบัญ.....	IV
สารบัญตาราง.....	VI
สารบัญภาพ.....	VIII
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	3
1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 แบบแผนทางสถาปัตยกรรมวัดจำปา.....	10
2.1.1 ประวัติวัดจำปา.....	10
2.1.2 แบบแผนอาคารทางสถาปัตยกรรมวัดจำปา.....	11
2.1.3 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมวัดจำปา.....	13
2.1.4 องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมวัดจำปา.....	13
2.2 แบบแผนทางสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3.....	15
2.2.1 รูปแบบของผังอาคารในรัชกาลที่ 3.....	15
2.2.2 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3.....	24
2.2.3 ศิลปการตกแต่งแบบจีนในสถาปัตยกรรม.....	26
2.2.4 ลักษณะและหน้าที่ของอาคารภายในวัด.....	30
2.3 แนวทางการออกแบบและการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย.....	35
2.3.1 แนวทางการออกแบบ.....	35
2.3.2 แนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรม.....	35
2.3.3 รูปแบบของงานทางสถาปัตยกรรม.....	37

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3.4 หลักการว่าด้วยการอนุรักษ์.....	40
2.4 การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดใน กรุงเทพมหานคร.....	42
2.4.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	42
2.4.2 สรุปบทบาทและสภาพปัญหาของวัดในปัจจุบัน.....	43
2.4.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์.....	44
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	47
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	47
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	48
3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ.....	52
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามและภาคเอกสาร.....	56
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสังเกต.....	129
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์.....	155
4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม.....	180
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	208
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	208
5.2 อภิปรายผล.....	220
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	223
5.3.1 ลักษณะเด่นของวัดกรณีศึกษาที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์และพัฒนา สถาปัตยกรรมวัดจำปา.....	223
5.3.2 แนวทางในการพัฒนารูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม.....	224
5.3.3 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่พัฒนา.....	233
5.3.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป.....	247

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	248
ภาคผนวก.....	249
ภาคผนวก ก คำศัพท์ คำแปล.....	250
ภาคผนวก ข หนังสืออนุมติหัวข้อวิทยานิพนธ์.....	252
ภาคผนวก ค แบบสอบถาม (Questionnaire).....	254

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส (โบสถ์หรือพระอุโบสถ).....	57
4.2 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส (โถงทางเข้าพระอุโบสถ).....	62
4.3 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส (วิหารคด).....	67
4.4 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส (เจดีย์).....	71
4.5 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส (ซุ้มประตูและกำแพงแก้ว).....	76
4.6 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส (ศาลาการเปรียญ).....	80
4.7 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส (หอระฆัง).....	84
4.8 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส (ศาลาท่าน้ำ).....	86
4.9 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส (ที่บรรจุงูศพ).....	88
4.10 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส (ศาลาเอนกประสงค์).....	90
4.11 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส (เมรุ).....	92
4.12 อาคารและถาวรวัตถุในเขตสังฆาวาส (กุฏิ).....	93
4.13 อาคารและถาวรวัตถุในเขตสังฆาวาส (หอนั่น).....	96
4.14 อาคารและถาวรวัตถุในเขตสังฆาวาส (หอไตร).....	98
4.15 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญในวันพระ.....	130
4.16 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญงานดักบาตรเทโวโลหน.....	135
4.17 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญงานประจำปี.....	137
4.18 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญวันขึ้นปีใหม่.....	138
4.19 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญวันเฉลิมพระชนมพรรษา.....	139
4.20 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญงานเทศน์มหาชาติ.....	142
4.21 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญวันสงกรานต์.....	143
4.22 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญอุทิศถวายแด่อดีตเจ้าอาวาส.....	145
4.23 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาร่วมงานและเจ้าภาพในงานต่างๆ.....	148
4.24 การดำเนินกิจกรรมในช่วงที่วัดไม่มีงาน.....	150
4.25 การดำเนินกิจกรรมของสงฆ์.....	151
4.26 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองวัด.....	156
4.27 แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน.....	159
4.28 แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน.....	162
4.29 แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน.....	165

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.30 แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน.....	168
4.31 แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน.....	171
4.32 แบบสัมภาษณ์คณะกรรมการวัด.....	175
4.33 ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบสอบถาม.....	181
4.34 ข้อมูลความคิดเห็นด้านผังบริเวณ.....	183
4.35 ข้อมูลความคิดเห็นในการทำกิจกรรมภายในอาคาร.....	189
4.36 ข้อมูลความคิดเห็นในการทำกิจกรรมภายนอกอาคาร.....	196
4.37 ข้อมูลความคิดเห็นด้านรูปแบบอาคาร.....	202
5.1 ลำดับงานในการพัฒนาและอนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรมวัดจำปา.....	227

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1	แผนผังวัดจำปา.....11
2.2	ผังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....16
2.3	ผังวัดสุทัศน์เทพวรารามราชวรมหาวิหาร.....17
2.4	ผังวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร.....19
2.5	ผังวัดเทพธิดารามวรวิหาร.....21
2.6	ผังวัดราชนัคคารามวรวิหาร.....22
2.7	ผังวัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร.....23
2.8	พระอุโบสถวัดราชโอรส ฯ.....24
2.9	พระปิ่นหย่าที่ประทับของรัชกาลที่ 4.....25
2.10	หน้าบันพระอุโบสถวัดราชโอรส.....26
2.11	ซุ้มประตูวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร.....27
2.12	การประดับเขมอ.....28
2.13	ภาพเขียนสีรูปเครื่องมงคลจีน.....29
2.14	ภาพประดับผนังเหนือช่องประตูหน้าต่าง.....30
4.1	การประดับหน้าบันพระอุโบสถ.....59
4.2	ลายอกเลาประตูพระอุโบสถ.....60
4.3	ลายอกเลาหน้าต่างพระอุโบสถ.....61
4.4	ฐานชุกชีประดิษฐานพระประธานประจำพระอุโบสถ.....61
4.5	โถงทางเข้าพระอุโบสถ.....63
4.6	ลายอกเลาประตูโถงทางเข้าพระอุโบสถด้านหน้า.....64
4.7	หน้าบันโถงทางเข้าพระอุโบสถทิศด้านทิศตะวันออก.....64
4.8	หน้าบันโถงทางเข้าพระอุโบสถด้านทิศตะวันตก.....65
4.9	พระพุทธรูปปูนปั้นลงรักปิดทองปางป่าเลไลยก์.....66
4.10	พระพุทธรูปปางห้ามสมุทรโลหะหล่อพุทธศตวรรษที่ 3.....66
4.11	วิหารคด.....69
4.12	เศียรพระพุทธรูปปูนปั้นชำรุดประจำวิหารคด.....69
4.13	ตะแอม์สันหลังการะเบียงคด.....70
4.14	เจดีย์ย่อมุมไม้สิบหก.....73

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.15 ลายปูนปั้นประดับเจดีย์ย่อมุมไม้สิบหก.....	74
4.16 เจดีย์กลางน้ำบรรจุอัฐิหลวงปู่โต๊ะ.....	75
4.17 เจดีย์ทรงระฆังคว่ำบรรจุอัฐิพระอริการเผือก.....	76
4.18 ชุ่มประตู่ทางเข้าพระอุโบสถ.....	78
4.19 ลายอกเลาชุ่มประตู่กำแพงแก้ว.....	79
4.20 กำแพงแก้ว.....	80
4.21 ศาลาการเปรียญ.....	82
4.22 ส่วนประกอบอาหารท้ายศาลาการเปรียญ.....	83
4.23 ฐานประดิษฐานพระประจำศาลาการเปรียญ.....	83
4.24 ธรรมเนียมทรงบุษบกประจำศาลาการเปรียญ.....	84
4.25 หอระฆัง.....	86
4.26 ศาลาทำน้ำ.....	88
4.27 ที่บรรจุศพ.....	89
4.28 ศาลาเอนกประสงค์.....	91
4.29 เมรุเผาศพ.....	93
4.30 กุฏิ.....	95
4.31 กุฏิเจ้าอาวาส.....	95
4.32 หอฉัน.....	97
4.33 ภาพพุทธประวัติสีน้ำมันบริเวณคอสองหอฉัน.....	97
4.34 หอไตร.....	99
4.35 คู่พระไตรปิฎกถลายรดน้ำ.....	100
4.36 พื้นที่โล่งด้านหน้ากลุ่มอาคารด้านริมคลอง.....	101
4.37 ส่วนพักผ่อนด้านข้างหอไตร.....	102
4.38 ส่วนพักผ่อนด้านหลังกุฏิ.....	103
4.39 พื้นที่โล่งภายในเขตอนุรักษ์.....	104
4.40 พื้นที่โล่งบริเวณอาคารบำเพ็ญกุศล.....	105
4.41 พื้นที่โล่งบริเวณลานจอดรถ.....	106
4.42 พื้นที่โล่งบริเวณเจดีย์กลางน้ำ.....	107

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.43 ภูมิผู้ปกครองวัดองค์ก่อน.....	107
4.44 พื้นที่โล่งบริเวณเจดีย์พระอิริการเผือก.....	108
4.45 บริเวณโรงเรียน กศน.	109
4.46 พื้นที่สวนหย่อมด้านหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถ.....	110
4.47 มุมมองด้านริมคลองบางระมาด.....	111
4.48 มุมมองด้านหน้าโบสถ์.....	113
4.49 มุมมองด้านหลังวัด.....	113
4.50 มุมมองจากถนนกาญจนาภิเษก.....	114
4.51 งานทำบุญตัดกระดาษโหวลโหลน.....	134
4.52 งานทำบุญประจำปี.....	136
4.53 งานทำบุญวันขึ้นปีใหม่.....	139
4.54 งานทำบุญเทศน์มหาชาติ.....	141
4.55 การจัดงานเลี้ยงอาหารในงานอุปสมบท.....	146
4.56 การจัดงานฌปนกิจศพ.....	148
5.1 การจัดผังกิจกรรมเดิม.....	235
5.2 ผังบริเวณอาคารเดิม.....	236
5.3 การจัดผังกิจกรรมใหม่.....	237
5.4 ผังบริเวณอาคารที่ได้รับการปรับปรุง.....	238
5.5 ชุมประตู่ทางเข้าจากถนนกาญจนาภิเษก.....	239
5.6 รูปแบบภูมิเจ้าอาวาส.....	240
5.7 การจัดพื้นที่ด้านหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถ.....	241
5.8 การเปิดมุมมองด้านภูมิเจ้าอาวาส.....	242
5.9 การจัดพื้นที่บริเวณเจดีย์กลางน้ำ.....	243
5.10 การจัดพื้นที่บริเวณเจดีย์พระอิริการเผือก.....	244
5.11 การจัดพื้นที่บริเวณเมรุเผาศพ.....	245
5.12 แบบกำแพงด้านหลังวัด.....	246

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสมัยที่อารยธรรมเจริญขึ้นมนุษย์ได้สร้างสรรค์ศิลปกรรมขึ้น เพื่อเพิ่มพูนความงาม ตั้งแต่บ้านหรือที่อยู่อาศัย วิศวกรรม สถาปัตยกรรม วรรณคดี ฯลฯ ซึ่งเรื่องเหล่านี้ถ้ามองอย่างผิวเผินแล้วจะไม่มีประโยชน์อันใด แต่ความจริงแล้วมีคุณค่าอย่างมาก เพราะความดีและความงามเป็นของคู่กัน สุนทรียศาสตร์จึงเป็นสิ่งบันดาลให้เกิดอุดมคติอันเป็นที่ปลูกฝังอบรมบ่มนิสัยมนุษย์ ทำให้สร้างงานคุณค่าทางศิลปกรรม และนำความเจริญมาสู่มวลมนุษยชาติ

(วรรณนิภา ๒๕๓๓ : 1)

สถาปัตยกรรมไทยก็เป็นงานหนึ่งของศิลปกรรมไทยที่บรรพชนไทยได้สร้างขึ้นนอกจากสนองพื้นฐานปัจจัยสี่แล้วยังได้สร้างงานเพื่อให้มีคุณค่า ไม่ว่าจะเป็นความงามในด้านความคิด ประชญา อุดมคติ รูปร่างต่าง ๆ ตลอดจนความงามอันเกิดจากองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมไทย เช่น งานประติมากรรม จิตรกรรม และอื่น ๆ ที่บรรพบุรุษชาวไทยได้สร้างงานไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแก่ชนชาติไทย (วรรณนิภา ๒๕๓๓ : 2)

ซึ่งผลงานของแต่ละยุคสมัยนั้นได้สะท้อนถึงความประณีตงดงามของจิตใจคนไทยโดยผลงานที่ทรงคุณค่าทั้งหลายจึงมักเกิดจากแรงบุญแรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชน และพลังความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์คั้งนั้นวัดและวังจึงเป็นแหล่งรวบรวมไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม (สุพิทรวง ธรรมพินดา 2532 : 205) วัดในประเทศไทยในทุกยุคสมัยถือได้ว่าเป็นสถานที่รวบรวมภูมิปัญญาของช่างไทย ในการสร้างวัดช่างไทยจะถ่ายทอดจิตวิญญาณลงไปในเนื้องาน ทั้งหมดนี้ก็เป็นพุทธบูชา งานที่ปรากฏภายในวัดจึงเต็มไปด้วยความวิจิตรงดงาม

วัดจำปาเป็นวัดหนึ่งที่เป็นแหล่งรวบรวมงานศิลปกรรม ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึงว่าสร้างในปลายสมัยรัชกาลที่ 2 และมีการฉลองพระอารามในรัชกาลที่ 3 ตามที่ได้บันทึกไว้ในแผ่นศิลาจารึกภายในพระอุโบสถของวัด ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ 3 เป็นยุคของศิลปกรรมตามแบบพระราชนิยมเป็นแบบอย่างพิเศษต่างไปจากวัดวาอารามที่เคยมีมาในอดีต คือเป็นศิลปกรรมไทยผสมจีนและฝรั่ง ซึ่งเป็นแบบอย่างของศิลปกรรมที่เกิดขึ้นใหม่โดยการนำแบบอย่างของศิลปทั้งสามมาผสมกันได้อย่างกลมกลืน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ 2525 : 36) วัดจำปาเป็นวัดที่ติดริมคลองบางระมาดเป็นคลองหนึ่งที่คณะรัฐมนตรีมีมติในพุทธศักราช 2510 ให้อนุรักษ์ไว้ (จดหมายเหตุการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์ 2525 : 621) ได้มีความเจริญรุ่งเรืองมาเป็นลำดับซึ่งสามารถดูได้จากโบราณสถาน และโบราณวัตถุต่าง ๆ ภายในวัด โดยเฉพาะตราสัญลักษณ์รัชสมัย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ได้มีการสร้างไว้เป็นพุทธบูชาประดับไว้เป็นราชวัติทั้ง 2 ด้านบนฐานชุกชี แต่วัดจำปาถึงคราวเสื่อมลงในยุคหนึ่งเนื่องจากเป็นวัดที่ไม่สามารถเดินทางติดต่อได้โดยทางรถ จึงทำให้ผู้ทำบุญลดลงโดยเห็นได้จากการจัดงานตักบาตรเทโวโลहन เป็นวันทำบุญหลังจากวันออกพรรษา 1 วัน ตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 โดยผู้ทำบุญได้ไปทำบุญยังวัดที่สามารถเดินทางโดยทางรถได้สะดวกกว่า แต่กระนั้นการบูรณะปฏิสังขรณ์ และถาวรวัตถุก็มีมาตลอด จนถึงเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันซึ่งเป็นพระที่มีแนวคิดในการพัฒนาวัด โดยสามารถที่สร้างทางรถเชื่อมต่อกับถนนสายพุทธมณฑลสาย 1 มาถึงวัดจำปาได้สำเร็จทั้งยังมีแนวคิดในการก่อสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์สิ่งต่างๆ ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาสจนสร้างความเจริญมาสู่วัดจำปาดังที่เห็นในปัจจุบัน

วัดจำปาเป็นศาสนสถานที่มีความเก่าแก่เต็มไปด้วยคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปกรรมตลอดจนของมีค่าต่าง ๆ ที่ผู้ศรัทธาในยุคหนึ่งได้สร้างถวายจึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความอยากได้ จนนำไปสู่การทำลายโบราณสถาน ดังกรณีของผู้มีอำนาจของเขตตลิ่งชันพยายามเคลื่อนย้ายเจดีย์เพื่อหวังสิ่งของภายใน ในครั้งนั้นได้มีการรวมตัวกันคัดค้านของชาวบ้านจนสามารถยับยั้งการทำลายเจดีย์ได้แต่มีการตั้งข้อหา “อหิวาต” ให้กับกลุ่มผู้นำจนบางท่านต้องหนีคดีไปจากถิ่นเดิม ในภายหลังได้มีผู้มาแอบขุดของมีค่าที่เจดีย์ด้านหน้าวิหารคดไป ปรากฏว่ามีเม็ดประคำทองคำหล่นอยู่ที่พื้นจึงเป็นที่แน่ชัดว่าภายในองค์พระเจดีย์นี้ได้รับบรรจุของมีค่าไว้

เมื่อครั้งพระครูอรุณกิจจาทรเป็นเจ้าอาวาส ถือได้ว่าเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากพระอุโบสถมีรูปแบบพระราชนิยมในรัชกาลที่ 3 ที่สำคัญไม่มีช่อฟ้าใบระกาประดับเครื่องบน หน้าบันเรียบปั้นลายประดับด้วยถ้วยชามกระเบื้องเคลือบ มีการรื้อเครื่องบนลงแล้วติดช่อฟ้าใบระกา ซึ่งถือได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบของสถาปัตยกรรมในยุคก่อน เป็นอย่างมากโดยการปรับเปลี่ยนมีความขัดแย้งกับส่วนของโดงทางเข้าพระอุโบสถ ซึ่งไม่ได้ปรับเปลี่ยนยังคงรูปของเดิมไว้

นอกจากนี้แล้ว หอไตรซึ่งเป็นหอไตรที่มีลวดลายปรากฏที่บานประตูหน้าต่างได้เกิดไฟไหม้ขึ้นจึงได้รื้อหอไตรลง ซึ่งชิ้นส่วนที่สามารถนำมาปรับปรุงใช้ใหม่ได้นำไปสร้างเขื่อนกันดินบางส่วนนำไปกั้นห้องเก็บของซึ่งเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งปัจจุบันได้รื้อออกแล้วนำไปเก็บไว้

ในกรณีเช่นนี้ได้เกิดขึ้นอีกในสมัยของเจ้าอาวาสในยุคต่อมา โดยสมัยพระครูปลัดเชิงได้ปรับปรุงในส่วนของกำแพงแก้วและวิหารทิศ โดยกำแพงแก้วได้ทุบทิ้งทั้งหมดแล้วก่อขึ้นใหม่ แล้วเจาะช่องสำหรับเก็บกระดูก และวิหารคดจะเจาะช่องแสงที่ส่วนบนของผนังแต่ครั้งนั้นได้มีผู้ไม่เห็นด้วยแข็งไปยังกรมศิลปากรทางกรมศิลปากรได้ส่งเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบได้สั่งห้ามทางวัดทุบทำลาย เพราะถือว่าเป็นโบราณสถาน ในภายหลังมีผู้ศรัทธาสร้างพระไว้ประจำวิหารคด เพื่อแทนพระองค์เดิมซึ่งชำรุดโดยบางองค์ แตกหักแต่ละองค์เป็นพุทธศิลป์ในสมัยรัชกาลที่ 3 ทั้งหมด

14 องค์ ได้ปั้นทับองค์เดิมแทนการบูรณะ ในการทำครั้งนี้ถือว่าเป็นการทำลายศิลปวัตถุภายในวัด ครั้งสำคัญที่สุด ซึ่งไม่สามารถหาสิ่งใดมาทดแทนได้

สิ่งที่เกิดขึ้นมานี้มาจากการพัฒนา โดยในการพัฒนาแต่ละครั้งนอกจากเป็นการทำลายโบราณสถานแล้วยังเป็นการพัฒนาขาดซึ่งเอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมไทย มีการนำแนวคิดแบบสมัยใหม่มาใช้กับอาคารทางสถาปัตยกรรม เห็นได้จากศาลาการเปรียญได้ติดตั้งกันสาดโดยรอบอาคารเป็นกันสาดอลูมิเนียมหลากสี โดยมีความขัดแย้งกับบริเวณพระอุโบสถเป็นอย่างมาก เป็นการทำให้ส่วนของโบราณสถานถูกลดคุณค่าลงไป หรือถูกใจอาวาสเห็นได้ชัดว่ามีการนำแนวคิดของแบบบ้านสมัยใหม่มาสร้างโดยขาดการประยุกต์ให้เข้ากับอาคารทางศาสนา ทำให้องค์ประกอบโดยรวมของวัดจำป่ามีความขัดแย้งทางสถาปัตยกรรมอย่างสิ้นเชิง เป็นการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และความไม่เข้าใจในรูปแบบทางสถาปัตยกรรมหรือไม่เห็นคุณค่าทางศิลปจึงทำให้เกิดการทำลายและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมลงไป ซึ่งการกระทำเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นการทำลายวัฒนธรรมของชาติ

จากปัญหาที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาให้คนในท้องถิ่นได้เห็นรูปแบบของสถาปัตยกรรมไทยตลอดจนองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเดิมและให้มีความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นของคน ทั้งจะเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมภายในวัดอย่างถูกวิธี โดยการพัฒนาให้ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ซึ่งกรณีศึกษา วัดจำป่า เขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาจึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจในการทำวิจัยเรื่องนี้

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม
2. เสนอแนวทางการพัฒนาและการอนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรมของวัดจำป่า

1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้างต้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ให้มีความสอดคล้องกับหลักการบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถาน

1.3.1 รูปแบบทางปัตยกรรมของวัดจำปา

ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์วัดจำปาเป็นวัดที่สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 2365 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาประมาณ พ.ศ.2370 ซึ่งระยะเวลาการสร้างวัดอยู่ในปลายสมัยรัชการที่ 2 ถึงต้นรัชการที่ 3 วัดจำปาเป็นวัดที่ปรากฏรูปแบบทางสถาปัตยกรรมตามแบบพระราชนิยมในรัชการที่ 3 ในการแบ่งเขตต่าง ๆ ได้แบ่งเขตเป็นเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส โดยในเขตพุทธาวาสนอกจากใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมของสงฆ์กับประชาชนแล้ว ยังมีการแบ่งส่วนพื้นที่นี้เพื่อใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

1. เขตพุทธาวาสประกอบด้วย

พระอุโบสถ (โบสถ์)
 โถงทางเข้าพระอุโบสถ
 เจดีย์ย่อมุม
 วิหารคด
 กำแพงแก้วและซุ้มประตู
 ศาลาการเปรียญ
 หอระฆัง
 ศาลาท่าน้ำ
 ที่บรรจุกศพ
 ศาลาเอนกประสงค์
 เมรุเผาศพ

2. เขตสังฆาวาสประกอบด้วย

กุฏิ
 หอฉัน
 หอไตร

1.3.2 องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของวัดจำปา

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเป็นส่วนที่ใช้ในการตกแต่งเพื่อเสริมเพิ่มขึ้นเพื่อให้เกิดความงามหรือเพื่อเป็นที่เคารพบูชา โดยองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของวัดจำปาเป็นงานที่ทรงคุณค่าที่บ่งบอกถึงยุคสมัย นอกจากนี้แล้วยังแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองภายในชุมชนในครั้งอดีต องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของวัดจำปาที่ทำการศึกษานี้ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้กำหนดการศึกษาดังนี้

ประติมากรรม เป็นงานปูนปั้นและงานโลหะหล่อที่ใช้ในการประกอบตกแต่งอาคารในส่วนต่างๆ คือ

พระประจําระเบียงคด เป็นพระที่สร้างไว้บนฐานชุกชีโดยรอบเพื่อประดิษฐานไว้เป็นพุทธบูชา

ราชวัติโลหะหล่อ เป็นงานหล่อที่สร้างไว้บนฐานชุกชีทั้ง 2 ด้านเป็นงานหล่อที่ปรากฏรูปสัญลักษณ์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ปูนปั้นหน้าบัน โดยเป็นลายก้านขดมีการประดับด้วยชามกระเบื้องเคลือบและตุ๊กตาจีนซึ่งมีลายปูนปั้นหน้าบันโบสถ์ วิหารคด โถงทางเข้าพระอุโบสถ

จิตรกรรม จิตรกรรมของวัดจำปาจะปรากฏน้อยแต่พอที่จะศึกษาได้จากบานหน้าต่างงอไทรที่ยังหลงเหลือจากการถูกไฟไหม้

1.3.3. แนวทางการพัฒนาวัดจำปา

ในการพัฒนาวัดจำปาเป็นการพัฒนาโดยควบคู่ไปกับการอนุรักษ์โดย ในส่วนที่เป็นประวัติศาสตร์คงคุณค่าทางวัฒนธรรม ไม่มีการพัฒนาทั้งรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมทำเพียงเสริมแต่งบริเวณโดยรอบเพื่อสร้างทัศนียภาพที่ดีเพื่อให้เกิดคุณค่าแก่บริเวณที่เป็นโบราณสถาน แต่ในการพัฒนานั้นเป็นส่วนที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมของชุมชน ซึ่งส่วนนี้เป็นการพัฒนาเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน ซึ่งมีความต้องการใช้บริการหรือประกอบกิจกรรมมากยิ่งขึ้น เช่น อาคารและส่วนต่างๆ ที่ต้องใช้ในกิจกรรมในงานศพ แต่ทั้งนี้ อาคารที่สร้างขึ้นใหม่ต้องมีรูปแบบและมีความสอดคล้องกับรูปแบบของอาคารทางประวัติศาสตร์ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางศิลปกรรม และให้ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์โบราณสถานซึ่งแนวทางการพัฒนาวัดโดยใช้กรณีศึกษาวัดจำปา ยึดหลักในเรื่องของกาบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โดยนายกราชบัณฑิตยสภาได้ออกประกาศเกี่ยวกับการบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถาน ดังนี้

1. ถ้ามีผู้ศรัทธาจะปฏิสังขรณ์โบราณสถานที่สำคัญขอให้ชี้แจงแก่เขา ให้ทำตามแบบเดิมอย่าได้เปลี่ยนแปลงรูปร่าง และสวดลาไปเป็นอย่างอื่นตามใจชอบ
2. อย่าให้หรือทำลายโบราณสถานที่สำคัญเมื่อจะสร้างของใหม่ขึ้นแทน
3. วัดโบราณสถาน ที่จะทำการปฏิสังขรณ์นั้นมักมีผู้ศรัทธาสร้างสิ่งต่าง ๆ เพิ่มเติมของโบราณ เช่น สร้างเจดีย์ขนาดย่อม ๆ ขึ้นบรรจุอัฐิของญาติ เป็นต้น ของที่จะสร้างเพิ่มเติมเช่นว่านี้ ไม่ควรจะสร้างขึ้นใกล้ชิดกับของโบราณที่ดั้งเดิมด้วย อาจจะทำให้ของโบราณเสียหาย (กรมศิลปากร, ทฤษฎี และแนวปฏิบัติการอนุรักษ์ อนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี, : 59)

ตามประกาศฉบับนี้ได้แสดงให้เห็นว่ามีความต้องการให้ยึดหลักสงวนรักษารูปแบบดั้งเดิม และการรักษาสภาพแวดล้อมของโบราณสถานเป็นสิ่งสำคัญ โดยในหลักการของการบูรณะปฏิสังขรณ์ สิ่งสำคัญต้องทราบถึงความเป็นมาของวัดจำปา ซึ่งเป็นกรณีศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ

1.3.4 การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมวัดจำปา

เนื่องจากวัดจำปามีอาคารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ จึงมีความจำเป็นต้องรักษาให้คงไว้เพื่อเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยการอนุรักษ์เป็นการสร้างความเข้าใจหรือชี้แจงเพื่อให้เห็นคุณค่าของโบราณสถาน โดยไม่เป็นการทำลายหรือสร้างชิ้นใหม่ ทั้งในพื้นที่และบริเวณโดยรอบเพื่อไม่ให้โบราณสถานเสียหาย ซึ่งเป็นการยึดหลักสงวนรักษารูปแบบดั้งเดิมและการรักษา สภาพแวดล้อมของโบราณสถานเป็นสิ่งสำคัญ โดยในหลักการของการบูรณะปฏิสังขรณ์ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงอธิบายถึงคุณค่าโบราณสถานซึ่งเป็นหลักฐานทาง “...กระบวนแบบอย่าง และฝีมือช่าง” ส่วนประโยชน์ของการสงวนของโบราณสถาน นั้นทรงสรุปว่า “...เป็นคุณค่าแก่มหาชนทั้งในปัจจุบันนี้และที่จะได้มาเห็นต่อไปนี้ในภายหน้า”

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมตลอดจนสภาพแวดล้อมต่างๆ ภายในขอบเขตของวัดจำปาเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากหัวข้อและวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงรูปแบบของสถาปัตยกรรมทั้งที่สภาพในอดีตและปัจจุบันที่ได้มีการปรับเปลี่ยน ไปและเป็นแนวทางในการพัฒนาวัดจำปาเพื่อจัดทำเป็นหลักฐานในการบูรณะปฏิสังขรณ์อย่างถูกต้องวิธีโดยควบคู่ไปกับหลักการอนุรักษ์ โดยการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจซึ่งผู้วิจัยได้หาเหตุผลและแนวคิดจาก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

1. เจ้าอาวาส
2. ประชากรผู้เฒ่าบวชเรียน
3. ประชากรผู้มาทำบุญ
4. คณะกรรมการวัด
5. ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน

กลุ่มตัวอย่าง

1. เจ้าอาวาส 1 รูป
2. ผู้เคยบวชเรียนช่วงปีพ.ศ. 2493-2498 จำนวน 5 คน
3. ผู้มาทำบุญจำนวนในวันสำคัญทางศาสนา วันพระ วันนักษัตรฤกษ์

จำนวน 150 คน

4. คณะกรรมการวัด 1 คน
5. ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน 1 คน

ตัวแปรของการสอบถามประกอบด้วย

1. รูปแบบทางสถาปัตยกรรม
 - 1.1 เขตพุทธาวาส
 - 1.2 เขตสังฆาวาส
2. องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม
 - 2.1 ประติมากรรม
 - 2.2 จิตรกรรม

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

วัดจำปา หมายถึง วัดในกรณีศึกษา ริมคลองบางระมาด แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

รูปแบบทางสถาปัตยกรรม หมายถึงแบบแผนของอาคารในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ที่สามารถแสดงให้เห็นยุคสมัยและระเบียบวิธีการก่อสร้างได้ ซึ่งในกรณีศึกษาเป็นการศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3 โดยทำการศึกษา 2 เขต คือ

1. พุทธาวาส คือ ส่วนสำคัญที่พระสงฆ์ใช้ประกอบสังฆกรรมโดยในการศึกษาประกอบด้วย พระอุโบสถ โถงทางเข้าพระอุโบสถ เจดีย์ วิหารคด กำแพงแก้วและซุ้มประตู ศาลาการเปรียญ หอระฆัง ศาลาท่าน้ำ ส่วนต่าง ๆ ที่ใช้ในงานศพ
2. สังฆาวาส คือ เป็นส่วนที่อยู่อาศัยโดยในการศึกษาประกอบด้วย กุฏิ หอฉัน หอไตร

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม หมายถึง ส่วนที่ใช้ตกแต่ง หรือเสริมคุณค่าในงานทางสถาปัตยกรรม ซึ่งกรณีศึกษาเป็นการศึกษาองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3

1. งานปฏิมากรรม
2. งานจิตรกรรม

การพัฒนาวัดจำปา หมายถึง สร้างอาคารให้มีรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดจำปา โดยสร้างของใหม่ให้ควบคู่กับการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถาน

การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาอาคารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ทั้งรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมโดยไม่มีการรื้อย้าย ทุบทิ้ง และสร้างของใหม่ขึ้นแทน ตลอดจนการรักษาสภาพแวดล้อมโดยรอบของโบราณสถาน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีหัวข้อของเอกสารและงานวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 แบบแผนทางสถาปัตยกรรมวัดจำปา

2.1.1 ประวัติวัดจำปา

2.1.2 แบบแผนอาคารทางสถาปัตยกรรมวัดจำปา

2.1.3 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมวัดจำปา

2.1.4 องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมวัดจำปา

2.2 แบบแผนทางสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3

2.2.1 รูปแบบของผังอาคารในรัชกาลที่ 3

2.2.2 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3

2.2.3 ศิลปการตกแต่งแบบจีนในสถาปัตยกรรม

2.2.4 ลักษณะและหน้าที่ของอาคารภายในวัด

2.3 แนวทางการออกแบบและการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย

2.3.1 แนวทางการออกแบบ

2.3.2 แนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรม

2.3.3 รูปแบบของงานทางสถาปัตยกรรม

2.3.4 หลักการว่าด้วยการอนุรักษ์

2.4 การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

2.4.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

2.4.2 บทสรุปและสภาพปัญหาของวัดในปัจจุบัน

2.4.3 สรุปและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

2.1 แบบแผนทางสถาปัตยกรรมวัดจำปา

2.1.1 ประวัติวัดจำปา

วัดจำปา ตั้งอยู่เลขที่ 27 คลองบางระมาด หมู่ 5 แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งบนเนื้อที่ 7 ไร่ 3 งาน อาณาเขตทิศเหนือ ยาว 80 วา ติดต่อกับคลองระมาด ทิศใต้ยาว 80 วา ติดต่อกับถนนทางเท้าและอุสวนของเอกชน ทิศตะวันออกยาว 40 วา ติดต่อกับคูน้ำและสวนเอกชน ทิศตะวันตก 40 วา ติดต่อกับคูน้ำและสวนเอกชน ที่ธรณีสงฆ์ จำนวน 1 แปลง เนื้อที่ 5 ไร่ 3 วา

วัดจำปาสร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.2365 ในรัชกาลที่ 2 ไม่ทราบนามและประวัติผู้สร้าง เกี่ยวกับนามวัดสันนิษฐานว่าแต่เดิมคงมีต้นจำปาหรือไม่ผู้สร้างวัดมีนามอย่างนี้ วัดได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาประมาณ 2370 หลังจากสร้างวัด 5 ปี

(ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 2 กองพุทธศาสนา กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ)

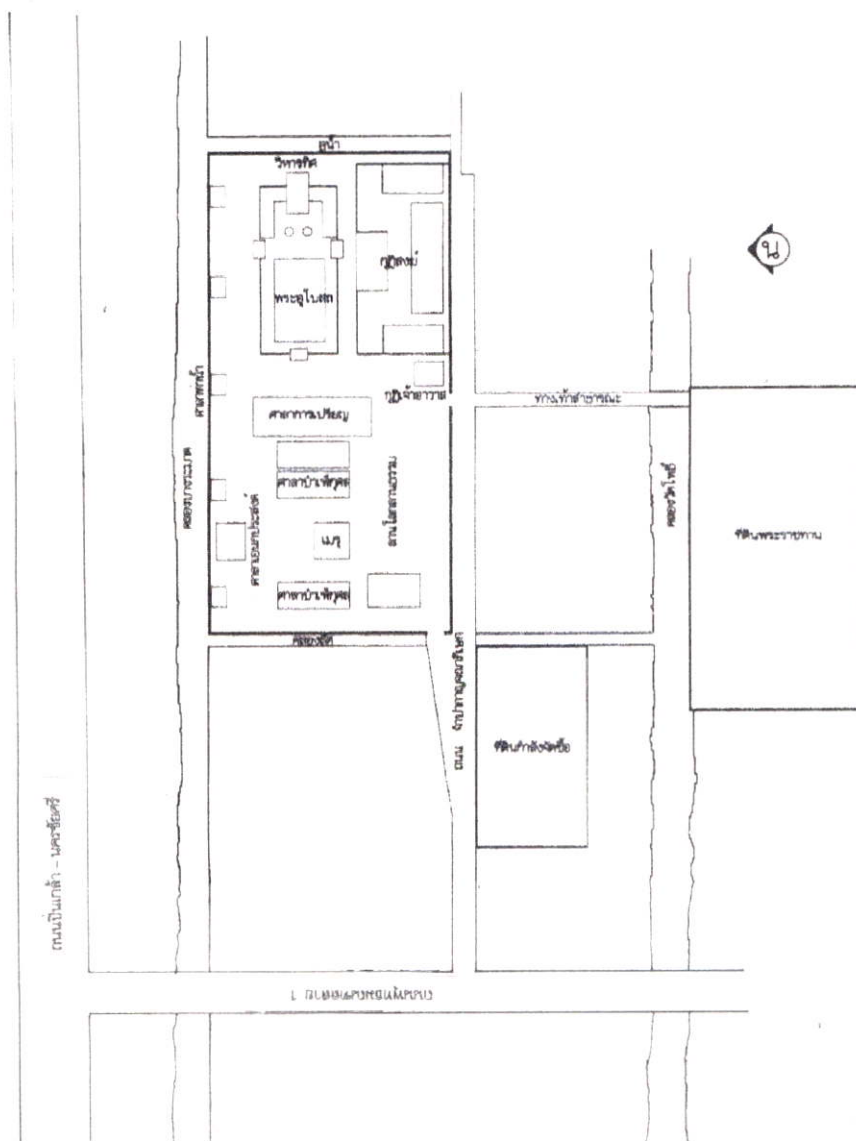
พื้นที่ตั้งวัด เป็นที่ราบลุ่มแวดล้อมไปด้วยที่สวนและบ้านเรือนราษฎรมีคูน้ำล้อมรอบ อาคารเจ้าอาวาสที่ปกครองวัดถึงปัจจุบันมี 11 รูปคือ รูปที่ 1-5 ไม่ทราบนามและประวัติ รูปที่ 6 พระอธิการเผือก รูปที่ 7 พระอธิการเปี่ยม รูปที่ 8 พระอธิการเถียร รูปที่ 9 พระครูอรุณกิจจาทร รูปที่ 10 พระครูปลัดเช็ง ปัจจุบัน พระครูสมุห์สยามเป็นเจ้าอาวาส (อนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ พระครูอรุณกิจจาทร) วัดจำปานี้สร้างมานานกว่า 178 ปี ตามแผ่นศิลาจารึกในพระอุโบสถ ดังปรากฏข้อความ

ศกมัสตุพุทธศักราช ๒๓๕๑ พระวสาเศษสังขยา ๑๐ เดือนกับ ๒ วัน ปัดยุบปีวอก เดือน ๔ แรม ๓ ค่ำ วันอาทิตย์เพลา ๓ โมงเช้า สมเด็จพระเจ้าประคุณสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาราชวังเสด็จเข้าสู่ที่เฝ้าในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยถวายพระพรลาไปกระทำมหารัตนพิธีฉลองจำปาเสอาวาสแล้วถวายพระพรขอที่ตำบลสวนเส้นหนึ่ง กว้างต้น ๑๘ วา กว้างปลาย ๑๘ วา โคยรี ๓ เส้น ๒ วา สวน ๓ หนัด ๆ ละ ๖ ร่องบ้าง ๔ ร่องบ้าง เส้นหนึ่งเป็นสวน ๑๖ ร่อง แลทวยราษฎรได้ผูกอากรหลวงแก่นายระวางปีละ ๑๐ สลึง ให้เป็นกัลปหาแก่พระสงฆ์อันจำพรรษาอยู่ในพระอารามวัดจำปา ตำบลในคลองบางระมาด สมเด็จพระบรมราชาธิราช ทรงพระราชศรีธาตุทิศถวายกับสมเด็จพระเจ้าประคุณสมเด็จเจ้าพระยาแล้วจึงมีพระราชโองการโปรดเกล้าตั้งเจ้าพนักงานพระคลังกับพระเจ้าลูกเธอพระองค์เจ้าวรนาถ จางวางมหาดเล็กให้ปักปันคั้นเขตแดนไว้เป็นสำคัญ แล้วทรงมีพระราชศรีธาตถวายของต่างประเทศเพิ่มเข้าในการฉลองเป็นของจีน ๔ อย่าง ลูกพลับข่งหนึ่ง สัมจีนข่งหนึ่ง หัวเงินข่งหนึ่ง กระเทียมคองสิบไห ให้นายสุจินดามาถวาย แต่ ณ วันอาทิตย์ เดือน ๔ แรม ๓ ค่ำ จุลศักราช ๑๒๑๐ ปีวอกนักษัตรสัมฤทธิศก ๑๖ ๑๖ ๑๖

2.1.2 แบบแผนอาคารทางสถาปัตยกรรมวัดจำปา

จากประวัติวัดจำปา ที่ได้จารึกไว้ที่แผ่นศิลาในพระอุโบสถแสดงให้เห็นถึงรูปแบบตลอดแบบแผนอาคารคงได้รับอิทธิพลตามแบบพระราชนิยมในรัชกาลที่ 3 ลักษณะของการวางผังยังคงเป็นการแบ่งเขตใช้สอยอย่างชัดเจน โดยมีการแบ่งเขตออกเป็น (ภาพที่ 2.1)

1. เขตพุทธาวาส
2. เขตสังฆาวาส

ภาพที่ 2.1 แผนผังวัดจำปา แสดงพื้นที่เขตพุทธาวาสและสังฆาวาส

2.1.2.1 แบบแผนทางสถาปัตยกรรมเขตพุทธาวาส

เขตพุทธาวาส ประกอบด้วยอาคารทางศาสนาและถาวรวัตถุต่าง ๆ ทั้งที่มีอยู่เดิมและสร้างใหม่โดยในเขตพุทธาวาสบริเวณในกำแพงแก้วทั้งหมด เป็นส่วนที่ต้องทำการอนุรักษ์ ประกอบด้วย

บริเวณเขตอนุรัักษ์

1. พระอุโบสถ (โบสถ์)
2. โถงทางเข้าพระอุโบสถ
3. เจดีย์ย่อมุม
4. วิหารคด
5. ชุ่มประตู่และกำแพงแก้ว

ผังของวัดจำปาเป็นผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ลักษณะของผังเป็นการวางแกนสู่ทิศตะวันออกตามคติเดิม โดยไม่ได้มุ่งสู่ทางสัญจรมีคลองบางระมาดอยู่ทางด้านทิศเหนือ นอกจากนี้การวางผังยังคงรูปแบบของกลุ่มอาคารตามลักษณะของจักรวาลมี เจดีย์ย่อมุม 2 องค์เป็นศูนย์กลางแกน และมีโบสถ์อยู่ด้านหลัง วิหารอยู่ด้านหน้าโดยโบสถ์หันหน้าสู่ทิศตะวันออกมีวิหารคดเชื่อมต่อกับโถงทางเข้าพระอุโบสถ ไปทางทางปีกซ้ายและปีกขวาเป็นแนวตรงและหักมุมไปทางทิศตะวันตกมาเชื่อมต่อกับประตูทางเข้าทางทิศเหนือและทิศใต้ ต่อจากประตูเป็นกำแพงแก้วหักมุมไปทางประตูทางด้านหลังพระอุโบสถ รอบเจดีย์และพระอุโบสถเป็นลานประทักษิณ โดยรอบ

ในส่วนของบริเวณนอกกำแพงแก้วเป็นส่วนที่ทำการพัฒนาเพื่อให้บริเวณของส่วนอนุรัักษ์นั้นมีคุณค่าโดยไม่มีอาคารบังคับอาคารส่วนอนุรัักษ์ นอกจากนี้แล้วมีการสร้างอาคารต่าง ๆ เพื่อรองรับกิจกรรมของชุมชน

บริเวณนอกกำแพงแก้ว

1. ศาลาการเปรียญ
2. หอระฆัง
3. ศาลาท่าน้ำ
4. ที่บรรจุกศพ
5. ศาลาเอนกประสงค์
6. เมรุเผาศพ
7. สภาพแวดล้อมโดยรอบอาคาร

ศาลาการเปรียญ เป็นการวางผังอาคารหันหน้าสู่ทิศเหนือไปทางสัญจรทางน้ำ โดยอาคารอยู่ด้านหลังพระอุโบสถผังอาคารเป็นรูปแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า

หอระฆัง อยู่ด้านหน้าพระอุโบสถทางด้านขวาของผังอาคาร

ศาลาท่าน้ำ ปลุกระเบื้องเคลือบสีทองหันหน้าสู่ทางสัญจรลักษณะผังอาคารรูปทรงผืนผ้า ส่วนบำเพ็ญกุศลศพ ตำแหน่งของส่วนนี้จะอยู่ ท้ายสุดของผังทางทิศตะวันตก

2.1.2.2 แบบแผนทางสถาปัตยกรรมในเขตสังฆาวาส

เขตสังฆาวาส เป็นเขตสำหรับอยู่อาศัยหรือทำกิจกรรมส่วนตัวของพระสงฆ์ที่ประกอบไปด้วย

1. กุฏิสงฆ์
2. หอฉัน
3. หอไตร

ในส่วนของเขตสังฆาวาสอยู่ทางด้านขวาของโบสถ์ ติดกับถนนสาธารณะล้อมรอบด้วยกำแพงมีประตูเข้าออกด้านทิศเหนือ

2.1.3 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมวัดจำปา

รูปแบบของอาคารวัดจำปาในส่วนต่าง ๆ ได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามการพัฒนาวัดมาโดยตลอด แต่ในส่วนของอาคารในกำแพงแก้วยังคงรูปแบบแผนทางสถาปัตยกรรมเดิมไว้ โดยในส่วนนี้ยังคงคุณค่าไว้มากที่สุดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเขตพุทธาวาส เป็นบริเวณที่ทำการศึกษาเพื่อทำการอนุรักษ์ประกอบด้วย

1. โบสถ์
2. โถงทางเข้าพระอุโบสถ
3. เจดีย์ย่อมุม
4. วิหารคด
5. ชุ่มประตูและกำแพงแก้ว

2.1.4 องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของวัดจำปา

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเป็นส่วนที่ใช้ในการตกแต่งเพื่อเสริมเพิ่มขึ้นเพื่อให้เกิดความงามหรือเพื่อเป็นที่เคารพบูชา โดยองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของวัดจำปาเป็นงานที่ทรงคุณค่าที่บ่งบอกถึงยุคสมัย นอกจากนี้ยังแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองภายในชุมชนในครั้งอดีตได้ ซึ่งองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของวัดจำปา ศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ดังนี้

- 2.1.4.1 ประติมากรรม
- 2.1.4.2 จิตรกรรม

2.1.4.1 ประติมากรรม ที่ปรากฏและต้องทำการอนุรักษ์ไว้อยู่ที่ส่วนของ โบสถ์ วิหาร และ ระเบียงคดเป็นส่วนใหญ่ สิ่งที่น่าสนใจประดับตกแต่งส่วนใหญ่เป็น ถ้วย ชาม และตุ๊กตา กระจ่างเคลือบ เป็นแบบพระราชนิยมในรัชกาลที่ 3 โดยรายละเอียดตกแต่งในส่วนต่าง ๆ ประกอบด้วย

โบสถ์ หน้าบันโบสถ์ทั้งด้านทิศตะวันออกและด้านทิศตะวันตก ประดับตกแต่งด้วย ปูนปั้นระบายสีและถ้วย ชาม กระจ่างเคลือบ

ที่มุขด้านตะวันออก เป็นภาพปูนปั้นระบายสีตอน เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบวช มุขด้านทิศตะวันตก เป็นภาพปูนปั้นระบายสีตอนนางวิสาขาถวายผ้าอาบน้ำฝน ภายในพระอุโบสถ ที่ฐานชุกชีมีราชวัตรโลหะหล่อตั้งล้อมฐานพระประธาน

โถงทางเข้าพระอุโบสถ ที่หน้าบันด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ประดับตกแต่งปูนปั้นระบายสีและถ้วย ชาม กระจ่างเคลือบ

ที่มุขด้านทิศตะวันออก รูปแบบของการประดับตกแต่งลักษณะเดียวกับหน้าบันแต่พิเศษกว่าที่มีการประดับด้วยตุ๊กตาเลื้อยจากจีนตรงบริเวณกึ่งกลางจั่ว และที่ยอดจั่วประดับด้วยตุ๊กตาเคลือบรูปลิงอุ้มลูก

มุขด้านทิศตะวันตก ประดับตกแต่งปูนปั้นระบายสีและ ถ้วย ชามกระจ่างเคลือบ ตุ๊กตา

ระเบียงคด

ที่หน้าบันจั่วด้านทิศเหนือ ประดับลายปูนปั้นระบายสีเป็นเรื่องพุทธประวัติ

ที่หน้าบันจั่วด้านทิศใต้ ประดับลายปูนปั้นระบายสีเป็นเรื่องพุทธประวัติ

ที่ตะแม่สัน ปั้นรูปจรเข้เหมือนจริง

2.1.4.2 จิตรกรรม ที่ปรากฏอยู่ที่หอไตรหลังเก่าพบได้ที่บานหน้าต่างที่เหลือจากไฟไหม้เป็นลายรดน้ำ และลายรดน้ำที่ตู้พระไตรปิฎก

2.2 แบบแผนทางสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3

2.2.1 รูปแบบของผังอาคารในรัชกาลที่ 3

การวางผังของอาคารของวัดจำปา เป็นการแบ่งเขตของอาคารอย่างชัดเจนในส่วนของเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส โดยมีกำแพงเป็นตัวแบ่งเขต โดยเฉพาะในส่วนของพระอุโบสถการวางผังอาคารสามารถเปรียบเทียบได้กับการวางผังในรัชการที่ 3 ซึ่งเป็นช่วงแห่งความเจริญสูงสุดของงานสถาปัตยกรรมเพราะหลังจากในสมัยรัชกาลที่ 3 แล้วมีการคลี่คลายไปอีกแบบหนึ่ง พร้อมกับการเข้ามาของศิลปสถาปัตยกรรม แบบนีโอคลาสสิกตะวันตก อันเนื่องมาจากผลทางการเมืองแบบอาณานิคม และปฏิวัติอุตสาหกรรมในระดับสากลหลังจากนั้นเป็นต้นมาสถาปัตยกรรมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ก็จะต้องลดบทบาทลงไปในส่วนโดย อนุวิทย์ เจริญศุภกุล ได้กล่าววิเคราะห์การวางผังของพระอารามหลวงดังนี้

2.2.1.1 วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

การวางผังจึงเป็นวัดเดียวที่มีลักษณะเปิด (Opened-plan) ไม่มีขีดแกนคั้งแกนราบใด ๆ ตามตัว คุณภาพของผังเปลี่ยนไปตามการสร้างเสริมอาคารใหม่ ยิ่งมีการสร้างมากเท่าไรระบบแกนก็ยิ่งสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทักษณภาพเดิมก็เปลี่ยนรูปใหม่ตามขึ้นมาด้วยคุณภาพเรียกว่า องค์ประกอบอนันต์(ไพฑูรย์ สุวรรณภู เกษให้ความเห็นไว้เมื่อประมาณ 2503) (Infinity composition) หรือการสมดุลในแบบพลวัตทางสถาปัตยกรรม (Dynamic balace) ซึ่งเป็นการ วางผังอาคารที่ซับซ้อนมากเพราะอาคารทุกหลังที่สร้างขึ้นใหม่จะต้องคำนึงถึงตำแหน่งรูปทรง (ของคนและอาคารข้างเคียง) และขนาดส่วนที่จะประสานกับไปทั้งหมด (ภาพที่ 2.2)

2.2.1.2 วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร

เป็นแผนผังอาคารรูปสัญลักษณ์จักรวาล (Cosmic layout) ที่ช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 ได้คิดค้นออกแบบขึ้นใหม่เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมไทย แผนผังของแบบวัดสุทัศนได้เริ่มใหม่โดยไม่มีขีดแกนคั้งแบบเดิมแต่เพียงอย่างเดียว แต่ได้นำเอาแกนราบเข้ามาใช้บทบาทเป็นตัวจัดกลุ่มอาคาร (Cluster) ของพระวิหารซึ่งเดิมถูกยึดตรึงตามแกนอย่างตายตัวให้ลอยขึ้นเป็นอิสระขึ้นทั้ง ๆ ที่ทางเข้าด้านหน้าดึงความรู้สึกให้ขีดแกนคั้งตามแบบประเพณีเดิมอยู่ ขณะเดียวกันพระอุโบสถขนาดใหญ่ที่ออกแบบให้ได้สัดส่วนกับกลุ่มอาคารพระวิหาร ก็ทำหน้าที่เป็นฉากหลังให้แก่อาคารประธาน โดยมีระเบียบผังรูปสี่เหลี่ยม (ก่อนมาทางจักรวาล) ที่เรียบง่ายเป็นตัวกำหนดของเขต (Enclosure) ของผัง โดยใช้ลานเรียบเป็นตัวส่งแรงเร้าคุณค่าทางสถาปัตยกรรมของวิหารให้ปรากฏ (ภาพที่ 2.3)

ภาพที่ 2.2 ผังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นการวางผังลักษณะเปิด (Opened-plan) โดยไม่ยึดแนวแกนดั้งเดิมราบผังจะเปลี่ยนไปตามการสร้างอาคารใหม่

ภาพที่ 2.3 ผังวัดสุทัศน์เทพวรารามราชวรมหาวิหาร เป็นแผนผังอาคารรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส

2.2.1.3 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร

บริเวณด้านหน้าของวัดเป็นกลุ่มอาคารพระอุโบสถที่จงใจเน้นให้เด่นเป็นอาคารเอกของวัด ตามลักษณะการจัดรูปสัญลักษณ์ของผังอาคารสู่รูปของจักรวาล โดยมุ่งความเป็นอินทรีย์เดียวกัน (Organic body) ของพระอุโบสถกับวิหารทิศทั้งสี่และระเบียงคดสองชั้นให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตลอด

การยกฐานพระอุโบสถให้สูงประกอบกับแบบแผนทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเสาระเบียงโดยรอบที่เอนสอบเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเสริมให้อาคารที่มีหลังคาทรงไทย ลอยเชื่อมกับนภากาศภายนอก แต่อีกส่วนหนึ่งยังยึดติดอยู่กับโครงสร้างอินทรีย์ทั้งหมด แต่ได้จัดกลุ่มเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองยกฐานสูงเป็น โครงสร้างรองไว้ตามมุมในแนวแกนทะแยงมุมของผังทั้งสิ้นด้าน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของทวีปทั้งสี่ทำนองเดียวกันกับพระปราสาทตามมุมทิศภายในลานพระอุโบสถ ฉะนั้นพระอุโบสถวัดพระเชตุพนฯ ก็คือสัญลักษณ์ของเขาพระสุเมรุตามคติจักรวาลของพระพุทธศาสนาเถรวาท ลังกาวงศ์ที่ใช้ปฏิบัติมาตั้งแต่ต้นพุทธศตวรรษที่ 19 (ภาพที่ 2.4)

วัดเทพธิดารามและวัดราชนาคดาราม

วัดเทพธิดารามและวัดราชนาคดาราม จัดเป็นวัดขนาดเล็กเริ่มสร้างในสมัยปลายรัชกาลที่ 3 ซึ่งเป็นระยะที่การช่างในสมัยนี้ได้สถาปนามาแล้วอย่างมั่นคงและได้เริ่มคลี่คลายไปสู่แนวการออกแบบใหม่ดังนั้นสถาปนิกผู้ออกแบบวัดทั้งสอง จึงจงใจวางผังวัดให้ต่อเนื่องกันในแนวราบทางยาวรักษาความสัมพันธ์ด้วยการกำหนดขนาดสัดส่วนของอาคารที่ใกล้เคียงกับประธานส่วนตั้งฆาตหลังวัดให้เข้าเป็นแบบแผนเดียวกันแต่ก็แบ่งกันวัดทั้งสองไว้ด้วยคลองในทางแนวดิ่ง ซึ่งเป็นการแยกวัดทั้งสองออกเป็นสัดส่วนสะพานที่สร้างข้ามคลองเชื่อมวัดทั้งสอง

โดยที่ผังแม่บทของวัดเป็นไปในแนวราบทางยาวมาแต่ต้น การจัดผังบริเวณของวัดจึงคลี่คลายจากแบบกลุ่มซ้อนมาเป็นแบบแนวราบทางยาวเช่นเดียวกันกับผังแม่บทข้างต้นซึ่งเป็นการจัดผังวัดแบบสุดท้ายในสมัยรัชกาลที่ 3 นอกจากมีเจดนาที่สร้างวัดทั้งสองให้เข้าอยู่ในผังแม่บทด้วยกันอย่างลึกซึ้งแล้วแบบของการจัดผัง ถึงแม้ว่าอยู่ในระบบเดียวกันแต่ก็จัดแบบต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบของงานสถาปัตยกรรมด้วยแล้ววัดเทพธิดารามจะยึดเอาสายแบบอาคารของอิทธิพลจีน ส่วนวัดราชนาคดารามยึดเอาแบบอาคารทรงไทยซึ่งต่างไปจากแบบฉบับหลักของอาคารตลอดรัชสมัย

ภาพที่ 2.4 ผังวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร เป็นการจัดกลุ่มอาคารพระอุโบสถ
ให้เด่นเป็นอาคารเอกตามลักษณะของรูปจักรวาล

2.2.1.4 วัดเทพธิดาราม

การจัดผังของวัดเทพธิดารามเป็นการเรียงพระอุโบสถไว้เป็นอาคารประธานมีสัดส่วนสูงใหญ่กว่าพระวิหารที่ตั้งขนานทั้งสองข้าง อาคารทั้งสามหันด้านสกัดออกเป็นด้านหน้าอาคารแบบไทยระหว่างอาคารทั้งสองใช้กำแพงแก้วแบ่งคันเขตไว้ และเพิ่มองค์ประกอบของอาคารที่จำเป็นทั้งด้านคติและการใช้งานเข้ามาภายหลัง โดยวางศาลารายคร่อมกำแพงแก้วในช่วงเน้นประตูทางเข้าพระอุโบสถสองหลังและอีกสองหลัง ในช่วงของกำแพงแก้วของพระวิหารด้านทิศใต้และทิศเหนือซึ่งเปิดประตูทางเข้าอีกสองทาง ในตำแหน่งของมุมกำแพงเขตพระอุโบสถและพระวิหาร ซึ่งอยู่ในช่วงของศาลารายทั้งสองด้าน ช่างได้ประดิษฐ์ฐานพระปรางค์ฐานสูงคร่อมกำแพงแก้วชะลูดขึ้น โดยใช้ฐานเป็นระเบียงสันโค้งกลม(arch) ขนาดเล็กเป็นระบบในการใช้องค์ประกอบลอยตัว (Independent elements) ที่จะสร้างคุณค่าของรูปอากาศหรือที่ว่าง (Space) (ภาพที่ 2.5)

2.2.1.5 วัดราชนัคดาราม

การออกแบบวัดราชนัคดาได้ใช้อาคารทรงไทยเป็นตัวยืนทั้งหมดตามแนวกำแพงวัดด้านหน้าเน้นด้วยศาลาลอยเช่นเดียวกับวัดสุทัศน์ เมื่อพ้นประตูทางเข้าแล้วเป็นลานเปิดขนาดเดียวกับวัดเทพธิดาราม ต่อจากนั้นจึงเป็นแนวกำแพงแก้วที่สร้างศาลารายคร่อมแบบวัดข้างเคียง โดยเฉพาะการหันด้านข้างของพระอุโบสถมารับกับแกนประธานในแนวราบขวางแกน ซึ่งไม่ใช่ปกติการวางผังอาคารแบบไทย แกนรายจะถูกสกัดด้วยพระวิหารที่ตั้งในแนวตั้งทั้งสองข้างในลักษณะเช่นนี้ความสัมพันธ์ของอาคารทั้งสามก็จะเกิดคล้ายภาพของตนเองขึ้นมาอย่าง ไม่มีจุดสุดยอด (climate) เพราะจุดสุดยอดอันแท้จริงของวัดย่อมอยู่ที่โลหะปราสาทด้านหลัง พระอุโบสถ (ภาพที่ 2.6)

2.2.1.6 พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม

การออกแบบกลุ่มอาคารปรางค์ประธานที่ตั้งบนระนาบพื้นราบให้มีแนวความสัมพันธ์ทางสายคารูปมิติทางเฉียงได้เป็นการส่งเสริมให้ปรางค์ประธานเกาะกับปรางค์ทิศ และเมรุทิศเป็นโครงสร้างเดียวกัน

การออกแบบปรางค์วัดอรุณฯ นั้นได้ก้าวหน้าไปอีกระดับหนึ่งโดยการใช้แนวทะแยงทางเฉียงทั้งในด้านแผนผังและรูปทรงและโครงสร้างอากาศ (Spatial structure) ทั้งหมดสถาปนิกได้วางแผนผังในรูปจุดตรัสวางปรางค์ประธานฐานสามชั้นห้ายอด อยู่กลางผังของรูปสัญลักษณ์ของของเขาสุเมรุ วางมณฑปทิศต่าง ๆ ทวีปต่าง ๆ ไว้ ณ จุดกลางด้าน (Cardinal points) แล้วตรึงผังให้เป็นโครงสร้างอันหนึ่งอันเดียวกันด้วยปรางค์ทิศที่ต่างอนุทวีปทั้งสิ้น (ภาพที่ 2.7)

ภาพที่ 2.5 ผังวัดเทพธิดารามวรวิหาร เป็นการจัดวางพระอุโบสถเป็นอาคารประธานและขนานข้าง
ด้วยพระวิหารทั้งสองข้าง โดยงานทางสถาปัตยกรรมเป็นอาคารอิทธิพลจีน

ภาพที่ 2.6 ผังวัดราชนัคคารามวรวิหาร การวางผังพระอุโบสถอยู่กลางขนานข้างด้วยพระอุโบสถ การวางอาคารขวางแกนซึ่งต่างกับการวางผังอาคารไทย งานทางสถาปัตยกรรมเป็นสถาปัตยกรรมไทย

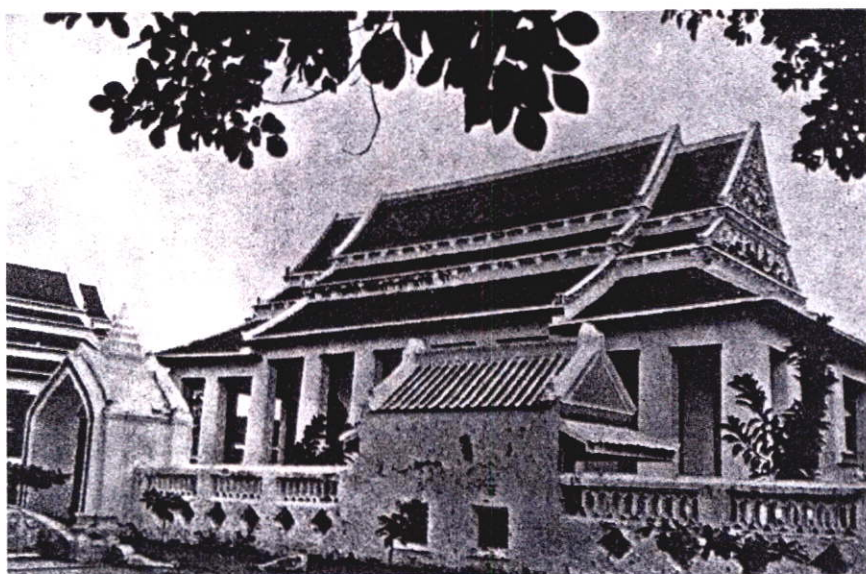

ภาพที่ 2.7 ผังวัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหารการวางผังโดยมีพระปรางค์เป็นประธานเป็นรูป
สัญลักษณ์ของเขาพระสุเมรุ

2.2.2 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3

ในรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของวัดจำปาเป็นรูปแบบที่แสดงถึงอิทธิพลในแบบพระราชนิยมในรัชกาลที่ 3 ที่มีพระราชนิยมแบบจีนโดยทั้งนี้เนื่องจาก ในรัชสมัยของพระองค์ได้ทำการค้าโดยอาศัยเรือสำเภากับจีนจนประสบความสำเร็จในเรื่องในรัชสมัยของพระองค์ทำให้มีความมั่งคั่งของพระคลังหลวงซึ่งเอื้อต่อการบำรุงบูรณะพระราชวังและการปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม โดยมีพระราชนิยมจีนอย่างชัดเจน ซึ่งปรากฏโดยทั่วไปทั้งอาคารที่พระองค์เกี่ยวข้องโดยตรงและทางอ้อม เช่น พระอุโบสถวัดราชโอรส วัดบวรนิเวศวิหาร วัดสามพระยา วัดจักรวรรดิ วัดพระพิเรนทร์ วัดเสวตฉัตร วัดพิชัยญาติ วัดนางนอง วัดอัมพรสวรรค์ รวมถึงพระมณฑปก่ออิฐถือปูนวัดพระเชตุพน เป็นต้น (ดร.วิมลสิทธิ์ หรยางกุลและคณะ 2536:14)

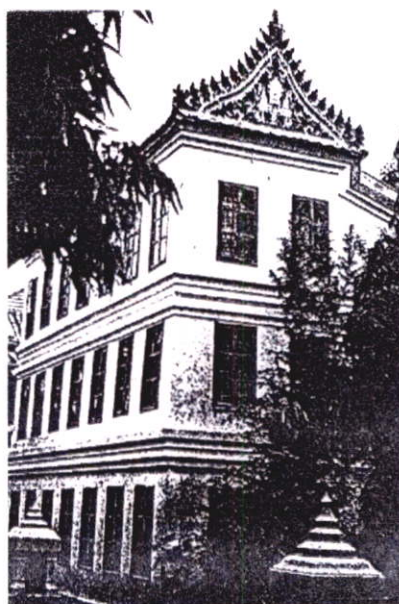
ในสมัยรัชกาลที่ 3 ถือได้ว่าการวางระเบียบแบบแผนตลอดจนรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นแบบเฉพาะซึ่งต่างไปจากขนบธรรมเนียมแบบเดิมแล้วยังมีตามแบบพระราชนิยมที่เกิดขึ้นใหม่ อิทธิพลจีนที่เห็นชัดจากการเปลี่ยนรูปทรงของหลังคาเป็นแบบ “กระเท่เซ” (ภาพที่ 2.8) คือเป็นหน้าบันปูนแบบเรียบ ๆ ไม่มีคูหา ไม่มีไฉรา และเครื่องบน เช่น ช่อฟ้า ใบระกา และหางหงส์ หลังคาเป็นจั่วลดชั้นแต่ละเสา สำหรับตั้งรับพาโรโดยรวมนั้นเป็นเสาแบบใหญ่ไม่มีการประดับตกแต่งในส่วนหัวเสาแต่อย่างใดส่วนฐานรากเป็นแบบตัดตรงไม่แอ่นท้องช้างตามแบบเดิม (วิวัฒนาการพุทธสถานไทย 2533:109)

ภาพที่ 2.8 พระอุโบสถวัดราชโอรส ๑ สถาปัตยกรรมตามแบบพระราชนิยมในรัชกาลที่ 3

ซึ่งพระอุโบสถเหล่านี้จะคูแฉ่งกระด้างไม่อ่อนช้อยเพราะไม่ได้ทำด้วยไม้ ไชลา ป่านลม จะทึบ
 ประดับด้วยกระเบื้องเคลือบหรือกระเบื้องถ้วย ตามอารามเหล่านี้มักตกแต่งด้วยตุ๊กตาดินทั้งที่เป็น
 รูปคนและเป็นรูปสัตว์และอื่น ๆ ซึ่งใช้เป็นอับเฉาเรือหรือติดมากับสำเภา

ลักษณะของสถาปัตยกรรมตามแบบพระราชนิยมจีนได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทาง
 ด้านรูปแบบโดยการนำศิลปะจีนมาผสมกับศิลปะไทยและศิลปะตะวันตก (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ 2525 : 91)
 โดยอิทธิพลของชาติตะวันตกได้แผ่เข้ามามากขึ้นในรัชกาลนี้รวมทั้งการเข้ามาเผยแพร่ศาสนาของ
 เหล่ามิชชันนารี ซึ่งชักนำให้เจ้านายชั้นสูงนิยมแบบฝรั่งไปด้วยพร้อมกับแบบจีนอาคารที่มีลักษณะ
 ปนเปของหลายอิทธิพล ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงขนานนามว่า “ดีกอย่างเทศ”
 เช่นพระปิ่นหยงที่ตัวอาคารเป็นแบบตึกมีสามชั้นพระเจ้าอยู่หัวทรงสร้างพระราชทานเป็นที่ประทับ
 ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎ (ในรัชกาลที่ 4) ในระหว่างที่ทรงผนวชอยู่ตัวพระตำหนักนี้เคยตั้งอยู่ใน
 บริเวณสวนขวาปัจจุบันอยู่ในวัดบวรนิเวศวิหาร (ภาพที่ 2.9) (ดร.วิมลสิทธิ์ หรยางกูล และคณะ
 2536:15)

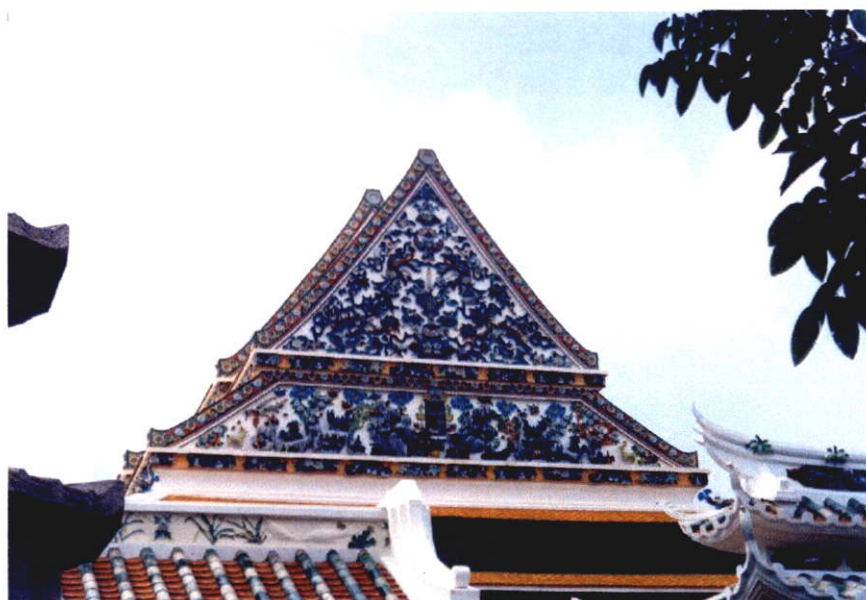
ภาพที่ 2.9 พระปิ่นหยงที่ประทับของรัชกาลที่ 4 ขณะทรงผนวช

2.2.3 ศิลปการตกแต่งแบบจีนในสถาปัตยกรรม

ทรงตกแต่งประดับอาคารทางสถาปัตยกรรมไทยโดยเฉพาะ โบสถ์ วิหารตามแบบพระราชนิยมแบ่งออกได้เป็นการตกแต่งภายนอกอาคาร และการตกแต่งภายในอาคาร (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ 2525 : 93-99)

2.2.3.1 การตกแต่งภายนอกอาคาร

ตามแบบพระราชนิยมส่วนมากเป็นลายฝรั่งผสมจีน เช่นการตกแต่งหน้าบันโบสถ์ วิหาร ตามวัดที่สร้างตามแบบพระราชนิยมหลายแห่งใช้กระเบื้องเคลือบสีต่าง ๆ ประกอบเครื่องถ้วยชามจีน ลายที่นิยมเป็นลายกระบวนจีน บางแห่งเป็นเครื่องเคลือบรูปตุ๊กตามีโชคหินภูเขาคล้ายรูปสัตว์ปั้นนูน (Hight Relide) ค่อนข้างสูง เช่น หน้าบันพระอุโบสถวัดราชโอรส เป็นต้น หน้าบันพระราชนิยมนี้ บางแห่งใช้กระเบื้องเคลือบผสมกับปูนปั้นประดับกระจกลี สีสันของกระเบื้องเคลือบโดยทั่วไป มักมีสีสันท่อนข้างจุดคาดสอดไสตามแบบของศิลปจีน (ภาพที่ 2.10) กระเบื้องที่ใช้ประดับมีทั้งที่ส่งเข้ามาจากเมืองจีนและกระเบื้องที่ทำขึ้นในเมืองไทยที่กระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ โปรดให้ตั้งเตาเผาขึ้นที่วัดสระเกศ กระเบื้องที่ผลิตได้จากเตานี้คงนำไปใช้ตามวัดวาอารามและปราสาทราชมณเฑียร ที่โปรดให้บูรณะหรือซ่อมแซมขึ้นใหม่ปะปนไปกับกระเบื้องที่ส่งซื้อมาจากเมืองจีน โดยกระเบื้องที่ผลิตได้สามารถทำสีได้ถึง 8 สี คูได้จากพระอัยยามหาเจดีย์แต่ละองค์ไม่ซ้ำสีกัน (สัมภาษณ์ วรรณนิภา ณ สงขลา 2533)

ภาพที่ 2.10 หน้าบันพระอุโบสถวัดราชโอรสเป็นการประดับด้วยเครื่องเคลือบอย่างจีนแบบต่าง ๆ

การตกแต่งซุ้มประตูหน้าต่างโดยทั่วไปไม่ได้เลิกการสร้างซุ้ม แต่เป็นการประดับด้วยลายปูนปั้นปิดทองและลายปูนปั้นประดับกระจก (ภาพที่ 2.11)

ภาพที่ 2.11 ซุ้มประตูวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร ประดับด้วยลายปูนปั้นลงรักปิดทองลายฝรั่งผสมจีน

ลวดลายที่ใช้ส่วนมากเป็นลายฝรั่งผสมจีนส่วนบานประตูหน้าต่างด้านนอกนิยมประดับด้วย ลายมุก ลายลคน้า ลายกำมะลอ และลายประดับกระจกที่นิยมก็มีทั้งลายจีนและลายฝรั่งนอกจากการตกแต่งตัวอาคารภายนอกแล้วยังนิยมประดับบริเวณรอบ ๆ พระอุโบสถและวิหาร ด้วยรูปปั้นตุ๊กตาจีนมีทั้งตุ๊กตาทินจำหลักตุ๊กตาเคลือบไปจนถึงแทนบุชาแบบจีน เจดีย์หิน (ละ) และ เขมอ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของจีนที่มาจากเมืองจีน (ภาพที่ 2.12)

ภาพที่ 2.12 การประดับเจมอประกอบกับรูปคู่กาดาทิน เจคีย์ (ละ) และแท่นบูชาแบบจีนด้านหลังวิหารหลวงวัดสุทัศน์ ฯ

2.2.3.2 การตกแต่งภายในอาคาร

การตกแต่งผนังแบบพระราชานิยมต่างไปจากการตกแต่งผนังภายในของโบสถ์ วิหารที่เคยมีมาแต่อดีตส่วนมากเป็นจิตรกรรมแบบจีนเขียนเป็นลายกำมะลอ โดยใช้สีฝุ่นผสมน้ำมันตั้งอ้วเขียนลงบนทองภาพที่เขียนมักอยู่ที่ผนังระหว่างช่องหน้าต่างระหว่างช่องประตูและบานหน้าต่างบานประตูภายในเรื่องที่เขียนนิยมเขียนเป็นแบบอย่างของจีน เช่น ภาพการตั้งโต๊ะและเครื่องบูชาแบบจีน (ภาพที่ 2.13) และภาพที่เป็นสัญลักษณ์แบบจีน ได้แก่ สก ลก ชิว บางแห่งนำลายไทยปนจีนและฝรั่งมาเขียนด้วย เช่น ที่ผนังโบสถ์วัดนางนองบางขุนเทียน ตามช่องที่ระหว่างช่องหน้าต่างบุไม้เป็นแผ่นลงบนผนังแล้วเขียนลายรดน้ำและลายกำมะลอเป็นลายเครื่องกุศภัณฑ์ ขุนพลแก้ว ขุนคลังแก้ว สมบัติจักรพรรดิต่างๆ เครื่องมงคลศาสตราวุธต่างๆ ลายที่ประกอบพื้นเป็นลายแบบดอกพุดตาล อันเป็นลายมงคลของจีน ส่วนด้านสกัดด้านหน้าโบสถ์เขียนลายกำมะลอเรื่องสามก๊กเหนือช่องหน้าต่างขึ้นไปเป็นภาพจิตรกรรมแบบไทย

ภาพที่ 2.13 ภาพเขียนสีรูปเครื่องมงคลจีนที่ช่องหน้าต่างวัดสุทัศนเทพวราราม ฯ

การตกแต่งช่องเหนือหน้าต่างลักษณะการตกแต่งภายในอาคาร โบสถ์ วิหาร ตามพระราชนิมิตอีกอย่างหนึ่งคือที่ช่องเหนือหน้าต่างนิยมแขวนกระจกสามบานไว้ประดับผนัง เป็นกระจกบานกลางใหญ่มีบานเล็กอยู่สองข้าง (ภาพที่ 2.14) มีกรอบเป็นกระจังใบเทศใน กระจกภาพสีเป็นภาพเขียนสีหรือรูปเครื่องตั้งบูชา การแขวนกระจกภาพสีสามภาพไว้เหนือกรอบ หน้าต่างนี้พบได้ตามวัดที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 3 แบบพระราชนิมิตหลายวัด เช่น ในโบสถ์วัด นางนอง โบสถ์วัดเทพธิดาราม และโบสถ์วัดมหรณพาราม เป็นต้น

การตกแต่งเสาภายในโบสถ์วิหาร การตกแต่งภายในอาคารโบสถ์วิหารในสมัย พระนั่งเกล้า ฯ นอกเหนือไปจากการใช้ ลายรดน้ำลายกำมะลอ แล้วบางแห่งนิยมประดับประดา ตามเสาภายในโบสถ์ วิหารด้วยลายดอกไม้จีน เช่น เสาโบสถ์วัดเทพธิดารามภาพผนังและเสา เขียนเป็นลายดอกไม้แบบดอกพุดตาลเขียนด้วยสีน้ำมันแบบจีน

ภาพที่ 2.14 ภาพประดับผนังเหนือช่องประตูหน้าต่าง วิหารวัดพระเชตุพลวิมลมังคลาราม ฯ

2.2.4 ลักษณะและหน้าที่ของอาคารภายในวัด

วัดซึ่งเป็นที่ประกอบศาสนกิจโดยในแต่ละส่วนของพื้นที่มีการประกอบศาสนกิจต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของศาสนกิจนั้น ๆ ซึ่ง โชติ กัลยาณมิตร ได้สรุปเนื้อที่ใช้สอยของวัด ออกเป็น 3 ส่วนคือ

เขตสังฆาวาส ใช้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุ

เขตพุทธาวาส ใช้เป็นที่ประกอบกิจทางสังฆกรรมของสงฆ์

เขตสาธารณณะ ใช้เป็นที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนาของประชาชน

เขตสังฆาวาส ในวัดหนึ่ง ๆ ย่อมประกอบด้วยที่อยู่อาศัยจำพรรษาของพระภิกษุ และอาคารที่พระภิกษุจำเป็นต้องใช้สอย มีอาคารที่มีพุทธานุญาตให้ตั้งแต่สมัยพุทธกาลดังนี้ คือ กุฏิ กับปิยกุฏิ วัจจกุฏิ ชันดาฆรในปัจจุบันมีอาคารใช้สอยเพิ่มขึ้นตามความจำเป็นคือ หอฉัน หอสวดมนต์ การเปรียญ และหอไตร

กุฏิที่อยู่อาศัย

พุทธบัญญัติเดิมกำหนดขนาดของกุฏิให้พอดีที่พระภิกษุรูปเดียวจะอยู่อาศัยได้สะดวก มีเนื้อที่กำหนดความยาว 12 คืบพระสุคต และกว้าง 7 คืบ พระสุคต คือ ประมาณ 3.00 เมตร x 1.75 เมตร ตามมาตราส่วนปัจจุบันขนาดตามที่กำหนดไว้ แต่การอยู่อาศัยรวมกันนั้นก็ต้องการกำหนดแบ่งเขตให้เป็นสัดส่วนเฉพาะของภิกษุแต่ละรูปเขตเฉพาะตนดังกล่าวนี้เรียกว่าเขตของการครองผ้าไตรจีวรเขตนี้มีเครื่องล้อมบังเป็นที่หมายกำหนด แต่ถ้าไม่มีเครื่องล้อมบังจะถือเอากำหนด

หัตถบาสนที่มีระยะหนึ่งศอกโดยรอบตัวเป็นเขตกำหนด หรือถ้าเป็นป่าก็อนุญาตให้อย่างมาก 7
อัฒจันทร์โดยประมาณ คือในวงรอบ 98 เมตร เป็นเขตครองผ้าไตรจีวร

ลักษณะอาคารที่ใช้สอยในเขตสังฆาวาสนี้ไม่มีข้อกำหนดว่าต้องเป็นรูปหรือทรวดทรง
ตามที่ปฏิบัติกันนั้นกฎีส่วนมากก็มีลักษณะคั้งเรือนราษฎรอยู่อาศัย เพราะพระภิกษุคือราษฎรที่มา
บวช แต่ถ้ามีการกำหนดจำแนกแล้วกฎีสที่พระภิกษุอยู่อาศัยอาจมีได้ดังนี้

1. ภิกษุสร้างขึ้นเองโดยวิธีประกาศหาที่ที่ไม่มีผู้คัดค้าน และอยู่ในขนาดที่มี
พุทธานุญาต

2. บุคคลปลุกถวายพระภิกษุด้วยความศรัทธา

3. บุคคลยกเรือนเดิมหรือมาถวายอุทิศให้ภิกษุอยู่อาศัย

ลักษณะกฎีสที่นิยมสร้างกันมานั้นสังเกตว่าอาจจำแนกวิธีการสร้างได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. กฎีสเดี่ยว เป็นกฎีสชนิดที่มีพระภิกษุอยู่อาศัยเพียงรูปเดียว มีห้องที่อาศัยหลับนอนเพียง
หนึ่งห้อง มีชานนั่งหน้าห้องแบบชานพะไลเรือน กฎีสประเภทนี้มักนิยมใช้เป็นแบบกฎีสของภิกษุที่
ปรารถนาปฏิบัติวิปัสสนาธรรมปลุกแยกห่างจากกันเหมาะสำหรับการสร้างในที่ดอนและตามป่า

2. กฎีสแถว เป็นกฎีสเช่นเดียวกับกฎีสเช่นเดียวกับกฎีสเดี่ยว แต่ต่อเรียงติดกันหลายห้องมี
ชานเล่นให้เดินติดต่อกันได้ตลอด กฎีสชนิดนี้เป็นกฎีสที่ต้องการความสะดวกในการอยู่ร่วมกัน
จำนวนมาก ๆ มักนิยมปลูกในวัดที่มีพระภิกษุจำนวนมาก และในที่น้ำท่วมถึง

3. คณะกฎีส เป็นกฎีสชนิดเกาะหมู่อยู่ร่วมกันโดยทำเป็นกฎีสแถวล้อมสองด้านหรือสี่ด้าน มี
หอดฉันเป็นลานอยู่กลาง กฎีสชนิดนี้มักทำขึ้นในวัดที่มีการแบ่งการควบคุมดูแลเป็นกลุ่มใหญ่เรียกว่า
คณ กบปียกฎีส

หมายถึง เรือนหรือโรงที่เก็บสิ่งของที่เป็นอาหารส่วนรวมของพระภิกษุหรือใช้เป็นโรง
ครัวประกอบอาหารหุงต้มเรือน โรงใดเมื่อใช้เป็นกบปียกฎีสแล้วห้ามให้อยู่อาศัยอีก กบปียกฎีสต้องเป็น
อาคารแยกต่างหากจากอาคารอื่น โดยเฉพาะกฎีสที่อยู่อาศัย และต้องมีชายคาแยกห่างจากอาคารอื่น
ด้วย

วังกฎีส

อาคารที่พระภิกษุใช้ขับถ่ายเป็นอาคารที่มีความมิดชิดปลูกอยู่ในที่ลับตาพอประมาณ
อาคารชนิดนี้นิยมสร้างเป็นเรือนแถวยกพื้นสูงแบ่งเป็นห้อง ๆ แต่ละห้องมีช่องระบายลมตามผนัง
มีช่องถ่ายดีดพื้นเจาะทะลุสู่ใต้ดินเรือน การขับถ่ายของเสียออกจากร่างกายของพระภิกษุนั้นแบ่งน้ำ
มูลรลงส่วนหนึ่งต่างหากจากส่วนที่เป็นคู การที่ทำเช่นนี้เพราะการรวมของเสียจากร่างกายทั้งสอง
ส่วนทิ้งร่วมกันจะทำให้เกิดกลิ่นปฏิกูล จึงได้กำจัดกลิ่นโดยวิธีแยกของเสียต่างหากจากกันทางด้าน
นอกผนังวังกฎีสจึงมักมีท่อรางไม้ไผ่ล่นพื้นออกมาเพื่อระบายน้ำมูล

ชั้นตอมร

เรือนหรือโรงที่ใช้เป็นที่รักษาไฟและใช้ต้มน้ำ เรือนหรือโรงชนิดนี้เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในสมัยพุทธกาล เพราะต้องรักษากองไฟไว้เพื่อเป็นเชื้อใช้งานอยู่ตลอดเวลา และในท้องถิ่นที่มีอากาศหนาวมีความจำเป็นที่ต้องต้มน้ำร้อนไว้ใช้เป็นประจำ

หอนั้น

เรือนที่พระภิกษุให้ฉันอาหารร่วมกัน หรือใช้เป็นหอสวดมนต์แทนการใช้โบสถ์วิหารก็ได้ ใกล้เคียง ๆ กับหอนั้นมักนิยมสร้างหอกลองไว้เพื่อใช้ตีเป็นสัญญาณให้พระภิกษุหรือ ชาวบ้านทราบเวลา

หอนั้นนี้มักทำเป็นเรือนโถงอยู่กลางหมู่กุฏิหรือเกาะอยู่กับหมู่กุฏิแถว หรือตั้งอยู่กลางคณะกุฏิ สำหรับในท้องถิ่นที่กัณครและวัดยังมีฐานะเป็นเพียงสำนักสงฆ์ หอนั้นนี้ยังอาจเป็นประโยชน์ในการเทศน์สั่งสอนชาวบ้าน ดังนั้นสำหรับสำนักสงฆ์ หรือวัดขนาดเล็กจึงเปรียบหอนั้นได้กับศาลาอเนกประสงค์ของชุมชน

การเปรียญ

อาคารที่เป็นการเปรียญนี้นิยมสร้างเป็นอาคารโถงขนาดใหญ่ มักอยู่ใกล้กับส่วนที่เป็นหมู่กุฏิสงฆ์หรือใกล้กับโบสถ์หรือวิหาร ใช้เป็นอาคารที่พระภิกษุศึกษาทางปริยัติธรรม หรือใช้เป็นที่สำหรับชมราวาสฟังธรรมในวันธรรมสวนะ หรือใช้สำหรับการทำบุญกุศลเช่นจัดเทศน์มหาชาติทอดผ้าป่า หรือใช้เลี้ยงพระที่มีจำนวนมาก ๆ ศาลาการเปรียญนี้มักมีอาคารที่เป็นศาลาเล็กสร้างขนานหัวและท้าย เพื่อใช้เป็นที่พักหรือเตรียมสิ่งของทำบุญของพวกชาวบ้าน หรือใช้เป็นที่พักพระ

หอไตร

หอไตรเป็นอาคารหรือเรือนที่เก็บหนังสือธรรมหรือคัมภีร์ที่ใช้เป็นหลักอ้างอิงในการศึกษา อาคารชนิดนี้มักนิยมปลูกใกล้หรืออยู่ติดกับกุฏิสงฆ์เพื่อประโยชน์ในการดูแลได้ง่าย โดยทั่วไปแล้วมักเป็นเรือนไม้ที่ปลูกขึ้น โดยเฉพาะแต่ก็มีข้อยกเว้นที่อาจเป็นเรือนที่มีผู้สละถวายวัดก็ได้ แต่ถ้าเป็นหอไตรที่ทางวัดสร้างขึ้นเองนิยมปลูกในน้ำกลางสระหรือบ่อ เพื่อป้องกันสัตว์แมลงจากพื้นดินข้ามไปกินกินทำลายหนังสือ

เขตพุทธาวาส

เขตนี้นับว่าเป็นเขตสำคัญของวัด หากวัดนั้นมีใช้สำนักสงฆ์ต้องมีสิ่งปลูกสร้างเพื่อกิจการของพระศาสนาที่พระสงฆ์ต้องปฏิบัติแยกไปจากส่วนที่อยู่อาศัยที่เรียกกันว่าเขตสังฆาวาส ดังกล่าวมาแล้วในส่วนที่เป็นเขตพุทธาวาสนั้นมีสิ่งปลูกสร้างและอาคารที่สำคัญดังต่อไปนี้คือ เจดีย์ วิหาร โบสถ์ หรือบางวัดก็อาจมีคันพระศรีมหาโพธิ์รวมอยู่ด้วย สิ่งปลูกสร้างเหล่านี้แม้ว่ามีความสำคัญต่อวัดในสมัยปัจจุบัน แต่มิได้มีระบุไว้ในพุทธบัญญัติเพราะในสมัยพุทธกาลนั้นสมเด็จพระสัมมา

สัมพุทธเจ้าทรงเป็นประธาน โดยพระองค์เองอยู่แล้วโดยสมบูรณ์สิ่งเหล่านี้จึงเกิดขึ้นหลังจากที่พระพุทธองค์ทรงเสด็จดับขันธไปแล้ว

เจดีย์

ในทางพุทธศาสนานั้นแบ่งพระเจดีย์ออกเป็น 4 ประเภท คือธาตุเจดีย์ ธรรมเจดีย์ อุเทสิกเจดีย์ บริโภคเจดีย์ โดยสรุปว่า พระเจดีย์ไทย หมายถึงตัวสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่สักการะต่อพระพุทธองค์และพุทธศาสนา ต่อมาสามัญชน หรือนุคคลชั้นปกครองได้นิยมนำอิฐของผู้ที่มีเกียรติสูงและผู้ที่เคยรพนับถือเข้าบรรจุไว้ในเจดีย์เป็นการเลียนตามอย่าง การบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ อรหันตธาตุ หรือเถรธาตุ

รูปสถาปัตยกรรมเจดีย์โดยทั่วไปหลักใหญ่คือรูปแบบทรงกลม ที่นิยมเรียกกันโดยทั่วไปว่า เจดีย์ทรงลังกา หรือเจดีย์ทรงระฆัง ตามที่ไทยรับรูปลักษณะนี้มาจากลังกา

ส่วนเจดีย์ที่ทำขึ้นในรูปอื่นนั้นก็มีความคล้ายเช่นพระปรางค์ โดยที่ไทยรับแบบมาจากเขมรมาใช้ในหน้าที่ของพระเจดีย์ พระปรางค์ที่ไทยนำมาใช้ในหน้าที่พระเจดีย์นี้มีแบบที่พัฒนาต่อเนื่องมาในประวัติศาสตร์จนมีรูปแบบเปลี่ยนแปลงมาสู่รสนิยมทางศิลปะของไทยเอง ดังเช่นพระปรางค์วัดอรุณราชวราราม

วิหาร

เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดใหญ่อยู่ในเขตพุทธาวาสภายในประดิษฐานพระพุทธรูปบนฐานชุกชี วิหารใช้เป็นที่ประกอบกิจพิธีรวมทั้งพระสงฆ์กับฆราวาสในสมัยโบราณวิหารมีความสำคัญกว่าโบสถ์จึงมีขนาดใหญ่ สมัยสุโขทัยวิหารมีความสำคัญเป็นที่สองรองจากพระสถูปหรือพระเจดีย์ในสมัยอยุธยาวิหารมีความสำคัญเป็นประธานในเขตพุทธาวาส สมัยรัตนโกสินทร์วิหารลดความสำคัญลง วิหารต่างจากโบสถ์ตรงไม่มีใบสีมาล้อมรอบ วิหารมีหลายรูปแบบและหลายขนาดขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการสร้างว่าประดิษฐานพระพุทธรูป หรือรูปพระเกจิอาจารย์ หรือใช้ประกอบกิจกรรมทางศาสนาอื่นๆ ด้วย เช่น วิหารโถง วิหารยอดเจดีย์ วิหารกลบ วิหารทิศ วิหารคด เป็นต้น

โบสถ์

โบสถ์เป็นอาคารที่พระภิกษุใช้กระทำสังฆกรรม แต่เดิมยังมีภิกษุจำนวนน้อย การทำสังฆกรรมแต่ละครั้งพระภิกษุจะกำหนดเขตขึ้นเป็นการชั่วคราวเมื่อหมดภาระกิจแล้วทิ้งร้างไป ต่อเมื่อการบวชเรียนเป็นที่นิยมจนพระภิกษุมีจำนวนมากขึ้น จึงได้มีการสร้างโบสถ์เป็นอาคารถาวร

การกล่าวโทษภิกษุผู้ต้องอธิกรณ์ หรือการยกโทษให้ภิกษุผู้ต้องอธิกรณ์ให้กลับมีศีลบริสุทธิ์ดังเดิมองค์สงฆ์ตามพุทธบัญญัติจะต้องประกอบด้วยพระภิกษุไม่น้อยกว่า 21 รูป เพราะฉะนั้นขนาดของโบสถ์จึงต้องมีขนาดอย่างน้อยพอที่จะบรรจุพระภิกษุได้ไม่น้อยกว่า 21 รูป แต่

โดยทั่วไปแล้วก็มักมีขนาดพอสมควรที่บรรจุรวาสาให้เข้ามาร่วมใช้โบสถ์ด้วย เช่น เข้ามาฟังเทศน์ ทำวัตรเช้า หรือทำวัตรค่ำ ฯลฯ การสร้างโบสถ์นั้นจะต้องพิถีพิถันเลือกพื้นที่เป็นพิเศษพื้นที่นั้นต้องบริสุทธิ์สะอาดปราศจากมลทินทั้งปวง เช่นไม่เคยเป็นสุสานหรือเคยเป็นเชิงตะกอนมาก่อน

โดยทั่วไปโบสถ์มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า ดังนั้น หลักสีมาจึงจำเป็นจะต้องมีอย่างน้อย 4 หลัก เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ได้ครบถ้วน แต่ถ้าเป็นโบสถ์ขนาดใหญ่ก็อาจกำหนดให้มีได้มากกว่า 4 หลัก ได้ เช่น อาจมีได้ถึง 8 หรือ 10 หลักเพื่อให้กำหนดแนวเขตได้ชัดโดยเฉพาะหลักสีมาที่อยู่กลางด้านหน้าของโบสถ์นั้นถือว่าเป็นสีมาสำคัญ นิยมเรียกกันว่า “สีมาชัย” หรือในบางกรณีอาจกำหนดหลุมนิมิตเพิ่มขึ้นอีกหลุมหนึ่งภายในโบสถ์ที่หน้าพระประธานตรงจุดที่พระพุทธปฏิมาทอดพระเนตรลงสู่พื้น โบสถ์

การสร้างโบสถ์บางแบบในอดีตมีลักษณะปิดทึบไม่มีช่องลมและหน้าต่างมีแต่ประตูเข้าออกเพียงด้านหน้าด้านเดียว โบสถ์ชนิดนี้เรียกว่า “โบสถ์มหาอุดม์” โบสถ์เช่นเดียวกับวิหาร มักนิยมสร้างกำแพงแก้วล้อมรอบนอกสีมา

หอรระฆัง

หอรระฆังที่สร้างขึ้นในเขตพุทธาวาสนั้นทำหน้าที่เช่นเดียวกับหอกลองที่ไว้ติดกับหอดฉัน หอรระฆังนี้ถือว่าเป็นส่วนประดับของเขตพุทธาวาส จะสร้างไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้ โดยทั่วไปแล้วใช้สำหรับตีบอกสัญญาณให้พระลงโบสถ์ หรือบอกสัญญาณการทำสังฆกรรม

ต้นพระศรีมหาโพธิ์

วัดสำคัญหลายวัดได้ปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์ไว้ในเขตพุทธาวาสด้วยต้นโพธิ์นิยมนปลูกชนิดที่ตอนกิ่งหรือหน่อมาจากต้นพระศรีมหาโพธิ์ต้นเดิมในประเทศอินเดียที่เชื่อกันว่าพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ใต้ต้นโพธิ์นั้น การปลูกไว้ในวัดของไทยมีความสำคัญและศักดิ์สิทธิ์ควรสักการะ เพราะถือว่าต้นโพธิ์เป็นสัญลักษณ์ของการตรัสรู้หรือเป็นต้นไม้แห่งปัญญาของพุทธศาสนิกชน โดยทั่วไป

เขตสาธารณะ

ในอดีตนั้นอาณาเขตของวัดมักมีความกว้างขวางมาก แม้กันเป็นเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสแล้วก็ตาม ยังมีบริเวณที่ว่างเหลืออยู่อีกเป็นจำนวนมากจึงมักใช้บริเวณส่วนที่เหลือจากใช้ประโยชน์ของวัดเช่นนี้เป็นที่จัดงานประเพณีประจำปีของชุมชนที่วัดนั้นตั้งอยู่ สำหรับวัดที่อยู่นอกชุมชนส่วนมากมักกันที่ส่วนหนึ่งของเขตสาธารณะนี้ไว้เป็นสุสานที่เผาหรือฝังศพ หรือใช้เป็นที่สร้างเจดีย์บรรจุอัฐิธาตุของผู้ตาย

2.3 แนวทางการออกแบบและการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย

2.3.1 แนวทางการออกแบบ

วัดจำปาเป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีซึ่งได้กล่าวมาแล้ว ฉะนั้นในการพัฒนาวัดจำปาในรูปของการสร้างอาคารต่าง ๆ จึงต้องควบคู่ไปกับการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ ในการออกแบบอาคารเพื่อรองรับการดำเนินกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในวัด ต้องมีการศึกษาถึงระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ให้เป็นไปตามหลักวิชาการ ไม่เป็นการพัฒนาที่ไร้ซึ่งทิศทางจนทำให้การพัฒนา ที่ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมเป็นการทำลาย คุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี โชติ ภัลยาณมิตร ได้กล่าวไว้ว่าในรูปของศิลปะและสถาปัตยกรรมไทยนั้นพบลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

ความสงบ

ความเบา

การลอยตัว

1. ในทางปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน ความมีสติระลึกรู้ได้ในทุกขณะจิตเป็นสมาธิ จิตที่ป้องกันกิเลสมิให้เข้าถึงกิเลสได้คือให้เข้าถึง ความสงบนิ่ง
2. ความนิ่งและความสงบในจิตอันเป็นสมาธิทำให้เกิดความว่างจากกิเลส เป็นเครื่องช่วยให้เกิดความเบาขึ้นในใจพร้อมกับความนิ่ง
3. ธรรมชาติของความเบาที่น้อยลงขึ้นสู่เบื้องสูง ความหนาและหนักของกิเลสในใจคนนั้นหากขัดเกลาลงได้ตามวิธีการปฏิบัติของพุทธศาสนาแล้ว ย่อมใกล้ความพ้นทุกข์ (นิพพานธาตุ) ฉะนั้นในแนวทางการออกแบบจึงมีการออกแบบให้มีความสอดคล้องกับ ภูมิจักรวาล (สถาปัตยกรรมแบบไทยเดิม 2540: 22-23)

โดยแนวคิดนี้ถือได้ว่างานทางสถาปัตยกรรมสมัยรัตน โกสินทร์ตอนต้นนั้นมีความเจริญถึงขีดสุด เพราะหลังจากความเจริญอย่างขีดสุดของการช่างไทยในสมัยรัชกาลที่ 3 แล้วก็มีมีการคลี่คลายไปอีกแบบหนึ่ง พร้อม ๆ กับการเข้ามาของศิลปะสถาปัตยกรรมแบบนีโอคลาสสิกตะวันตก (ศิลปะสถาปัตยกรรมไทย 2526:28) ฉะนั้นการสร้างงานสถาปัตยกรรมไทยในปัจจุบันจึงไม่ปรากฏการสร้างงานตามอุดมคติขึ้นมาใหม่ จึงเป็นเพียงการสร้างสรรคงานให้มีเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

2.3.2 แนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรม

ศ.ดร.วิมลสิทธิ์ หรยางกูร ได้เสนอแนวทางหลัก ๆ ได้ 2 แนวทางในการสร้างงานทางสถาปัตยกรรมให้มีเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

2.3.2.1 เอกลักษณ์เชิงนามธรรม

เป็นความพยายามในเบื้องต้นที่จะสร้างสรรค์เอกลักษณ์บางประการที่มีเค้าโครง

(essence หรือ silhouette) ของสถาปัตยกรรมไทยในอดีต เป็นความพยายามที่จะคง “แก่น” ของเอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรม การสร้างสรรค์เอกลักษณ์เชิงนามธรรม หากเข้าไม่ถึงจิตวิญญาณของเอกลักษณ์ไทย ก็มักได้รูปแบบที่คล้ายคลึงกับสถาปัตยกรรมในประโนภูมิภาคใกล้เคียงเป็นสถาปัตยกรรมตามลักษณะภูมิภาค (regionalism) จึงเป็นหน้าที่ของสถาปนิกไทยที่จะสร้างสรรค์ความเหมือนที่แตกต่าง ให้มีเอกลักษณ์ไทยโดยเฉพาะ

2.3.2.2 เอกลักษณ์เชิงรูปธรรม

เป็นความพยายามในขั้นตอนต่อไปที่จะนำรูปแบบเดิม หรือรูปแบบสถาปัตยกรรมในอดีตมาใช้อีก อาจใช้ตามแบบเดิมโดยเฉพาะในรูปแบบไทยประเพณี หรือมีการดัดแปลงปรับเปลี่ยนไปจากเดิมมากหรือน้อยผลที่เกิดขึ้นอาจแตกต่างกันไป และมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมแตกต่างกัน ดังนี้

อาจเป็นเพียงการนำรูปแบบเดิมมาใช้ (straight revival) อาจมีการปรับบ้าง แต่โดยทั่วไปยังคง “ฉันทลักษณ์” ในงานสถาปัตยกรรมไทยไว้

อาจเกิดการผสมผสาน ดัดแปลง พัฒนาเป็นรูปแบบใหม่ (renaissance)

อาจเกิดการพลิกแพลง แผลงรูปแบบไปจากกฎเกณฑ์เดิม (mannerism)

อาจเป็นการใช้รูปแบบเด่นเฉพาะจุดหรือเฉพาะส่วนที่เลียนแบบจากสถาปัตยกรรมในอดีต (eclecticism)

แนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยในงานสถาปัตยกรรมทั้งสองแนวทางหลัก ย่อมให้ผลแตกต่างกัน และจำเป็นต้องใช้ร่วมกันเพื่อความชัดเจนของเอกลักษณ์ (อาษา มิถุนายน 2539: 53)

2.2.3.3 การสร้างสรรค์ให้มีเอกลักษณ์ไทย

วิมลสิทธิ์ หรยางกูรได้กล่าวในโอกาสการสัมมนาทางวิชาการเรื่องเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทย ย่อมต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ทั้งหมดที่ประกอบกันเป็นตัวกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรม

รูปแบบสถาปัตยกรรม	=	f (ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง + เอกลักษณ์ +.....) ความฝัน
ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	=	ปัจจัยแวดล้อม (เศรษฐกิจ + สังคม + วัฒนธรรม + เทคโนโลยี + งบประมาณ + กฎหมาย + การตลาด + สภาพแวดล้อม (ทำเล + ที่ตั้ง) + สภาพภูมิอากาศ + ความต้องการของมนุษย์ (เจ้าของโครงการ + ผู้ใช้ + ประชาชน) +.....

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่สัมพันธ์ต่อบรรยากาศ อาจอาศัยสูตรสำเร็จในกระบวนการงใจสร้างสรรค์ให้มีเอกลักษณ์ไทย องค์ประกอบของสูตรสำเร็จนี้ที่สำคัญคือ ตัวประกอบร่วม (commonfactors)

เอกลักษณ์ไทย	=	f (เอกลักษณ์เชิงนามธรรม + เอกลักษณ์เชิงรูปธรรม)
เอกลักษณ์เชิงนามธรรม	=	ลักษณะของ “แก่น”
	=	ลักษณะจากการมีหลังคาเอียงลาด + ลักษณะจากการขึ้นคุ่มแคค

คุ่มฝน + ลักษณะเบาลอยตัว + ลักษณะโปร่งโล่งจากการจัด
 space + ลักษณะร่วมรื่นจากการโอบล้อมด้วยธรรมชาติ (น้ำ +
 ต้นไม้) + ลักษณะโครงสร้างบริสุทธิ์
 เอกลักษณะเชิงรูปธรรม = ลักษณะของ “เปลือก”
 = รูปแบบองค์ประกอบสถาปัตยกรรมต่าง ๆ + วัสดุท้องถิ่น +
 ลักษณะการจัดกลุ่มอาคาร + ลักษณะการจัดภูมิทัศน์ +
(มีการปรับมาก/น้อย หรือปรับปรุงขึ้นใหม่)

หากมีการประสานให้สอดคล้องกัน ระหว่างลักษณะเชิงนามธรรมกับ รูปแบบที่เป็น
 รูปธรรม ก็น่าจะได้ผลงานสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ไทยที่เหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อได้
 คำนึงถึงความเหมาะสมของเอกลักษณ์กับประเภทอาคารและเป้าหมายของงาน (อาษา มิถุนายน
 2539 : 63-65)

2.3.3 รูปแบบของงานทางสถาปัตยกรรม

2.3.3.1 แนวทางสถาปัตยกรรมไทย

งานสถาปัตยกรรมไทยในช่วงตั้งแต่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปี
 พ.ศ. 2500 ดร.วิมลสิทธิ์ หรยางกูร และคณะได้จำแนกรูปแบบไว้ดังนี้

แนวสถาปัตยกรรมไทยประเพณี

- แนวรูปแบบงานเครื่องไม้
- แนวรูปแบบงานเครื่องปั้นปูน

แนวสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์

แนวลักษณะ “เครื่องคอนกรีต”

แนวสถาปัตยกรรมไทยประเพณี

งานสถาปัตยกรรมในแนวไทยประเพณีในช่วงปี พ.ศ.2475-2500 เป็นรูปแบบที่สืบทอดมา
 จากงานสถาปัตยกรรมไทยในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งปรากฏทั้งงานในแนวรูปแบบอย่างงาน
 เครื่องไม้ และงานเครื่องปั้น

ในช่วงทศวรรษ 2480 นิยมใช้คอนกรีตเสริมเหล็กแทนเครื่องไม้ในงานแนว
 สถาปัตยกรรมไทยประเพณีเพื่อให้ความคงทนถาวร โดยการใช้ระเบียบแบบแผนการออกแบบ
 โดยทั่วไปเช่นเดียวกับงานเครื่องไม้เพียงแต่เปลี่ยนวัสดุก่อสร้างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก

แนวสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์

การใช้คอนกรีตเสริมเหล็กเข้าทดแทนงานเครื่องไม้และเครื่องปั้น ทั้งในส่วนที่เป็น
 โครงสร้างและลวดลายประดับในงานสถาปัตยกรรมไทยพร้อม ๆ กับการประยุกต์รูปแบบให้เรียบ

ง่ายขึ้น ได้พัฒนาต่อเนื่องจนเกิดเป็นรูปแบบที่เด่นชัดที่เรียกว่า “สถาปัตยกรรมไทยประยุกต์” ในช่วงปลายของทศวรรษ 2490 ด้วยรูปแบบที่ปรากฏอิทธิพลของงานสถาปัตยกรรมตะวันตกเข้ามาผสมผสาน

แนวเน้นลักษณะ “เครื่องคอนกรีต”

งานสถาปัตยกรรมไทยในแนวเน้นลักษณะ “เครื่องคอนกรีต” มีเค้าโครงหลักตามระเบียบแบบแผนงานในแนวไทยประเพณี หรืออาจมีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิมบ้างเพียงเล็กน้อย ลักษณะที่เด่นชัดของงานสถาปัตยกรรมในแนวนี้คือ การประยุกต์ลักษณะองค์ประกอบตกแต่งอาคารด้วยรูปแบบที่เรียบง่ายขึ้น และลดลักษณะอ่อนช้อยด้วยการตัดทอนรายละเอียดของกระบวนลายอย่างงานไม้หรืองานปูนปั้นลง รวมทั้งได้ใช้เส้นตรงในการประดิษฐ์ลวดลายมากขึ้น (พัฒนาการแนวความคิด และรูปแบบของงานสถาปัตยกรรม อดีต ปัจจุบัน อนาคต 2536: 88-92)

2.3.3.2 แบบอย่างของศาลาและอาคารทรงไทย

แบบอย่างของศาลาไทยที่มีหลักฐานแน่นอนนั้นส่วนใหญ่ อยู่ในสมัยรัตนโกสินทร์ซึ่งเห็นได้ทั่วไปโดยแบบแปลนของศาลาไทยที่นิยมสร้างกันมากคือ

1. รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีจั่วสองด้าน
2. รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีมุขยื่นด้านเดียว หรือเอกรมุข
3. รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีมุขยื่นสองด้าน หรือทุติยมุข
4. รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีมุขยื่นสามด้าน หรือตรีมุข
5. รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีมุขยื่นสี่ด้าน หรือจตุรมุข
6. รูปอื่น ๆ เช่น รูปกลม หกเหลี่ยม แปดเหลี่ยม มีหลังคาคลุมรวมที่จุดกลางเป็นยอด

2.3.3.3 ทรงหลังคาของศาลาและอาคารทรงไทย

การใช้หลังคาซ้อนทำกี่ชั้นก็ได้ แต่ส่วนมากไม่เกินสามชั้นส่วนปีกนกตอนล่างมักทำไม่เกินสองชั้น โดยทั่วไปแล้วมักทำหลังคาเป็น 2 แบบคือ

1. หลังคาหน้าจั่วลอย มีปีกนกตอนล่างแต่ทางด้านข้างหลังคาปีกนกทางสกัดไม่มี ได้จั่วเปิดโล่ง เน้นความเด่นทางด้านจั่วมาก
2. หลังคาหน้าจั่วมีปีกนกรับรอบสี่ด้าน เป็นแบบอย่างที่ใช้กันมาก
3. หลังคาทรงปุนปั้น ได้อิทธิพลมาจากขอม ชายคาหน้าจั่วหรือไชราไม่ยื่นออกมามาก อาจทำลดหลั่นเป็นลวดบัวด้วยปุนปั้นวางบนช่อคอนกรีตหรือแท่งศิลาโบริน ทรวดทรง และองค์ประกอบเป็นไปในลักษณะของปุนทั้งหมด หลังคาทรงปุนปั้น จำแนกออกได้ 3 ประเภทคือ
 - ก. รวยพนม เป็นจั่วทรงสูง มุมตั้งแต่ 60 องศาขึ้นไป ประกอบด้วยนาคสดั่งใบระกา และหางหงส์ปุนปั้นตั้งอยู่บนช่อปุน มีลักษณะใกล้เคียงกับแบบขอม
 - ข. บัวพนม เป็นแบบอย่างที่ได้ดัดแปลงต่อมาจากแบบ ก. มีลักษณะ

อ่อนช้อยมากขึ้นในรูปทรงของคอกบัว ประมาณมุม 45 องศา

ก. ชุ่มคูหาหน้าาง เป็นรูปแบบที่ใช้ประกอบในอาคารชุมนุมทางเข้าทั้งภายในและภายนอกอาคาร องค์ประกอบอย่างข้อ ก. และ ข. แต่มุมลาดแบนลงประมาณ 30 องศา

2.3.3.4 ประเภทของศาลาไทย

ศาลา คือสิ่งก่อสร้างประเภทอาคารที่พักอาศัย มีลักษณะเปิดโล่ง ไม่มีฝาหรือมียู๋บังเป็นส่วนน้อย ประกอบด้วย พื้นฐาน เสา และหลังคา เพื่อใช้เป็นที่บังแดดฝน แต่ไม่เป็นที่อยู่อาศัยถาวร เป็นเพียงที่พักชั่วคราว โดยประเภทของศาลาประกอบด้วย

ศาลาการเปรียญ เป็นศาลาขนาดใหญ่ที่สร้างขึ้นในวัด เพื่อใช้ทำศาสนกิจต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องระหว่างสงฆ์ และฆราวาสเป็นอาคารหลังใหญ่มากน้อยเพียงไรแล้วแต่ความเจริญของท้องถิ่นนั้น ๆ

ศาลาที่ตั้งศพ หรือศาลาทำศพ ใช้เป็นที่ตั้งศพ และทำพิธีการเกี่ยวกับการตายของชาวบ้านประจำท้องถิ่นนั้น บางทีอาจใช้ศาลาการเปรียญเป็นที่ตั้งศพเมื่อจำเป็น แต่ตามปกติใช้แยกกัน ศาลานี้ตั้งอยู่ในวัดเท่านั้น

ศาลาพักร้อน เป็นศาลาที่มีขนาดเล็กกว่าสองอย่างแรก อาจสร้างขึ้นในวัดในบ้านหรือในที่สาธารณะทั่วไปซึ่งบุคคลอุทิศให้เป็นที่พักผ่อนแก่คนเดินทางหรือ ในสวนสาธารณะสวนในบ้าน การจัดสวนนิยมให้มีศาลาพักร้อนประกอบในผังบริเวณด้วย หอนั่งจัดอยู่ในศาลาประเภทนี้

ศาลาทำน้ำ ศาลานี้ปลูกอยู่ริมน้ำโดยเฉพาะ เพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจหรือพักร้อน และอาจใช้เป็นที่พักขึ้นลงเรือ หรือลงไปทำน้ำ ถ้าอยู่ในน้ำทั้งหมดก็เรียกว่า ศาลากลางน้ำ

ศาลาริมทาง เป็นศาลาที่มีรูปแบบโดยเฉพาะ คือทำแปลนเป็นระเบียบยกพื้นสองฟากตามความยาวของศาลา มีทางเดินผ่านกลางให้เป็นที่พักเหนื่อยแก่คนเดินทาง

ศาลาทรงพลับพลา ศาลาประเภทนี้สร้างในลักษณะปราสาทหรือเรือนยอด

ศาลาเอนกประสงค์ ได้แก่ ศาลาที่สร้างขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายที่จะสนองประโยชน์ได้หลายอย่าง ศาลานี้อาจมีรูปแบบไปในทางปัจจุบันมากกว่าประเภทอื่นที่กล่าวมาแล้ว เป็นทรงไทยประยุกต์ ส่วนศาลารับแขกหรืออื่น ๆ ก็จัดอยู่ในศาลาประเภทนี้

ศาลาลอย คือศาลาที่ยกระดับสูงเท่ากับกำแพงรั้วหรือกำแพงแก้ว อย่างศาลาที่กำแพงรอบนอกวัด ราชันดคา และวัดสุทัศน์ฯ

ศาลาสรง คือ ศาลาเล็ก ๆ ที่ทำฝาปิดรอย อาจคลุมบ่อน้ำอาบ มีในวัดทางภาคเหนือ

2.3.3.4 อาคารทรงไทยไม้และคอนกรีต

สถาปัตยกรรมทรงไม้ และคอนกรีตในรูปแบบทรงไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญเช่นเดียวกับศาลาคือทรงหลังคา ซึ่งรูปแบบของหลังคา และจั่ว ในสถาปัตยกรรมไทยนั้นพอสรุปได้ดังนี้

อาคารทรงคอนกรีต มี 3 แบบ คือ

รвыพนม

บัวพนม

ซุ้มคูหาหน้านาง

หน้าจั่วทั้งสามแบบนี้มีใบระกา ประกอบกับนาคสะดุ้ง และหางหงส์ ในลักษณะปูนปั้น ผันหน้าจั่วอาจปั้นปูนเป็นลวดลายหรือทำโปร่ง ส่วนมากมักปั้นปูนเป็นลวดลายนูนเด่นออกมาถ้าเป็นซุ้มจะปล่อยให้เป็นวงโค้ง ๆ

อาคารทรงคอนกรีตมักสร้างเป็นวัดวาอาราม พระราชวัง หรืออาคารที่ต้องการความมั่นคงถาวร บางครั้งสร้างในลักษณะของทรงไม้ มีหัวแปและอกไก่ยื่นออกในลักษณะของคอนกรีต

อาคารทรงไม้ มี 2 แบบ คือ

แบบทรงเครื่อง มีใบระกาประกอบนาคสะดุ้งและหางหงส์ อกไก่ แปลาน และแปหัวเสารองรับ อย่างโบสถ์วิหารหรืออาคารพิเศษ ที่ต้องเน้นทางด้านความงามวิจิตร หน้าจั่วแกะสลักไม้ประดับหรือเขียนลาย

แบบธรรมดา มีป็นลมเรียบ ๆ และตัวเหงาวางอยู่บนอกไก่ แปลานและแปหัวเสา เป็นแบบอย่างที่ใช้กันสำหรับเรือนไทยทั่ว ๆ ไป หน้าจั่วมักทำเป็นฝาปะกน หรือพรหมหน้าจั่ว

ส่วนรูปแบบของหน้าจั่วนั้น มีทั้งทรงหน้าจั่วลอยและหน้าจั่วประกอบปีกนกตอนล่าง หน้าจั่วลอยนั้นนิยมใช้เป็นค้ำหน้าโดยเฉพาะ

หน้าจั่วแบบมุขประเจิด เป็นอีกแบบหนึ่งที่นิยมอย่างมุขศาลาการเปรียญ

การใช้ทรงหลังคาสรุปได้คือ

1. หลังคายกจั่วซ้อน
2. หลังคาชั้นเดียว
3. หลังคาชั้นเดียวขึ้นปีกนกมาก
4. หลังคาจั่วซ้อนไม่มีปีกนกตอนบน เพื่อมีช่องแสงด้านข้าง

2.3.4 หลักการว่าด้วยการอนุรักษ์

สุพิศวง ธรรมพันธา ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรม ซึ่งการพัฒนาวัฒนธรรมอาจทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับประเภทเนื้อหาสาระและหน้าที่ของวัฒนธรรมนั้น ๆ ซึ่งได้กล่าวถึงวิธีที่สร้างจิตสำนึกให้หวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรม โดยมีด้วยกันหลายวิธีซึ่งหนึ่งในหลายวิธีคือ

การจัดบริการทางวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรม หรือดำเนินการเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรม ให้ความรู้ความเข้าใจ ความซาบซึ้ง และการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมถูกต้อง เช่น การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การบริการห้องสมุด การจัดการแสดง

นิทรรศการ สาธิตการจัดงาน มหกรรมวัฒนธรรมตามเทศกาล และขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนกิจกรรมอื่นใดที่สามารถทำให้ประชาชนได้รับบริการต่าง ๆ เหล่านั้น

ดำเนินการให้ความรู้ด้านการช่วยอนุรักษ์แก่นัก นักศึกษา พระภิกษุ สามเณร และประชาชนทั่วไปตามลำดับเพื่อให้บุคคลโดยทั่วไป ตระหนักถึงคุณค่าของ โบราณสถานและวิธีการที่จะเข้ามาช่วยเหลือการอนุรักษ์ตามสภาพร่วมกัน

การอนุรักษ์ ทำนุบำรุงและฟื้นฟูวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อการพิทักษ์รักษามรดกทางวัฒนธรรมที่ได้ส่งสมสืบทอดมาจากอดีตแม้บางอย่างอาจไม่ใช่ประโยชน์ในปัจจุบันแล้วก็ตาม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ให้คงอยู่เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ค้นคว้าหาร่องรอยของความเจริญทางวัฒนธรรมในอดีต รวมไปถึงการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ และสถานที่ใด ๆ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (พื้นฐานวัฒนธรรมไทย 2532 : 255-256)

ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงกล่าวถึงวิธีการสงวนรักษาโบราณสถานมีขั้นตอนในการปฏิบัติงาน 3 ขั้นตอนด้วยกัน

1. คือการค้นให้รู้ว่ามีโบราณสถานอยู่ที่ไหนบ้าง ซึ่งก็คือการสำรวจเพื่อทราบข้อมูลของแหล่งโบราณสถาน เพื่อทำบัญชีและหมายเลขลงแผนที่ประเทศสยามไว้เป็นตำรา

2. การตรวจ ให้ผู้เชี่ยวชาญออกไปดูยังที่นั้น พิจารณาควารู้ว่าเป็นอย่างไร สร้างในสมัยใด และเป็นของสำคัญเพียงใด การตรวจนี้บางอย่างก็ต้องขุดหาแนวรากผนัง และค้นลวดลายขึ้นตอนนี้คือการสำรวจภาคสนามและการขุดค้นทางโบราณคดี ทั้งนี้เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานอย่างละเอียด

3. การรักษา หรือขั้นการสงวนรักษาโบราณสถานออกไปเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นต่ำ เป็นแค่ห้ามมิให้ผู้ใดรื้อทำลายโบราณสถาน
ขั้นกลาง จัดการதாகถางที่บริเวณและกำแพงป้องกันตัวโบราณสถานมิให้หักพัง
อีกต่อไป

ขั้นสูง คือการปฏิสังขรณ์ให้คืนดีอย่างเดิม

การอนุรักษ์โบราณสถานเป็นงานละเอียดอ่อนและมีกระบวนการทำงานสลับซับซ้อนอยู่ มากสิ่งที่สำคัญที่สุดคือผู้ทำโครงการอนุรักษ์ต้องศึกษาทำความเข้าใจจัก โบราณสถานที่ทำกรอนุรักษ์ ในทุกรูปแบบ ทั้งสภาพความเสียหายสิ่งที่เป็นตัวทำให้เกิดความเสียหาย ประวัติความเป็นมา ลักษณะรูปแบบ การใช้วัสดุ สภาพสิ่งแวดล้อมทั้งด้านสถานที่ตั้งและสังคม เมื่อทำความเข้าใจกับ โบราณสถานนั้น ๆ ดีแล้ว จะสามารถดึงความมีคุณค่าเดิมและคุณค่าที่รองลงมาตามลำดับได้ เมื่อรู้คุณค่าความสำคัญแล้ว จึงจะกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางในการอนุรักษ์ได้ ทั้งนี้ด้วยเหตุผล ซึ่งรับกันในการจะพยายามคงคุณค่าเดิมแห่งโบราณสถานนั้น ๆ ไว้ โดยหาวิธีการที่เหมาะสมและดีที่สุดในการทำงานซึ่งตามกระบวนการจะต้องอาศัยวิชาการและนักวิชาการหลายด้านด้วยกันช่วย

กันคิดพิจารณา เช่น สถาปนิก วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ ช่างศิลปกรรม นักโบราณคดี ฯลฯ (อุไรวรรณ ดันตวิงศ์ 2538 : 236)

ในการอนุรักษ์เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะปัจจุบันวัดซึ่งถือได้ว่ามีมรดกทางวัฒนธรรมมาก เช่นเป็นแหล่งที่ตั้งของโบราณสถานและโบราณวัตถุ ถ้าวัดไม่ได้ให้ความสำคัญในสิ่งที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมก็จะเกิดการทำลายแล้วสร้างขึ้นใหม่แทนตามค่านิยม ดังนั้นจึงควรตระหนักในคุณค่าและควรรักษาไว้ตามหลักการของการอนุรักษ์โบราณสถาน และให้เป็นไปตามกฎระเบียบว่าด้วยเรื่อง ระเบียบควบคุมโบราณวัตถุและศิลปวัตถุภายในวัด

ตามระเบียบฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เจ้าอาวาสบางวัดได้ทำให้ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุเสียหายจึงได้มีการวางระเบียบควบคุม ในการนี้ถ้าทำการรื้อถอนหรือซ่อมแซมต้องมีการรายงานและขออนุญาต โดยมีการพิจารณาตามลำดับขั้นและนำข้อเสนอองค์การสาธารณูปการเพื่อสั่งการในการนี้ ผู้ใดฝ่าฝืนให้เจ้าคณะผู้บังคับบัญชาลงโทษ ตามประกาศฉบับนี้จะใช้บังคับ เฉพาะวัตถุที่มีได้ขึ้นบัญชีเป็นโบราณสถาน

2.4 การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดใน กรุงเทพมหานคร

2.4.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พุทธศาสนสถานหรือวัดนั้นเป็นสิ่งก่อสร้างคู่บ้านคู่เมืองมีประวัติศาสตร์ผูกพันใกล้ชิดกับชีวิตไทยเสมอมา แม้ผ่านระยะแห่งความรุ่งโรจน์ เข้าสู่การก่อสร้างตัวทำนุบำรุงบ้านเมือง จากภัยสงคราม ในต้นกรุงรัตนโกสินทร์ วัดยังคงดำรงความสำคัญโดดเด่นเป็นของคู่ควร ควบไปกับวัง ในฐานะอารามหลวงชั้นใน วัดราษฎร์ก็มีความผูกพันในกระแสแห่งวิถีชีวิตผู้คนและต่อชุมชนโดยอาศัยวัดเป็นสถานประกอบพิธีกรรม เป็นสถานที่บวชเรียน

ในสมัยรัชกาลที่ 4 และ 5 นับเป็นสมัยรุ่งเรืองแห่งการพัฒนาทำนุบำรุงบ้านเมืองไปในแนวทางแห่งอารยธรรมตะวันตก มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเมือง ทำให้การกระจายของวัดที่เคยเกาะกลุ่มกันในบริเวณเกาะกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในขยายตามออกมา ในรัชกาลที่ 6 และ 7 ซึ่งยังคงเป็นผลสืบเนื่องจากสมัยอิทธิพลตะวันตก ทำให้หน้าตาของสถาปัตยกรรมรวมถึงประโยชน์ใช้สอยได้แปรเปลี่ยนไป วัดเป็นส่วนประกอบของชุมชนที่ค่อย ๆ ลดบทบาทที่เคยสำคัญและโดดเด่นลง

หลังสมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ความริบเร่ในการพัฒนาประเทศ ส่งผลทั้งบวกและลบทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ วัดเป็นเพียงองค์ประกอบเล็กๆ ของชุมชน ในรูปแบบการพึ่งพาทางจิตใจ ไม่ได้เป็นความต้องการอย่างจำเป็นอีกต่อไป

วัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทยเป็นสายใยแห่งความผูกพันจรโลงใจระหว่างศาสนากับวิถีชีวิตแบบไทย ขณะที่ความเปลี่ยนแปลงตามสภาพการณ์ความเป็นจริงในการพัฒนากรุงเทพมหานครนั้น ทำให้วัดค่อย ๆ ลดความสำคัญลง

ดังนั้น จึงควรได้มีการหาหนทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับวัดในปัจจุบันรวมถึงการวางแผนเพื่อประสานประโยชน์ระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ควบคู่กันไป โดยให้มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนกรุงเทพฯ เพื่อดำรงสภาพความเป็นจริง และดำเนินต่อไปในแนวทางอันก่อให้เกิดประโยชน์

2.4.2 สรุบบทบาทและสภาพปัญหาของวัดในปัจจุบัน

บทบาทของวัดต่อชุมชนวัดในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากเดิม สามารถสรุบบทบาทของวัดในปัจจุบันได้ดังนี้

1. บทบาททางการศึกษา มี 2 ลักษณะคือ การให้การศึกษาทางตรง คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมสำหรับภิกษุสงฆ์และสามเณร โรงเรียนสำหรับฆราวาส ส่วนการศึกษาทางอ้อมคือการเปิดให้บริการห้องสมุด การเผยแพร่ธรรมะ และงานอบรมจริยธรรมผ่านสื่อต่าง ๆ

2. บทบาทการให้บริการทางด้านสังคมสงเคราะห์ มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ในด้านการเป็นสุสานและการฃาปนกิจ ซึ่งวัดราษฎร์จะมีความสำคัญต่อบทบาทนี้มากที่สุด เนื่องจากสามารถทำรายได้ได้ดี

3. บทบาทพิธีกรรมทางศาสนา

4. บทบาทในการเป็นสถานที่จอดรถ

5. บทบาทในการเป็นสถานที่ท่องเที่ยว

6. บทบาทในการเป็นแหล่งการค้าอื่นเกิดจากกิจกรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับศาสนาและประเพณี

สภาพปัญหาของวัด

ผลการศึกษาของสภาพปัญหาของวัดโดยรวมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจกล่าวโดยรวมได้ดังนี้

1. วัดซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมือง ถูกบดบังและถูกลดคุณค่าลง

2. รูปแบบของอาคารภายในวัดที่ก่อสร้างขึ้นในระยะหลังไม่สอดคล้องกับรูปแบบของสถาปัตยกรรมเดิม

3. สถาปัตยกรรมเดิมถูกทอดทิ้ง มีสภาพชำรุดทรุดโทรม ขาดการดูแล และขาดการรักษาความสะอาดในบริเวณวัด

4. รูปแบบของอาคารสร้างใหม่ภายนอกวัด ทำลายคุณค่าและความสง่างามของวัดส่งผลต่อสภาพภูมิทัศน์

5. ปัญหาทางเศรษฐกิจ และการแสวงหาผลประโยชน์ ทำให้วัดบางแห่งกลายเป็นเพียง

สถานบริการฌาปนกิจ หรือสถานที่จอครดเท่านั้น

6. การที่วัดมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวโดยขาดการวางแผนอย่างระมัดระวัง ทางด้านกายภาพ ทำให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่เหมาะสม
 7. การขาดกฎหมายและมาตรการควบคุมที่มีประสิทธิภาพในกิจกรรมที่มีผลกระทบโดยตรงต่อวัด
 8. ความล่าช้าในการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการที่จะเข้ามาดูแลจัดระเบียบแก่วัด
 9. วัดที่สำคัญตามชานเมืองเริ่มหมดความสำคัญต่อชุมชน
 - 10 ความเสื่อมโทรมของชุมชนแวดล้อม ทำให้วัดสูญเสียเอกลักษณ์และปัญหาภัยพิบัติความรุนแรงขึ้น หากไม่มีการควบคุมหรือมีมาตรการที่เหมาะสม
 11. ปัจจุบันประชากรขาดความรู้สึก “รักวัด” และขาดภาพพจน์ที่ดีต่อวัด ความละเลยและเพิกเฉยของพระสงฆ์ บุคลากรภายในวัด และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และประชาชน ในการพัฒนาและอนุรักษ์ในแนวทางที่ถูกต้อง
 12. การแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคล บางกลุ่ม โดยอาศัยทรัพยากร
- ปัญหาของวัดที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขเพื่อฟื้นฟูสถานะภาพของวัดให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ รวมไปถึงการช่วยรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของบ้านเมือง โดยการพิจารณาวางแผนปรับปรุงอย่างระมัดระวัง โดยเริ่มจากภายในวัด และขอความร่วมมือจากชุมชน โดยมีภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ วัด ชุมชน และเมือง ก็จะสามารถแสวงหาหนทางในการอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะได้นำปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นมาทำการคิดหาแนวทางประสานประโยชน์ดังกล่าวในบทของข้อเสนอแนะในการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

2.4.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัด

จากการศึกษาบทบาทของวัดต่อชุมชนและสภาพปัญหาในปัจจุบัน ของวัดในกรุงเทพมหานคร ปัญหาที่เกี่ยวข้องในส่วนของ การพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานครกล่าว มี 5 ประเด็นปัญหาคือ

2.4.3.1 ประเด็นปัญหาการพัฒนาและอนุรักษ์วัด

ปัญหาการพัฒนาเมือง ซึ่งเป็นส่วนที่มีความสำคัญในการทำลายคุณค่าความงามและเอกลักษณ์ของวัด ความสับสนในการใช้ที่ดินในกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดความขัดแย้งต่อหน้าที่หลักทางศาสนาซึ่งเน้นในเรื่องของความสงบและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ปัญหาด้านกฎหมายและมาตรการ ความบกพร่องของกฎหมายและมาตรการและความหย่อนยานในการปฏิบัติบังคับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมีผลเสียต่อสภาพแวดล้อมวัดในปัจจุบัน

ปัญหาจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของความยุ่งยากซับซ้อนในระบบงานราชการทำให้เกิดความล่าช้าในการแก้ปัญหาเร่งด่วน

ปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจ หน้าที่ใหม่ในการเป็นสถานที่ศึกษา สถานที่ท่องเที่ยวของวัด ทำให้เกิดบริการใหม่ติดตามมา ส่งผลให้สภาพภายในวัดมีความพลุกพล่านสับสนหมดความงามทางทัศนียภาพ ขาดความเงียบสงบ

ปัญหาการขาดจิตสำนึกของประชาชน การแก้ไขปัญหานี้จะต้องใช้เวลาและมีความละเอียด ความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของวัด ต้องอาศัยจิตสำนึกและการมองวัดในสภาพพจน์ที่ดีก่อน

2.4.3.2 การพัฒนาและอนุรักษ์วัดในระดับเมือง

เนื่องจากการพัฒนาเมืองมีส่วนในการทำลายเอกลักษณ์ดั้งเดิมของเมืองในเชิงศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสถาปัตยกรรม รวมไปถึง การใช้ดินที่และปะปนของพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม และพักอาศัย โดยในแง่ของการดำเนินการพัฒนาและอนุรักษ์ควรดำเนินการไปพร้อม ๆ กันทุกด้าน ซึ่งสามารถแยกออกเป็นส่วนของวัดและส่วนของเมืองได้ดังนี้ คือ

1. การพัฒนาวัด

แบ่งแยกเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสออกจากเขตพาณิชย์วาส และเขตสาธารณประโยชน์โดยเน้นให้เป็นสัดส่วน

- เน้นการใช้เขตสาธารณะของศาสนสถาน ในการสนองตอบความต้องการของชุมชนและมีการจำกัดควบคุมให้เกิดความพอดี เช่น บริเวณที่จอดรถ บริเวณที่เช่า

- เร่งดำเนินการปฏิบัติตามกฎกระทรวงในการควบคุมสิ่งปลูกสร้างในบริเวณวัด โดยรอบรัศมี 100 เมตร ให้สัมฤทธิ์ผลมากที่สุด

- ส่งเสริมให้วัดมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและระดับเมือง

2. กฎหมายและมาตรการ

- ออกผังเฉพาะควบคุมการใช้ที่ดินบริเวณโบราณสถานศาสนสถาน และสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบ

- กำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมต่อการใช้ที่ดินบริเวณวัดและบริเวณโดยรอบวัด

3. การบริหาร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- เป็นตัวกลางในการเชื่อมการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการและในท้องถิ่น

- วัดมีหน้าที่ดูแลมรดกทางวัฒนธรรมภายในวัดให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ตามกาลเวลา

- ในการดำเนินการบูรณะ ปฏิสังขรณ์ต้องคำนึงถึงเทคนิคและรูปแบบในการอนุรักษ์ให้คงไว้ซึ่งคุณค่าทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม

- ดำเนินการรวมกลุ่มชาวบ้านในชุมชนให้มีส่วนในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม

ของศาสนสถาน และมีส่วนร่วมในการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในชุมชน เพื่อให้เกิดความสำนึกและความภูมิใจมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน

4. สังคมและเศรษฐกิจ

- เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชาวบ้าน และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เช่น เป็นตัวกลางตั้งสหกรณ์ภายในชุมชน เป็นผู้นำในการส่งเสริม

- ใช้ที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์วัดในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

- เป็นผู้นำในการรณรงค์ปรับปรุงรักษาสภาพแวดล้อมของเมือง เช่น โครงการปลูกป่าในเมือง รักษาพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นปอดของเมือง เป็นที่ว่างของชุมชนภายในวัดให้อยู่ในภาพสมบูรณ์ตามกาลเวลา เป็นต้น

- ศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรมเผยแพร่ความรู้ทางวัฒนธรรมและวิชาชีพ

- ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมพื้นฐานให้ประชาชนและเยาวชนในท้องถิ่น

มีการแสดงออกและมีความภูมิใจของวัฒนธรรมของตนเอง

- ส่งเสริมให้วัดมีความสัมพันธ์กับชุมชน

4. การท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรม

- ควบคุมการปรับอาคารต่าง ๆ ภายในวัดให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในศาสนสถาน

- จัดให้มีป้ายบอกประวัติความเป็นมาวัด จัดทำเอกสารคู่มือชมวัดในรูปแบบหมุนเวียนนำมาใช้ใหม่ จัดทำกล่องบริจาคเงินและการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัด

- จัดตั้งอำนวยความสะดวกเพื่อการทัศนศึกษาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

- จัดให้มีการเตรียมรายการบูรณะปฏิสังขรณ์ต่าง ๆ ก่อนและหลัง เพื่อช่วยให้เกิดความสะดวกในการควบคุมสภาพแวดล้อมในวัด

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมวัดจำปา ครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงสำรวจโดยผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลเบื้องต้น โดยการเก็บข้อมูลเป็นภาพร่างทางสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมพร้อมกับการถ่ายภาพและจัดทำแผนผัง โดยภาพร่างทางสถาปัตยกรรม แสดงรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมที่ทำการสำรวจ การสัมภาษณ์เพื่อนำมาตรวจสอบกับรายละเอียดของการศึกษาภาคเอกสารด้านประวัติศาสตร์โบราณคดีเพื่อให้ทราบแน่ชัดถึงประวัติศาสตร์ และความสำคัญของแหล่งที่ตั้งรวมทั้งการสืบทอดหรือการเสื่อมสลายก่อนถึงยุคปัจจุบัน ทั้งให้ทราบถึงรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม โดยแบบสอบถามเป็นการรวบรวมข้อมูลสอบถามความคิดเห็นของประชากรกลุ่มต่าง ๆ แล้วนำผลที่ได้มาทำการพัฒนาวัดเพื่อรองรับการดำเนินกิจกรรมของชุมชน และเป็นการออกแบบอาคารที่ไม่ทำลายคุณค่าทางโบราณสถาน

ดังนั้นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการวิจัยไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ
- 3.4 การรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดเอาวัดจำปา แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เป็นกรณีศึกษา โดยประชากรแบ่งเป็น 5 กลุ่ม

1. เจ้าอาวาส เนื่องจากเจ้าอาวาสวัดเป็นผู้กำหนดหรือสร้างแนวคิดในการสร้างถาวรวัตถุเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ทราบแนวคิดเพื่อนำมาปรับปรุงเพื่อส่งเสริมในการสร้างถาวรวัตถุอย่างถูกต้อง เพื่อไม่เป็นการทำลายคุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้ด้อยลงไป
2. ประชากรที่เคบบวชเรียน ณวัดจำปา โดยกำหนดปีที่บวชตั้งแต่ปีที่พ.ศ.2493-2543 เนื่องจากเป็นกลุ่มประชากรที่มีความใกล้ชิดกับการปรับเปลี่ยนอาคารทางศาสนามากที่สุดและประชากรบางคนลงมือทำเอง ทำให้ทราบข้อมูลได้ชัดเจนมากที่สุด

3. ผู้มาทำบุญหรือผู้ร่วมในการสร้างถาวรวัตถุโดยประชากรกลุ่มนี้จะไม่กำหนดอายุ แต่ต้องเป็นบุคคลที่มีความจำดีสามารถให้ข้อมูลได้

4. คณะกรรมการวัด เป็นกลุ่มประชากรที่มีการแต่งตั้งเพื่อดูแลกิจการของวัดให้มีความเรียบร้อย โดยเฉพาะการเบิกจ่ายเงินเพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัด

5. นักรักษาโบราณสถาน เป็นประชากรที่มีหน้าที่ในการอนุรักษ์โบราณสถานและศิลปวัตถุ ซึ่งสามารถให้แนวทางในการอนุรักษ์โบราณของวัดจำปา และการรักษาสภาพพื้นที่โดยรอบเพื่อให้โบราณสถานนั้นทรงคุณค่า ทั้งเป็นผู้กำหนดรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมอยู่ยุคสมัยใด

กลุ่มตัวอย่าง

1. เจ้าอาวาส 1 รูป
2. ผู้เคยบวชเรียนในปีพ.ศ. 2493-2498 จำนวน 1 คน
3. ผู้มาทำบุญจำนวนในวันสำคัญทางศาสนา วันพระ วันนักขัตฤกษ์

จำนวน 150 คน

4. คณะกรรมการวัดจำปา
5. ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน 1 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ซึ่งรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและน่านามซึ่งการอนุรักษ์และพัฒนาทางสถาปัตยกรรมประกอบด้วย

3.2.1 การเก็บข้อมูลภาคสนามและภาคเอกสาร

3.2.2 แบบสังเกต (Observation Form)

3.2.3. แบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

3.2.4. แบบสอบถาม (Questionnaire)

3.2.1 แบบเก็บข้อมูลภาคสนามและภาคเอกสาร

เป็นการเก็บข้อมูลในทางลึก โดยการสำรวจ ถ่ายภาพ ทำแผนผัง ทำแผนที่ โดยแบ่งข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ

3.2.1.1 การสำรวจเพื่อทำแผนผังและแผนที่ โดยแบ่งอาคารเป็น 2 ส่วนคือ

อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาสประกอบด้วย

1. โบสถ์หรือพระอุโบสถ
2. โถงทางเข้าพระอุโบสถ

3. เจดีย์ย่อมุม
4. วิหารคด
5. ชุ่มประตู่และกำแพงแก้ว
6. ศาลาการเปรียญ
7. หอระฆัง
8. ศาลาท่าน้ำ
9. ที่บรรจุมณฑป
10. ศาลาเอนกประสงค์
11. เมรุเผาศพ

อาคารและถาวรวัตถุในเขตสังฆาวาสประกอบด้วย

1. กุฏิ
2. หอฉัน
3. หอไตร

3.2.1.2 การเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อศึกษาปัญหาในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย

1. แสดงระดับปัญหาที่เกิดขึ้นในผังบริเวณของวัด
2. แสดงระดับปัญหาในองค์ประกอบต่าง ๆ ของวัด

เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาลักษณะเด่นของอาคาร และถาวรวัตถุต่าง ๆ ทั้งของดั้งเดิม และที่เปลี่ยนไป เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์โบราณสถาน และไม่ให้เกิดการพัฒนาเกิดความขัดแย้งทางรูปแบบสถาปัตยกรรมทั้งหาแนวทางแก้ปัญหาในด้านต่างที่เกิดขึ้นภายในวัดกรณีศึกษา

3.2.2 แบบสังเกต (Observation Form)

แบบสังเกต เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาวัดจำปา โดยการศึกษาพฤติกรรมของผู้มาทำกิจกรรมภายในวัด เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมของประชากรในส่วนต่างเพื่อนำข้อมูลไปทำการออกแบบอาคาร ให้มีความเพียงพอและสอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรมของประชากรแบบของคำถามที่กำหนดไว้ครอบคลุมเนื้อหาสาระ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามที่ใช้เป็นแนวทางในการสังเกตการดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญ และพระภิกษุที่จำพรรษาภายในวัด เป็นคำถามแบบกำหนดหัวข้อมีวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

3.2.2.1 การดำเนินกิจกรรมของประชากรในส่วนของเขตพุทธาวาส

1. การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญในวันพระ
2. การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญในวันสำคัญ
3. การดำเนินกิจกรรมของผู้ร่วมงาน และเจ้าภาพในงานบำเพ็ญกุศล

4. การดำเนินกิจกรรมในช่วงที่วัดไม่มีงาน

3.2.2.2 การดำเนินกิจกรรมของประชากรในส่วนของเขตสังฆาวาส

1. การดำเนินกิจกรรมของสงฆ์
2. กิจปฏิบัติของสงฆ์

การสังเกตวิธีนี้เป็นกำหนดวัน และเวลาของการทำกิจกรรมในส่วนต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อการออกแบบอาคาร และเพื่อทราบถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในการใช้พื้นที่ในส่วนต่าง

3.2.3 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure of form) เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อหารูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม แนวทางในการพัฒนาและการอนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรมวัดจำปา วิธีการสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์ตามแบบของคำถามที่กำหนดไว้จะครอบคลุมเนื้อหาสาระและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ของโครงการนี้แบ่งออกเป็น 4 ชุด คือ

1. เจ้าอาวาส 1 รูป
2. ผู้เคยบวชเรียนในปีพ.ศ. 2493-2498 จำนวน 5 คน
3. คณะกรรมการวัดจำปาปีพ.ศ. 2543 1 คน
4. นักอนุรักษ์โบราณสถาน 1 คน

หัวข้อของการสัมภาษณ์แบ่งเป็น

1. เจ้าอาวาส ข้อมูลการสัมภาษณ์
 แนวทางการพัฒนาวัด
 แนวทางการอนุรักษ์
 แนวทางการก่อสร้างของผู้ที่ต้องการทำบุญ
 แนวทางการขยายตัวของวัดจำปาในอนาคต
 งบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาวัด
2. กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน ข้อมูลการสัมภาษณ์
 แบบผังและที่ตั้งของอาคาร
 รูปแบบทางสถาปัตยกรรม
 องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม
 รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง

สภาพแวดล้อม

3. กลุ่มคณะกรรมการวัดจำปา ข้อมูลการสัมภาษณ์
การบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถาน
การพัฒนาอาคารในอนาคต
แนวโน้มของผู้มาทำบุญในอนาคต
4. กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวโบราณสถาน ข้อมูลการสัมภาษณ์
รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม
การอนุรักษ์โบราณสถาน
การปรับสภาพพื้นที่โดยรอบเพื่อสร้างคุณค่าโบราณสถาน
แนวทางการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ของวัด

3.2.4 แบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถามเป็นการรวบรวมข้อมูล เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาวัดโดยการออกแบบอาคารให้มีความสอดคล้องและมีความเพียงพอกับการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้แบบสอบถามจะครอบคลุมเนื้อหาสาระและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย การประมวลผลแบบค่าร้อยละ

$$\text{สูตร} = \frac{\text{ผู้ตอบแบบสอบถาม (150)}}{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม}}$$

แบบสอบถามส่งไปยังประชากร และกลุ่มตัวอย่างซึ่งแบ่งออกเป็น 1 ชุด คือ

1. กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มาทำบุญกับวัดกรณีศึกษา

แบบสอบถามแต่ละชุดแบ่งออกได้เป็นตอนดังนี้

ชุดที่ 1 (สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้ที่มาทำบุญกับวัดของกรณีศึกษา)

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่มาทำบุญ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับอาคารทางศาสนาในส่วนต่าง ๆ ตามความต้องการในการใช้อาคาร เพื่อการพัฒนาวัดจำปาให้มีอาคารพอเพียงในการดำเนินกิจกรรม

3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยนำเครื่องมือในการวิจัยทั้ง 4 รูปแบบที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วมทำการตรวจสอบและแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมในการใช้ถ้อยคำและสำนวนภาษาและความชัดเจนในข้อคำถาม

2. ดำเนินการแก้ไขเครื่องมือในการวิจัยทั้ง 4 รูปแบบแล้วจึงขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คนพิจารณา ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และสำนวนภาษาที่ใช้โดยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งประกอบด้วย

1. ดร. ปรีตรา เกลิมเผ่า ก่ออนันต์กุล อาจารย์ประจำคณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2. อาจารย์พวงเพชร รัตนรามา รองคณะบดีคึกิจกรรมนักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

3. นางชมัยพร เมธสุทธิ์ นักสังคมสงเคราะห์ 7 กรมประชาสงเคราะห์

4. นายสมชาย แสงทิพย์บัวร หัวหน้าแผนกวิศวกรรม กองออกแบบการทางพิเศษแห่งประเทศไทย

5. นายธาดา วิทยาพูน ผู้จัดการทั่วไป บริษัทสี เจ.บี.พี. จำกัด

3. ผู้วิจัยรวบรวมคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณา ดำเนินการแก้ไขเครื่องมือในการวิจัยร่วมกับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วมตรวจสอบอีกครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำเครื่องมือในการวิจัยไปทดลองใช้ เพื่อหาปัญหาและข้อผิดพลาดในการเก็บข้อมูล

4. ผู้วิจัยได้นำแบบเก็บข้อมูลภาคสนาม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วจัดทำเป็นแบบสอบถาม 7 ชุด

ชุดที่ 1 (แบบเก็บข้อมูลภาคสนามและภาคเอกสาร) ทำการศึกษาจากการสำรวจพื้นที่จริงนำมาประกอบกับภาคเอกสารและประวัติศาสตร์โดยในความควบคุมจากผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกในการเก็บข้อมูล

ชุดที่ 2 ผู้วิจัยใช้การสังเกตแล้วจดบันทึกตามหัวข้อ

ชุดที่ 3 (สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้มาทำบุญวัด กรณีศึกษา) โดยผู้วิจัยสอบถาม และทำการจดบันทึกตามหัวข้อต่าง ๆ

ชุดที่ 4 (สำหรับเจ้าอาวาส) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์แล้วจดบันทึกตามหัวข้อ

ชุดที่ 5 (สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เคยบวช ที่วัดกรณีศึกษา) ผู้วิจัยทำการ สัมภาษณ์แล้วจดบันทึกตามหัวข้อคำถาม รวมทั้งให้เขียนรูปแบบทางสถาปัตยกรรม

ชุดที่ 6 (สำหรับคณะกรรมการวัดกรณีศึกษา) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์และทำการจดบันทึกตามหัวข้อ

ชุดที่ 7 (สำหรับนักอนุรักษ์โบราณสถาน) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์และทำการจดบันทึกตามหัวข้อ รวมทั้งเขียนรูปแบบทางสถาปัตยกรรมประกอบ

5. ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ทั้ง 7 ชุด ไปทดลองใช้ (Try – out) แบ่งเป็น

แบบเก็บข้อมูลภาคสนาม 1 ชุด

แบบสังเกต 1 ชุด

แบบสัมภาษณ์ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มตัวอย่างแยกเป็น ผู้ปกครองวัด 1 ชุด ผู้ที่บวชเรียน 10 ชุด นักอนุรักษ์โบราณสถาน 1 ชุด

แบบสอบถามใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 10 ชุด แยกเป็น ชาย 7 ชุด หญิง 3 ชุด

6. ผู้วิจัยนำปัญหาในการตอบแบบสอบถามและข้อสังเกตบางประการจากการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยไปปรับปรุงแก้ไข โดยปรึกษาร่วมกับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือจากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อขออนุมัติจากอธิบดีกรมการศาสนาในการขอหลักฐานทางที่ดิน สำนักงานเขตคลองสาน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการท่องเที่ยว

2. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้ปกครองวัด อธิบดีกรมการศาสนา ผู้อำนวยการเขตคลองสาน เพื่อขอสัมภาษณ์และขอข้อมูลทางเอกสาร

3. ผู้วิจัยนำเครื่องมือในการวิจัยที่ได้แก้ไขแล้วทั้ง 4 รูปแบบไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย

4. ผู้วิจัยออกรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต ในกรณีที่เป็นข้อมูลในทางลึกเป็นการลงภาคสนามโดยเก็บข้อมูลทั้งภาพถ่าย และภาพวาดจนครบหัวข้อที่กำหนดไว้

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับข้อมูลจากกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างครบทั้ง 5 กลุ่มแล้ว ผู้วิจัยจึงนำมารวบรวมทำการวิเคราะห์ด้านรูปแบบก่อนการปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างถาวรวัตถุทั้งในเขตพุทธาวาส และในเขตสังฆาวาส ทั้งยังเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และการสร้างความเข้าใจในคุณค่าทางวัฒนธรรมตามข้อคำถามในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้

ชุดที่ 1 การสำรวจเพื่อทำแผนผังและแผนที่วิเคราะห์ปัญหาในด้านต่าง ๆ

ชุดที่ 2 วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใช้อาคารในเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาสแบ่งเป็น พระภิกษุสามเณรและผู้มาทำบุญ

ชุดที่ 3 วิเคราะห์ความต้องการในการใช้อาคารและปัญหาจากการทำกิจกรรม

ชุดที่ 4 วิเคราะห์โครงการที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาตามหลักการอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง

ชุดที่ 5 ศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมภายในอดีต ภายในเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส

ชุดที่ 6 วิเคราะห์มูลของการพัฒนาและโครงการที่เกิดขึ้นในอนาคต

ชุดที่ 7 วิเคราะห์แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง

เมื่อได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้ค่าร้อยละในแต่ละข้อคำถามแล้วจึงนำมาเปรียบเทียบกับแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์ในหัวข้อต่าง ๆ ข้างต้น แล้วนำผลของการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด นำเสนอเป็นแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมวัดจำปา จากประสบการณ์และความคิดเห็นของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่องแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมจำปา ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามและภาคเอกสาร

เป็นการเก็บข้อมูลการทางลึกโดยการเก็บข้อมูลจากอาคารในส่วนต่าง ๆ โดยแบ่งเป็น 2 เขต เขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาสเป็นการจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม รูปแบบทางสถาปัตยกรรม ลักษณะทางศิลปกรรมความเสียหายของอาคาร การชำรุดในส่วนต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางการบูรณะปฏิสังขรณ์ ซึ่งการบูรณะปฏิสังขรณ์ต้องเป็นไปตามหลักการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยนำข้อมูลจากการสำรวจไปทำการตรวจสอบกับนักอนุรักษ์โบราณสถานกรมศิลปากร การจดบันทึกข้อมูลเป็นไปตามรูปแบบของเครื่องมือในการวิจัยภาคสนาม

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสังเกต

เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อหาความต้องการการใช้ประโยชน์จากอาคารทางศาสนาตลอดจนบริเวณต่าง ๆ ของวัด เพื่อกำหนดรูปแบบและการสร้างอาคารต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับกิจกรรมของประชาชน และเป็นข้อมูลในการขยายตัวของวัดในอนาคต การสังเกตเป็นการดูถึงพฤติกรรมของผู้ดำเนินกิจกรรม ตลอดจนจำนวนประชากรเพื่อหาค่าสถิติ

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ในการเก็บข้อมูลนี้เป็นการสัมภาษณ์ผู้ปกครองวัด และผู้ที่เคยบวชเรียนเพื่อหาแนวคิดในการพัฒนาวัดและการดำเนินการบูรณะปฏิสังขรณ์ในส่วนต่าง ๆ ตลอดจนค้นหารูปแบบและการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับยุคปัจจุบันเป็นการสร้างกรอบในการพัฒนาและการอนุรักษ์โบราณสถานตามหลักวิชาการ

4.4 ผลการวิเคราะห์ภาคสนามและภาคเอกสาร

เป็นการเก็บข้อมูลจากผู้มาทำบุญกับวัดกรณีศึกษา ในการสอบถามเป็นการนำค่าตัวเลขเพื่อออกมาประเมินการใช้อาคาร เป็นการวางแผนทางการขยายตัวในอนาคตเพื่อรองรับกิจกรรม ส่วนคณะกรรมการวัดเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนา เนื่องจากคณะกรรมการวัดเป็นบุคคลที่มีส่วนในการอนุมัติการสร้างหรือการปฏิสังขรณ์โดยเป็นผู้ที่สามารถเบิกจ่าย และเป็นบุคคลที่ให้แนวคิดต่าง ๆ กับผู้ปกครองวัดและผู้มีจิตศรัทธา

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามและภาคเอกสาร

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยการสำรวจ ถ่ายภาพ ทำแผนผัง ทำแผนที่ เพื่อนำไปตรวจสอบกับนักโบราณคดี นักอนุรักษ์โบราณสถาน โดยแบ่งข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ

4.1.1 การสำรวจเพื่อทำแผนผังและแผนที่ โดยแบ่งอาคารเป็น 2 ส่วนคือ

4.1.1.1 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาสประกอบด้วย

- 1.1 โบสถ์หรือพระอุโบสถ
- 1.2 โถงทางเข้าพระอุโบสถ
- 1.3 เจดีย์ย่อมุม
- 1.4 วิหารคด
- 1.5 ชุ่มประตู่และกำแพงแก้ว
- 1.6 ศาลาการเปรียญ
- 1.7 หอระฆัง
- 1.8 ศาลาทำน้ำ
- 1.9 ที่บรรจุงูศพ
- 1.10 ศาลาเอนกประสงค์
- 1.11 เมรุเผาศพ

4.1.1.2 อาคารและถาวรวัตถุในเขตสังฆาวาสประกอบด้วย

- 2.1 กุฏิ
- 2.2 หอนั่น
- 2.3 หอไตร

4.1.2 การเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อศึกษาปัญหาต่าง ๆ

4.1.2.1 ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในผังบริเวณของวัด

4.1.2.2 ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับอาคารและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

4.1.2.3 ศึกษาปัญหาในด้านอื่น ๆ

4.1.1 การสำรวจเพื่อทำแผนผังและแผนที่

ผู้วิจัยกำหนดหัวข้อในการสำรวจ โดยจัดทำเป็นตารางแบบสำรวจภาคสนามสำหรับอาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาสและสังฆาวาส แล้วนำข้อมูลมาเขียนสรุปตามหัวข้อที่ทำการสำรวจภาคสนาม

4.1.1.1 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส ประกอบด้วย

1. โบสถ์ หรือพระอุโบสถ ตามตารางการสำรวจที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส โบสถ์ หรือพระอุโบสถ

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
1. โบสถ์หรือพระอุโบสถ	1.บริเวณที่ตั้ง	ริมคลองบางระมาดทางทิศเหนือของผังหันหน้าอาคารสู่ทิศตะวันออก	—	—
	2.รูปแบบอาคาร	หลังคาทรงจั่วเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกามุขลดหน้าหลังอาคาร อาคารก่ออิฐถือปูนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 8.00 X 16.00 ม.	ส่วนหลังคาและมุขลดพบการเปลี่ยนรูปแบบ	—

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
1. โบสถ์หรือพระอุโบสถ	3. องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ลายปูนปั้นประกอบเครื่องกระเบื้องที่หน้าโบสถ์และหน้าบันมุขลดบันลายนครีเอเดอออกซอลายบานประตูหน้าต่างแกะสลัก	พบการหลุดร่วงของเครื่องกระเบื้องที่บานประตูและหน้าต่างทาสีทับประตูหน้าต่างชำรุดประตูด้านหลังผุ	ประตูปรากฏการปิดทองประดับกระจก
	4. พุทธศิลป์	พระประธานศิลปะอยุธยาพระโมคลานพระสารีบุตรพุทธศิลป์ในรัชกาลที่ 3	ฉัตรกั้นด้านหลังพระโมคลานพระสารีบุตรหาย	—
	5. ศิลปวัตถุ	โลหะหล่อประกอบตราจุลมงกุฎจากยุโรปและศิลาหินอ่อนจารึกประวัติวัดจำปา	โลหะหล่อทาสีทับ	—

วันที่สำรวจ 1/12/2544

ข้อมูลภาคสนามและสำรวจ

จากตารางการสำรวจที่ 4.1 โบสถ์ หรือพระอุโบสถเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนกว้าง 8.00 x 16.00 เมตร หลังคาทรงจั่วเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกาฯ ผนังอาคารรับหลังคาปั้นบัวโดยรอบกันสาครอบอาคารรับด้วยคันทวยสี่เหลี่ยมตัดแฉง หลังคามุงกระเบื้องดินเผาเคลือบสี สีเขียว แฉงเหลี่ยม หน้าบันโบสถ์ปูนปั้นลายเครือเถาออกซอลายประกอบสัตว์ป่า ช่อลายประดับเครื่องกระเบื้องสังคโลก ลายคราม เบญจรงค์ (ภาพที่ 4.1) เครื่องกระเบื้องอย่างฝรั่ง มุขทางเข้าด้านหน้าและหลัง หลังคาทรงจั่วเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา เครื่องบนด้านหลังประดับกระจก ด้านหน้าทาสี หน้าบันมุขด้านหน้าภาพปูนปั้นพุทธประวัติตอนผนวย ด้านหลังภาพปูนปั้นตอนนางวิสาขาถวายข้าวมธุรสพายาด ประตูทางเข้าด้านหน้าและด้านหลัง ด้านละ 1 ช่อง หน้าต่างด้านละ

3 ช่อง เหนือกรอบประตูหน้าต่างทำซุ้มคูหาทรงจั่วปั้นปูนลายไทยทาสีเหลืองตัดขอบแดง บานประตูอกเสาและกรอบบานแกะสลักลาย กรอบบานลายประเจี๊ยบทาสีแดงที่บานทับพื้นรัก มีร่องรอยการปิดทองประดับกระจกที่ลายแกะสลัก บานหน้าต่างแกะสลักลายที่อกเสาทาสีเหลือง ทับสีทองของเดิมพื้นบานทาสีแดงทับพื้นรักสีดำ
(ภาพที่ 4.2-4.3)

ภาพที่ 4.1 การประดับหน้าบันพระอุโบสถด้วยเครื่องกระเบื้องแบบต่าง ๆ

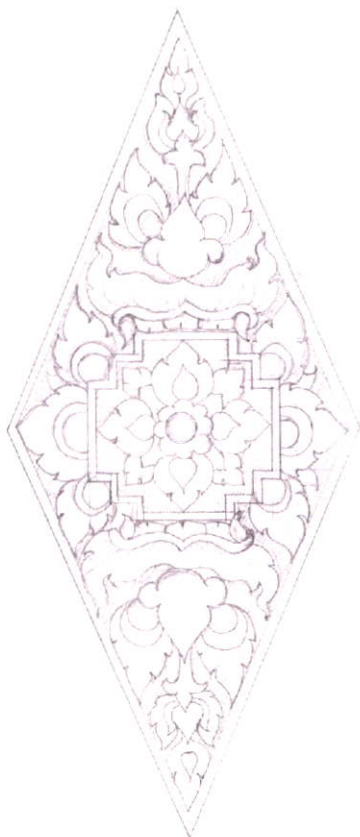
ภายในอาคารพื้นไม้ยกสูง ด้านหลังก่อฐานชุกชีประดิษฐานพระพุทธรูป เพดานไม้ สิ่งสำคัญภายในพระอุโบสถ (ภาพที่ 4.4) ประกอบด้วย

1. พระประธานพุทธศิลป์อยุธยาตอนปลาย
2. พระโมคราน์พระสารีบุตรพุทธศิลป์ในรัชสมัยรัชกาลที่ 3
3. ราชวัติโลหะหล่อจากอิตาลีลายพันธุ์พุกยาอย่างฝรั่งประดับพระราชสัญลักษณ์ในรัชกาลที่ 5

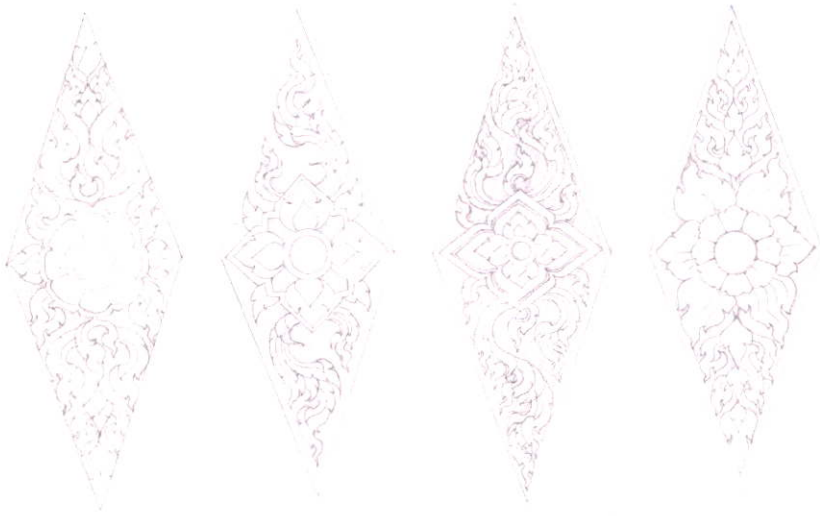
4. แผ่นศิลาหินอ่อนจารึกประวัติวัดจำปา
5. ภาพโมเสกกระเบื้องเคลือบแบบต่าง ๆ

โบสถ์หรือพระอุโบสถมีการบูรณะปฏิสังขรณ์มาโดยตลอดแสดงถึงวัดจำปาเป็นวัดในสมัยอยุธยาตอนปลายได้บูรณะปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่สมัยรัชกาลที่ 3 โดยสมเด็จพระสังฆราชวัด

ราชบูรณะครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯทรงพระราชทานสิ่งของต่าง ๆ ตามที่จารึกในแผ่นหินอ่อน สมัยรัชกาลที่ 5 ได้บูรณะอีกครั้ง โดยเปลี่ยนหน้ามุขใหม่เปรียบเทียบกับเครื่องบนของโบสถ์จะต่างกัน เครื่องบนมุขหน้าและหลังเป็นเครื่องไม้ประดับกระจกปัจจุบันเปลี่ยนเป็นปูนแล้วนำไปเก็บไว้ หน้าบันโบสถ์ประดับเครื่องกระเบื้องอย่างฝรั่งเป็นชามล้างหน้าลายดอกไม้ขนาดใหญ่ และราชวัตรโลหะหล่อที่ประดับตราจุลมงกุฏ การบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยพระครุอรรดกิจจาทรในปี พ.ศ.2536 ตามที่บันทึกไว้ที่ประตูทางเข้า

ภาพที่ 4.2 ลายอกเลาประตูพระอุโบสถทาสีแดงทับลายลงรักปิดทองประดับกระจก

ภาพที่ 4.3 ลายอกเลาหน้าต่างพระอุโบสถ

ภาพที่ 4.4 ฐานชุกชีประดิษฐานพระประธานประจำพระอุโบสถ พระโมคราน์พระสารีบุตร และติดตั้งราชวัติโลหะหล่อลายพันธุ์พฤกษาอย่างฝรั่งประดับพระราชสัญลักษณ์ในรัชกาลที่ 5 แผ่นศิลาหินอ่อนจารึกประวัติวัดจำปา

2. โถงทางเข้าพระอุโบสถ ตามตารางการสำรวจที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส โถงทางเข้าพระอุโบสถ

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
2. โถงทางเข้าพระอุโบสถ	1.บริเวณที่ตั้ง	ด้านหน้าพระอุโบสถเป็นตัวเชื่อมกับวิหารคดทั้งสองหลัง	—	—
	2.รูปแบบอาคาร	อาคารรูปสี่เหลี่ยม ก่ออิฐถือปูนมุขลดหน้าหลังหลังคาทรงจั่วเครื่องประดับช่อฟ้าใบระกา ขนาดอาคาร 6.000 X 6.00 ม.	ไม่พบการเปลี่ยนแปลงมากนักพบลายฉลุคิศจ้องอุดเค้าลายเครือเถาอย่างฝรั่ง	ลายฉลุแบบนิยมในรัชกาลที่ 5
	3.องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ลายปูนปั้นเครือเถา ออกช่อลายประดับเครื่องกระเบื้องถ้วยชามตุ๊กตาจีนลายแกะสลักบานประตูทางเข้าด้านหน้า	ลายประดับชำรุด เครื่องกระเบื้องหลุดร่วงจากปูนเสื่อมสภาพบานประตูทาสีแดงทับลายแกะสลักประตูด้านใน ไม่มีการแกะสลักลาย	ปรากฏการปิดทองประดับกระจก
	4.พุทธศิลป์	พระพุทธรูปปูนปั้นปางป่าเลไลยก์พระพุทธรูปโลหะหล่อปางห้ามสมุทรเศียรพระพุทธรูปปูนปั้น	ไม่พบช้างและสิงเศียรพระพุทธรูปที่พบเป็นพระประจำวิหารคดที่หุบออก	ช้างกับสิงห์หน้าพระป่าเลไลยก์หายไป
	5.ศิลปวัตถุ	—	—	—

วันที่สำรวจ 1/12/2544

ข้อมูลภาคสนามและสำรวจ

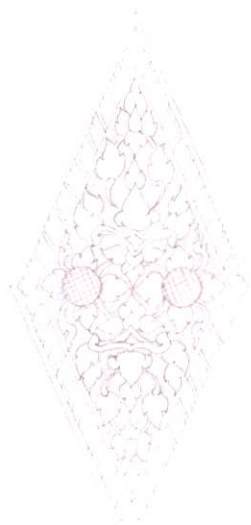
จากตารางการสำรวจที่ 4.2 โถงทางเข้าพระอุโบสถอาคารก่ออิฐถือปูนกว้าง 6.00 เมตร ยาว 6.00 เมตร หลังคาทรงจั่วปั้นลมปูนปั้นที่สันตติครีบนันหลังคาประดับบราลี ชายคาเสมอผนังอาคารปั้นบัวโคครอบอาคาร หลังคามุงกระเบื้องเคลือบดินเผาสีเหลืองและแดง หน้าบันด้านหน้าและด้านหลังปูนปั้นลายเครือเถาออกช่อลาย กลางภาพปั้นเทพพนมช่อลายประดับเครื่องกระเบื้องสังคโลก เบญจรงค์ เครื่องกระเบื้องอย่างฝรั่ง (ภาพที่ 4.5)

ภาพที่ 4.5 โถงทางเข้าพระอุโบสถ

ประตูทางเข้าด้านหน้าและด้านหลัง ด้านละ 1 ช่อง บานประตูทาสีแดงทับพื้นรักสีดำ นมอกเถาแกะสลักลายทาสีแดงทับลายลงรักปิดทอง กรอบบานลายประแจเงินมีร่องรอยการปิดทองประดับกระจก (ภาพที่ 4.6)

มุขทางเข้าด้านหน้าและด้านหลัง หลังคาทรงจั่วภูเขาขึ้นจากหน้าบันชายคาขึ้นจากเสา 1.00 เมตร มุงกระเบื้องเคลือบดินเผาสีเหลือง ช่องอุคเค้าลายฉลุเครือเถาอย่างฝรั่ง มุขด้านหน้าปั้นลมปูนปั้นตติครีบนัน สันหลังคาตติครีบนันหน้าปูนปั้นลายเครือเถาออกช่อลายประดับเครื่องกระเบื้องแบบต่างๆ กลางภาพประดับตุ๊กตาเคลือบจากจีนรูปเซียน 5 องค์ สิงห์โตขนาดเล็ก 2 ตัว (ภาพที่ 4.7) มุขด้านหลังปูนปั้นลายเครือเถาออกช่อลายประดับเครื่องกระเบื้องกลางภาพปั้นรูปเทพพนมและประดับแจกันแก้วเจียรไนสีแดง 1 คู่ ตุ๊กตาเคลือบดินเผารูปแมว 2 ตัว ปั้นลมปูนปั้นไม้ตติครีบนันและบราลียอดปั้นลมประดับเหยือกน้ำขนาดใหญ่อย่างฝรั่งลายดอกไม้สีชมพู (ภาพที่ 4.8)

ภาพที่ 4.6 ลายออกเลาประตูดังทางเข้าพระอุโบสถด้านหน้า

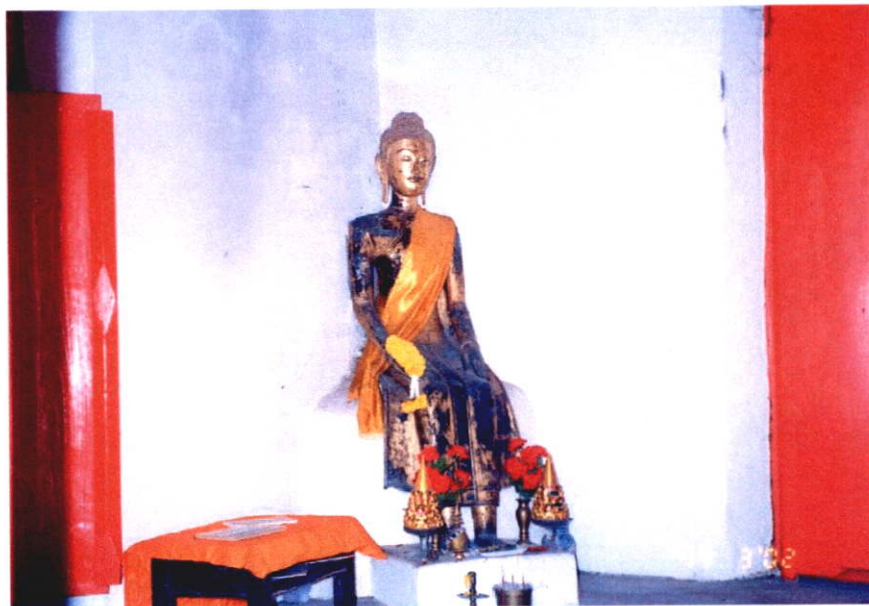
ภาพที่ 4.7 หน้าบัน โถงทางเข้าพระอุโบสถด้านทิศตะวันออก ประดับเครื่องกระเบื้องและตุ๊กตา
อย่างจีน

ภาพที่ 4.8 หน้าบัน โถงทางเข้าพระอุโบสถด้านทิศตะวันตก ที่ยอดจั่วประดับเหยือกน้ำอย่างฝรั่ง

พื้นมุขด้านหน้าและด้านหลังปูกระเบื้องซีเมนต์ เสารับหลังคาปลายเสาปั้นบัวหัวเสา ฝ้าเพดานไม้ตีเรียบทาสีแดงประดับดาวเพดาน ศิลปวัตถุภายใน โถงทางเข้าพระอุโบสถ ประกอบด้วย

1. พระพุทธรูปโลหะหล่อลงรักปิดทองปางป่าเลไลย์ ไม่ปรากฏรูปช้างและสิงข่างพระบาทขนาดความสูงจากพื้นถึงเกตุ 2.00 เมตร พุทธศิลป์ในรัชกาลที่ 3 (ภาพที่ 4.9)
2. พระพุทธรูปปางห้ามสมุทรโลหะหล่อพุทธศิลป์ราวในรัชกาลที่ 3 (ภาพที่ 4.10)

ภาพที่ 4.9 พระพุทธรูปโลหะหล่อลงรักปิดทองปางป่าเลไลยก์พุทธศิลป์ราวในรัชกาลที่ 3

ภาพที่ 4.10 พระพุทธรูปปางห้ามสมุทรโลหะหล่อพุทธศิลป์ราวในรัชกาลที่ 3

โครงการเข้าพระอุโบสถไม่มีหลักฐานว่าสร้างในสมัยใด หลักฐานที่ปรากฏเป็นงานทางสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3 ศึกษาจากการประดับหน้าบันโดยเครื่องกระเบื้องและตุ๊กตาเคลือบอย่างจีน ทั้งพระพุทธรูปที่ประดิษฐานภายในอาคารเป็นพุทธศิลป์ในรัชกาลที่ 3 ที่สันป้านลมและบรรณารูปแบบอย่างลายใบเทศเป็นลายไทยที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยมุขด้านหน้าพระอุโบสถที่ยอดป้านลมประดับเหยือกน้ำกระเบื้องเคลือบอย่างฝรั่งที่หน้าบันประดับแจกันแก้วเจียรไน แมวกระเบื้องเคลือบอย่างฝรั่ง ที่ช่องอุคเต้าติดฉลุไม้ลายเครือเถาเป็นงานทางสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 5 และมีการบูรณะปฏิสังขรณ์มาโดยตลอด เช่น ดินดาวเพดาน การทาสีที่ประตูและเพดาน

3. วิหารคด ตามตารางการสำรวจที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส วิหารคด

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
3. วิหารคด	1. บริเวณที่ตั้ง	ด้านหน้าพระอุโบสถมีโครงการเข้าเป็นตัวเชื่อมอาคารทั้งสองหลัง	ด้านนอกวิหาร โดมดินเสมอพื้นโครงการเข้า	—
	2. รูปแบบอาคาร	อาคารรูปฉากหักมุม อาคารก่ออิฐถือปูน เจาะทางเข้ารูปเหลี่ยมหลังคาทรงจั่วเครื่องบน ประกอบช่อฟ้าใบระกา	ผนังอาคารหลุดร่อนจากความชื้น	—

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
3.วิหารคด	3.องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ลายปูนปั้นหน้าบัน ภาพพุทธประวัติที่ช่องทางเข้าด้านทิศเหนือประดับลายคิ้วสำเร็จรูปแบบสมัยใหม่	ภาพปูนปั้นชำรุดจากปูนเสื่อมสภาพ	ศิลปะแบบพื้นบ้าน
	4.พุทธศิลป์	เศียรพระพุทธรูปและพระจำพรรษาศิลปยุคปัจจุบัน	พระประจำวิหารคดสร้างขึ้นใหม่แทนพระพุทธรูปองค์เดิม	พบเศียรพระพุทธรูปในอุ้งด้านในอาคาร
	5.ศิลปวัตถุ	—	—	—

วันที่สำรวจ 1/12/2544

ข้อมูลภาคสนามและสำรวจ

จากตารางการสำรวจที่ 4.3 วิหารคดเป็นอาคารรูปมณฑกด้านขนานยาว 10 เมตร ด้านขวางยาว 10 เมตร กว้าง 3.00 เมตร หลังคาทรงจั่วเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา หลังคามุงกระเบื้องเคลือบดินเผาสีเหลือง หน้าบันปั้นภาพพุทธประวัติ ตะเข้สันปั้นจรเข้เหมือนจริงที่รอบบรรจบของอกไก่ ช่วงหักมุมปั้นรูปคนชายหญิง ทางเข้าเจาะช่องทางเข้าแบบโกธิค หลังละ 5 ช่อง อาคารด้านทิศใต้กรอบทางเข้าติดลายอย่างโรมัน ผนังด้านนอกติดคันทวยปูนหล่อรองรับชายคา (ภาพที่ 4.11) ภายในอาคารก่อแท่นประดิษฐานพระประจำวิหารคด หน้าตักกว้าง 1.00 เมตร 14 องค์ ฐานด้านล่างบรรจุกระดูก พื้นภายในและแท่นปูกระเบื้องเซรามิก ฝ้าเพดานไม้ดีเรียบทาสีแดงประดับดาวเพดานศิลปวัตถุที่พบ

พบชิ้นส่วนพระพุทธรูปที่ชำรุดเป็นพุทธศิลป์ราวในรัชกาลที่ 3 ส่วนของเศียรแกนในอิฐมอญปั้นปูนทับลงรักปิดทอง (ภาพที่ 4.12)

ภาพที่ 4.11 วิหารคด ทางเข้าเป็นช่องเหลี่ยมแบบศิลปะโกธิค

ภาพที่ 4.12 เศียรพระพุทธรูปประจำวิหารคด ปูนปั้นลงรักปิดทองพุทธศิลป์ในรัชกาลที่ 3

วิหารคดเป็นงานทางสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3 สร้างคู่กับโถงทางเข้าพระอุโบสถ โดยมีพระพุทธรูปสร้างร่วมสมัยเดียวกับพระปางป่าเลไลยก์ ทั้งยังได้รับอิทธิพลตะวันตกโดยทางเข้าเป็นช่องแบบโกธิค วิหารคดนี้ยังได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยต่อมา โดยการปั้นจรเข้เหมือนจริงและรูปปั้นคนที่รอยต่อออกไกใส่สูตรสวมหมวกอย่างฝรั่ง (ภาพที่ 4.13) แสดงถึงการได้รับอิทธิพลสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม การบูรณะได้หุบพระพุทธรูปในวิหารคดแล้วปั้นขึ้นใหม่ตลอดจนปูพื้นทางเดินภายใน แทนประดิษฐานพระพุทธรูป และตกแต่งกรอบทางเข้าของอาคารด้านทิศเหนือโดยดัดลายแบบโรมัน

ภาพที่ 4.13 ตะเข้ต้นหลังคาวิหารคด ปั้นรูปจรเข้เหมือนจริงโดยพระครูอรุณกิจจาทร

4. เจดีย์ ตามตารางการสำรวจที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส เจดีย์

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
4. เจดีย์ เจดีย์ประจำวัด จำปา จำนวน 4 องค์ 1. เจดีย์ย่อมุม 2 องค์ 2. เจดีย์กลางน้ำ 3. เจดีย์บรรจุอัฐิพระ อธิการเือก	1.บริเวณที่ตั้ง	1. เจดีย์ย่อมุมด้านหน้าพระอุโบสถระหว่างวิหารคดทั้งสองหลัง 2. เจดีย์กลางน้ำอยู่ระหว่างเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส 3. เจดีย์บรรจุอัฐิพระอธิการเือกอยู่ริมคลองบริเวณประตูทางเข้าโบสถ์ด้านทิศเหนือ	—	—
	2.รูปแบบอาคารและขนาด	1. เจดีย์ย่อมุมเป็นเจดีย์ย่อมุมไม้ 16 ประกอบลวดลายปูนปั้นบนด้านล่างทำช่องโค้งโดยรอบฐานกว้าง 3.50X 3.50 ม.	ยอดเจดีย์หักทั้งสององค์และบูรณะใหม่โดยใช้ยอดของเจดีย์บรรจุกระดูกแบบสำเร็จรูปมาต่อแทน	การบูรณะไม่ได้สัดส่วน
		2. เจดีย์กลางน้ำบรรจุอัฐิหลวงปู่โตะเป็นแบบเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองตั้งบนฐานสี่เหลี่ยมกลางสระน้ำฐานกว้างประมาณ 1.20 X 1.20 ม.	ปูนทรายเสื่อมสภาพ	—

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
4. เจดีย์ เจดีย์ประจำวัด จำปา จำนวน 4 องค์ 1. เจดีย์ย่อมุม 2 องค์ 2. เจดีย์กลางน้ำ 3. เจดีย์บรรจุอัฐิพระ อริการเผือก		3. เจดีย์พระอริการ เผือกรูปแบบเจดีย์ ทรงกลมบนฐานสูง โดยฐานทรงสี่ เหลี่ยมกว้าง 1.50X 1.50 ม.	ฐานตรงช่องบรรจุ อัฐิแผ่นจารึกถอด เก็บรักษาไว้	แผ่นจารึกหัก
	3.องค์ประกอบทาง สถาปัตยกรรม	ลายปูนปั้นบริเวณ คอรระฆังลายใบเทศ ประกอบเป็นลาย กรวยเชิงและมาลัย เถาปั้นเป็นคอกบัว ซ้อนลั่นกัน	มาลัยเถาชั้นล่างสุด ไม่ปรากฏการปั้น กลีบคอกบัว	—
	4.พุทธศิลป์	—	—	—
	5.ศิลปวัตถุ	กระดางรูปหินทรง สี่เหลี่ยมด้านหน้า เจดีย์	—	—

วันที่สำรวจ 1/12/2544

ข้อมูลภาคสนามและสำรวจ

ตามตารางการสำรวจที่ 4.4 เจดีย์ประจำวัดจำปาที่สำคัญมี 4 องค์

1. เจดีย์ย่อมุมบริเวณส่วนอนุรักษ์ 2 องค์
2. เจดีย์กลางน้ำ
3. เจดีย์บรรจุอัฐิพระอริการเผือก

1. เจดีย์ย่อมุม เป็นเจดีย์ก่ออิฐขนาดใหญ่ 2 องค์ อยู่ระหว่างพระอุโบสถและวิหารคด เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้ 16 ฐานกว้าง 3.50 x 3.50 เมตร ลักษณะของเจดีย์ประกอบด้วยฐานสิงห์ 3 ชั้น ลายหน้ากระดานล่างทำเป็นช่องโค้ง ต่อด้วยบัวเชิงบาตรระฆัง บัลลังส์ บัวดลา บัวกลุ่ม และ ส่วนยอดเจดีย์ย่อมุมทั้งสององค์บัวกลุ่มมีเพียง 3 ชั้น ชั้นล่างสุดขององค์เจดีย์ทางทิศเหนือไม่มีการ ปั้นกลีบบัว เจดีย์ทั้งสององค์ปั้นลายประดับที่สันของย่อมุม 16 มุม ปั้นลายรักร้อยข้อต่อระฆังกับ บัลลังส์ปั้นลายกรวยเชิงส่วนกลางของฐานสิงห์ปั้นลายดอกพุดตาลทั้งสามชั้น เจดีย์ย่อมุมที่ส่วนยอด

หักทั้งสององค์มีการปฏิสังขรณ์ในชั้นหลังโดยการต่อยอดเจดีย์บน บัวกลุ่มชั้นที่ 3 เจดีย์ย่อมุม เป็นเจดีย์สร้างประมาณรัตนโกสินทร์ตอนต้นราวรัชกาลที่ 3 โดยเปรียบเทียบลายปูนปั้นที่ประดับ เป็นลายใบเทศกลางลายเป็นช่องลึกระกรอบเป็นลายกรวยเชิงเป็นลายในพระราชนิคมในรัชการที่ 3 (ภาพที่ 4.14-4.15)

ภาพที่ 4.14 เจดีย์ย่อมุมไม้สิบหก ที่ยอดเจดีย์ซ่อมแซมขึ้นใหม่ในสมัยพระอริการเชิงเป็น สมภาร

ภาพที่ 4.15 ลายปูนปั้นประดับเจดีย์ย่อมุมไม้สิบหก ลายใบเทศประกอบเป็นลายกรวยเชิง เป็นลายไทยที่นิยมในสมัยรัชกาลที่ 3

2. เจดีย์กลางน้ำ เป็นเจดีย์หล่อสำเร็จรูปย้อมไม้ 12 ขนาดเล็กแบบเจดีย์ทรงเครื่อง ประกอบลายปูนปั้น ฐานกว้างประมาณ 1.00 เมตร x 1.00 เมตร ตั้งบนแท่นสี่เหลี่ยมกลางน้ำเป็นเจดีย์บรรจุอัฐิหลวงปู่โตะ เจดีย์กลางน้ำยังไม่ได้รับการบูรณะทำเพียงติดลูกกรงรอบสระน้ำแต่ยังไม่แล้วเสร็จ (ภาพที่ 4.16)

ภาพที่ 4.16 เจดีย์กลางน้ำบรรจุอัฐิหลวงปู่โตะ เป็นเจดีย์ย้อมไม้สำเร็จรูปขนาดเล็ก

3. เจดีย์พระอธิการเผือก พระอธิการเผือกเป็นเจ้าของวัดที่สำคัญองค์หนึ่งของวัดจำปาตามประวัติที่จารึก ที่แผ่นศิลากล่าวว่า

พระอุปัชฌาย์เผือก อธิการวัดจำปา เกิดที่บางสะแก จังหวัดนนทบุรี เมื่ออายุ ๒๒ ปี ได้อุปสมบทเป็นภิกษุ ที่วัดอัมรินทร์ จังหวัดนนทบุรี เมื่อ พ.ศ.๒๓๘๕ ได้มาเป็นเจ้าอธิการ ณ วัดจำปานี้ จนตรานเท่าอายุได้ ๕๐ ปี นับพรรษาได้ ๖๕ พรรษาถึงแก่กรรมภาพ เมื่อ ณ. ๕ ๖ ค่ำ พ.ศ.๒๔๕๖ ถึง ณ วัน ๑๖ ค่ำ พ.ศ. ๒๔๕๗ ได้ทำการฌาปนกิจศพบรรดาศิษย์พร้อมใจกันบริจาคทรัพย์ก่อพระเจดีย์นำอัฐิลงบรรจุไว้เพื่อเป็นที่ไว้สักการบูชาสืบกาลนาน ฯลฯ (แผ่นศิลาจารึกประดับเจดีย์พระอธิการเผือก) เป็นเจดีย์ทรงกลมตั้งบนฐานสี่เหลี่ยมทรงสูง 1.50 x 1.5 x 1.00 เมตร ลักษณะของเจดีย์ประกอบด้วยฐานบัวหงายมาลัยเถา 3 ชั้น ฐานปัทม์ ระฆัง บัลลัง เสาहार ไบระกา ปล่องโฉน 3 ชั้น ปลี ลูกแก้ว ปลียอด เม็คน้ำค้าง เจดีย์ยังไม่ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ทำเพียงการทาสีใหม่ (ภาพที่ 4.17)

ภาพที่ 4.17 เจดีย์ทรงระฆังคว่ำบรรจุอัฐิพระอริการเผือก ด้านหน้าประดับหินชนวนจารึกประวัติพระอริการเผือกและประวัติการสร้างเจดีย์

5. ชุ่มประตูและกำแพงแก้วตาม ตามตารางการสำรวจที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส ชุ่มประตูและกำแพงแก้ว

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
5. ชุ่มประตูและกำแพงแก้ว	1.บริเวณที่ตั้ง	ล้อมรอบพระอุโบสถมีประตูทางเข้าจากกำแพงทางทิศเหนือทิศใต้ทิศตะวันตก	—	—

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
5. ชุ่มประตูและกำแพงแก้ว	2.รูปแบบอาคาร	ชุ่มประตูทรงโค้ง 3 ชุ่มเหนือกรอบ ประตูทำซี่ไม้รัศมี แสงอาทิตย์ด้านข้าง ก่อชุ่มอิงข้างประตู ประตูกว้าง 1.50 ม. ความสูงจากพื้นถึงใต้ท้องส่วนโค้ง 3.00 ม.	มีการซ่อมแซม ประตูทางเข้าใน ปีพศ.2518และ ปีพศ.2535โดยใน ส่วนกำแพงได้เจาะ ช่องบรรจุกระจก	—
	3.องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ลายปูนปั้นลายเครือเถาประกอบดอกไม้ และลายปูนปั้นรูปธงไขว้ บานประตูทางเข้าแกะสลักลาย	ที่บานประตูทาสีทับ บางส่วนถูกน้ำฝน กัดเซาะที่ตัวบาน ประตูลายแกะสลัก เลือน	ประตูปรากฏการ ปิดทองประดับ กระฉก
	4.พุทธศิลป์	—	—	—
	5.ศิลปวัตถุ	—	—	—

วันที่สำรวจ 1/12/2544

ข้อมูลภาคสนามและสำรวจ

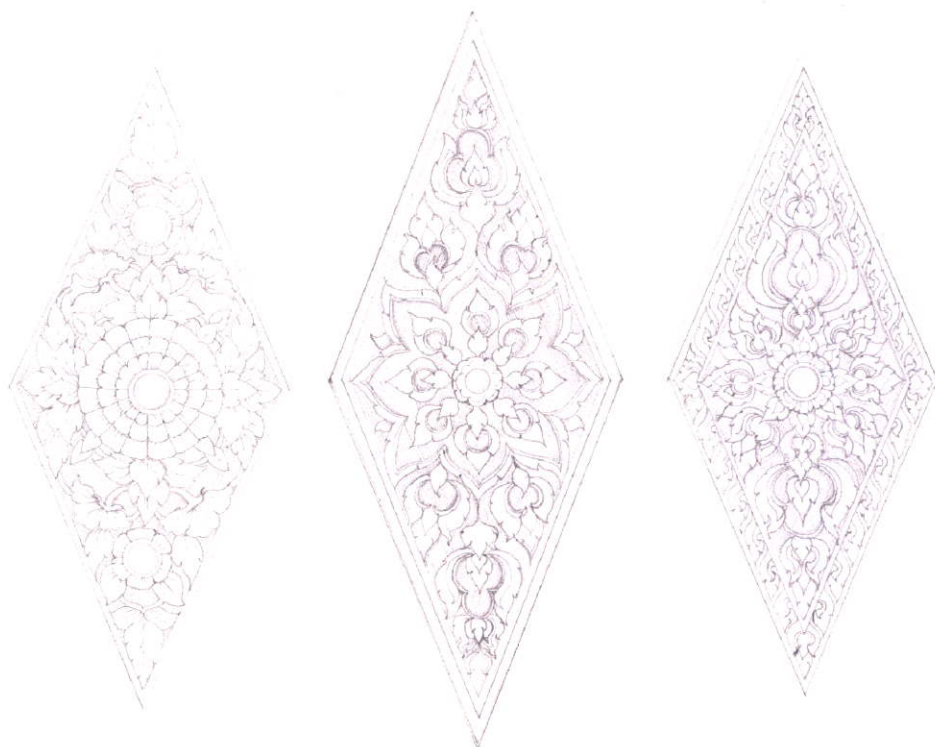
จากตารางการสำรวจที่ 4.5 ชุ่มประตูและกำแพงแก้วประกอบด้วยประตูทางเข้า 3 ชุ่ม ด้านทิศเหนือ ทิศใต้ และตะวันตก เป็นชุ่มโค้งความสูงจากพื้นถึงส่วนใต้ท้องส่วนโค้ง 3.00 เมตร ประตูบานเปิด 2 บาน กรอบบานแกะลายประเจี้นมอกเถาเถาแกะสลักลายเหนือกรอบประตูทำเป็นซี่ไม้แบบแสงอาทิตย์ทาสีแดงทั้งบานทับพื้นรักสีดำและทาที่บานแกะสลักลงรักปิดทองประดับกระฉก (ภาพที่ 4.18-4.19)

ด้านข้างของซุ้มทำเป็นผนังอิงและซุ้มลดชั้นข้างละ 2 ซุ้ม ส่วนบนของผนังอิงปั้นบัว หายแบบบัวหัวเสาที่หน้าบันซุ้มลดเป็นรูปโค้งปั้นรูปธงไขว้ ที่ส่วนโค้งหลังคาทางเข้าตรงกลางปั้นเป็นสันหลังคา ประคูดวงทิศเหนือติดลายด้านหน้าและด้านหลังรูปพระพุทธรเจ้าปางรำพึง ซุ้มประตูทางเข้าด้านทิศตะวันตกมีลักษณะเช่นเดียวกัน ต่างกันตรงที่ไม่มีหน้าบันซุ้มลดด้านข้าง กำแพงแก้วก่อผนังทึบโชว์แนวเสาและทับหลัง เจาะผนังสำหรับบรรจุกระดุก (ภาพที่ 4.20)

มุมกำแพงทั้งสองฝั่งปั้นปูนลักษณะคล้ายดอกบัว โดยกำแพงนี้เป็นกำแพงที่ทำขึ้นใหม่โดยปูนที่ใช้ต่างกับซุ้มประตู

ภาพที่ 4.18 ซุ้มประตูกำแพงแก้ว ตัวบานประตูทาสีใหม่ทับลายแกะสลักที่อกเสาโดยปรากฏการปิดทองประดับกระจกในของเดิม

ภาพที่ 4.19 ลายอกเลาซุ้มประตูทางเข้าพระอุโบสถ

ภาพที่ 4.20 กำแพงแก้วเป็นของสร้างใหม่เพื่อต้องการทำช่องบรรจุกระดูกสร้างสมัยพระปลัดเชิง
เป็นผู้ปกครองวัด

6 ศาลาการเปรียญ ตามตารางการสำรวจที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส ศาลาการเปรียญ

อาคารทาง สถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและ ความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
6. ศาลาการเปรียญ	1.บริเวณที่ตั้ง	ด้านหลังพระ อุโบสถหันหน้า อาคารสุริยคตอง บางระมาคบริเวณ ส่วนกลางของผัง	—	—

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
6. ศาลาการเปรียญ	2.รูปแบบอาคาร	อาคาร 2 ชั้นทรง โถง โถงหลังคาทรงจั่ว ประกอบช่อฟ้า ใบระกาฯ กันสาด 3 ชั้นชั้นสุดท้ายกัน สาดอลูมิเนียมหลาก สี บันไดขึ้นหน้า หลัง ด้านหลัง อาคารต่อส่วน เตรียมอาหารอาคาร ขนาดอาคาร 10.50 X 22.50 ม. ส่วนต่อ เติม 10.50 X 14.50 ม.	หลังคารั่วและฝน สาดในส่วนต่อเติม ในส่วนของกันสาด ต่อเติมภายหลัง	—
	3.องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ลายปูนปั้นหน้าจั่ว บริเวณกรุจั่วและ การใช้เศษกระเบื้อง ประดับเป็นปี พศ. การบูรณะ ศาลาการเปรียญ	—	—
	4.พุทธศิลป์	พระประจำศาลาการ เปรียญ	ปิดทองใหม่ทั้งองค์	เป็นพระสร้างใหม่
	5.ศิลปวัตถุ	ธรรมมาศและฐาน พระศิลปในรัชกาล ที่ 3	บูรณะใหม่โดยปิด ทองทั้งหลังและ ซ่อมแซมลายที่หัก และสูญหาย	ฐานพระเป็นตู้พระ ของเดิม

วันที่สำรวจ 1/12/2544

ข้อมูลภาคสนามและสำรวจ

จากตารางการสำรวจที่ 4.6 ศาลาการเปรียญเป็นอาคารโถงแบบโล่ง 5 ห้อง เสารับ โครงสร้างหลังคา 4 แถว 2 แถวกลางรับจั่วแถวริมรับกันสาดหลังคาทรงจั่ว กันสาดรอบอาคาร 3 ชั้น เครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา หลังคามุงกระเบื้องเคลือบดินเผาสีส้ม กันสาดชั้นแรกมุงกระเบื้องเคลือบดินเผาสีส้ม ชั้นสองมุงสังกะสี ชั้นล่างหลังคาอลูมิเนียม (ภาพที่ 4.21) จั่วไม้ลายหน้าพรหมกรजूปั้นลายประดับ บันได 2 ฟังขึ้นชานทั้งด้านหน้าและหลัง ริมอาคารด้านตะวันออกและบันไดติดลูกกรงเหล็ก ริมอาคารด้านทิศตะวันตกเป็นอาสนสงฆ์ยกพื้นสูง พื้นอาคารไม้สัก ด้านล่างก่อผนังติดประตูหน้าต่างด้านตะวันออกตะวันตก ได้บันไดก่อผนังที่ด้านบนก่ออิฐช่องแสง ทำอาคารต่อเป็นส่วนเตรียมอาหารเป็นอาคารทรงจั่วขวางกันสาดสองฝั่งมุงกระเบื้องลอนคู่ ลูกกรงโดยรอบ ด้านล่างทำอาคารต่อส่วนทำครัวเป็นห้องโถงยกพื้นสูงปูกระเบื้องเสารับหลังคา กันสาดด้านบน กันสาดด้านล่างหลังคาอลูมิเนียม (ภาพที่ 4.22)

ศิลปวัสดุบนศาลาการเปรียญ

ฐานพระพุทธรูปประจำศาลาการเปรียญ ฐานทรงสี่เหลี่ยมคางหมูมีรูสี่มุม ลายหน้ากระดาน ด้านหน้าและข้างแกะสลักพันธุ์พฤกษาประกอบด้วย สัตว์ป่า และสัตว์หิมพาน ลงรักปิดทอง ร่องชาด (ภาพที่ 4.23)

ธรรมมาสทรงบุษบกขนาดเล็ก เรือนเครื่องยอดลงรักปิดทองประดับกระจก หลังคาทรงปราสาทเรือนโปร่งฐานที่รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมไม้ 12 บันไดนาคเป็น 3 เศียร และที่วางคัมภีร์ ด้านข้างบนธรรมมาส (ภาพที่ 4.24)

ภาพที่ 4.21 ศาลาการเปรียญ ในปัจจุบันอยู่ในตำแหน่งใหม่ที่ย้ายจากลานโถงด้านริมคลอง

ภาพที่ 4.22 ส่วนประกอบอาหารทำศาลาการเปรียญ เป็นส่วนที่ต่อเติมขึ้นใหม่

ภาพที่ 4.23 ฐานประดิษฐานพระประจำศาลาการเปรียญ เป็นตู้พระปัจจุบันเหลือเพียงฐานเป็นงานที่แสดงที่แสดงอิทธิพลทางศิลปในรัชการที่ 3

ภาพที่ 4.24 ธรรมมาสทรงนุชบกประจำศาลาการเปรียญ เป็นงานทางสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3

7. หอระฆัง ตามตารางการสำรวจที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส หอระฆัง

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
7. หอระฆัง	1.บริเวณที่ตั้ง	ริมคูน้ำสาธารณะ ด้านทิศตะวันออก มุมระเบียงคดทาง ทิศใต้	โถมดินปรับพื้นที่ สูงเสมอพื้น ชั้นล่าง	—

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
7. หอระฆัง	2.รูปแบบอาคาร	อาคารคอนกรีต 2 ชั้น โถงชั้นบนแขวนระฆังชั้นล่างแขวนกลองหลังคาทรงจั่ว เครื่องบนประกอบข้อฟ้า ไบระกามีบันไดเหล็กขึ้นชั้นบนอาคารรูปจตุรัส 10 X 10 ม.	ส่วนหลังคาและพื้นพบการชำรุด	—
	3.องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ลายปูนปั้นหน้าบัน	—	ลายปูนปั้นหล่อติดที่
	4.พุทธศิลป์	—	—	—
	5.ศิลปวัตถุ	กลองและระฆัง	กลองและระฆังเป็นของใหม่	ของเดิมเก็บรักษา

วันที่สำรวจ 1/12/2544

ข้อมูลภาคสนามและสำรวจ

ตามตารางการสำรวจที่ 4.7 หอระฆังเป็นอาคาร โถง 2 ชั้น เครื่องบนประกอบด้วยข้อฟ้า ไบระกา หลังคามุงกระเบื้องเคลือบดินเผาหน้าบันปั้นลายชั้นบนแขวนระฆัง ระเบียบยื่นติดลูกกรง โดยรอบอาคารพื้นซีเมนต์ ขัดหยาบ ชั้นล่างระเบียบยื่นติดลูกกรงโดยรอบมีบันไดเหล็กขึ้นชั้นบนชั้นล่างแขวนกลองติดเหล็กค้ำโดยรอบพื้นซีเมนต์ขัดหยาบบันไดปูนขึ้นชั้นล่าง 3 ชั้น (ภาพที่ 4.25)

ภาพที่ 4.25 หอระฆัง

8. ศาลาทำน้ำตาม ตามตารางการสำรวจที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส ศาลาทำน้ำ

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
8. ศาลาทำน้ำ	1.บริเวณที่ตั้ง	ริมคลองบางระมาดตามความยาวของฝั่งอาคาร	—	—

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
8. ศาลาทำน้ำ	2.รูปแบบอาคาร	อาคารคอนกรีต 3 หลังมีที่นั่งสองฝั่ง ช่วงกลางเป็นทางเดินหลังคาทรงจั่ว เครื่องบนประกอบข้อฟ้า ไบระกามีปีกนกคลุมที่นั่งพื้นปูกระเบื้องเคลือบมีลูกกรงโดยรอบ อาคารสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 5.00 X 5.00 ม.	เป็นศาลาสร้างขึ้นใหม่แทนของเดิม	—
	3.องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ลายปูนปั้นหน้าบัน	—	ลายปูนปั้นแบบหล่อติดในที่
	4.พุทธศิลป์	—	—	—
	5.ศิลปวัตถุ	—	—	—

วันที่สำรวจ 1/12/2544

ข้อมูลภาคสนามและสำรวจ

จากตารางการสำรวจที่ 4.1.8 ศาลาทำน้ำเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 3 หลังทรงโถงโล่ง ทางเดินผ่านกลางที่นั่งหลังคาทรงจั่วปีกนกคลุมที่นั่งทั้งสองฝั่ง หลังคากระเบื้องเคลือบดินเผา เครื่องบนประกอบข้อฟ้าไบระกา หน้าบันประดับลายไทยปูนหล่อ พื้นที่นั่งปูกระเบื้องเคลือบดีกลูกกรง 3 ด้านทั้งสองฝั่ง (ภาพที่ 4.26)

ภาพที่ 4.26 ศาลาทำน้ำ เป็นศาลาคอนกรีตที่สร้างขึ้นใหม่แทนศาลาไม้ในตำแหน่งเดิม

9. ที่บรรจุกศพ ตามรายการสำรวจที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส ที่บรรจุกศพ

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
9. ที่บรรจุกศพ	1.บริเวณที่ตั้ง	ประตูทางเข้าด้านทางธรรมคูน้ำ สาธารณะด้านทิศตะวันตกของฝั่ง	เป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ในตำแหน่งโรงเรียนวัดจำปา	ตำแหน่งเดิม บริเวณกุฎี เจ้าอาวาส
	2.รูปแบบอาคาร	อาคารคอนกรีตที่บภายในเป็นช่องบรรจุกศพ หลังคาทรงเพิง	—	—

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
9. ที่บรรจุกศพ	3.องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ภาพเขียนรอบอาคารเกี่ยวกับธรรมเนียมชาติ	—	เขียนโดยอาจารย์ศิลปินในเขตคลังชั้น
	4.พุทธศิลป์	—	—	—
	5.ศิลปวัตถุ	—	—	—

วันที่สำรวจ 1/12/2544

ข้อมูลภาคสนามและสำรวจ

ตามตารางการสำรวจที่ 4.9 ที่บรรจุกศพเป็นอาคารก่ออิฐ 2 ชั้น หลังคาเพิงภายในอาคารแบ่งเป็นช่องสำหรับบรรจุกศพด้านหน้าบานเลื่อนบังช่องบรรจุกศพวาดรูปโดยรอบอาคาร (ภาพที่ 4.27)

ภาพที่ 4.27 ที่บรรจุกศพ บริเวณประตูทางเข้าวัด

10. ศาลาเอนกประสงค์ ตามตารางการสำรวจที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส ศาลาเอนกประสงค์

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
10. ศาลาเอนกประสงค์	1.บริเวณที่ตั้ง	ริมคลองด้านหน้าเมรุ	—	—
	2.รูปแบบอาคาร	เป็นกลุ่มอาคารมีเมรุเป็นศูนย์กลางอาคารเดิมเป็นทรงไทยประยุกต์อาคารสร้างใหม่เป็นอาคารโถงโรงโล่งแบบอาคารสมัยใหม่	พบความเสียหายในส่วนอาคารด้านริมคูน้ำโครงสร้างหลังคาผุ	เป็นอาคารที่ใช้ในการทำพิธีกุศลศพ
	3.องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	เป็นอาคารที่ใช้โลหะหล่อในการประดับตกแต่งชายคาเป็นหลัก	—	ทาสีทอง
	4.พุทธศิลป์	—	—	—
	5.ศิลปวัตถุ	—	—	—

วันที่สำรวจ 1/12/2544

ข้อมูลภาคสนามและสำรวจ

จากตารางการสำรวจที่ 4.10 ศาลาเอนกประสงค์เป็นกลุ่มอาคารหม่อมเมรุเป็นศูนย์กลางของกลุ่มอาคารตามคติภูมิจักรวาลมีอาคารล้อมเมรุ 4 หลัง อาคารทั้งหมดเกี่ยวข้องกับประกอบพิธีกรรมศพ หรือเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่าง ๆ

อาคารทิศตะวันออกเป็นอาคาร 2 หลังคู่ทรงไทยเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกาฯ หลังคากระเบื้องลอนคู่กันสาครรอบอาคาร หน้าบันปั้นลายคันทวยรับชายคา ติดตั้งประตูหน้าต่างโดยรอบ ด้านหน้าและข้างประตูมู่ลี่เหล็ก ภายในโล่งตลอดด้านหลังเป็นอาสนสงฆ์พื้นไม้ยกพื้นสูงฝ้าเพดานกระเบื้องแผ่นเรียบ พื้นอาคารขัดมันบันไดขึ้นด้านหน้าและด้านข้างยาวตลอด

อาคารทิศตะวันตกเป็นอาคารเดี่ยวทรงไทย เครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา หลังคามุงกระเบื้องลอนคู่กันสาครรอบอาคาร หน้าบันปั้นลายคันทวยรับชายคาด้านหน้าติดประตูมู่ลี่เหล็กด้านหลังกว้างบานเปิดฝ้าเพดานกระเบื้องแผ่นเรียบภายในอาคาร โล่งด้านหลังอาสนสงฆ์ยกพื้นสูงพื้นหินขัด

อาคารด้านหน้าเมรุบริเวณริมน้ำ เป็นอาคารโถงโล่งหลังคาทรงจั่วตัดปั้นหยาลงหลังคามุงกระเบื้องลอนคู่ชายคาและหน้าจั่วติดลายเหล็กหล่อโดยรอบอาคาร โครงสร้างเหล็กอาคารยกพื้นสูงพื้นขัดมัน (ภาพที่ 4.28)

ภาพที่ 4.28 ศาลาเอนกประสงค์ เป็นอาคารโครงสร้างเหล็กแนวคิดในการสร้างเพื่อใช้เป็นที่ตั้งแสดงมโหรีศพต่าง ๆ

11. เมรุ ตามตารางการสำรวจที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 อาคารและถาวรวัตถุในเขตพุทธาวาส เมรุ

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
11. เมรุ	1.บริเวณที่ตั้ง	ริมคูน้ำสาธารณะด้านทิศตะวันตกหันหน้าอาคารสู่คลองบางระมาด	—	—
	2.รูปแบบอาคาร	อาคารเรือนยอดทรงปราสาทบันไดชั้น 3 ทางด้านหลังสำหรับเผาศพ	—	เป็นเตาไม่กำจัดมลพิษ
	3.องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ลายปูนปั้นประดับในส่วนต่างๆ	—	เป็นลายปูนปั้นแบบหล่อติดในที่
	4.พุทธศิลป์	—	—	—
	5.ศิลปวัตถุ	—	—	—

วันที่สำรวจ 1/12/2544

ข้อมูลภาคสนามและสำรวจ

จากตารางการสำรวจที่ 4.11 เมรุเป็นสิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อการฃาปนกิจศพ เป็นอาคารเรือนยอดคลุมหลังคาทรงยอดปราสาท เรือนยอดโปร่งฐานที่บ่ยมุมรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสประกอบ 4 เสาเป็นเสาย่อมุม พื้นกลางที่ตั้งศพพื้นหินขัดบันไดชั้น 3 ทางด้านหลังเป็นที่เผาศพหลังคาทรงจั่วซ้อน 2 ชั้นหลังคามุงกระเบื้องเคลือบดินเผาภายในก่อเตาเผาศพมีปล่องไฟกลางหลังคา ผนังก่ออิฐเจาะช่องหน้าต่างด้านละ 2 บาน ทั้ง 2 ด้าน ด้านล่างก่อผนังติดช่องแสงโดยรอบมีประตูทางเข้าด้านทิศตะวันออก (ภาพที่ 4.29)

ภาพที่ 4.29 เมรุเผาศพ

4.1.1.2 อาคารและถาวรวัตถุในเขตสังฆาวาส ประกอบด้วย

1. ภูมิ ตามตารางการสำรวจที่ (4.12)

ตารางที่ 4.12 อาคารและถาวรวัตถุในเขตสังฆาวาส ภูมิ

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
1. ภูมิ	1.บริเวณที่ตั้ง	ด้านหลังของผังทางทิศใต้ติดถนนสาธารณะมีกำแพงกั้นโดยรอบ	—	—
	2.รูปแบบอาคาร	อาคารทรงไทยคสล.2 ชั้นล้อมรอบหอสวดมนต์ตามแบบผังของอาคารเรือนหมู่	เป็นอาคารสร้างขึ้นใหม่ตามผังอาคารเดิมความเสียหายยังไม่พบมีเพียงมุงลวดเสียหายในบางส่วน	ภูมิทางทิศตะวันตกชั้นบนทำเป็นหอไตร

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
12. กุฏิ	3.องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ลายปูนปั้นประดับหน้าจั่วชื่อผู้สร้างและปี พ.ศ. ที่สร้าง	—	ปีที่สร้าง พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2525
	4.พุทธศิลป์	พระพุทธรูปบูชา	—	ศิลปสมัยใหม่
	5.ศิลปวัตถุ	—	—	—

วันที่สำรวจ 1/12/2544

ข้อมูลภาคสนามและสำรวจ

จากตารางการสำรวจที่ 4.12 กุฏิแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ล้อมรอบหอนั้นหรือหอสวดมนต์และกุฏิเจ้าอาวาส กุฏิและหอสวดมนต์เป็นส่วนที่มีกำแพงล้อมรอบ เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น 2 หลัง อย่างเรือนไทยโดยแบ่งเป็นห้องนอนชั้นบน 5 ห้อง ชั้นล่าง 5 ห้อง มีระเบียงด้านหน้าพื้นห้องไม้รางลิ้น ระเบียงชั้นบนปูกระเบื้องดินเผาชั้นล่างพื้นขัดมัน หลังคากระเบื้องลอนคู่เครื่องบนอย่างเรือนไทย โดยเป็นเครื่องบนคอนกรีต มีบันไดขึ้นสองทาง (ภาพที่ 4.30)

กุฏิเจ้าอาวาส เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้นใต้ถุนสูงก่ออิฐโดยรอบทำเป็นที่เก็บของหลังคามุงกระเบื้องซีแพคโมเนีย มีลายฉลุรอบชายคา บันไดขึ้นเฉลียงด้านหน้าพื้นเฉลียงและบันไดปูหินอ่อนพื้นภายในไม้รางลิ้น (ภาพที่ 4.31)

ภาพที่ 4.30 กุฎี เป็นอาคารคอนกรีตแบบเรือนหมู่

ภาพที่ 4.31 กุฎีเจ้าอาวาสมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่

2 หอฉัน ตามตารางการสำรวจที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 อาคารและถาวรวัตถุในเขตสังฆาวาส หอฉัน

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
2. หอฉัน	1.บริเวณที่ตั้ง	ส่วนกลางของกุฏิ หมู่หันหน้าอาคาร ทางทิศเหนือมีกุฏิ ล้อมรอบ	—	—
	2.รูปแบบอาคาร	อาคาร คสล. ใต้ถุน สูงทรงตรีมุขผนัง โล่งโดยรอบบันได ขึ้นด้านหน้าเครื่องบนประกอบช่อฟ้า ใบระกาใต้ถุนเทพื้นคอนกรีต	ประตูเหล็กคัดทาง ขึ้นเป็นสนิมใช้งาน ไม่คล่องตัว	เป็นอาคารเอนกประสงค์ปัจจุบันขาดการใช้งาน
	3.องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ลายปูนปั้นประดับ หน้าบันภาพพุทธประวัติทั้งสามด้าน บริเวณคอสองเขียนภาพพุทธประวัติ	—	ภาพเขียนเขียนด้วยสีน้ำมัน
	4.พุทธศิลป์	—	—	—
	5.ศิลปวัตถุ	—	—	—

วันที่สำรวจ 1/12/2544

ข้อมูลภาคสนามและสำรวจ

จากตารางการสำรวจที่ 4.13 หอฉันสร้างในสมัยพระครูอรุณกิจจาทรเป็นอาคารคอนกรีตชั้นเดียวใต้ถุนสูงทรงตรีมุข เครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา मुख หน้าคลุมบันได พื้นไม้ระเบียงยื่นโดยรอบอาคารมีลูกกรงกัน บันไดทางขึ้นประตูพับเหล็ก หน้าบันปูนปั้นคอสองเขียนภาพพุทธประวัติสีน้ำมัน (ภาพที่ 4.32- 33)

ภาพที่ 4.32 หอฉันเดิมเป็นที่จำพรรษาของพระครูอรุณกิจจาทร

ภาพที่ 4.33 ภาพพุทธประวัติสีน้ำมันบริเวณคอสองหอฉันเขียนภาพโดย อ.อนุรักษ์ น้อยเล็ก เมื่อครั้งจำพรรษาที่วัดจำปา

3. หอไตร ตามตารางการสำรวจที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 อาคารและถาวรวัตถุในเขตสังฆาวาส หอไตร

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
3. หอไตร	1.บริเวณที่ตั้ง	ด้านทิศตะวันตกในหมู่กุฏิหันหน้าอาคารทางทิศตะวันออก	—	—
	2.รูปแบบอาคาร	อาคาร คสล.2 ชั้น ชั้นล่างเป็นกุฏิชั้นบนเป็นหอไตรลักษณะอาคารเป็นทรงไทยมีบันไดขึ้นด้านหน้าส่วนกลางอาคารมีระเบียงรับผนังด้านหน้าเป็นบานเฟี้ยมเปิดได้โดยตลอด	—	ขาดการใช้งาน
	3.องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	ที่หน้าจั่วปั้นช่อผู้สร้างและปีที่สร้าง	—	—
	4.พุทธศิลป์	พระประธานประจำหอไตร	—	ศิลปะแบบสมัยใหม่

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

อาคารทางสถาปัตยกรรม	สิ่งที่สำรวจ	รายละเอียด	ความเสียหายและความเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
3. หอไตร	5. ศิลปวัตถุ	ตู้พระไตรปิฎก 9 ใบ และตู้พระอภิธรรม	ลายรดน้ำเลือนดูบางส่วนชำรุด	ภายในตู้ยังมีวัตถุที่ยังไม่ได้สำรวจ

วันที่สำรวจ 1/12/2544

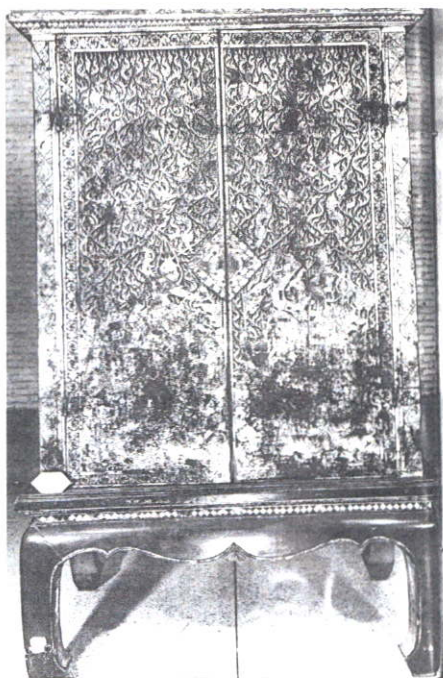
ข้อมูลภาคสนามและสำรวจ

จากตารางการสำรวจที่ 4.14 หอไตรเป็นอาคารสร้างยุคเดียวกับกุฏิและหอฉันเป็นอาคารคอนกรีตแบบเรือนไทย 2 ชั้น ชั้นล่างยกพื้นสูงแบ่งเป็นห้องนอน 5 ห้อง ชั้นบนเป็นที่โล่งเก็บตู้พระไตรปิฎก หลังคาทรงจั่วเครื่องบนปั้นลมตัวแหงคอนกรีต ด้านหลังประดิษฐานพระพุทธรูปมีระเบียบด้านหน้าอาคารลูกกรงกั้นรอบบันไดขึ้นตรงกลางอาคารด้านหน้า (ภาพที่ 4.34) ศิลปวัตถุที่พบ

1. ตู้พระไตรปิฎก 9 ใบ เป็นตู้ลายรดน้ำ (ภาพที่ 4.35)
2. ตู้พระอภิธรรมลายรดน้ำและภาพเขียนสี

ภาพที่ 4.34 หอไตรภายในเก็บตู้พระไตรปิฎกชั้นล่างเป็นที่จำพรรษา

ภาพที่ 4.35 ตู้พระไตรปิฎกलयรดน้ำ สมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบันเก็บรักษาที่พิพิธภัณฑ์พระนคร

4.1.2 การเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อศึกษาปัญหาด้านต่าง ๆ

4.1.2.1 แสดงระดับปัญหาที่เกิดขึ้นในผังบริเวณของวัด

การสำรวจภาคสนามของวัดกรณีศึกษาเพื่อแสดงระดับปัญหาที่เกิดขึ้นในผังบริเวณของวัดแบ่งปัญหาเป็น

1. การใช้พื้นที่โล่ง
2. ปัญหาสภาพแวดล้อม
3. สภาพมุมมอง
4. ภูมิสถาปัตยกรรม

1. การใช้พื้นที่โล่ง

- 1.1 พื้นที่โล่งบริเวณหน้ากลุ่มอาคารด้านริมคลอง
- 1.2 พื้นที่โล่งภายในเขตสังฆาวาส
- 1.3 พื้นที่โล่งภายในเขตอนุรัถย์
- 1.4 พื้นที่โล่งบริเวณอาคารบำเพ็ญกุศล
- 1.5 พื้นที่โล่งบริเวณลานจอดรถ

1.1. พื้นที่โล่งด้านหน้ากลุ่มอาคารด้านริมคลอง

เป็นพื้นที่ที่ได้มีการปรับปรุงขึ้นใหม่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการถมดินแล้ว เทคอนกรีตให้มีระดับเดียวกันทั้งหมด มีรางระบายน้ำโดยรอบ ริมเขื่อนถมดินสูงจัดเป็นสวนหย่อม ด้วยเหตุผลป้องกันน้ำท่วม พื้นที่โล่งส่วนใหญ่มีไว้เพื่อรองรับกิจกรรมหรือการจัดงานต่าง ๆ เช่น เป็นที่ตั้งแสดงมโหรีสาธน์ โดยใช้บริเวณด้านหน้าของกลุ่มอาคารอนุรักษ์ การที่กลุ่มอาคารแต่ละส่วนมีพื้นที่โล่งด้านหน้าจึงทำให้มุมมองหน้าวัดเป็นมุมกว้างทำให้เห็นพื้นที่ได้โดยรอบ มีมุมมองที่สวยงามไม่ใกล้สายตาเกินไป ถ้าวิเคราะห์ตามผังแล้วได้มีการแบ่งพื้นที่โล่งประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ พื้นที่โล่งยังใช้เป็นที่จัดงานของบุคคลสำคัญเช่น งานพระราชทานเพลิงศพพระครูอรุณกิจจาทร (ช่วง สุวรรณโชโต) จากกรณีที่มีพื้นที่โล่งมากส่งผลให้วัดไม่คับแคบ มีมุมมองที่กว้าง เป็นการบังคับไม่ให้มีการสร้างอาคารขึ้นมาบังความงามของวัด และผลของการที่ไม่ได้คำนึงถึงพื้นที่โล่งด้านหน้าวัดได้มีการสร้างอาคารขึ้นใหม่ทำให้พื้นที่ในการทำกิจกรรมไม่เพียงพอต่อกรณีในส่วนทางด้านหน้าเมรุที่สร้างอาคารแล้วไม่ได้ใช้ประโยชน์ เวลาจัดงานจึงกางเต็นท์เพื่อรองรับแขกที่มาในงานฌาปนกิจศพ ภาพที่ปรากฏจึงไม่เป็นระเบียบ ทั้งถึงความสวยงามของเมรุและดอกไม้ประดับในส่วนต่าง ๆ ของงาน (ภาพที่ 4.36)

ภาพที่ 4.36 พื้นที่โล่งด้านหน้ากลุ่มอาคารด้านริมคลอง

1.2 พื้นที่โล่งภายในส่วนสังฆาวาส

เป็นพื้นที่สำหรับประกอบกิจเฉพาะของพระสงฆ์ โดยพื้นที่ส่วนนี้ประกอบด้วย กุฏิ หอฉัน หอไตร เป็นอาคารคอนกรีตทรงไทย 2 ชั้น ทางเข้าทางทิศเหนือและมีกำแพงกันโดยรอบ การสร้างอาคารเป็นแบบแยกส่วนแต่ละหลังไม่มีชานเชื่อมถึงกัน มีทางเดินคอนกรีตเชื่อมถึงกันในแต่ละอาคารโดยปรับปรุงขึ้นใหม่ คงพบความมีค้ำของอาคารทางทิศตะวันออกมีแสงเข้าถึงน้อย พื้นที่โล่งส่วนพักผ่อนของสงฆ์มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยโดยในส่วนของผนังกำแพงด้านในทำเป็นที่บรรจุกระดูกไม่มีความเหมาะสมกับเป็นที่พักผ่อน (ภาพที่ 4.37-38)

จากปัญหาที่พบในส่วนนี้มาจากขาดการดูแล ไม่มีผู้ใช้อาคารเท่าที่ควรทำให้สภาพอาคารสกปรกและการใช้พื้นที่ไม่เหมาะสม

ภาพที่ 4.37 ส่วนพักผ่อนด้านข้างหอไตร

ภาพที่ 4.38 ส่วนพักผ่อนด้านหลังกุฏิขยายพื้นที่ขึ้นใหม่โดยถมดินทับคูน้ำของเดิม

1.3 พื้นที่โล่งภายในส่วนอนุรักษ์

เป็นพื้นที่ภายในกำแพงแก้วบริเวณหน้าพระอุโบสถและด้านหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถ รวมทั้งพื้นที่โดยรอบพระอุโบสถตลอดจนด้านหน้าวิหารคด พื้นที่โล่งภายในส่วนนี้ได้ถมให้สูงขึ้น โดยประมาณไม่ต่ำกว่า 50 ซม. ซึ่งเปรียบเทียบกับรูปถ่ายของพระอริการเผือกนั่งบนโต๊ะด้านหน้าพระอุโบสถเห็นใบเสมาสูงกว่าศรีษะ ในการถมพื้นที่โล่งด้วยเหตุผลป้องกันน้ำท่วมจึงทำให้ส่วนรายละเอียดต่าง ๆ ของฐานพระอุโบสถถูกถมทับหมด สภาพพื้นที่ โดยรวมมีความเรียบร้อย ไม่ปรากฏสิ่งสกปรก โดยเฉพาะลานหน้าโบสถ์มีความสำคัญมากในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชาได้มีการเวียนเทียน และใช้มุขลดด้านหน้าพระอุโบสถเป็นที่เทศน์โปรดประชาชน ดังนั้นลานโล่งนี้จะใช้เป็นที่ฟังเทศน์ หรืองานบวชบรรดาญาติของผู้บวชจะคอยอยู่หน้าโบสถ์ ตลอดถึงในวิหารคด เนื่องจากพื้นที่ภายในพระอุโบสถจะแคบเพียงพอต่อพระ 25 รูป ที่วัดทางจำปานิมนต์เพื่อทำสังฆในเวลาบวช (ภาพที่ 4.39)

ดังนั้นพื้นที่ภายในส่วนอนุรักษ์จึงต้องรองรับผู้ที่ไม่สามารถเข้าไปในโบสถ์ได้ จากที่เป็นพื้นที่โล่งภายในส่วนอนุรักษ์จึงต้องรองรับผู้ที่ไม่สามารถเข้าไปในโบสถ์ได้ การเป็นพื้นที่สำคัญต้องรักษาความเป็นระเบียบและความสะอาดของพื้นที่

ภาพที่ 4.39 พื้นที่โล่งภายในเขตอนุรัักษ์

1.4 พื้นที่โล่งบริเวณอาคารบำเพ็ญกุศล

เป็นกลุ่มอาคารประกอบด้วยศาลาบำเพ็ญกุศล 3 หลัง ศาลาเอนกประสงค์ 1 หลัง มีเมรุเผาศพอยู่ส่วนกลางกลุ่มอาคารเป็นกลุ่มอาคารที่อยู่ส่วนหน้าทางทิศตะวันตกของผังวัด มีบริเวณพื้นที่โล่งน้อยสภาพโดยรวมคับแคบ ไม่เพียงพอในการจัดงานฌาปนกิจศพ หรือการบำเพ็ญกุศล ต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากทางวัดได้สร้างอาคารขึ้นใหม่ 1 หลัง เพื่อใช้เป็นที่แสดงมโหรีศพ เป็นอาคารโถงโล่งสูงประมาณ 8 เมตร ทำให้อาคารไม่สามารถบังแดดบังฝนได้ ในการจัดงานจึงไม่นิยมใช้อาคารหลังนี้ ปัจจุบันใช้เป็นที่กองวัสดุจำพวกไม้ต่าง ๆ ภาพที่ปรากฏจึงขาดความเป็นระเบียบ ฉะนั้นในเวลาถึงงานจึงสร้างอาคารชั่วคราวเพื่อใช้เป็นที่แสดงมโหรีศพ อาคารชั่วคราวทำให้ลานโล่งหน้าเมรุคับแคบ เวลาที่มีการเผาศพทำให้เกิดความแออัดเป็นอย่างมาก ทั้งอาคารที่สร้างขึ้นใหม่มีความขัดแย้งไม่มีกลมกลืนกับรูปแบบของกลุ่มอาคารในส่วนฌาปนสถาน ตลอดจนกลุ่มอาคารอื่น ๆ ขาดซึ่งเอกลักษณ์ของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมทางศาสนา ทั้งยังบังมุมมองด้านหน้าในขณะจัดงาน อาคารบำเพ็ญกุศลด้านริมน้ำไม่มีการใช้งานด้านพิธีกรรมได้ปรับเปลี่ยนอาคารเป็นที่จัดเก็บวัสดุเหลือใช้และเป็นที่ทำงานของช่างก่อสร้าง ภาพที่เกิดในขณะประกอบพิธีศพจึงขาดความเป็นระเบียบ (ภาพที่ 4.40)

โดยสรุปแล้วควรมีการปรับปรุงในกลุ่มอาคารส่วนนี้ โดยเป็นการเปิดมุมมองและสร้างพื้นที่โล่ง เพื่อรองรับการดำเนินกิจกรรมให้มีความเพียงพอ ทั้งไม่สร้างทัศนียภาพที่ไม่หน้ามองอันเกิดจากสิ่งเหลือใช้

ภาพที่ 4.40 พื้นที่โล่งบริเวณอาคารบำเพ็ญกุศล

1.5 พื้นที่โล่งบริเวณลานจอครด

เป็นลานโล่งที่เกิดจากการตัดถนนเข้าสู่ด้านหลังวัด จึงปรับสภาพพื้นที่เป็นลานสำหรับจอครดและเป็นที่ยัดงานประจำปี พื้นที่โล่งบริเวณนี้มีความสะอาดเรียบร้อยมีการวางรางระบายน้ำเป็นการป้องกันน้ำท่วมขัง เป็นการแบ่งแยกส่วนการใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน โดยทำพื้นเป็น 2 ระดับ ระดับบนเป็นลานจอครด ระดับล่างสร้างหอพระ พร้อมซุ้มหลังคาทรงไทย สภาพแวดล้อมโดยรอบยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมทางศาสนา หรือเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3 มีบรรยากาศของอาคารบุคคลทั่วไปเป็นพื้นที่โล่งที่ขาดร่วมเงาจากต้นไม้ไม่มีการสร้างอาคารที่ไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยสร้างที่เก็บศพไว้ตรงประตูทางเข้าในการสำรวจสภาพแวดล้อมของพื้นที่โล่งในส่วนต่าง ๆ คงพบสภาพแวดล้อมที่สะอาดเรียบร้อยสมกับเป็นที่ในพระพุทธศาสนา เหมาะกับการบำเพ็ญกุศลในวาระต่าง ๆ หรือผู้ที่ต้องการความสงบในพระพุทธศาสนา ควรปรับปรุงในส่วนของรายละเอียดในแต่ละส่วนของผัง โดยเฉพาะความเป็นเอกลักษณ์ทางพุทธศาสนา การสร้างร่วมเงา การเปิดมุมมองหรือความไม่เรียบร้อยของพื้นที่ใช้งานบางส่วน ฯลฯ โดยทั้งนี้ก็เพื่อสร้างสภาพแวดล้อม และสภาพพื้นที่ให้เหมาะสมกับความเป็นวัด และประโยชน์ในการประกอบกิจกรรม (ภาพที่ 4.41)

ภาพที่ 4.41 พื้นที่โล่งบริเวณลานจอดรถเป็นบริเวณโรงเรียนวัดจำปาเดิมหรือโรงเรียนโสตศึกษา วัดจำปา

2. ปัญหาสภาพแวดล้อม

- 2.1 บริเวณเจดีย์กลางน้ำ
- 2.2 บริเวณเจดีย์พระอริการเผือก
- 2.3 บริเวณ โรงเรียน ก.ศ.น.
- 2.4 บริเวณส่วนพักผ่อนเขตสังฆาวาส
- 2.5 บริเวณพื้นที่โล่งทั่วไป

2.1 บริเวณเจดีย์กลางน้ำ

เป็นเจดีย์บรรจุอัฐิหลวงปู่โตะ บริเวณนี้ไม่มีการสร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดคุณค่า จากการสำรวจพบมีการสร้างลูกกรงล้อมรอบแต่ไม่แล้วเสร็จ ทั้งสร้างกลุ่มอาคารบดบังความศักดิ์สิทธิ์ต่อสถานที่ โดยด้านหลังมีการสร้างที่ล้างจาน ถังเก็บน้ำ ที่ตัดขาดพระ และเป็นที่ให้อาหารสุนัขทำให้บริเวณนี้ดูรกและสกปรกเป็นการลดคุณค่าความสำคัญต่อสถานที่ (ภาพที่ 4.42) ทั้งย้ายกุฏิเจ้าอาวาสองค์เดิมมาสร้างใหม่โดยทำเป็นอาคาร 2 ชั้นเป็นลักษณะครึ่งตึกครึ่งไม้ มีชายคายื่นทับกับแนวชายคาศาลาการเปรียญชั้นบนเป็นกุฏิพระและห้องเก็บของ เป็นผลให้ทางเข้าบริเวณหน้าวัดเกิดมุมอับเป็นการบังมุมมองของเขตอนุรัักษ์ และเจดีย์สถานกลางน้ำ (ภาพที่ 4.43)

ภาพที่ 4.42 พื้นที่บริเวณเจดีย์กลางน้ำ ด้านหลังเป็นที่ล้างจาน

ภาพที่ 4.43 กุฎิผู้ปกครองวัดองค์ก่อนเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวได้ถูกสูงก่อผนังโดยรอบ

2.2 เจดีย์พระอิริการเผือก

เป็นเจดีย์ที่สำคัญองค์หนึ่งที่บรรจุอัฐิพระอิริการเผือกเจ้าอาวาสองค์หนึ่งของวัดเจดีย์มีการ
 ละเอียดไม่จัดสถานที่หรือจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสม ไม่มีบริเวณที่แน่นอนลักษณะในการ
 มองเห็นจึงเป็นเจดีย์ซำรุคที่ตั้งอยู่กลางแจ้งขาดการบูรณะปฏิสังขรณ์ขาดการดูแลที่ควรจะเป็น
 องค์พระเจดีย์เพียงส่วนฐานมีร่องรอยการขูด ทำให้แผ่นหินชนวนจารึกประวัติเกี่ยวกับ
 พระอิริการเผือกแตกหัก ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่สมภาร (ภาพที่ 4.44)

ภาพที่ 4.44 พื้นที่โล่งบริเวณเจดีย์พระอิริการเผือกเป็นพื้นคอนกรีตโดยรอบ

2.3 บริเวณโรงเรียน ก.ศ.น.

เป็นเรือนนอนเดิมแล้วปรับปรุงเป็นอาคารเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ เป็นระบบการศึกษา
 นอกโรงเรียนในการใช้อาคารเดิมมาจัดการเรียนการสอนยังไม่มีที่เหมาะสม โดยอาคารอยู่ติด
 กับเมรุเผาศพ ด้านข้างเป็นที่จอดรถประจำทางสายวัดจำปามีเสียงกระทบต่อการเรียน เมื่อทางวัดจัด
 งานศพทำให้บริเวณนี้มีความพลุกพล่านไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน ทั้งอาคารยังขาดความต่อเนื่อง
 ทางศิลปกรรมเนื่องจากเป็นอาคารไม้สมัยปัจจุบัน (ภาพที่ 4.45)

โดยสรุปแล้วโรงเรียน กศน.ตั้งอยู่ ณ สถานที่ที่ไม่มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอน ทั้ง
 รูปแบบขาดความต่อเนื่องทางศิลปกรรมมีบริเวณพื้นที่โล่งเพื่อจัดทำกิจกรรมน้อย โดยส่วนที่มีอยู่

จัดเป็นสวนโดยตั้งชื่อลาน โลกานธรรม ทำให้มีบุคคลภายนอกเข้ามาใช้ร่วมกับนักเรียนทำ
ให้บริเวณพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคารเรียนไม่เป็นสัดส่วน

ภาพที่ 4.45 พื้นที่โล่งบริเวณ โรงเรียน กศน.จัดเป็นส่วนพักผ่อนสำหรับบุคคลทั่วไป

2.4 บริเวณพื้นที่โล่งทั่วไป

โดยที่กล่าวมาแล้วว่าแต่ละกลุ่มอาคารกำหนดพื้นที่โล่งของแต่ละส่วนไว้เพื่อการจัดงานเช่น
ไว้จัดเลี้ยง ไว้เป็นที่แสดงโทรทัศน์ฯ ซึ่งอยู่ด้านริมคลองที่เป็นด้านหน้าของวัด ปัจจุบันบริเวณนี้
ถูกละเลยไม่ได้ใช้งาน โดยเปลี่ยนพื้นที่เป็นพื้นที่โล่งด้านหลังวัดแทนเพื่อให้สอดคล้องกับการ
คมนาคมที่เปลี่ยนไปจากทางน้ำเป็นทางบก ดังนั้นพื้นที่ด้านหลังจึงไม่พอกับการจัดงาน ทั้งยังขาด
ความต่อเนื่องกับพิธีกรรมที่จัดขึ้น

ในการจัดสวนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมโดยรอบบริเวณวัดเป็นการจัดแบบสวนป่า โดย
เน้นต้นไม้ใหญ่ปลูกเป็นกลุ่มเรียงแถว การปลูกทำเนินดินมีต้นคอนกรีตกันโดยรอบ ที่พบปัญหาอยู่
บริเวณหน้ามุมวิหารที่ทำเป็นเนินดิน สูงถึงระดับพื้นเฉลียงมุขตโถงทางเข้าพระอุโบสถ ทำให้ทับ
ชั้นบัวคว่ำบัวหงายที่ฐานอาคาร ทั้งความชื้นได้ซึมผ่านผนังอาคารจนส่งความเสียหายต่อโถง
ทางเข้าพระอุโบสถและวิหารคดเห็นได้จากผนังมีการผุกร่อนผิวปูนฉาบหลุดร่วน (ภาพที่ 4.46)

ภาพที่ 4.46 พื้นที่ส่วนห่อมด้านหน้าโรงทางเข้าพระอุโบสถเป็นการ โดมดินและจัดสวนห่อมเพื่อ
แก้ปัญหาหน้าท่วม

3. สภาพมุมมอง

- 3.1 มุมมองด้านริมคลองบางระมาด
- 3.2 มุมมองด้านหน้าโบสถ์
- 3.3 มุมมองด้านหลังวัด
- 3.4 มุมมองจากถนนกาญจนาภิเษก

3.1 มุมมองจากด้านริมคลองบางระมาด

จากการศึกษาผังของวัดกรณีศึกษาพบว่าเป็นวัดที่จัดผังให้มีมุมมองจากด้านริมคลองที่เป็นเส้นทางสัญจรหลักก่อนเปลี่ยนทางสัญจรเป็นทางรถยนต์ ดังนั้นในการวางผังจะเว้นพื้นที่โล่งด้านหน้าอาคาร การมองสู่ตัววัดได้ภาพที่สวยงามของสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3 ที่ไม่ใกล้เคียงทั้งเป็นภาพที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย (ภาพที่ 4.47) จากการวางผังตัวอาคารที่จัดวางเป็นกลุ่มอาคารอย่างชัดเจน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก

1. กลุ่มอาคารส่วนอนุรักษ์โดยมีกำแพงแก้วล้อมรอบ
2. ศาลาการเปรียญ
3. ส่วนบำเพ็ญกุศลศพ

ภาพที่ 4.47 มุมมองด้านริมคลองบางระมาดทำรั้วโดยตลอดแต่ยังไม่แล้วเสร็จ

วัดจำปาเป็นวัดที่ติดริมน้ำ โดยมีด้านหน้าอาคารติดคลองบางระมาด บริเวณฝั่งตรงข้ามวัดเป็นที่ดินเอกชนดั้งเดิมยังคงบ้านพักอาศัย แต่บางส่วนเป็นพื้นที่โล่งมาจากการแบ่งขายให้กับโครงการจัดสรรที่ดิน ปัจจุบันการสัญจรทางน้ำยังคงใช้ประโยชน์อยู่เนื่องจากชุมชนฝั่งตรงข้ามหรือชุมชนโดยรอบวัดยังเป็นชุมชนริมน้ำยังใช้เรือเป็นพาหนะ แต่การเข้าถึงวัดโดยทางน้ำได้รับความรู้สึกถูกปิดกั้น เงียบสงบ ว่างแวง เหมือนวัดขาดภิกษุจำพรรษา เหตุมาจากการที่วัดได้สร้างกำแพงริมน้ำ การเปลี่ยนสถานที่การจัดกิจกรรมโดยไม่ให้ความสำคัญกับด้านริมคลอง ซึ่งเป็นด้านหน้าวัดเดิมเป็นการให้ความสำคัญกับทางรถยนต์แทนในการพัฒนาวัดจึงเน้นไปทางด้านหลังวัดแทน

ปัญหาของการเข้าถึงทางน้ำมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเข้าหลักจากการเปลี่ยนจากทางน้ำเป็นทางบกและการเปลี่ยนสถานที่ทำกิจกรรม การเข้าถึงทางน้ำจึงมีความรู้สึกที่ถูกปิดกั้นการเข้าถึงมีความว่างแวง น่ากลัวแล้วไม่น่าใช้การสัญจรทางน้ำซึ่งชัดเจนการสร้างวัดริมน้ำ

โดยในแต่ละส่วนพบความรุ่มร้อนของสวนที่ปลูกขึ้นเพื่อป้องกันน้ำท่วม ความสะอาดที่แสดงออกของถึงการเป็นวัดที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เห็นถึงความเอาใจใส่ของผู้ปกครองวัด ซึ่งมุมมองของความเป็นระเบียบเรียบร้อยกลับถูกบดบังด้วยรั้ว กำแพงด้านหน้าวัดเป็นการลดความใกล้ชิดพระพุทธศาสนา พบการดำเนินกิจกรรมที่ขาดความต่อเนื่อง เช่น การจัดงานเลี้ยงในงานอุปสมบท งานประจำปี ซึ่งควรจัดในบริเวณลานโล่งด้านริมคลองกลับจัดเลี้ยงบริเวณเดียวกับที่เก็บศพเป็นภาพที่ไม่เหมาะสม

ดังนั้นมุมมองด้านหน้าวัด พบความสงบเรียบร้อยขาดซึ่งกิจกรรมอันต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนทางสัญจรจากทางน้ำเป็นทางรถยนต์ ทั้งยังได้รับความรู้สึกที่ถูกปิดกั้นการเข้าถึงวัด ผลจากที่ทางวัดสร้างรั้วกำแพงทั้งยังเป็นรูปแบบที่ขัดกับทางสถาปัตยกรรมเดิมรูปแบบของรั้วเช่นเดิยรั้วของบ้านบุคคลทั่วไป แต่ทั้งนี้แฝงอยู่กับความสะอาดของสถานที่ที่บ่งบอกถึงความเอาใจใส่ต่อพุทธศาสนาของผู้ปกครองวัด

3.2 มุมมองจากทางด้านหน้าโบสถ์

การวางตำแหน่งพระอุโบสถยังคงยึดแนวแกนทิศตะวันออกตะวันตกที่หันหน้าพระอุโบสถ และพระประธานไปยังทิศตะวันออก การวางผังพระอุโบสถมีความแตกต่างกับวัดที่อยู่ริมคลองบางกอกน้อย หรือแม่น้ำเจ้าพระยาที่นิยมหันหน้าพระอุโบสถสู่คลองหรือแม่น้ำ การวางผังพระอุโบสถของวัดจำปาทำให้ได้มุมมองด้านหน้าโบสถ์ที่ใกล้ชิดมุมมองภาพรวมได้แคบ เนื่องจากบริเวณพื้นที่โล่งหน้าโบสถ์ซึ่งเป็นส่วนอยู่นอกกำแพงแก้วและวิหารมีพื้นที่น้อย ทั้งยังได้นำพื้นที่ส่วนนี้สร้างสถาปัตยกรรมกระดูก และได้จัดทำสวนหย่อมเป็นลักษณะสวนป่าขาดหลักเกณฑ์การจัดสวน ทำให้ต้นไม้ที่ปลูกดูรก บริเวณพื้นที่โล่งส่วนนี้มีคืบหน้ากลัว (ภาพที่ 4.48)

โดยปัญหาของมุมมองหน้าพระอุโบสถที่มองอยู่ภายนอกบริเวณลานโล่งหน้า โถงทางเข้าพระอุโบสถ และเป็นวิหารคดเป็นมุมมองที่แคบไม่สามารถมองความงามของส่วนอนุรักษ์ที่ได้ภาพรวมทั้งหมด เป็นผลจากการปรับสภาพพื้นที่โล่งเป็นสวนลักษณะสวนป่า ที่บุคคลทั่วไปไม่กล้าใช้ประโยชน์จากพื้นที่ส่วนนี้ บรรยากาศที่ได้จากบริเวณนี้เป็นบรรยากาศที่น่ากลัวอันมาจากความมืดทึบของต้นไม้ ไม่มีมุมเปิดที่กว้างพอและเป็นพื้นที่ที่ไม่มีการจัดให้มีการดำเนินกิจกรรมทำให้พบลักษณะของวัดร้าง

3.3 มุมมองด้านหลังวัด

ด้านหลังวัดเดิมเป็นคูน้ำภายหลังถมดินแล้วสร้างกำแพงกัน โดยรอบเป็นกำแพงคอนกรีตสูงโดยประมาณ 4.00ม. ตลอดความยาวของพื้นที่ มีประตูเข้าออกด้านบนเป็นซุ้มประตูทรงจั่วประดับลายฉลุเท้าแขนแกะสลักอย่างภาคเหนือตัวลายทั้งหมดทาสีทอง พื้นลายทาสีแดง หลังคากระเบื้องซีแพคสีเขียว ซุ้มประตูขัดกับรูปแบบสถาปัตยกรรมภายในวัด เป็นซุ้มประตูที่ขาดเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมทางศาสนา ในส่วนของกำแพงมีความสูงจนทำให้เกิดความรู้สึกปิดกั้นการเข้าสู่พุทธสถานเป็นรูปแบบของอาคารทั่วไปขาดความรู้สึกของความเป็นวัด (ภาพที่ 4.49)

ภาพที่ 4.48 มุมมองด้านหน้าโบสถ์เป็นส่วนห่อมปัจจุบันขาดการใช้งาน

ภาพที่ 4.49 มุมมองด้านหลังวัดเป็นกำแพงสูงเพื่อป้องกันการมองเห็นจากคนภายในและภายนอกวัด

3.4 มุมมองจากถนนกาญจนาภิเษก

จัดอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมกับการใช้งาน อยู่ใกล้กับอาคารประชาสัมพันธ์ของวัดและลานโลกถนธรรมที่จัดเป็นส่วนพักผ่อนสะดวกต่อผู้ที่มาติดต่อ ซึ่งสามารถพักผ่อนบริเวณนี้ได้ ในลักษณะของตำแหน่งสามารถกระจายการนำสู่อาคารส่วนต่าง ๆ ได้สะดวกในส่วนที่ควรปรับปรุงอยู่ทางเข้าวัดที่จัดสร้างอาคารเก็บศพเป็นตำแหน่งที่ไม่มีความเหมาะสม มีทัศนียภาพที่เสียทั้งทำให้ความรู้สึกของผู้ที่จะเข้าวัดดูไม่ดี เป็นอาคารกลางแจ้งไม่มีสิ่งปิดกั้นให้มีความมิดชิด

ในส่วนนี้ควรมีการสร้างทัศนียภาพและมุมมองของการเข้าสู่วัดที่ดี และสร้างความร่มรื่นให้กับบริเวณพื้นที่เพราะส่วนนี้เป็นลานโล่งไม่มีร่มเงา ทั้งเป็นส่วนต้อนรับฉะนั้นการเข้าสู่วัดจึงขาดความรู้สึกของการนำสู่พุทธสถาน (ภาพที่ 4.50)

ภาพที่ 4.50 มุมมองจากถนนกาญจนาภิเษก

การเข้าถึงทางรถเป็นเส้นทางการสัญจรที่เกิดขึ้นใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการสัญจรจากทางน้ำเป็นทางบก ทำให้บริเวณทางเข้าจากเดิมเป็นหลังวัดกลายเป็นหน้าวัดแทนบริเวณด้านริมน้ำการเข้าถึงบริเวณนี้ได้รับความรู้สึกเชื่อเชียว โดยการเข้าถึงพบบริเวณที่จอดรถ และส่วนประชาสัมพันธ์ของวัดที่ใช้เป็นที่ต้อนรับผู้มาทำบุญ ผู้ปกครองวัดจึงมุ่งพัฒนาบริเวณนี้เป็นส่วนใหญ่ในการพัฒนาจึงให้ความสำคัญในการสร้างอาคาร หรือส่วนตกแต่งเช่นการจัดสวน สิ่งที่สำคัญในการบ่งบอกถึงการเปลี่ยนด้านหลังวัดเป็นหน้าวัดเห็นได้จากการสร้างหอพระ

เป็นอาคารทรงไทย เพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปลอยน้ำจำลองเป็นพระพุทธรูปสำคัญองค์หนึ่งของวัดแต่เดิมได้ประดิษฐานรวมอยู่กับรูปเคารพอดีตผู้ปกครองวัดด้านริมน้ำ ในการเข้าถึงวัดโดย

ทางรถนี้พบกับสภาพแวดล้อมที่เป็นรูปแบบของอาคารบ้านเรือนทั่วไป ตั้งแต่ประตูทางเข้า รั้ว กำแพง ตลอดจนรูปแบบของอาคารที่จัดสร้างใหม่ เป็นรูปแบบของอาคารขาดซึ่งรูปแบบทางสถาปัตยกรรมทางศาสนา

ในการเข้าถึงทางรถ เป็นบริเวณที่ผู้เข้าถึงพบลักษณะของการเชื่อเชิญแต่เป็นรูปแบบของบริเวณอาคารทั่วไป ไม่ใช่การเข้าถึงบริเวณอาคารทางศาสนา โดยพบรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่มีความขัดแย้งกับรูปแบบเดิมของวัดที่เป็นรูปแบบของสถาปัตยกรรมทางศาสนา และรูปแบบของสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3 แต่การเข้าถึงโดยทางรถเป็นการเข้าถึงที่สะดวกสำหรับบุคคลทั่วไปจึงเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลให้วัดกรณีศึกษามีความเจริญขึ้นมากเมื่อเทียบกับยุคก่อน

4. ภูมิสถาปัตยกรรม

- 4.1 ทางเท้า
- 4.2 ถนน
- 4.3 ลานโล่ง
- 4.4 สนามหญ้า
- 4.5 การปลูกต้นไม้
- 4.6 ที่จอดรถ
- 4.7 เขื่อน
- 4.8 กำแพง

4.1 ทางเท้า

เป็นส่วนที่ใช้เป็นตัวกำหนดขอบเขตของแต่ละอาคาร ซึ่งสามารถเดินทางถึงกันทุกอาคารแต่ทางเท้าบางส่วนถูกปรับเปลี่ยน โดยการถมดินและจัดสวนคงเหลือไว้แต่สะพานข้ามคูน้ำเดิม ทั้งหมดนี้มาจากการเปลี่ยนทางสัญจรเดิมโดยทางเท้าได้ปรับปรุงขึ้นใหม่จากของเดิมเพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำท่วม ทางวัดได้ปรับระดับให้สูงขึ้นพร้อมปรับระดับพื้นที่โล่งให้ได้ระดับเสมอกัน มีรางระบายน้ำเป็นกำหนดขอบเขตทางเท้าทั้งช่วยระบายน้ำท่วมขังจากฝนตก ซึ่งวัดจำปาประสบปัญหา มาโดยตลอด สภาพทางเท้าทั้งหมดอยู่ในสภาพสมบูรณ์ ส่วนที่ต้องปรับปรุงเพิ่มเติมเป็นส่วนในเขตสังฆาวาส เป็นพื้นที่ต่ำจึงพบน้ำท่วมขัง

4.2 ถนน

เป็นทางรถที่สิ้นสุดเพียงทางเข้าวัดจำปา เป็นถนนลาดยางโครงการของกรุงเทพมหานคร โดยประชาชนทั่วไปได้บริจาคที่ให้วัดสร้างถนนกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของ กรมการศาสนา ถนนไม่อยู่ในในขอบเขตของการศึกษาแต่เป็นส่วนต่อเชื่อมกับส่วนพัฒนาโดยจะศึกษาเฉพาะทางเข้าวัด เพื่อเสริมคุณค่าและช่วยอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรม ซึ่งถนนทางเข้าปัจจุบันเกิดความชำรุดในบางส่วน มาจากการสร้างที่ไม่ได้มาตรฐานปัญหาที่พบต้องแจ้งต่อหน่วยงานราชการเพื่อดำเนินการปรับปรุง

4.3 ลานโล่ง

เป็นลานพื้นคอนกรีตมีสภาพปรับปรุงมาโดยตลอด โดยปรับระดับความสูงเสมอระดับทางเท้าทั้งวางท่อระบายน้ำเป็นการป้องกันน้ำท่วม สภาพพื้นที่โดยทั่วไปอยู่ในสภาพสมบูรณ์ไม่พบความเสียหาย

4.4 สนามหญ้า

พื้นที่สนามหญ้าของกรณีศึกษาเป็นบริเวณอยู่ด้านริมคลองหรือพื้นที่ติดริมน้ำ เป็นการถมดินให้สูงและปลูกหญ้า ทั้งนี้เพื่อป้องกันน้ำท่วม โดยสนามหญ้าส่วนสังฆาวาสบริเวณเจดีย์กลางน้ำ ยกพื้นที่สูงโดยเดิมเป็นร่องน้ำ ทั้งสองส่วนจัดสนามหญ้าอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยเหมาะกับการพักผ่อน

4.5 การปลูกต้นไม้

แยกเป็น 4 ส่วนหลัก ๆ ประกอบด้วย

1. ส่วนด้านหน้าวัดบริเวณริมคลองปลูกไม้ตัด และยังคงไว้ต้นไม้เดิมของวัด ทั้งยังจัดเป็นที่พักผ่อนริมน้ำ
2. ด้านหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถ ทางทิศตะวันออก และด้านข้างวิหารคด ด้านทิศใต้ปลูกต้นไม้ เพื่อสร้างร่มเงา บรรยากาศส่วนนี้จึงมีความรกรก การปลูกยังขาดความเป็นระเบียบไม่มีการใช้ประโยชน์ในการพักผ่อน ในการเลือกต้นไม้เป็นการให้ความสำคัญต่อชื่อวัดจึงเลือกต้นไม้เป็นส่วนหนึ่งในการปลูก
3. บริเวณลานโล่งหน้าโบสถ์ ได้ปลูกต้นไม้เพื่อสร้างร่มเงาสร้างความร่มรื่น ต่อพื้นที่โดยปลูกเป็นแถวเว้นพื้นที่ส่วนกลางเพื่อดำเนินกิจกรรม เช่น เป็นที่จัดการแสดงมโหรีสด ดนตรีที่ปลูกเป็นต้นไม้ ชมพูพันธุ์ทิพย์เป็นต้นไม้ที่สร้างปัญหาในการทำความสะอาดจากการผลัดดอก ผลัดใบเป็นต้นไม้ที่ให้ร่มเงาไม่เพียงพอทั้ง อาคารใกล้เคียงจะได้รับเสียหายจากราก

4. บริเวณลานโลกานธรรมเป็นพื้นที่สำหรับการพักผ่อน ต้นไม้ส่วนนี้ จึงเป็นต้นไม้ที่สร้างร่มเงา เป็นต้นไม้ไทยทั้งหมดที่ปลูกในโอกาสสำคัญจากผู้นำในชุมชน เช่นต้น จันทร์กะพ้อ จึงทำให้ได้รับบรรยากาศแห่งความร่มรื่นเหมาะกับการพักผ่อน จึงมีประชาชนใน ชุมชนเข้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยตลอด

4.6. ลานโล่งด้านหน้าริมน้ำ

เป็นพื้นที่บริเวณประกอบกิจกรรมเป็นพื้นที่ทำให้เกิดมุมมองได้กว้างสามารถเห็นทัศนียภาพความงาม ความเรียบร้อยของวัดได้โดยรอบ เป็นพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ไม่ได้รับความเสียหายเพราะได้รับการปรับปรุงมาโดยตลอด ปัจจุบันลานโล่งด้านริมน้ำไม่ได้ใช้ประโยชน์เท่าที่ควร โดยเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ด้านลานจอดรถแทน ลานโล่งส่วนด้านริมน้ำต้องเปิดมุมมองในส่วน ด้านหน้าเมรุ เพราะมีการสร้างอาคารทำให้เกิดความคับแคบต่อบริเวณจัดงาน ทั้งเป็นอาคารที่บังทัศนียภาพบรรยากาศของงานจัดงาน ควรปรับพื้นที่ให้กว้างและเปิดมุมมองโดยตลอด

4.7 ที่จอดรถ

เป็นสถานที่เดิมของโรงเรียนโสตศึกษาวัดจำปา หรือ โรงเรียนวัดจำปาเดิมเป็นส่วนที่ปรับพื้นที่เพื่อความต่อเนื่องกับถนนตัดใหม่ที่มาสิ้นสุดที่วัดจำปา เพื่อรองรับผู้มาติดต่อ ทั้งเป็นพื้นที่การจัดงานในโอกาสต่าง ๆ ปัจจุบันเป็นพื้นที่หลักในการจัดงาน เป็นลานโล่งไม่มีต้นไม้ให้ร่มเงาและบังแดดลม เมื่อเกิดพายุบริเวณนี้จะรับลมจนสร้างความเสียหายต่อสิ่งปลูกสร้างซึ่งผลมาจากการสร้างถนน และปรับพื้นที่เพื่อสร้างห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติทำให้ไม่มีต้นไม้ป้องกันลม พื้นลานเป็นพื้นลาดขางมะตอยพบความเสียหายบางส่วน โดยพื้นเป็นหลุมและชำรุดต้องมีการปรับปรุง

4.8 เชื้อน

ได้ทำการสร้างขึ้นใหม่แทนของเดิมที่พระครูอรุณกิจจาทร ได้สร้างไว้เป็นเชื้อนขนาดเล็กและเตี้ยแล้วถมหินด้านนอก และพระครูสมุญ์สยาม ได้สร้างขึ้นใหม่เป็นเชื้อนกันดินขนาดใหญ่ โดยสันเชื้อนทำเป็นทางเท้า ซึ่งยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์ ไม่พบความเสียหาย

4.9 กำแพง

กำแพงวัดแบ่งตามลักษณะของประโยชน์ใช้สอยและรูปแบบของกำแพงแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ

1. กำแพงด้านที่ติดกับคลองและคูน้ำ เป็นกำแพงโปร่งชนิดเตี้ยเพื่อให้เห็นภายในบริเวณวัด ปัจจุบันยังสร้างไม่แล้วเสร็จ
2. กำแพงด้านติดถนนและอาคารข้างเคียง เป็นกำแพงก่ออิฐทึบขนาดช่องกว้าง 4 เมตร สูงประมาณ 5 เมตร

กำแพงทั้ง 2 ส่วนยังขาดความเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีเอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมไทยประเพณีเช่น หั้วเสา และเสาเป็นรูปแบบอย่างสถาปัตยกรรมต่างประเทศ หั้วเสาประดับโคมไฟแบบสมัยใหม่มีความขัดแย้งกับองค์ประกอบสถาปัตยกรรมไทย โดยในส่วนของกำแพงด้านริมถนนเป็นกำแพงที่เหมือนสร้างเพื่อปิดกั้นบุคคลทั่วไปเข้าสู่ภายในศาสนสถาน เป็นการกั้นความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับบ้าน กำแพงในส่วนนี้สร้างเสร็จแล้วทั้งหมดยังไม่พบความเสียหายของโครงสร้าง

4.1.2.2 ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับอาคารและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

การสำรวจภาคสนามของวัดกรณีศึกษาเพื่อแสดงระดับปัญหาที่เกิดขึ้นในผังบริเวณของวัดแบ่งปัญหาเป็น

1. สิ่งก่อสร้างในเขตพุทธาวาส
2. สิ่งก่อสร้างในเขตสังฆาวาส

1. เขตพุทธาวาส เป็นการศึกษาถึงสภาพของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นการพัฒนาและการอนุรักษ์การศึกษาเขตพุทธาวาสนี้ ได้แบ่งเป็นส่วนย่อย ๆ เป็น 2 ส่วน

1. ส่วนอนุรักษ์
2. ส่วนพัฒนา

1. ส่วนอนุรักษ์

เป็นการสำรวจถึงสภาพของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยขอบเขตของการศึกษาส่วนอนุรักษ์เป็นบริเวณในส่วนกำแพงแก้วทั้งหมดรวมทั้งซุ้มประตู เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ หรือพัฒนาตามหลักวิชาการเป็นการคงถาวรวัตถุให้เป็นแหล่งโบราณสถานสืบไป โดยไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหายจากปัจจัยต่าง ๆ จากสภาพปัญหาที่ต้องมีการปรับปรุงในส่วนอนุรักษ์ ประกอบด้วย

- 1.1 โบสถ์หรือพระอุโบสถ
- 1.2 โถงทางเข้าพระอุโบสถ
- 1.3 เจดีย์ย่อมุม
- 1.4 วิหารคด
- 1.5 ซุ้มประตูและกำแพงแก้ว

1.1 โบสถ์ หรือพระอุโบสถ

โดยโบสถ์หรือพระอุโบสถได้พบความเสียหาย และมูลเหตุของความเสียหายของคือ

1. การบูรณะปฏิสังขร์ที่ผิดไปจากรูปแบบของสถาปัตยกรรมเดิม โดยรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เปลี่ยนไปคือ

ติดข้อฟ้าใบระกา เป็นการติดตั้งใหม่เมื่อเปรียบเทียบกับโถงทางเข้าพระอุโบสถจะมีความแตกต่างอย่างมาก โดยโถงเข้าพระอุโบสถป่าลมปูนปั้นแบบเรียบมีคันทันที่สันป่าลม และบรรลือที่สันหลังคา โดยพระอุโบสถไม่มีการประดับ ในการติดข้อฟ้าใบระกานาคสคู่แทนป่าลมปูนปั้น ทำให้ทรงหลังคาไม่ได้สัดส่วนขาดความสวยงาม

ซุ้มประตูหน้าต่าง เป็นการทำซุ้มคูหาขึ้นใหม่โดยการปั้นลายเหนือกรอบประตูหน้าต่างต่างภายในกรอบ 3 เหลี่ยมเป็นงานที่ขาดซึ่งฝีมือช่างทำโดยช่างที่ไม่มีความชำนาญลวดลายขัดกับรูปแบบงานปูนปั้นในส่วนของหน้าบัน โปสถ์และวิหาร

2. งานประตูหน้าต่าง จากสภาพร่องรอยเดิมมีการปิดทองประดับกระจกที่กรอบบานแกะสลักเป็นลายประเจี้น และนมอกเลาแกะสลักลวดลายประจำยามเป็นงานที่แสดงออกซึ่งฝีมือช่างวิจิตรควรค่าแก่การอนุรักษ์ ปัจจุบันได้ทาทับด้วยสีน้ำมันสีแดงตลอด ทั้งบานเป็นการทับความงามของลวดลายที่แกะสลัก

3. การไม่ยึดเกาะติดของเครื่องถ้วยชามที่ประดับตกแต่งหน้าบัน โปสถ์โดยหน้าบันจะปั้นลายก้านช่อออกช่อลายดอกไม้ ซึ่งใช้ถ้วยชามแบบต่างๆ ทำเป็นดอกไม้ทั้งการติดแบบคว่ำก้นถ้วยและแบบหงายซึ่งปัญหาของความเสียหายจะเกิดจากการติดแบบหงายของเครื่องกระเบื้องเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากพื้นที่การติดที่ก้นถ้วยจะมีน้อยเมื่อผ่านเวลาไปนานปูนเสื่อมสภาพและน้ำกัดเซาะทำให้เครื่องกระเบื้องหลุดร่วง ถ้าไม่มีการแก้ปัญหาเรื่องนี้จะทำให้เครื่องถ้วยชามทั้งเครื่องเบญจรงค์ เครื่องสังคโลก หรือเครื่องกระเบื้องอย่างฝรั่ง จะได้รับความเสียหายทั้งหมด

4. น้ำท่วมขังโดยรอบพระอุโบสถ จากที่วัดจำปาเป็นวัดที่ติดริมน้ำจึงได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำท่วม และปัญหาน้ำท่วมนี้ได้ส่งผลกระทบต่อในส่วนของลานโปสถ์เป็นอย่างมากเพราะบริเวณที่ทรงคุณค่าควรค่าแก่การอนุรักษ์ และเป็นส่วนที่ใช้ประกอบสังฆกรรมของพระภิกษุสงฆ์ จากสภาพพื้นที่ที่ทำการสำรวจภายในลานพระอุโบสถเป็นพื้นที่ต่ำกว่าภายนอก เมื่อฝนตกจึงเกิดปัญหาน้ำท่วมขัง ได้แก้ปัญหาโดยการถมดินและปรับสภาพพื้นที่มาโดยตลอด ในการปรับพื้นที่ได้ทำพร้อมทั้งพื้นที่ภายนอกแต่ตัวพื้นที่ภายในพระอุโบสถไม่ได้รับการปรับปรุง น้ำจึงท่วมเข้าไปในพระอุโบสถซึ่งส่งผลกระทบต่อภารกิจของสงฆ์ การแก้ปัญหาโดยการปรับพื้นที่ให้สูงทำให้ฐานพระอุโบสถซึ่งเป็นฐานชั้นบัวคว่ำบัวหงายบางส่วนจมลงดิน ซึ่งเป็นการสูญเสียรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่สมบูรณ์

5. การจัดส่วนของฐานชุกชีที่ไม่มีความเหมาะสม เป็นการจัดทำตามความศรัทธาของคนยุคปัจจุบัน โดยสร้างพระพุทธรูปขึ้นใหม่แล้วนำไปตั้งอยู่ด้านหลังพระประธาน โดยสร้างเป็น พระองค์ใหญ่นำไปประดิษฐานหลังองค์พระประธานในโบสถ์ ภาพที่ปรากฏจึงมีความขัดแย้งทางศิลปกรรมเนื่องจากพระประธานเป็นพุทธศิลป์ยุคสร้างวัดแต่พระองค์ใหม่เป็นพุทธศิลป์ยุคปัจจุบัน เป็นพระขาดซึ่งความงามทางศิลปกรรม และฐานชุกชีมีขนาดเล็ก เมื่อนำพระองค์ใหม่

ไปตั้งจึงคับแคบทำให้พระประธานไม่มีความสง่าทั้งราชวัตรที่มีความสำคัญมีความงามทางศิลปะ กับไม่ให้ความสำคัญนำมาตั้งอยู่ที่ฐานล่างอุโบสถบังความงามและความสำคัญทางศิลปกรรม ซึ่งเมื่อศึกษาจากภาพถ่ายราชวัตรตั้งอยู่ฐานบนเด่นเป็นสง่าต่างกับปัจจุบัน

6. ผนังอาคารปูนหตุกระเทาะบริเวณที่พบจากการสำรวจพบความเสียหายอยู่บริเวณส่วนบนของผนังอาคารเห็นปูนฉาบหตุกระเทาะจนเห็นอิฐก่อ ส่งผลให้น้ำสามารถซึมผ่านสู่ภายใน และสร้างความเสียหายสู่ภายในอาคารตลอดจนโครงสร้างของอาคารได้

1.2 โถงทางเข้าพระอุโบสถ

เป็นงานทางสถาปัตยกรรมที่ยังไม่ถูกระทบจากการบูรณะปฏิสังขรณ์มากนัก สามารถศึกษาถึงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของโบสถ์และ โถงทางเข้าพระอุโบสถ เมื่อครั้งสร้างวัดได้เป็นงานที่ยังคงคุณค่าทางศิลปกรรมทั้งลายปูนปั้น เครื่องถ้วยชามกระเบื้องเคลือบแบบต่าง ๆ ตุ๊กตาคีจีนตลอดจนภายใน ยังเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญ 2 องค์ คือ พระพุทธรูปหล่อปางห้ามญาติ และพระพุทธรูปปูนปั้นปางป่าเรไรย์ ความงามที่สำคัญของโถงทางเข้าพระอุโบสถ อยู่ที่หน้าบันมุขลดด้านทิศตะวันออกที่ยังคงความสมบูรณ์ทั้งลายปูนปั้น เครื่องกระเบื้องเคลือบตุ๊กตาคีจีนที่ประดับ ในการสำรวจพบความเสียหายที่ส่งผลกระทบต่อตัววิหารคือ

1. เสामุม ด้านทิศตะวันออกและมุขทิศตะวันตก เป็นเสาทรงสี่เหลี่ยมหัวเสาปูนปั้นบัวหัวเสาดามระหว่างข้อต่อของเสากับบัวหัวเสาพบการหตุกระเทาะของปูนฉาบจนเห็นอิฐก่อถ้าเสามีการชำรุดมากขึ้น ส่งผลต่อการรับน้ำหนักของโครงสร้างหลังคาอาจทำให้หลังคาพังลงได้ จากการสำรวจพบความเสียหายของเสา บริเวณนี้ทั้งมุมด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก

2. การไม่ยึดเกาะของกระเบื้องเคลือบ กระเบื้องเคลือบที่ใช้ประดับหน้าบัน และหน้าบันชั้นมุขลดยังคงรูปแบบเดียวกับหน้าบันโบสถ์ โดยปัญหาที่พบเครื่องกระเบื้องหตุและแตกในบางส่วน ซึ่งผลมาจากปูนเสื่อมคุณภาพ โดยเฉพาะหน้าบันมุขลดวิหารทิศด้านทิศตะวันออกมีการถมดินจนถึงพื้นเฉลียงในส่วนนี้เสี่ยงต่อการสูญหายของตุ๊กตาคีจีนและเครื่องกระเบื้อง

3. ความชื้น ในส่วนของโถงทางเข้าพระอุโบสถ ได้รับผลกระทบน้อย ปัญหาที่พบคือในส่วนของมุขลดด้านทิศตะวันออกและตะวันตก โดยเฉพาะในส่วนด้านทิศตะวันออกมาจากการถมดินขึ้นไปสูงเสมอกับพื้นเฉลียง เวลาฝนตกน้ำจะไหลเข้าสู่ภายในตัววิหารและความชื้นจะทำให้พระพุทธรูปภายในและผนังอาคารเกิดการหตุกระเทาะลง นอกจากนี้ในการถมดิน ทำให้ส่วนฐานและบันไดทางเข้าหายไป ส่งผลรูปแบบทางสถาปัตยกรรมไม่สมบูรณ์

และเอื้อต่อการที่ตุ๊กตาจีนถูกขโมย เพราะพื้นที่ถูกปรับให้สูงขึ้นทำให้ผู้นอนอยู่หน้ามุขสามารถเอื้อมมือถึงเครื่องกระเบื้อง เคลือบและตุ๊กตาจีน

4. พระพุทธรูปซำรุค ภายในได้ประดิษฐานพระพุทธรูปไว้ 2 องค์คือ พระพุทธรูปโลหะหล่อรูปปางห้ามสมุทรสูงโดยประมาณ 2 เมตร และพระพุทธรูปโลหะหล่อปางป่าเลไลยก์ตรงประตูทางเข้าฝั่งขวาทางทิศตะวันออก องค์พระพุทธรูปหันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ที่องค์พระพุทธรูปพบส่วนที่ปิดทองทับชั้นรักแตกร่อนน่าจะมาจากความชื้นที่ซึมผ่านผนังและพื้นจนส่งผลกระทบต่อพระพุทธรูป โดยเฉพาะที่ด้านหลังองค์พระบริเวณด้านหลังนอกได้มคินจนสูงเสมอฟื้นภายใน เป็นส่วนสำคัญต่อการนำความชื้นสู่ภายในอาคาร พระพุทธรูปประดิษฐานทางฝั่งซ้ายของประตูทางเข้า หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นพระพุทธรูปที่สมบูรณ์มีสนิมโลหะในบางส่วน โดยองค์พระนั้นเอียงจนเห็นเศียรที่ฐานพระที่ฝังลงในพื้นคอนกรีต

5. น้ำท่วมขังวิหารคด ประสบปัญหาของน้ำท่วมในลักษณะเดียวกับพระอุโบสถเพราะเป็นอาคารอยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยมีลานโล่งเป็นตัวเชื่อมอาคารจะนั้นเวลาฝนตกมากน้ำจะเข้าไปภายในตัววิหาร จากการแก้ปัญหาโดยการปรับพื้นลานให้สูงขึ้น จึงส่งผลให้รายละเอียดส่วนล่างของมุขทางเข้าภายในกำแพงแก้วหายไป

6. บานประตู มีรูปแบบและลวดลายทางศิลปะลักษณะเดียวกับประตูพระอุโบสถ ซึ่งพบร่องรอยลายแกะสลักปิดทองประดับกระจก ซึ่งในปัจจุบันจะถูกทาทับด้วยสีน้ำมันสีแดง ซึ่งการทำสีทับเป็นการทับความงามของลายแกะสลัก

1.3 เจดีย์ย่อมุม

เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง 2 องค์ เป็นเจดีย์ที่มีความงามทางสถาปัตยกรรมประกอบด้วยลวดลายปูนปั้นประดับองค์เจดีย์ โดยที่องค์เจดีย์จากการสำรวจได้พบความเสียหายในหลายส่วนคือ

1. ส่วนยอดเจดีย์หัก ได้ทำการบูรณะใหม่ในส่วนของยอดองค์เจดีย์ โดยชื้อยอด โกลีบุตรจุระดูมาต่อแทนยอดเจดีย์เดิมที่หักลง เป็นการบูรณะปฏิสังขรณ์อย่างฉิววิธี โดยไม่ได้ศึกษาารูปแบบของเจดีย์ย่อมุมจะเห็นความขัดแย้งของรูปทรง และสัดส่วนเพราะยอดเจดีย์ในชั้นบัวเถาเมื่อนำยอดของ โกลีมาต่อเข้ากับฐานของบัวเถาชั้นที่ 3 จึงไม่ได้สัดส่วนของรูปแบบเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง

2. ความชื้น ความชื้นส่งปัญหาต่อองค์เจดีย์อย่างมากเพราะทำให้พืชต่าง ๆ เจริญเติบโต พืชที่สร้างความเสียหาย เช่นต้นไทร หรือต้นโพธิ์ โดยรากของพืชเหล่านี้ชอนไชสู่ภายในทำให้องค์เจดีย์แตกร้าวได้ และพืชจำพวกมอส ตะไคร่ทำให้สีที่ทาไว้ร่อนออกปูนที่ฉาบไว้เสื่อมคุณภาพเร็ว

3. น้ำท่วมขัง ประสบปัญหารูปแบบเดียวกับพระอุโบสถและวิหาร
ทิศแต่ที่องค์เจดีย์ถ้าฐานถูกน้ำท่วมนานอาจทำให้เกิดการทรุดตัวลงได้
4. การปรับพื้นที่ ในการปรับพื้นที่โดยการทำให้พื้นสูงนั้น ทำให้ส่วนฐาน
จมลงในพื้นคอนกรีตเป็นการเสียรูปแบบทางสถาปัตยกรรม โดยที่ฐานของเจดีย์ที่ได้สำรวจพบจะ
ทำเป็นช่วงคูหาที่ฐานโดยรอบเมื่อปรับพื้นที่ลายละเอียด ส่วนฐานได้จมลงในคอนกรีตซึ่งช่องคูหา
หายไปเกือบหมด ซึ่งน่าจะสืบค้นทางโบราณคดี เพื่อให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์

1.4 วิหารคด

เป็นส่วนต่อเชื่อมกับวิหารทิศตามแนวถนนหัทธมน 90 มีทางเดินภายในสามารถเดินผ่าน
ถึงกันทั้งสองฝั่งโดยผ่านมุขชั้นลดของโถงทางเข้าพระอุโบสถ เป็นอาคารที่มีความสำคัญหลังหนึ่ง
เนื่องด้วยเป็นอาคารที่ยังคงรูปแบบส่วนประดับตกแต่งไว้สมบูรณ์ที่สุดและเป็นที่ประดิษฐานพระ
พุทธรูปสำคัญ

วิหารคดมีการบูรณะปฏิสังขรณ์มาโดยตลอดทั้งการซ่อมแซม ตกแต่งองค์ประกอบทาง
สถาปัตยกรรมเช่นภาพปูนปั้นหน้าป็น หรือการปั้นจรเข้เหมือนจริงที่ตะแม่สันหลังคา รูปแบบทาง
สถาปัตยกรรมไม่ถูกเปลี่ยนแปลงมากนัก ในการสำรวจภาคสนามได้พบความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผล
กระทบต่องานทางสถาปัตยกรรมและงานทางพุทธศิลป์คือ

1. พระพุทธรูปประจำวิหารคด ถูกสร้างขึ้นใหม่โดยการปั้นทับองค์เดิมทั้ง
หมด ซึ่งเป็นการทำลายพุทธศิลป์ที่ไม่สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้อีก โดยก่อนบูรณะพระพุทธรูปนั้น
ทางวัดมีแนวคิดทูลพระทั้งหมดออกโดยให้ผู้ศรัทธาได้สร้างพระองค์ใหม่ขึ้นประดิษฐานแทน มีผู้
ไม่เห็นด้วยจึงนำพระไปตั้งอยู่ระหว่างกลางทั้งหมด เมื่อกระแสดักค้ำกันสงบจึงให้ช่างทำการปั้นพระ
ทับองค์เดิม ส่วนเศียรพระที่ขาดทางวัดได้นำมากองไว้โดยไม่ให้ความสำคัญ หรือเก็บรักษาไว้ในที่
อันควร

2. ลายประดับช่องทางเข้าวิหารคด ลักษณะของช่องทางเข้าเป็นรูปทรง
5 เหลี่ยมในครั้งการปฏิสังขรณ์ในสมัยพระอริการเชิงเป็นผู้ปกครองวัดได้ตกแต่งลายละเอียดส่วน
ทางเข้าเฉพาะวิหารคดทางทิศใต้ โดยนำคิ้วบัวลวดลายแบบโรมันมาประดับจึงเกิดความขัดแย้งทาง
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเป็นการตกแต่งลวดลายโดยขาดความรู้ทางศิลปกรรม

3. เปลี่ยนฝ้าเพดาน การเปลี่ยนฝ้าเพดานทำพร้อมกับการสร้างพระพุท
ธูปขึ้นใหม่ และปูกระเบื้องเคลือบทั้งหมด ทั้งพื้นที่ทางเดินภายในและบนแทนประดิษฐานพระพุท
ธูป ในส่วนของฝ้าเพดานนั้นของเดิมนั้นจะเขียนลายดาว เพดาน โดยเขียนด้วยน้ำกาวสีขาว ทางวัด
ได้ทาสีทับด้วยสีน้ำมันสีแดงทั้งหมด

4. การปรับพื้นลานโล่ง เป็นการปรับพื้นที่เพื่อป้องกันการเกิดน้ำ

ท่วม โดยปัญหาเหมือนกับอาคารต่าง ๆ ภายในกำแพงแก้ว ซึ่งพบส่วนรายละเอียดของฐานอาคารจมลงในพื้นคอนกรีตไม่สามารถศึกษารายละเอียดของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมได้อย่างครบสมบูรณ์

5. เปลี่ยนเครื่องบนส่วนหลังคา ลักษณะของเครื่องบนเป็นป้านลมปูนปั้น ติดครีปที่สันป้านลมสมัยพระครูอรุณกิจจาทรได้บูรณะปฏิสังขรณ์ โดยติดข้อฟ้าใบระกา เป็นงานที่ขาดความงามหรือสัดส่วนที่ถูกต้องและขาดความคิดค้นทวยชิ้นใหม่

6. ปูนฉาบหลุดกระเทาะ เป็นปัญหาที่นำน้ำสู่ภายในอาคารทั้งส่งผลเสียต่อผนังที่ใช้รับน้ำหนักของโครงสร้างหลังคา ซึ่งพบปูนฉาบหลุดร่วงจนเห็นอิฐก่อ ถ้าไม่มีการแก้ไขอาจทำให้อิฐผุกร่อนจนไม่สามารถรับน้ำหนักของโครงสร้างหลังคาได้

1.5 ชุมประตู่และกำแพงแก้ว

เป็นส่วนกันบอกเขตพระอุโบสถโดยเชื่อมต่อกับวิหารคด โดยปัญหาที่เกิดกับชุมประตู่และกำแพงแก้วคือ

1. การนำกำแพงแก้วเป็นที่บรรจุกระดูก ไม่ได้คำนึงถึงความเหมาะสมต่อสถานที่และความงามที่เกิดขึ้นกับผู้พบเห็น โดยการทูปกำแพงของเก่าออกทั้งหมดและก่อกำแพงใหม่เพื่อทำช่องบรรจุกระดูก ปัจจุบันบางส่วนถูกเปิดไว้โดยไม่มีการบรรจุกระดูกภาพที่กำแพงจึงขาดความเป็นระเบียบและขาดความเหมาะสมในการนำกระดูกมาบรรจุในเขตการทำสังฆกรรมของสงฆ์

2. ชุมประตู่แบบอาร์คโค้งมีเสาอิงทั้งสองข้างชุมประตู่ไม่ได้รับการบูรณะมากนักเป็นเพียงการทาสีใหม่ แต่ในส่วนของบานประตู่มีการซ่อมแซมวงกบ โดยตัวบานประตู่ทาสีน้ำมันสีแดงทั้งบานเป็นการทาทับลายเกาะสลัก ปิดทองประกระจก

2. ส่วนพัฒนา เป็นการสำรวจพื้นที่หาแนวทางในการสร้างอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้มีความเพียงพอในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งอาคารหรือสภาพแวดล้อมของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นใหม่ในช่วงพระครูอรุณกิจจาทรเป็นผู้ปกครองวัด โดยองค์ประกอบของผังจะเห็นการวางกลุ่มอาคารที่แยกสัดส่วนการดำเนินกิจกรรมอย่างชัดเจน ตามลักษณะกิจกรรมประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1. ส่วนบำเพ็ญกุศลตามเทศกาล หรือวันสำคัญต่าง ๆ ที่เป็นงานมงคล เช่น งานทำบุญวันพระหรืองานบวชนาค อาคารที่สำคัญที่ใช้จัดงานคือ ศาลาการเปรียญในการศึกษา นี้ได้รวมหอรระฆังไว้ เพราะเป็นส่วนสำคัญในการบอกเวลาสำหรับให้พระกระทำการสังฆกรรมต่าง ๆ

2. ส่วนบำเพ็ญกุศลศพ เป็นกลุ่มอาคารที่อาคารแต่ละหลังจะทำการกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นอาคารที่สร้างรองรับเฉพาะส่วนของงาน ตั้งแต่การสวดศพไปจนถึงการเผาศพซึ่งต้องใช้อาคารเฉพาะส่วน อาคารกลุ่มนี้ประกอบด้วยที่บรรจุมศพ ศาลาเอนกประสงค์ เมรุเผาศพ

อาคารที่ทำการพัฒนาประกอบด้วย

- 2.1 ศาลาการเปรียญ
- 2.2 หอระฆัง
- 2.3 ศาลาท่าน้ำ
- 2.4 ที่บรรจุมศพ
- 2.5 ศาลาเอนกประสงค์
- 2.6 เมรุ

2.1 ศาลาการเปรียญ

เป็นอาคารที่ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ราว พ.ศ.2518 สมัยพระครูอรุณธกิจาทร (ช่วง สุวรรณโชโต) ได้ถูนศาลาการเปรียญก่อผนังโดยรอบเพื่อประโยชน์ใช้สำหรับเป็นที่เก็บของส่วนท้ายศาลาเป็นที่จัดของถวายพระในโอกาสทำบุญต่าง ๆ

การบูรณะศาลาการเปรียญ ได้กระทำมาโดยตลอดจนถึงผู้ปกครองวัดองค์ปัจจุบันเพื่อสร้างความสะดวกสบายและความสวยงามแก่ผู้มาทำบุญ แต่ในการบูรณะนั้นบางส่วนกลับทำลายคุณค่าของโบราณสถานโดยรวม ทั้งเกิดความขัดแย้งทางศิลปกรรม โดยในส่วนของศาลาการเปรียญจากการสำรวจภาคสนามจะพบปัญหาจากการต่อเติมอาคาร โดยกระทำใน 2 ส่วนหลักที่สร้างผลกระทบต่อองค์ประกอบโดยรวมของกลุ่มอาคารต่าง ๆ คือ

ส่วนท้าย ศาลาการเปรียญ โดยในส่วนนี้พบความขัดแย้งรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและวัสดุก่อสร้าง ซึ่งศาลาการเปรียญเป็นอาคารทรงไทย เครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา ส่วนต่อเติมเป็นอาคารทรงจั่วองศาต่ำการต่อกันขาดขาดความเป็นระเบียบ ทั้งการจัดกิจกรรมยังพบปัญหาการขาดของน้ำ เป็นการต่อเติมในสมัยพระครูอรุณธกิจาทรปัจจุบัน พระครูสมุห์สยามได้ต่อห้องครัวจากส่วนของพระครูอรุณธกิจาทรเป็นอาคาร โถงยกพื้นสูงปูกระเบื้องเคลือบหลังคาถ้ำกันสาดอลูมิเนียมหลากสี ทั้งได้ติดตั้งกันสาดอลูมิเนียมรอบศาลาการเปรียญเพื่อป้องกันผลกระทบจากฝนและแดดเป็นกันสาดหลากสี ลักษณะเดียวกับหลังคาส่วนห้องครัวจึงส่งผลกระทบต่อกลุ่มอาคารของวัดโดยรวมขาดความเป็นระเบียบความกลมกลืน โดยเฉพาะในกลุ่มอาคารอนุรักษ์ที่สร้างอาคารติดกันจึงลดคุณค่า และความงามทางศิลปสถาปัตยกรรม

2.2 หอระฆัง

เป็นอาคาร 2 ชั้น เครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา ชั้นบนแขวนระฆัง ชั้นล่างแขวนกลองมโหรีบันไดเหล็กขึ้นชั้นบน โดยบริเวณที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของผังอาคาร เป็นอาคารที่ถูกบังคับด้วยการจัดสวนโดยรอบ ขาดการเกี่ยวเนื่องการดำเนินกิจกรรมจากผู้คนทั่วไป โดยส่วนนี้ไม่มีบุคคลจากภายนอกเข้าทำกิจกรรมหรือสัญจรผ่าน จึงมีบรรยากาศเงียบสงบ ว่างแวมืดทึบ อาคารจึงขาดความเป็นสง่า สภาพของอาคารอยู่ในสภาพที่ดี ในบางส่วนพบปัญหาที่ต้องปรับปรุงโดยเฉพาะพื้นที่อาคารเป็นพื้นคอนกรีตมีสภาพผิวที่เกิดจากการสึกกร่อน ไม่มีวัสดุปูพื้น มีน้ำท่วมขังอยู่ภายในอาคาร จึงเกิดตะไคร่น้ำ ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อพระภิกษุ และสามเณรที่ต้องดีระฆัง ตีกลองเพื่อบอกเวลา ที่สำคัญในเวลาเช้าประมาณ 4.00 นาฬิกาและวันฝนตกในช่วงเช้าพรรษา สภาพพื้นที่ส่วนนี้เป็นทางสัญจรหลักแต่เดิมในภายหลังพระครูสมุห์สยามได้ขยายพื้นที่วัด จึงถมภูน้ำด้านข้างแล้วสร้างกำแพงปิดทางเข้าซึ่งเป็นสาเหตุหลัก ของการขาดการสัญจรผ่านทำให้บริเวณส่วนนี้ทั้งหมดมีบรรยากาศน่ากลัวตามสภาพที่พบได้ในปัจจุบัน

2.3 ศาลาทำน้ำ

ตั้งในตำแหน่งริมคลองบางระมาดตามตำแหน่งปัจจุบัน อาคารไม่ได้รับรองรับกิจกรรมในการพักผ่อนเนื่องจากการเปลี่ยนการสัญจรทางเรือเป็นเป็นทางรถแทน สภาพปัจจุบันจึงพบลักษณะอาคารร้างอาคารนี้จะใช้งานในช่วงทางวัดจัดงานบริเวณลาน โถงริมน้ำ อาคารยังอยู่สภาพที่สมบูรณ์พร้อมใช้งานมีการดูแลรักษาความสะอาดโดยตลอด

2.4 ที่บรรจุกศพ

ตำแหน่งที่สร้างตรงตำแหน่งหน้าบ้านของคนข้างวัดและทางทางเข้าวัด ทางวัดจึงเขียนภาพที่อาคารบรรจุกศพโดยรอบเพื่อป้องกันภาพอุจาดตาต่อผู้พบเห็น เป็นอาคารที่สร้างใหม่อาคารยังอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ไม่พบความเสียหายเพียงแต่อาคารตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม

2.5 ศาลาเอนกประสงค์

เป็นกลุ่มอาคารหมู่ 4 หลังด้านทิศตะวันออก 2 หลัง ด้านทิศตะวันตก 1 หลัง และอาคารอาคารด้านหน้าเมรุตติริมคลอง 1 หลัง เป็นอาคารทั้งหมดเป็นอาคารที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับศพ หรือเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่าง ๆ อาคารทั้งหมดยังคงสภาพความสมบูรณ์เว้นแต่อาคารทางทิศตะวันตกเป็นอาคารที่มีพื้นอาคารต่ำจึงประสบปัญหาน้ำท่วมขัง โครงสร้างหลังคาที่เป็นไม้ผุเนื่องจากปลวก และอาคารยังมีขนาดเล็กพื้นที่ด้านหน้าแคบ ปัจจุบันไม่มีการใช้ประโยชน์จากอาคาร ในการตั้งศพหรือการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ แต่เปลี่ยนการใช้งานเป็นที่เก็บวัสดุก่อสร้าง และที่ทำงานช่างต่าง ๆ ส่วนอาคารด้านหน้าเมรุตติริมคลองเป็นอาคารโครงสร้างเหล็ก

ทรงโถงโถงยกพื้นสูงหลังคาทรงจั่วมีปีกนกทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ชายคาติดเหล็กหล่อ โดยรอบเป็นอาคารที่สร้างปัญหาต่อสภาพโดยรวมของกลุ่มอาคาร เนื่องด้วยอาคารบำเพ็ญกุศลที่สร้างสมัยพระครูอรุณกิจจาทร สร้างพร้อมเมรุ เป็นอาคารทรงไทยเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกาฯ แบบงานสถาปัตยกรรมไทยประเพณี แต่อาคารที่สร้างในชั้นหลังมีความขัดแย้งทางศิลปกรรม ทั้งการสร้างไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยทำให้เมื่อสร้างเสร็จไม่มีการใช้ประโยชน์ในอาคาร เพราะเป็นอาคารที่ไม่สามารถป้องกันแดดหรือฝนได้ ปัจจุบันจึงกลายเป็นที่จัดเก็บวัสดุต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อทัศนที่ไม่น่ามอง ทั้งการสร้างยังทำให้พื้นที่ส่วนหน้าคับแคบไม่สามารถรองรับผู้คนที่มาร่วมงานต่าง ๆ ได้อย่างเพียงพอ

2.6 เมรุ

ตามลักษณะของการวางผังยังคงยึดคติภูมิจักรวาลที่มีเขาพระสุเมรุเป็นศูนย์กลางของจักรวาล การวางผังของอาคารฝังอาคารมีเมรุเป็นศูนย์กลางล้อมรอบด้วยอาคารบำเพ็ญกุศลโดยทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการใช้งานที่มีความต่อเนื่องของกิจกรรมที่กระทำ รูปแบบของเมรุเป็นอาคารทรงปราสาทเรือนยอดอาคารตามแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณี เป็นเมรุปูนทั่ว ๆ ไปสภาพของเมรุอยู่ในสภาพสมบูรณ์ แต่จะพบปัญหาของการใช้งานที่ไม่สามารถเผาศพแบบไร้มลพิษได้ ตามข้อกำหนดของกรุงเทพมหานคร

2.2 เขตสังฆาวาส

เป็นการศึกษาในส่วนของเขตเฉพาะของสงฆ์ มีกำแพงล้อมรอบเป็นตัวบ่งบอกเขต โดยลักษณะของผังอาคารในเขตสังฆาวาสยังคงรักษาแบบแผนของเรือนไทยหมู่ การศึกษาในเขตสังฆาวาสนั้นประกอบไปด้วยอาคาร

1. กุฏิ
2. หอฉัน
3. หอไตร

1. กุฏิ

กุฏิแบ่งเป็น 2 ส่วน ที่ศึกษาคือกุฏิหมู่ที่ล้อมรอบหอฉัน หรือหอสวดมนต์เป็นกุฏิคอนกรีต 2 ชั้น 3 หลัง เครื่องบนอย่างเรือนไทยแต่เปลี่ยนจากไม้เป็นคอนกรีต เช่นตัวหงาและป้านลมจึงขาดความอ่อนช้อยตามลักษณะสถาปัตยกรรมไทย โดยกุฏิทางด้านทิศตะวันออกชั้นบนทำเป็นหอไตร ชั้นล่างเป็นห้องนอน กุฏิทั้งหมดยังคงสภาพสมบูรณ์ไม่พบความเสียหาย ยกเว้นชั้นล่างของกุฏิทางทิศตะวันตก และตะวันออกที่พื้นห้องดำ จึงมีปัญหาเวลาน้ำท่วมซึ่งส่งผลกระทบต่อพื้นไม้ของกุฏิ กุฏิทั้ง 3 หลังสร้างในสมัยพระครูอรุณกิจจาทร

กุฎิที่สร้างโดยพระครูสมุห์สยามสร้างเป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น ใต้ถุนสูงก่อผนังโดยรอบทำเป็นที่เก็บของหลังคามุงกระเบื้องซีแพคโมเนียติดลายฉลุรอบชายคา เป็นอาคารที่สร้างโดยขาดความเป็นงานทางสถาปัตยกรรมทางศาสนามีความขัดแย้งทั้งความรู้สึก และรูปแบบกับอาคารส่วนพัฒนา และส่วนอนุรักษ์ทั้งยังขัดแย้งกับงานที่สร้างร่วมสมัยเดียวกัน โดยบริเวณที่ก่อสร้างกุฎิทำประตูทางเข้ามีซุ้มประตูด้านบน เป็นซุ้มประดับตกแต่งด้วยลายฉลุ คันทวยแกะสลักแบบทางเหนือทาสีทองพื้นทั่ว ๆ ไปทาสีแดง ประตูเหล็กหล่อบานเลื่อนทาสีเขียวออกฟ้า จึงเห็นความขัดแย้งภายในกลุ่มอาคารที่สร้างร่วมสมัยกัน สิ่งก่อสร้างประกอบด้วยซุ้มขนาดเล็ก 2 ซุ้ม หอพระและกุฎิเจ้าอาวาสโดยเป็นกลุ่มอาคารโทนเขียว ดังนั้นกลุ่มอาคารกลุ่มนี้ต้องมีการพัฒนาปรับปรุง เพราะภาพที่ปรากฏขาดความรู้สึกของความเป็นวัด ทั้งสะท้อนถึงความคิดของผู้ปกครองวัดที่ขาดความเข้าใจทางสถาปัตยกรรมทางศาสนา

2. หอฉัน

สร้างในสมัยพระครูอรุณกิจจาทร ในตำแหน่งของหมู่กุฎิหลังเดิมเป็นอาคารคอนกรีตชั้นเดียวใต้ถุนสูงทรงตรีมุขเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกาตามแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณี หน้าบันด้านหน้าปูนปั้นปางเสด็จจากดาวดึงส์ บริเวณคอสองเขียนภาพพุทธประวัติ หอฉันหลังนี้พระครูอรุณกิจจาทรใช้เป็นที่พักพระยา ธรรมวัตรสวคมนตรี ทำบุญเลี้ยงพระและต่อหนังสือพระนวกะ เมื่อพระครูอรุณกิจจาทรมรณะภาพใช้เป็นที่พักของท่าน อาคารหลังนี้ได้ใช้ทำกิจกรรมมาจนถึงพระครูปลัดเชิงเป็นเจ้าอาวาส หลังจากที่ท่านลาสิกขาบทไม่มีการใช้งานหรือทำกิจกรรม จึงพบความทรุดโทรมและรกร้าง แต่อาคารยังมีความแข็งแรงพร้อมใช้งาน

3. หอไตร

เป็นอาคารที่สร้างอยู่คู่เดียวกับกุฎิ และหอฉัน เป็นอาคารคอนกรีตแบบเรือนไทย 2 ชั้น ชั้นล่างยกพื้นสูงโดยทำเป็นห้องสำหรับพระจำพรรษา ชั้นบนเป็นที่เก็บตู้พระไตรปิฎก ทั้งหมด 9 ตู้ เป็นศิลปวัตถุที่สำคัญของวัด ซึ่งถือได้ว่าเป็นวัดหนึ่งในเขตตลิ่งชัน ที่มีตู้พระไตรปิฎกมากที่สุด ภายในตู้ได้เก็บของมีค่าต่าง ๆ ที่ทางวัดยังไม่ได้สำรวจโดยได้มีการพบผ้าห่อพระไตรปิฎกเป็นผ้าทอยกดอกสอดคั่นเงิน พร้อมกับสมุดข่อยบทสวดพระมาลัยเขียนภาพประกอบด้วยสีฝุ่น ปัจจุบันไม่มีการใช้อาคารส่วนเก็บพระไตรปิฎกในการดำเนินกิจกรรมโดยอาคารยังคงสภาพสมบูรณ์พร้อมใช้งาน

4.1.2.4 ศึกษาปัญหาในด้านอื่น ๆ

เป็นการศึกษาถึงส่วนที่ช่วยในการอำนวยความสะดวกการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัด ทั้งส่วนสื่อสาร และส่วนป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นกับวัดกรณีศึกษา ตลอดจนส่วนที่สร้างผลประโยชน์ต่อวัด โดยในขอบเขตของการศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วน

1. สาธารณูปโภค
2. เขตจัดประโยชน์

1. สาธารณูปโภค เป็นส่วนที่ศึกษาถึงงานระบบต่าง ๆ ที่ช่วยในการอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แบ่งเป็น

- 1.1 ระบบระบายน้ำ
- 1.2 ระบบไฟฟ้า
- 1.3 ระบบสื่อสาร
- 1.4 ระบบกระจายเสียง

1.1 ระบบระบายน้ำ เป็นงานระบบที่จัดสร้างขึ้นใหม่ แต่เดิมเป็นเพียงการขุดรางดินแล้วระบายสู่คูคลองต่าง ๆ ของวัด โดยพระครูสมุห์สยามได้ปรับปรุงงานระบายน้ำขึ้นใหม่พร้อมกับการปรับพื้นทางเท้าและพื้นลานโล่ง งานระบายน้ำวางรางตามแนวทางเท้า เข้าบ่อรวมน้ำโดยมีเครื่องสูบน้ำเป็นตัวช่วยให้ระบายน้ำได้สะดวก ระบบระบายน้ำได้จัดทำบางส่วนทำให้น้ำยังท่วมระบายไม่ทันในช่วงฝนตกหนัก โดยพบบน้ำท่วมขังในบริเวณลานโล่งด้านริมคลอง และภายในพระอุโบสถ

1.2 ระบบไฟฟ้า ระบบไฟฟ้าวัดจำปาเป็นไฟฟ้าขนาดเล็กตั้งนั้นในการจัดงานที่มีการแสดงมโหรีสหขนาดใหญ่ไฟฟ้าไม่พอต้องใช้เครื่องปั่นไฟ การเดินสายไฟมีการเดินอย่างเป็นระบบสายไฟมีความเป็นระเบียบไม่สร้างภาพที่ไม่ดีต่ออาคาร

1.3 ระบบสื่อสาร ภายในบริเวณวัดและบริเวณใกล้เคียงยังขาดโทรศัพท์สาธารณะมีเพียงโทรศัพท์ของทางวัดที่นำมาบริการแบบหยอดเหรียญ

1.4 ระบบกระจายเสียง เป็นการส่งข่าวสารและเทศน์โปรดประชาชนในช่วงเช้าตามสาย เริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อครั้งครูสมุห์สยามเป็นผู้ปกครองวัด โดยระบบเครื่องเสียงอยู่ที่อาคารประชาสัมพันธ์ส่งไปยังหอกระจายเสียงซึ่งตั้งอยู่ด้านหลังหอระฆัง หอกระจายเสียงมีปัญหาเมื่อลำโพงเสีย ต้องใช้พระหรือคนทั่วไปปีนขึ้นไปแก้ไขบนหอซึ่งเป็นหอที่มีความสูงมาก ในการขึ้นไปซ่อมอาจทำให้เกิดอันตรายได้

2. เขตจัดผลประโยชน์

โดยขอบเขตพื้นที่ของวัดจำปาในการวิจัยไม่มีพื้นที่จัดสรรผลประโยชน์ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่จะจัดสร้างอาคาร นอกจากอาคารเดิมของโรงเรียน โสคศึกษาวัดจำปาที่ให้หน่วยงานราชการใช้เพื่อประโยชน์ต่อชุมชน โดยในเขตจัดผลประโยชน์แบ่งเป็น

2.1 อาคารราชการ

2.2 บ้านพักอาศัย

2.1 อาคารราชการ เป็นอาคารที่ทางวัดได้รับการบริจาคจากโรงเรียน โสคศึกษา วัดจำปาในส่วนของโรงนอน ทางวัดได้ปรับปรุงใหม่โดยยกอาคารให้สูงขึ้นล่างกันเป็นห้องเรียน และทำห้องน้ำด้านหลัง ทาสีใหม่ทั้งอาคารแล้วมอบให้เป็นอาคารเรียนสำหรับผู้ใหญ่ในสังกัด กรมการศึกษานอกโรงเรียน

2.2 บ้านพักอาศัย เป็นส่วนที่อยู่นอกพื้นที่ของการวิจัย ส่วนนี้อยู่ที่สวนปฏิบัติธรรมเจษฎาวนารมย์ โดยเช่าพื้นที่เพื่อปลูกบ้านพักอาศัย

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสังเกต

ผู้วิจัยทำการสังเกตถึงพฤติกรรมของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ที่มาร่วมทำกิจกรรม ตามการ แสดงการดำเนินกิจกรรมในเขตพุทธาวาสและสังฆาวาส เพื่อศึกษาถึงลักษณะกิจกรรมที่ทำ เพื่อได้ ข้อมูลไปสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้ตรงกับกิจกรรมที่ทำ โดยกำหนดหัวข้อที่ศึกษา

4.2.1 การดำเนินกิจกรรมของประชากรในเขตพุทธาวาสประกอบด้วย

4.2.1.1 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญในวันพระ

4.2.1.2 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญในวันสำคัญ

4.2.1.3 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาร่วมงานและเจ้าภาพในงานต่าง ๆ

4.2.1.4 การดำเนินกิจกรรมในช่วงที่วัดไม่มีงาน

4.2.2 การดำเนินกิจกรรมของประชากรในเขตพุทธาวาสประกอบด้วย

4.2.2.1 การดำเนินกิจกรรมของสงฆ์

4.2.2.2 กิจปฏิบัติของสงฆ์

4.2.1 การดำเนินกิจกรรมของประชากรในเขตพุทธาวาส

4.2.1.1 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญในวันพระ

ผู้มาทำบุญที่วัดจำปาประชากรส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนรอบวัดจำปา โดยเป็นผู้มาทำบุญตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ เป็นการตามผู้ปกครองมาตั้งแต่เด็กเมื่อท่านเหล่านั้นเสียชีวิตก็ดำเนินกิจกรรมต่อ ประชากรผู้มาทำบุญแยกเป็นกลุ่มตัวอย่างตามตารางที่ 4.15 ได้ดังนี้

1. ประชากรชุมชนศาลเจ้า
2. ประชากรฝั่งตรงข้ามชุมชนศาลเจ้า
3. ประชากรหลังวัดจำปา
4. ประชากรฝั่งตรงข้ามวัดจำปา
5. ประชากรชุมชนห้วยตะโก (บริเวณวัดกระด้าง)
6. ประชากรหมู่บ้านนันทวัน
7. ประชากรชุมชนต่างถิ่น

ตารางที่ 4.15 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญในวันพระ

รูปแบบกิจกรรมและประชากร	กิจกรรม	หมายเหตุ
1. ประชากร กลุ่มศาลเจ้า	1. เวลาประมาณ 6.00 น. เดินทางมาวัด	การเดินทางใช้ทางรถเป็นหลักแทนทางเดินทางน้ำการจัดกิจกรรมใช้ศาลาการเปรียญเป็นหลักโดยมีที่ตักบาตรอยู่ด้านล่าง
2. ประชากร ฝั่งตรงข้ามชุมชนศาลเจ้า	2. ไหว้พระประจำสากการเปรียญ	
3. ประชากร หลังวัดจำปา	3. จัดอาหารถวายพระ	
4. ประชากร ฝั่งตรงข้ามวัดจำปา	4. ไหว้รูปเคารพภายในวัดและกระดุกบุพการี	
5. ประชากร ชุมชนห้วยตะโก	5. ขอศีลรับศีลและฟังพระสวดมนต์	
6. ประชากร หมู่บ้านนันทวัน	6. ตักบาตรที่ด้านล่าง	
7. ประชากร หมู่บ้านต่างถิ่น	7. ถวายอาหารพระ	
	8. ฟังพระเทศน์	
	9. นั่งสมาธิ	
	10. กรวดน้ำ และรับพรพระ	
	11. ร่วมรับประทานอาหาร	
	12. เก็บกวาดทำความสะอาด	
	13. กลับบ้าน	

โดยลักษณะประชารณั่งแบ่งแยกอย่างชัดเจน เป็นการนั่งแบ่งกลุ่มในลักษณะเช่นนี้ ได้ยึดถือแต่ครั้งพ่อแม่มาทำบุญที่วัด ซึ่งบริเวณใดเมื่อก่อนเคยมานั่งทำบุญเมื่อเสียชีวิตลง ถูกหลานก็มานั่งทำบุญในตำแหน่งที่นั่งเดิม เช่น กลุ่มประชากรห้วยตะโก (บริเวณวัดกระดังงา) ประชากรในกลุ่มนี้เป็นผู้จัดสำรับอาหารถวายพระบริเวณที่นั้งอยู่ส่วนเตรียมอาหาร โดยท่านเหล่านี้ได้เสียชีวิตลง ถูกหลานได้มานั่งทำบุญบริเวณนี้แทนถึงไม่ได้ทำหน้าที่นี้ก็ตาม ประชากรกลุ่มนี้ปัจจุบันอายุโดยเฉลี่ยน้อยกว่ากลุ่มประชากรกลุ่มอื่นประชากรของวัดจำปาเดินทางมาทำบุญด้วย 3 ทางหลักคือ

1. ทางเรือ ซึ่งเป็นทางหลักแต่เดิมเนื่องด้วยวัดจำปาเป็นวัดที่ติดริมน้ำ ประชากรจึงใช้เรือในการเดินทางได้สะดวกปัจจุบันถูกลดความสำคัญลงดังนั้นผู้ที่มาทางเรือจึงมีจำนวนน้อย
2. ทางเท้า เป็นเส้นทางที่ผู้ทำบุญส่วนใหญ่ใช้ในการเดินทางโดยเป็นทางเท้าสาธารณะ และเดินตามทางรถยนต์
3. ทางรถยนต์ เป็นเส้นทางที่สร้างขึ้นใหม่ตามแนวทางสาธารณะเดิมโดยเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทาง และรถยนต์ส่วนตัวแล้วนำรถมาจอดภายในบริเวณลาน โถงด้านทางเข้าหลังวัด

การดำเนินกิจกรรมในปัจจุบันต่างกับยุคก่อนในบางส่วน เนื่องจากผู้ปกครองวัดได้ปรับกิจพิธีใหม่ ผู้มาทำบุญเริ่มมาวัดในเวลา 6.00 น. จะนำของไปวางไว้ ณ ตำแหน่งบริเวณที่เคยนั่ง จากนั้นไปไหว้พระประจำศาลาการเปรียญ และนำอาหารที่นำมาจัดเตรียมใส่ภาชนะที่ทางวัดจัดไว้ ในส่วนเตรียมอาหารเสร็จก็จากส่วนนี้ผู้มาทำบุญจะไปสักการะรูปเคารพประจำวัด และอธิษฐานของบุญการหรือญาติของคนในบริเวณที่บรรจุกระดูก มีอยู่ 5 บริเวณคือ

1. กำแพงแก้ว
2. วัดหารคด
3. กำแพงส่วนสังฆาวาส
4. กำแพงวัด
5. พื้นที่โล่งในส่วนต่าง ๆ

หลังจากปฏิบัติกิจใน 3 ส่วนหลักจะขึ้นบนศาลาการเปรียญนั่งรอพระขึ้นอาสนสงฆ์เป็นช่วงเวลาว่างของผู้มาทำบุญเวลาที่สนทนาพูดคุยโดยพบบรรยากาศของความอบอุ่น ความสามัคคีของคนในชุมชน

ในเวลาประมาณ 8.00 น. พระขึ้นอาสนสงฆ์มีผู้นำกล่าวคำขอศีลพระให้ศีล และเริ่มสวดมนต์ในบทต่าง ๆ จนถึงบท (อิติปิโส) ผู้มาทำบุญทยอยไปตักบาตรที่ด้านล่างของศาลา บางส่วนขึ้นมาฟังพระสวดมนต์จนจบและรอฟังเทศน์ หรือขึ้นมาฟังพระสวดมนต์จนจบและกรวดน้ำจึงกลับบ้าน ช่วงที่พระฉันภัตตาหารพระที่ได้รับขึ้นแสดงพระธรรมเทศนาจะขึ้นบนธรรมมาสนเพื่อเทศน์โปรด ในสมัยพระครูอรุณกิจจาทรพระฉันภัตตาหารเช้าเสร็จแล้วลงพระอุโบสถเพื่อทำวัตรเช้า ผู้ที่

มาทำบุญจะรับประทานอาหารร่วมกันเวลาประมาณ 10.00 น. พระขึ้นแสดงพระธรรมเทศนา จนถึงเวลาประมาณ 11.00 น. เป็นเวลาเสร็จพิธีทำบุญ โดยมีผู้ทำบุญช่วยเก็บกวาดล้างถ้วยชามและดูแลความเรียบร้อย และผู้ถืออุโบสถศีลนอนค้ำบนศาลาการเปรียญ

โดยรวมแล้วกิจกรรมส่วนใหญ่ของผู้มาทำบุญ จะทำกิจกรรมบนศาลาการเปรียญเป็นส่วนใหญ่และบางส่วนอยู่บริเวณด้านล่างของศาลาการเปรียญบริเวณที่ตักบาตร ต่างกับยุคก่อนที่มีผู้มาทำบุญมาก ศาลาการเปรียญไม่มีที่นั่งพอต้องใช้ในส่วนของศาลาท่าน้ำเป็นที่นั่งรอทำบุญหรือเป็นที่พักผ่อน

สรุปกิจกรรมของผู้มาทำบุญ

1. เวลาประมาณ 6.00 น. เดินทางมาวัด
2. ไหว้พระประจำศาลาการเปรียญ
3. จัดอาหารถวายพระ
4. ไหว้รูปเคารพภายในวัดและกระดุกนุกการี
5. ขอศีลรับศีลและฟังพระสวดมนต์
6. ตักบาตรที่ด้านล่าง
7. ถวายอาหารพระ
8. ฟังพระเทศน์
9. นั่งสมาธิ
10. กรวดน้ำ และรับพรพระ
11. รับประทานอาหารร่วมกัน
12. เก็บกวาดทำความสะอาด
13. กลับบ้าน

4.2.1.2 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญในวันสำคัญ

เป็นงานวันสำคัญที่ทางวัดจำปาจัดงานนอกเหนือจากวันพระเป็นงานที่จัดทำบุญพร้อมกับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของประชาชนในท้องถิ่น เป็นงานจัดทำประจำทุกปี ประกอบด้วย

1. งานทำบุญตักบาตรเทโวโลहन
2. งานทำบุญประจำปี
3. งานทำบุญวันขึ้นปีใหม่
4. งานทำบุญวันเฉลิมพระชนพรรษา

5. งานทำบุญเทศน์มหาชาติ
6. งานทำบุญวันสงฆ์กรานต์
7. งานทำบุญอุทิศถวายแด่อดีตเจ้าอาวาส

1. งานทำบุญตักบาตรเทโวโลहन

วันตักบาตรเทโวโลहनตรงกับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 หลังจากออกพรรษา 1 วันเป็นงานทำบุญที่คนในท้องถิ่นและคนจากท้องถิ่นอื่นที่ไม่ได้มาร่วมทำบุญประจำมาร่วมงาน เป็นงานที่คนในท้องถิ่นให้ความสำคัญมาก ทั้งมีคนในชุมชนใกล้เคียงมาร่วมทำบุญตักบาตรฯ โดยมาของพื้นที่ตั้งแต่ยังไม่สว่างเป็นงานที่มีคนมาร่วมงานมากกว่าการจัดงานใด ๆ เห็นได้จากเงินทำบุญที่ได้รับมา โดยมีพระมาร่วมงานงานประเพณีทำบุญตักบาตรเทโวโลहन คือ วัดมณฑป วัดสมรโกฏิ วัดกระจิง วัดสมรโกฏิและวัดกระจิงพระบางส่วนไปร่วมงานกับวัดทอง เพราะเป็นวัดที่เดินทางมาร่วมงานได้สะดวกการจัดงานแบ่งเป็น 2 วันคือ

1. วัดเตรียมงานในวันออกพรรษา เป็นการเตรียมงานโดยแบ่งกลุ่มคนงานออกเป็น

2 กลุ่ม

1. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มแม่บ้านจะจัดเตรียมอาหาร และภาชนะใส่อาหารให้กับผู้มาร่วมขบวนภาชนะที่ใช้จะทำเป็นกระทงใบตองเย็บขอบด้วยใบมะพร้าว อาหารที่รับประทานส่วนหนึ่งเป็นไข่ต้ม และไข่เค็มจากผู้มาตักบาตร

2. กลุ่มคนงานผู้ชายเป็นผู้จัดเตรียมสถานที่เพื่อรองรับผู้มาทำบุญทำที่ตั้งวางของใส่บาตร กางเต้นท์เพื่อรับประธานจัดงาน โดยเตรียมงานล่วงหน้าก่อน

2. วันงานในวันงานเป็นวันที่พระออกรับบิณฑบาตร ขบวนแห่มีการจำลองสวรรค์และนรกพร้อมขบวน และเอาน้ำมนต์ตั้งบนราชรถพร้อมกับพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร เพื่อแทนพระพุทธเจ้าขณะรับบิณฑบาตร โดยบรรยากาศทั่วไปเต็มไปด้วยผู้คนมารอทำบุญซึ่งต้องมาของพื้นที่ก่อนสว่างพร้อมทั้งอาหาร ผลไม้ และขนมต่าง ๆ ซึ่งขนมที่สำคัญประกอบด้วย ข้าวต้มมัด และลูกโยนอาหารที่ใส่ในปัจจุบันนิยมใส่อาหารแห้งนอกจากอาหารแล้วจะเตรียมเศษสดางค์เพื่อทำบุญเพราะในขบวนมีนางฟ้า เทวดา ฯลฯ มาเรียไรเงิน โดยเงินส่วนนี้มอบให้วัดทั้งหมด โดยผู้ทำบุญได้รับขนมกระยาทิพย์

เวลา 8.00 น. ประธานในงานจะกล่าวเปิดงาน เมื่อประธานในงานกล่าวจบจะเริ่มเคลื่อนขบวนแห่เดิมจะกล่าวขมนุมเทวดาเพื่อประกาศเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาร่วมงานและอวยพรมงคลให้กับผู้มาทำบุญ ในการจัดขบวนประกอบด้วย

1. เครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ
2. ผู้ร่วมขบวนที่จัดแสดงในรูปแบบต่าง ๆ

3. ผู้ร่วมขบวนที่แต่งกายเป็น ผี หรือเปรต
4. ผู้ร่วมขบวน เทวดา นางฟ้า
5. ผู้ร่วมขบวนที่แต่งกายเป็น ฤๅษี
6. ผู้ร่วมขบวนราชรถ
7. พระภิกษุสงฆ์
8. ลูกศิษย์วัดที่ติดตามพระ
9. ขบวนผู้ชายของต่าง ๆ เช่น ดอกไม้ อาหารแห้งถวายพระ

ขบวนแห่จากศาลาการเปรียญไปวนทางขวามือทางลานโล่งหน้าพระอุโบสถด้านริมน้ำ มาตามทางข้างศาลาการเปรียญออกไปทาง ถนนจำปากาญจนากิเษกไปสิ้นสุดที่ทางแยกไปวัดมะกอกและวนกลับขึ้นศาลาการเปรียญ ผู้ร่วมในขบวนทั้งหมดไปรวมที่บนศาลาการเปรียญเพื่อนับเงิน โดยของที่พระได้รับจากการบิณฑบาต ลูกศิษย์ถ้ำของที่ได้กลับวัดตัวเองของที่ได้รับส่วนหนึ่งแบ่งไว้เพื่อถวายพระพุทธร และไว้ฉันทเพล ปัจจุบันได้นำข้าวสารและอาหารสำเร็จรูปต่าง ๆ ออกประมูลเพื่อหารายได้เข้าวัดกลางวันมีมีโศภสมโภชน์ (ภาพที่ 4.51)

ภาพที่ 4.51 งานทำบุญตักบาตรเทโวโลหน

การจัดงานปัจจุบันใช้พื้นที่จอร์จเป็นหลักในการจัดกิจกรรม เป็นการให้ความสำคัญกับทางสัญจรใหม่ที่เปลี่ยนจากทางเรือเป็นทางรถยนต์บริเวณลานโล่งหน้าวัดด้านริมน้ำ จึงขาดการ

ดำเนินกิจกรรมบรรยากาศจึงขาดความต่อเนื่องไม่มีการกระจายกิจกรรมของไปยังส่วนต่าง ดังนั้นผู้มาทำบุญจึงรวมกลุ่มด้านลานจอดรถแห่งนี้ ความงามในส่วนอนุรักษ์จึงถูกมองข้าม (ตารางการสำรวจที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญงานดักบาตรเทโวโลहन

รูปแบบกิจกรรมและประชากร	กิจกรรม	หมายเหตุ
1. วันเตรียมงาน	<p>เป็นการจัดเตรียมสถานที่และอาหารแบ่งกลุ่มคนงานเป็น 2 กลุ่มคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มแม่บ้านเตรียมอาหารสำหรับผู้มาร่วมขบวนแห่ 2. กลุ่มคนงานผู้ชายเป็นผู้จัดเตรียมสถานที่ให้ผู้มาทำบุญได้วางสิ่งของต่าง ๆ 	<p>การจัดสถานที่ใช้บริเวณโดยรอบวัดการเตรียมอาหารใช้ในส่วนศาลาการเปรียญ</p>
2. วันงาน	<p>เป็นการจัดขบวนโดยมีพระร่วมขบวนรับของถวายจากประชาชนรูปขบวนประกอบไปด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ขบวนพระ 2. ขบวนนางฟ้าเทวดา 3. ขบวนราชรถ 4. ขบวนดนตรี 	<p>ก่อนจะเริ่มเคลื่อนขบวนมีการกล่าวเปิดงานพระที่มาร่วมพิธีประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. วัดจำปา 2. วัดมณฑป 3. วัดทอง 4. วัดกระจิง

2. งานทำบุญประจำปี

งานทำบุญประจำปีเริ่มจัดขึ้นในสมัยพระครูสมุห์สยามปกครองวัด โดยมีแนวคิดหาสิ่งสำคัญของในวัดให้ประชาชนมาสักการะ ได้นำพระพุทธรูปไม้แกะสลักทรงเครื่องศิลปอยุธยา โดยตั้งชื่อว่าหลวงพ่อลอยน้ำ ตามข้อสันนิษฐานว่าเป็นพระพุทธรูปที่ลอยน้ำมาหน้าวัดจนมาประดิษฐานที่วัดจำปา ตอนเช้าทำบุญเลี้ยงพระตอนเย็นเจริญพระพุทธมนต์เย็นเวลา 19.00 น. โดยประมาณ ประทานในพิธีกล่าวเปิดงานโดยในปี พ.ศ.2543 ผู้อำนวยการเขตคลองชัน เป็นประธานในงาน ในการจัดงานจะประกอบด้วย 2 ส่วน

1. ส่วนพิธีกรรม
2. ส่วนมโหรีศพและร้านขายของ

ส่วนพิธีกรรม ใช้พื้นที่บริเวณหอพระสร้างใหม่ ส่วนลานจอดรถกางเต้นท์และทำอาสนสงฆ์เพื่อพระประกอบพิธีในการถวายสังฆทาน บริเวณพื้นที่จัดงานมีพระพุทธรูปหลวงพ่อลอยน้ำและรูปเคารพของอดีตเจ้าอาวาสมาประดิษฐานให้ประชาชนปิดทอง โดยปีแรกการจัดงานใช้พื้นที่ด้านริมคลองเมื่อความสำคัญของพื้นที่เปลี่ยนไป จึงสร้างหอพระขึ้นใหม่บริเวณลานจอดรถ การจัดงานจึงนำรูปเคารพของอดีตเจ้าอาวาสมาตั้งร่วมไว้บริเวณจัดงานปัจจุบัน เป็นการแสดงให้เห็นการใช้พื้นที่ที่ถูกเปลี่ยนไป (ภาพที่ 4.52)

ภาพที่ 4.52 งานทำบุญประจำปี

ส่วนมโหรีศพและร้านขายของใช้พื้นที่ลานโล่ง ด้านริมคลองเป็นที่ตั้งบรรยากาศในส่วนนี้ยังพบความเจ็บสงบในการจัดงานคนมางานไม่ค่อยเดิน ทั้งไฟในบริเวณนี้มีน้อยมาจากการลดความสำคัญของพื้นที่ลง (ตารางการสำรวจที่ 4.17)

บรรยากาศของงานขาดความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรม ซึ่งพื้นที่ของการจัดพิธีกรรมน่าจะอยู่ร่วมกับพระอุโบสถเพราะเป็นสถานสำคัญของวัด ในการจัดงานน่าจะเปิดส่วนอนุรักษ์ให้ประชาชนเข้าสักการะพระพุทธรูปทั้งเปิดความงามของส่วนอนุรักษ์ให้ผู้มาร่วมได้เห็น

ตารางที่ 4.17 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญงานทำบุญประจำปี

รูปแบบกิจกรรมและประชากร	กิจกรรม	หมายเหตุ
1. ส่วนพิธีกรรม	เป็นการจัดพิธีด้านสังฆทาน การปิดทองรูปเคารพงานจัดเป็น 2 วันมีมโหรีศพสมโภชน์ในการจัดงานมีการสวดมนต์เย็นก่อนกล่าวเปิดงานอย่างเป็นทางการ	การจัดงานจัดบริเวณลานจอดรถด้านหลังวัดแทนลานโล่งด้านหน้าวัดด้านริมคลองโดยด้านริมคลองจัดเป็นที่ตั้งแสดงมโหรีศพและขายสินค้า
2. ส่วนมโหรีศพและร้านขายของ	การจัดร้านขายของเป็นการจองพื้นที่ในส่วนต่างๆส่วนจะแบ่งกลุ่มในการตั้งร้านค้า เช่นกลุ่มเครื่องเล่นสำหรับเด็ก , กลุ่มร้านอาหาร	บริเวณส่วนศาลาการเปรียญเป็นบริเวณที่มีการจัดจองพื้นที่มากที่สุดบริเวณเจดีย์พระอิริการเฝือกมีการจัดจองพื้นที่น้อย

3. งานทำบุญวันปีใหม่

ลักษณะทางพิธีกรรมที่ปฏิบัติคล้ายกับการจัดงานทำบุญตักบาตรเทโวโลหน การจัดงานจัดครั้งแรกในสมัยพระครูสมุห์สยาม ในอดีตไปร่วมงานรับบิณฑบาตรที่วัดมะกอก ปัจจุบันการจัดงานจัดร่วมกับหน่วยงานราชการ โดยร่วมกับสำนักงานเขตตลิ่งชัน เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้งานตักบาตรวันปีใหม่นี้มีผู้มาร่วมงานมากกว่ายุคก่อน การจัดพื้นที่ทำบุญตักบาตรใช้พื้นที่ส่วนลานโล่งด้านกุฏิเจ้าอาวาสเป็นที่จัดงาน บรรยากาศของงานเหมือนถูกตัดขาดจากอาคารอื่น ๆ ของวัด ไม่มีการกระจายงานไปยังส่วนอื่นภายในวัด (ภาพที่ 4.53) (ตารางการสำรวจที่ 4.18)

ตารางที่ 4.18 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญงานวันขึ้นปีใหม่

รูปแบบกิจกรรมและประชากร	กิจกรรม	หมายเหตุ
<p>ประชากรที่มาร่วมงานเป็นบุคคลในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.ประชากร กลุ่มศาลเจ้า 2.ประชากร ผังตรงข้าม 3.ประชากร หลังวัดจำปา 4.ประชากร ผังตรงข้ามวัดจำปา 5.ประชากร ห้วยตะโก 6.ประชากร หมู่บ้านนันทวัน 7.ประชากร หมู่บ้านต่างถิ่น 	<p>เป็นการตักบาตรข้าวสารอาหารแห้ง โดยการจัดรูปขบวนพระได้แห่รอบวัดมีประชาชนมาคอยใส่บาตรในที่ที่ทางวัดจัดเตรียมไว้</p>	—

ภาพที่ 4.53 งานทำบุญวันขึ้นปีใหม่

4. งานทำบุญเฉลิมพระชนพรรษา

เป็นการทำบุญลักษณะเดียวกับการทำบุญวันพระ ประชาชนที่มาร่วมงานจัดเตรียมอาหารถวายพระตอนเช้า พระแสดงพระธรรมเทศนาโปรดผู้มาทำบุญ หลังจากเสร็จพิธีสงฆ์ประธานในพิธีกล่าวคำถวายพระพร และร่วมร้องเพลงสดุดีมหาราชาในการจัดงานเป็นการร่วมกับสำนักงานเขต ดลิ่งชันมีผู้อำนวยการเป็นประธานในงาน พิธีกรรมจัดที่ศาลาการเปรียญ (ตารางการสำรวจที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญวันเฉลิมพระชนพรรษา

รูปแบบกิจกรรมและประชากร	กิจกรรม	หมายเหตุ
ประชากรผู้ร่วมงานประกอบ ด้วย 1.ประชากรจาก 7 กลุ่มชุมชน	งานจัดลักษณะเดียวกับการ ทำบุญในวันพระเพียงเพิ่มพิธี ในการกล่าวคำถวายพระพร เป็นงานที่จัดร่วมกับหน่วย งานราชการมีผู้อำนวยการ เขตดลิ่งชันเป็นประธานการ จัดงาน	การจัดงานแบ่งเป็นสองส่วน การทำบุญจัดบนศาลาการ เปรียญกล่าวคำถวายพระพร ได้จัดบริเวณลานจอดรถ

5. งานทำบุญเทศน์มหาชาติ

งานทำบุญเทศน์มหาชาติเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ งานบุญเทศน์มหาชาตินี้เป็นงานที่รื้อฟื้นขึ้นใหม่โดยพระครูสมุห์สยามเป็นการเทศน์อย่างโบราณ โดยต้องเทศน์ทั้ง 13 กัณฑ์ ให้จบภายใน 1 วัน คือก่อนเวลา 24.00 น. งานจัดขึ้น 3 วัน งานแบ่งเป็น 2 ส่วน

1. การบวชนกขัมบารมี
2. เทศน์มหาชาติ

1. การบวชนกขัมบารมี เป็นการบวชถือศีลหนุ่มสาวหนุ่มสาวถือศีล 10 เป็นข้อปฏิบัติ ในการบวชเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล โดยทำพิธีบวชและลาบวชนกขัมบารมีภายในพระอุโบสถในการบวชครั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นการช่วยให้เวลาเทศน์มหาชาติมีผู้ฟังเทศน์ตลอดเวลา ในช่วงถือบวชปฏิบัติศาสนกิจบนศาลาการเปรียญเป็นส่วนใหญ่

การเทศน์มหาชาติแบ่งการเทศน์เป็น 2 วันคือ

วันแรกของงานเป็นการจัดเตรียมสถานที่โดยใช้ศาลาการเปรียญเป็นที่จัดงาน บนศาลาการเปรียญ ก่อนวันเริ่มงานมีการบอกฎีกาโดยใช้เรือพายไปตามคลอง มีการตีกลองตลอดระยะทาง ผู้ที่ทราบข่าวหรือ ได้ยินเสียงกลองจะนำผลไม้ใส่เรือเพื่อจัดสถานที่ซึ่งกล้วยใช้ทั้งต้น โดยมีผลที่แก่ติดอยู่ หลังจากจบงานผลกล้วยจะสุกพอดีสามารถนำไปประมูลเป็นรายได้เข้าวัด ในการจัดสถานที่เป็นการจำลองป่าหิมพานต์เขาวงกตโดยธรรมชาติเป็นบรรณศาลาที่บำเพ็ญเพียรของพระเวสสันดร ทั้งนี้เพื่อให้เข้ากับเนื้อเรื่องในการเทศน์ที่ตอนพระนางมัทรีเข้าไปหาผลไม้ และวัดจัดทำตามจำนวนพระกาฬในพระเวสสันดรชาดก ชงจะมีครวมอยู่กับผลไม้โดยเรียกว่าชงกระดากัน บริเวณด้านหน้าธรรมมาสดั่งเครื่องบูชาและกระดากน้ำมนต์เป็นขันสาครขนาดใหญ่ ปักเทียนโดยรอบจะจุดเทียนตลอดเวลาระหว่างเทศน์กาฬพาน

ระหว่างเทศน์มีคณะกรรมการตั้งต้นเทียนคอยรับเงินร่วมทำบุญเมื่อเทศน์จบกรรมการรวบรวมแยกไว้เพื่อถวายหลังจบเทศน์จบที่อาสนสงฆ์

วันที่สอง เป็นการเทศน์ทำนองประจำกัณฑ์โดยเริ่มเทศน์ในเวลา 6.00 น. เป็นต้นไปจนจบทั้ง 13 กัณฑ์ ในกัณฑ์แรกกัณฑ์ทศพรเจ้าอาวาสเป็นองค์แสดงพระธรรมเทศนาเครื่องถวายกัณฑ์เทศน์ นอกจากผลไม้หั่วหมูเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องกัณฑ์เทศน์ หั่วหมูนี้ใช้ประกอบอาหารจัดเลี้ยงผู้มาทำบุญ ในการเทศน์ในแต่ละกัณฑ์มีเพลงประกอบการเทศน์และหลังเทศน์เช่นกัณฑ์ทศพรจะบรรเลงเพลงสาธุการ กัณฑ์ชูชกใช้เพลง นั่งกินและเช่นเหล่ากัณฑ์มัทรี เพลงทยอยโอด โดยเรียกว่าเพลงประจำกัณฑ์ การเทศน์หยุดพักเพื่อถวายอาหารแด่ พระภิกษุสงฆ์ในกัณฑ์เทศน์ที่ 2 ผู้มาทำบุญร่วมรับประทานอาหารเช้า แล้วเริ่มแสดงพระธรรมเทศนาจนถึงเที่ยงและหยุดพักเพื่อรับประทานอาหาร หลังจากนั้นเริ่มแสดงพระธรรมเทศนาต่อจนถึงเวลา 17.00 น. โดยประมาณ ตรงกับกัณฑ์

เทศน์กัณฑ์กุมารจบร่วมประทานอาหารเย็น หลังจากนั้นแสดงพระธรรมเทศนาไปจนจบกัณฑ์ที่ 13 คือนครกัณฑ์โดยจะต้องไม่เลย 24.00 น. จะแสดงพระธรรมเทศนาไปจนจบ ในแต่ละกัณฑ์เมื่อแสดงพระธรรมเทศนาจบถวายเครื่องกัณฑ์เทศน์ประกอบด้วยดอกไม้ รูปเทียน ปัจจัย และผลไม้ โดยเงินมอบให้วัด ส่วนของอื่นพระผู้แสดงพระธรรมเทศนาประจำกัณฑ์รับไป โดยทางวัดถวาย ปัจจัยส่วนหนึ่งให้กับผู้พระผู้แสดงพระธรรมเทศนาเป็นค่าพาหนะ ส่วนใหญ่แล้วผลไม้มอบให้กับวัด รายละเอียดตามตารางที่ 4.20 (ภาพที่ 4.54)

ภาพที่ 4.54 งานทำบุญเทศน์มหาชาติ

ตารางที่ 4.20 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญงานเทศน์มหาชาติ

รูปแบบกิจกรรมและประชากร	กิจกรรม	หมายเหตุ
1. การบวชนกขัมบารมี	เป็นการบวชเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลถวายแด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถการบวชจะเริ่มก่อนการเทศน์มหาชาติ	การบวชใช้โบสถ์เป็นที่ประกอบพิธีกรรมและอยู่ถือศิลปปฏิบัติธรรมที่ศาลาการเปรียญ
2. การเทศน์มหาชาติ	การเทศน์มหาชาติแบ่งเป็น 2 วันวันแรกเป็นการเทศน์คาถาพันวันที่สองเป็นการเทศน์แปลแบ่งการเทศน์เป็น 3 ช่วง ช่วงเช้า เริ่มเทศน์เวลา 6.00 น. โดยประมาณ และมีการถวายภัตตาหารเช้า ช่วงบ่าย เริ่มเทศน์หลังจากผู้มาทำบุญรับประทานอาหารกลางวันเสร็จ ช่วงเย็นเริ่มเทศน์ในเวลา ประมาณ 18.00 น. โดยประมาณหลังจากรับประทานอาหารเย็นและเทศน์ไปจนถึงเวลา 24.00 น. โดยประมาณ	—

6. งานทำบุญวันสงกรานต์

งานทำบุญวันสงกรานต์หรือวันขึ้นปีใหม่ของไทยแต่เดิมเป็นงานทำบุญที่สำคัญที่ลูกหลานต้องทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษ งานแบ่งออกเป็น 2 ช่วง

ช่วงเช้า ทำบุญถวายอาหารแก่พระภิกษุสามเณรลักษณะของกิจกรรมเหมือนกับการทำบุญในวันพระ ต่างตรงที่ผู้ทำบุญเขียนชื่อผู้ตายใส่กระดาษไปวางบนพานหน้าอาสนสงฆ์ เพื่อให้พระสวดเมื่อจบกิจกรรมบนศาลามีการนิมนต์พระไปสวดบังสุกุลกระดูกแก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วตามที่ได้มีการบรรจุกระดูก เช่น ภายในวิหารคด กำแพงแก้ว หรือภายในกำแพงส่วนสังฆาวาส เป็นต้น ในการนี้ผู้ที่ย้ายถิ่นฐาน ไปอยู่ที่อื่นจะกลับมาบ้านเดิมมาทำบุญที่วัดที่บรรจุกระดูกของบรรพชน

ช่วงบ่าย เป็นการสร้างพระพุทธรูป รูปเคารพอดีตเจ้าอาวาส และพระภิกษุสงฆ์สามเณร ในการจัดงานบริเวณด้านลานจอดรถเป็นบริเวณที่ไม่สัมพันธ์กับลักษณะของงาน โดยงานสงกรานต์เป็นงานเกี่ยวเนื่องกับน้ำมีผู้คนมาร่วมงานมากบริเวณที่จัดงานจึงแคบและเป็นสถานที่ที่ไกลจากน้ำ ในช่วงบ่ายมีการเล่นต่าง ๆ พร้อมทั้งมีการประมูลของเพื่อหารายได้เข้าวัด รายละเอียดตามตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญวันสงกรานต์

รูปแบบกิจกรรมและประชากร	กิจกรรม	หมายเหตุ
การจัดงานแบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงเช้า	เป็นการทำบุญถวายอาหารพระเหมือนกับการทำบุญในวันพระแต่เพิ่มพิธีการบังสุกุลอุทิศแก่ผู้ตายทั้งทำรวมบนศาลาการเปรียญและนิมนต์พระไปทำแยกตามที่ตั้งต่าง ๆ ที่ได้บรรจุกระดูกบรรพชนไว้	การบังสุกุลกระทำหลังจาพิธีกรรมบนศาลาการเปรียญเสร็จสิ้น
ช่วงบ่าย	เป็นการสร้างพระพุทธรูปและรูปเคารพตลอดจนพระภิกษุสามเณรภายในวัดทั้งการเล่นสาดน้ำตามประเพณี	ใช้บริเวณลานจอดรถเป็นที่จัดงาน

7. งานทำบุญอุทิศถวายแด่อดีตเจ้าอาวาสวัดจำปา

งานทำบุญอุทิศถวายแด่อดีตเจ้าอาวาสวัดจำปาเป็นงานที่เริ่มจัดขึ้นในสมัยพระครูสมุห์สยามเป็นผู้ปกครองวัด โดยกำหนดวันที่ 11 กันยายน ของทุกปีเป็นวันจัดงานเนื่องด้วยเป็นวันมรณะภาพของพระครูอรุณกิจจาทรเป็นการแสดงมุทิตาจิตในฐานะที่ท่านเป็นลูกศิษย์ การจัดงานจะเป็นการร่วมกันระหว่างทางวัดกับประชาชนในท้องถิ่นและผู้มีความศรัทธาต่อวัดจำปาในการเป็นเจ้าของในแต่ละส่วน เป็นการออกร้านอาหารถวายพระและให้ผู้มาทำบุญได้ร่วมรับประทานอาหารการจัดงานใช้ศาลาการเปรียญเป็นที่จัดทำพิธีกรรมทางศาสนา และลานจอดรถเป็นที่ตั้งมโหรีสห การจัดงานแบ่งเป็น 2 วัน

วันที่ 10 กันยายน เวลาประมาณ 19.00 น. สวดพระอภิธรรมโดยพระพิธีธรรมโดยวันที่ 10 กันยายน 2544 พระพิธีธรรมจากวัดหลักสี่ในบทธสวดสังกหะ บริเวณพิธีตั้งรูปอดีตเจ้าอาวาสและเครื่องบูชาด้านหน้าธรรมมาศ มีคู่พระอภิธรรมและเครื่องบูชาดังอยู่ด้านหน้าอาสนสงฆ์ ซึ่งเป็นที่นั่งสวดของพระ พิธีธรรม ผู้ร่วมงานนั่งฟังสวดบนศาลาการเปรียญ

วันที่ 11 กันยายน เวลาประมาณ 8.00 น. สวดมนต์เลี้ยงพระตอนเช้า พระเจริญพระพุทธรูปบนอาสนสงฆ์ โดยพระทรงสมศักดิ์ 16 รูป หลังจากพระเจริญพระพุทธรูปแล้วถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 100 รูป เสร็จแล้วพระครูสมุห์สยามและผู้มาร่วมงานกรวดน้ำอุทิศถวายแด่อดีตเจ้าอาวาส หลังจากเสร็จพิธีกรรมเป็นการรับประทานอาหารร่วมกันตามร้านอาหารที่ผู้มาทำบุญได้จัดมา

ในการจัดงานเป็นการแสดงออกถึงความสามัคคีของคนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการทำบุญแต่ลักษณะการจัดงานกับขาดความรู้สึที่ต้องการอุทิศถวายแด่อดีตเจ้าอาวาส เพราะรูปเคารพของอดีตเจ้าอาวาสอยู่ด้านริมคลองตลอดจนสิ่งสำคัญต่างอยู่ภายในส่วนอนุรักษ์ การจัดมโหรีสหกับใช้พื้นที่ส่วนลานจอดรถซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมที่จัดขึ้นรายละเอียดตามตารางที่ 4.22

ตารางที่ 4.22 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญอุทิศถวายแด่อดีตเจ้าอาวาส

รูปแบบกิจกรรมและประชากร	กิจกรรม	หมายเหตุ
วันที่ 10 กันยายน	เวลาประมาณ 19.00 น.มีการ สวดพระอภิธรรมพิธีเสร็จสิ้น ลงเวลาประมาณ 21.00 น. โดยประมาณหลังจากนั้นมี มโหรีสพเป็นการ สมโภชน์	การจัดงานจัดพิธีสวดพระ อภิธรรมที่บนศาลาการ เปรียญ โดยตั้งรูปอดีตเจ้า อาวาสด้านหน้าธรรมมาศ
วันที่ 11 กันยายน	เวลาประมาณ 8.30 น.เลี้ยง พระเช้าโดยมีพระสงฆ์ทรง สมศักดิ์ 16 รูป สวดพระพุทธ มนตร์และถวายภัตตาหารแด่ พระภิกษุสงฆ์และสามเณร จำนวน 100 รูป	การจัดงานจัดพิธีทำบนศาลา การเปรียญการถวายภัตตา หารแด่พระภิกษุสามเณรใช้ บริเวณพื้นที่บริเวณลาน จอดรถ

วันที่สำรวจ 10/11/2544

ข้อมูลจากการสังเกต

4.2.1.3 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาร่วมงานและเจ้าภาพในงานต่าง ๆ

เป็นลักษณะของกิจกรรมที่คนในชุมชนและต่างถิ่นได้ใช้วัดเป็นสถานที่จัดงานเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมในด้านต่าง ๆ เนื่องด้วยการจัดงานที่บ้านอาจไม่สะดวกโดยการจัดงานจะแบ่งเป็น 2 ประเภทตามลักษณะของงาน รายละเอียดตามตารางที่ 4.23

1. งานมงคล
2. งานศพ

1. งานมงคล

งานมงคลที่จัดที่วัดส่วนใหญ่เป็นงานบวชนาค ตามลักษณะของการประกอบกิจกรรมในการบวชนาคแบ่งกิจกรรม เป็น 2 ส่วนหลัก

การเตรียมงาน เป็นการเตรียมพื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมและพิธีกรรมในการทำขวัญนาค การเตรียมอาหารเพื่อถวายพระ พิธีกรรมก่อนบวชนาคนำตัวผู้บวชไปปรองหมปัจจุบันใช้พื้นที่ด้านหน้ากุฏิเจ้าอาวาสเป็นที่ปรองหมแต่เดิมใช้บริเวณสระเจดีย์กลางน้ำเป็นที่ทำพิธีหลังจากนั้นเป็นการเวียนเทียนการทำขวัญนาคหรือการแสดงพระธรรมเทศนาสอนนาคบนศาลาการเปรียญ หลังจากทำพิธีทำขวัญนาคจัดเลี้ยงอาหารแก่ผู้มาร่วมงาน โดยนิยมเลี้ยงอาหารจีนและมีการแสดงดนตรีถ้าในการบวช (ภาพที่ 4.55) การฉลองพระบวชใหม่จะจัดเตรียมอาหารเพื่อให้พระบวชใหม่ใส่บาตร ใช้อาคารส่วนท้ายศาลาการเปรียญพื้นที่ทางเท้าและใต้ถุนกุฏิเจ้าอาวาสเป็นที่ทำครัว พื้นที่ส่วนทำครัวมีความคับแคบไม่เพียงพอกับงานจัดงาน ทั้งพื้นที่จัดทำยังไม่เป็นสัดส่วน

ภาพที่ 4.55 การจัดเลี้ยงอาหารเนื่องในงานอุปสมบท

วันงาน เป็นวันที่ทำการบวชนาคโดยเริ่มจัดขบวนแห่บนศาลาการเปรียญเข้าสู่พระอุโบสถเป็นการเวียนประทักษิณ 3 รอบถ้าขบวนแห่มีคนจำนวนมากจะเวียนประทักษิณรอบนอกกำแพงแก้ว เมื่อเวียนครบนำนาคไหว้เสมาหน้าโบสถ์โดยเครื่องบรรณาการต่าง ๆ นำเข้าไว้ในโบสถ์เมื่อวันทาเสมาเสร็จให้นำนาคไปรยทานหน้าพระอุโบสถ และนำนาคเข้าสู่ภายในพระอุโบสถ

หลังจากนั้นเป็นการประกอบพิธีกรรมของสงฆ์ ผู้มาร่วมงานจะอยู่ภายนอกเนื่องด้วยพื้นที่ภายในได้ปรับระดับเสมอทั้งหมด และพื้นที่ภายในแคบเพียงพอเฉพาะพระอันดับ 25 รูปทำพิธี ถ้าพิจารณาการใช้พื้นที่ของโบสถ์มีพื้นที่น้อยทั้งนี้เพื่อต้องการให้เป็นที่ประกอบกิจสงฆ์เท่านั้น ดังนั้นผู้มาร่วมงานจะอยู่ภายในระเบียบวิหารคดหลังจากบวชเสร็จเป็นการฉลองพระบวชใหม่บนศาลาการเปรียญ

งานศพ

งานศพตามลักษณะของการจัดงานแบ่งได้ 2 ประเภทของงาน

งานสวดพระอภิธรรมศพ

งานฌาปนกิจศพ

งานสวดพระอภิธรรมศพ ใช้ศาลาบำเพ็ญกุศลเป็นที่จัดงาน โดยมีอาคารสำหรับจัดงาน 3 หลัง อาคารบำเพ็ญกุศลด้านทิศตะวันตกปัจจุบันไม่ได้ใช้ทำกิจกรรมในงานศพ เป็นเพียงอาคารเก็บของ โดยใช้อาคาร 2 หลังคู่เป็นที่ตั้งศพ ดังนั้น ในการสวดพระอภิธรรมสามารถตั้งศพ ได้เพียงศพเดียวถ้ามีงานศพเพิ่มใช้ส่วนเตรียมอาหารบนศาลาการเปรียญเป็นที่จัดงาน ศาลาบำเพ็ญกุศลในปัจจุบันการจัดงานมีความคับแคบจากเสาส่วนกลางอาคารที่เป็นรอยต่อของอาคาร 2 หลัง ทั้งอาคารภายในยังขาดความเป็นระเบียบ โดยใช้อาคารเป็นที่เก็บเครื่องประกอบศพ ในการจัดงานพบปัญหาของการทำครัวที่ต้องจัดทำอาหารเลี้ยงผู้มาร่วมงาน ณ อาคารอื่น เนื่องจากศาลาบำเพ็ญกุศลไม่มีห้องทำอาหารเป็นส่วนตัวการจัดงานจึงไม่สะดวกเท่าที่ควร ในขณะที่ฟังพระสวดพระอภิธรรมอากาศภายในจะร้อน โดยมีพัดลมเพดานไม่พอจะต้องใช้พัดลมตั้งพื้นขนาดใหญ่ จนเกิดเสียงดังรบกวนการสวดพระอภิธรรม

งานฌาปนกิจศพ

เป็นงานปลงศพหรือการเผาศพโดยก่อนเผา 1 วัน นำศพออกจากที่บรรจุศพแล้วเคลื่อนศพขึ้นเมรุเพื่อสวดพระอภิธรรมก่อน 1 คืน หลังจากสวดพระอภิธรรมนิยมมีการแสดงประกอบงาน เข้าประกอบพิธีกรรมทางสงฆ์ เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ มีการถวายภัตตาหารเช้าและเพลช่วงบ่ายแสดงพระธรรมเทศนาการประกอบพิธีกรรมกระทำที่ศาลาการเปรียญโดยบริเวณด้านหน้าเมรุเป็นที่ตั้งของการแสดงดนตรีไทย ตอนเย็นเป็นการฌาปนกิจศพ ใช้ลานโล่งหน้าอาคารบำเพ็ญกุศลเป็นที่ต้อนรับผู้มาร่วมงาน โดยทางเดินที่และตั้งเก้าอี้เป็นที่รองรับผู้มาร่วมงาน หลังจากฌาปนกิจเสร็จ ตอนเช้าเก็บกระดูกและทำบุญเลี้ยงพระเช้าเป็นการฉลองกระดูกแล้วนำกระดูกไปบรรจุในที่ต่าง ๆ ในการจัดงานฌาปนกิจศพพื้นที่ลานโล่งด้านหน้าเมรุมีพื้นที่ไม่

เพียงพอต่อการทำกิจกรรม ในการจัดงานจะเกิดบรรยากาศที่ถูกปิดบังจากอาคารเอนกประสงค์ที่ใช้จัดเก็บวัสดุและเป็นอาคารที่บังความงามจากการจัดงาน (ภาพที่ 4.56)

ภาพที่ 4.56 การจัดงานฉพนกิสพ นายสมเกียรติ ผดุงนาค

ตารางที่ 4.23 การดำเนินกิจกรรมของผู้มาร่วมงานและเจ้าภาพในงานต่าง ๆ

รูปแบบกิจกรรมและประชากร	กิจกรรม	หมายเหตุ
งานมงคล การจัดงานแบ่งเป็น 1. วันเตรียมงาน	งานมงคลที่จัดส่วนใหญ่เป็นงานบวชนาคก่อนงานจะนำนาคไปปลงศพเพื่อทำพิธีทำขวัญนาค ในการเตรียมงานจะจัดเตรียมอาหารเพื่อเลี้ยงผู้มาร่วมงานและเตรียมไว้ถวายพระ	การทำขวัญนาคทำบนศาลา การเปรียญการจัดเตรียมอาหารทำส่วนท้ายศาลาการเปรียญถ้ามีการเลี้ยงอาหารจีนใช้ลานจอดรถเป็นที่ตั้งโต๊ะอาหาร

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

รูปแบบกิจกรรมและประชากร	กิจกรรม	หมายเหตุ
2. วันงาน	เป็นการนำนาคไปอุปสมบท โดยแห่เวียนรอบพระอุโบสถ เมื่อเสร็จพิธีการบวชเป็นการเลี้ยงฉลองถวายภัตตาหารแด่พระบวชใหม่และผู้มาร่วมงาน	การบวชโดยนำนาคจากศาลา การเปรียญไปโบสถ์และเลี้ยงฉลองพระบวชใหม่ที่ศาลา การเปรียญ
งานศพ แบ่งการจัดงานเป็น 1. งานสวดพระอภิธรรม	การสวดพระอภิธรรมส่วนใหญ่มักเป็นศพที่มีพื้นที่การจัดงานที่บ้านไม่เพียงพอหรือไม่สะดวกในการจัดงานหรือเป็นศพที่เสียชีวิตจากนอกบ้าน	การจัดงานใช้ศาลาบำเพ็ญกุศลหรือบางครั้งใช้ศาลาการเปรียญเป็นที่จัดงาน
2. งานฌาปนกิจศพ	เป็นการเผาศพโดยสวดพระอภิธรรมที่ศาลาบำเพ็ญกุศลก่อนทำการฌาปนกิจศพที่เมรุและเก็บกระดูกการเก็บกระดูกมีการทำบุญส่วนใหญ่ทำบุญที่วัด	การเคลื่อนศพนั้นได้นำศพออกจากอาคารเก็บศพก่อนและนำศพไปตั้งที่เมรุ

วันที่สำรวจ 15/01/2544

ข้อมูลจากการสังเกต

4. การดำเนินกิจกรรมในช่วงที่วัดไม่มีงาน

กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในวัดในช่วงที่วัดไม่มีงานไม่ค่อยปรากฏมากนัก โดยกิจกรรมจะแบ่งตามลักษณะของกิจกรรมที่ทำเป็น 2 ส่วน ตามตารางการสำรวจที่ 4.2.10

1. กิจกรรมด้านพิธีกรรม
2. กิจกรรมทั่ว ๆ ไป

ตารางที่ 4.24 การดำเนินกิจกรรมในช่วงที่วัดไม่มีงาน

รูปแบบกิจกรรมและประชากร	กิจกรรม	หมายเหตุ
1. กิจกรรมด้านพิธีกรรม	เป็นการจัดงานถวายพระในโอกาสต่างๆเช่นงานจัดเลี้ยงถวายภัตตาหารอุทิศแด่ผู้ตาย เป็นการจัดงานแบบระยะเวลายาว ๆ	การจัดงานใช้ศาลา การเปรียญเป็นที่ประกอบพิธี
2. กิจกรรมทั่วไป แบ่งกิจกรรมเป็น กิจกรรมด้านการศึกษา กิจกรรมด้านการพักผ่อน	เป็นการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่และการฝึกอาชีพสำหรับคนในท้องถิ่น กิจกรรมด้านการพักผ่อนได้ใช้พื้นที่ด้านหน้าอาคารเรียนเป็นที่ประกอบกิจกรรมส่วนใหญ่ใช้เวลาวันหยุดและตอนเย็น	การจัดงานใช้ศาลาเป็นที่ประกอบพิธี

วันที่สำรวจ 20/12/2544

ข้อมูลจากการสังเกต

1. กิจกรรมด้านพิธีกรรม

เป็นกิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ เช่น การทำบุญเลี้ยงพระครบรอบวันเสียชีวิตเป็นต้นในลักษณะของการจัดงานที่เตรียมอาหารมาถวายพระ เป็นอาหารสำเร็จรูปจากบ้านเพียงมาเตรียมจัดลงภาชนะเพื่อถวายพระ เป็นงานจัดเฉพาะเป็นการภายในมีผู้มาร่วมงานไม่มากนักระยะเวลาจะเป็นช่วงเวลายาว ๆ กิจกรรมหนึ่งที่ปัจจุบันที่นิยมมาทำบุญเป็นการถวายสังฆทานจากบุคคลนอกท้องถิ่นเนื่องด้วยปัจจุบันวัดจำปามีการคมนาคมที่สะดวกขึ้นกว่ายุคก่อน มีทางรถยนต์เพิ่มขึ้น และมีรถยนต์โดยสารประจำเส้นทางวัดจำปาจึงเป็นส่วนที่ทำให้วัดกรณีศึกษาเจริญขึ้นมาเป็นลำดับ

2. กิจกรรมทั่วไป

เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากบุคคลในท้องถิ่นเข้ามาใช้ประโยชน์เป็นส่วนใหญ่โดยแบ่งเป็นกิจกรรมเป็น 2 ส่วน คือ

กิจกรรมในด้านการศึกษา

เนื่องจากวัดจำปามีการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ ในวันอาทิตย์โดยใช้ อาคาร โรงนอนเดิมของโรงเรียนโสตศึกษาวัดจำปาเป็นห้องเรียน กิจกรรมที่ปรากฏอยู่ส่วนบริเวณ ลานโลกลานธรรมโดยใช้เป็นที่พักผ่อนของนักเรียน นอกจากนี้มีการจัดอบรมโครงการพิเศษเกี่ยวกับวิชาชีพด้านต่าง ๆ กับคนภายในชุมชน โดยใช้ด้านล่างของอาคารเรียนเป็นที่จัดการเรียนการสอน ในอนาคต ในส่วนชั้นล่างของอาคารจะใช้เป็นที่เรียนสำหรับเด็กก่อนเกณฑ์

กิจกรรมในด้านพักผ่อน

วัดจำปาได้จัดส่วนด้านหน้าอาคารเรียนนักศึกษาผู้ใหญ่เป็นที่พักผ่อน โดยปลูกต้นไม้เพื่อความร่มรื่น สร้างศาลากลางน้ำ และเครื่องเล่นสำหรับเด็กไว้บริเวณนี้ โดยตั้งชื่อส่วนนี้ว่าลานโลก ลานธรรม มีคนในชุมชนเข้ามาทำกิจกรรมโดยตลอดเพื่อการพักผ่อนในช่วงเย็น โดยนำลูกหลานมาทานอาหารในช่วงเย็น จึงถือได้ว่าลานโลกลานธรรมเป็นส่วนที่คนภายในชุมชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพักผ่อน ซึ่งต่างจากยุคก่อนที่ส่วนพักผ่อนอยู่หน้าวัดโดย ใช้ศาลาท่าน้ำเป็นที่ประกอบกิจกรรม

4.2.2 การดำเนินกิจกรรมของประชากรในเขตสังฆาวาสประกอบด้วย

4.2.2.1. การดำเนินกิจกรรมของสงฆ์

การดำเนินกิจกรรมของสงฆ์ งานที่พระถือปฏิบัติใน 2 กรณี ตามตารางการสำรวจที่ 4.25

การปฏิบัติกิจกรรมตามกนิมนต์

การปฏิบัติกิจกรรมภายในวัด

ตารางที่ 4.25 การดำเนินกิจกรรมของสงฆ์

รูปแบบกิจกรรมและประชากร	กิจกรรม	หมายเหตุ
1. การปฏิบัติกิจตามกนิมนต์	เป็นการปฏิบัติตามที่ญาติโยม นิมนต์เช่น งานบวช,งานแต่ง,งานศพฯ การปฏิบัติกิจรวมถึงการฉันภัตตาหารเช้าหรือเพล	การปฏิบัติกิจตามแต่ที่จะ นิมนต์เช่นการปฏิบัติกิจที่ ศาลาการเปรียญ

การปฏิบัติกิจกรรมตามกิจนิมนต์

การปฏิบัติกิจกรรมตามกิจนิมนต์ เป็นงานที่กระทำตามที่ญาติโยมมานิมนต์ในงานต่าง ๆ ทั้งภายในวัดและนอกวัด เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติตามหลักพิธีกรรม เช่น กิจนิมนต์งานบวช งานแต่งงานศพ เป็นต้น กิจปฏิบัตินั้นอาจปฏิบัติพร้อมทั้งฉันภัตตาหารตามช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น สวดมนต์ฉันเช้า ส่วนใหญ่เป็นกิจนิมนต์ที่พระเดินทางไปกลับเองยกเว้นกรณีที่เป็นพระอาวโสหรือพระผู้ปกครองวัด

การปฏิบัติกิจกรรมภายในวัด

เป็นการดำเนินกิจกรรมที่ไม่มีพิธีกรรมและมีพิธีกรรมมาเกี่ยวข้องแบ่งเป็น

1. **กิจกรรมที่ไม่มีพิธีกรรม** งานที่ปฏิบัติเป็นงานในด้านการพัฒนาเป็นส่วนใหญ่ หรืองานในด้านการก่อสร้างบูรณะปฏิสังขรณ์ ซึ่งใช้พระที่มีงานฝีมือในงานช่าง เนื่องด้วยพระที่มาบวชส่วนหนึ่งเป็นพระที่เป็นงานช่างมาบวช และงานด้านการอำนวยความสะดวกหรือการเตรียมงานในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานบวช และงานบริการประชาชนภายในวัด เช่นงานกางเดินที่เดินสายไฟ นอกจากนี้พระบวชใหม่ยังช่วยงานในด้านการพัฒนา งานลอกคูน้ำ ปัจจุบันงานบางส่วน เช่นงานการทำความสะอาด งานตัดแต่งต้นไม้ ทั้งนี้ทางสำนักงานเขตคลังชั้นเข้ามาช่วยเหลือตามที่ทางวัดได้จัดขอ

2. **กิจกรรมที่มีพิธีกรรม** เป็นการปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์และสามเณรแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงนอกพรรษา

ช่วงเข้าพรรษา

ช่วงนอกพรรษา

กิจปฏิบัติของสงฆ์เป็นกิจวัตรประจำวันจะเป็น 3 ช่วง หลัก

ช่วงเช้า

ช่วงกลางวัน

ช่วงเย็น

ช่วงเช้า กิจปฏิบัติของสงฆ์จะเริ่มตั้งแต่เวลา 4.00 น. โดยประมาณพระจะอาบน้ำปฏิบัติส่วนตัวสวดมนต์ทำวัตรเช้า โดยครองผ้า 3 ชั้น ประกอบด้วย สบง จีวร สังฆาฏิ หลังจากสวดมนต์ ทำความสะอาดกวาดพื้น วิหาร ลานเจดีย์ทั้งพื้นลานโล่งทั่ว ๆ ไปจนสว่างพอเห็นลายมือ หรือใบไม้อ่อน พระจะเตรียมตัวออกบิณฑบาตรโดยเปลี่ยนเครื่องนุ่มห่มเป็นห่มคลุมก่อนออกจากวัด

พระจะทอ้งบพสวดเบิกอรุณก่อนออกเดินทาง โดยออกบิณฑบาตเวลาประมาณ 7.30 น. พระที่มาถึงก่อนจะเตรียมพื้นที่นั่งฉันอาหาร เตรียมอาหาร โดยแบ่งส่วนหนึ่งไว้ถวายพระพุทธร และไว้ฉันเพลหลังจากฉันอาหารคาวหวานเสร็จ พระจะสวดมนต์ให้พรผู้ใส่บาตร ปลงอาบัติ และเก็บกวาดทำความสะอาดปฏิบัติกิจส่วนตัว เช่น ซักผ้า พักผ่อนหรือทำงานในส่วนต่าง ๆ

ช่วงกลางวัน โดยกิจปฏิบัติของสงฆ์เริ่มตั้งแต่เวลา 11.00 น. พระจะจัดเตรียมอาหาร และฉันอาหารพร้อมกัน หลังจากฉันเสร็จ ทำความสะอาด เก็บกวาดล้างด้วยล้างชาม ช่วงกลางวันพระจะพักผ่อน โดยการจำวัดหรือนอนเป็นส่วนใหญ่จนถึงบ่าย ในช่วงบ่ายพระจะทำงานวัดในส่วนต่าง ๆ

ช่วงเย็น โดยกิจปฏิบัติของสงฆ์เริ่มตั้งแต่เวลาประมาณ 16.00 น. โดยประมาณ พระสงฆ์เปลี่ยนชุดเป็นการห่มด้วยผ้า 3 ชั้นเข้าโบสถ์สวดมนต์ ทำวัตรเย็นจนถึงเวลา 17.30 น. โดยประมาณ หลังจากเสร็จกิจพระกวาดลานวัด จัดปิ่นโตเพื่อเตรียมออกบิณฑบาตในตอนเช้าสงฆ์ น้ำเพื่อพักผ่อน ช่วงค่ำโดยประมาณ 19.00 น. จะสวดมนต์ที่กุฏิ หลังจากนั้นเป็นเวลาจำวัด

ช่วงเช้าพรรษา

ช่วงเช้าพรรษากิจปฏิบัติที่มีความสำคัญเหมือนกันช่วงนอกพรรษาแต่ในช่วงเช้าพรรษาจะปฏิบัติมากกว่าโดยกิจปฏิบัติที่เพิ่มเติม

1. กรณีศึกษาพระบวชใหม่ หรือสามเณรต้องเข้าเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อศึกษาพระธรรมวินัย สำหรับสอบพระนวกะและนักธรรมตรี
2. การบอกเวลาในช่วงเช้าพรรษาจะมีการตีสัญญาณนอกเวลา 3 ช่วง กล่าวคือ
 - เวลา 4.00 น. เป็นการบอกเวลาให้พระนวกะและสามเณรขึ้นเพื่อทำวัตรเช้า โดยการตีระฆังโดยการพลัดเวรการบอกสัญญาณ
 - เวลา 11.00 น. เป็นการบอกเวลาการฉันอาหารเพลโดยการตีกลอง
 - เวลา 18.00 น. เป็นการบอกสัญญาณถึงการเสร็จสิ้นการทำวัตรเย็นภายในพระอุโบสถโดยสัญญาณที่ใช้เป็นการตีระฆังและกลอง
3. การขึ้นศาลาการเปรียญในวันพระ ในช่วงเช้าพรรษามีการทำบุญในวันพระขึ้น 8 ค่ำ ขึ้น 15 ค่ำ
4. การลงปฏิโมกษ์ เป็นการสวดให้พระได้ทราบถึงข้อปฏิบัติ 227 ข้อ การลงปฏิโมกษ์กระทำภายในพระอุโบสถในวันพระขึ้น 15 ค่ำ และแรม 15 ค่ำ

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure of form) เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อหารูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมวัดจำปา

แบบสัมภาษณ์ของโครงการนี้แบ่งออกเป็น 4 ชุด คือ

1. เจ้าอาวาส 1 รูป
2. กลุ่มตัวอย่างที่ผู้เคยบวชเรียนของปี พ.ศ.2493 – 2498 จำนวน 5 คน
3. คณะกรรมการวัดจำปา 1 คน
4. นักอนุรักษ์โบราณสถาน 1 คน

หัวข้อของการสัมภาษณ์แบ่งเป็น

1. เจ้าอาวาส
 1. แนวทางการพัฒนาวัด
 2. แนวทางการอนุรักษ์
 3. แนวทางการก่อสร้างของผู้ที่ต้องการทำบุญ
 4. แนวทางการขยายตัวของวัดจำปาในอนาคต
 5. งบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาวัด
2. กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน
 1. แบบผังและที่ตั้งของอาคาร
 2. รูปแบบทางสถาปัตยกรรม
 3. องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม
 4. รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง
 6. สภาพแวดล้อม
3. กลุ่มคณะกรรมการวัดจำปา
 1. การบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถาน
 2. การพัฒนาอาคารในอนาคต
 3. แนวโน้มของผู้มาทำบุญในอนาคต

4. กลุ่มตัวอย่างนักอนุรักษ์โบราณสถาน

1. รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม
2. การอนุรักษ์โบราณสถาน
3. การปรับสภาพพื้นที่โดยรอบเพื่อสร้างคุณค่าโบราณสถาน
4. แนวทางการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ของวัด

ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองวัด

พระครูสมุห์สยาม ปัญญาปัจโชโต ปีที่ปกครองวัด 2540

วันที่ 20/01/45 เวลา 12.00 น. (ตารางการสำรวจที่ 4.26)

ตารางที่ 4.26 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองวัด

ข้อสัมภาษณ์	ข้อมูล	หมายเหตุ
1. แนวทางการพัฒนา	1. ไม้ทิ้งของเก่า 2. ไม้เมาของใหม่ โดยซ่อมแซมของเก่าและสร้างในสิ่งที่ควรสร้างเช่น สร้างศูนย์การศึกษาในเขตสังฆาวาส	ศูนย์การเรียนสำหรับ พระโดยยกหอฉันให้ สูงและกันห้องเรียนชั้น ล่าง
2. แนวทางการอนุรักษ์	ยึดตามหลักวิชาการและยึดอาคารในสมัยรัชการที่ 3 เป็นต้นแบบ ถ้าสิ่งใดกระทบจิตใจจะไม่ทำการบูรณะ	ถ้าไม่ขัดกับราชการจะ อนุรักษ์ปฏิสังขรณ์เอง
3. แนวทางการก่อสร้าง ของผู้ที่ต้องการทำบุญ	เป็นการทำบุญบูรณะต่อเติมของเก่าเป็นส่วนมากโดย การบริจาคเงิน โครงการต่างๆ ทั้งนี้รวมถึงการอนุรักษ์	การอนุรักษ์เป็น โครงการที่ยังไม่ เป็นรูปธรรม
4. แนวทางการขยายตัวของ วัดจำปาในอนาคต	เป็นการขยายตัวเพื่อสร้างสังคมควบคู่ไปกับพระ ศาสนา เช่น โครงการก่อสร้างอาคารห้องสมุดฯและ การเปิดอบรมด้านจริยธรรมและ คุณธรรมเป็นการ ขยายโครงการ โดยจัดซื้อที่ดินเพิ่มเติม	โครงการส่วนใหญ่จัด ร่วมกับหน่วยการราชการ
5. งบประมาณที่ใช้ในการ พัฒนา	เป็นศรัทธาจากประชาชนของคนรุ่นเก่าเป็นส่วนใหญ่ โดยมีบุคลากรจากภายนอกร่วมวางโครงการ	คนรุ่นใหม่เป็นกลุ่ม สร้างครอบครัวจึงยังไม่พร้อมทำบุญ

ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองวัด แบ่งเป็น

แนวทางการพัฒนา

1. ไม้ทิ้งของเก่า
2. ไม้เมาของใหม่

โดยสิ่งใดเป็นโบราณสถานทำการซ่อมแซมปฏิสังขรณ์เป็นมรดก สิ่งใดควรสร้างให้เจริญ แก่มหาชนก็สร้างใหม่ให้สมบูรณ์ โดยในเขตสังฆาวาสนั้นพบน้ำท่วมขังซึ่งแก้ไขในระดับหนึ่ง ถ้ามีงบประมาณควรต่อเติมอาคารให้สง่า ซึ่งหอสวดมนต์จะทำการบูรณะปฏิสังขรณ์เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมโดยยกอาคารให้สูงและกันชั้นล่างเป็นห้องเรียน ส่วนกุฏิอาคารส่วนใหญ่ขาดคุณภาพ ชำรุดในบางส่วนนอกจากนี้ควรสร้างทัศนียภาพให้เป็นที่พักผ่อนสำหรับพระภิกษุสามเณร ปัจจุบันส่วนสังฆาวาสเป็นการรองรับพระที่บวชเพื่อจำพรรษามีได้มุ่งเน้นเรื่องเรียน พระปริยัติธรรมควบคู่กัน

ในการพัฒนาวัดทำควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชน แต่ทั้งนี้การพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมของชุมชนยังไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากคนในชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเท่าที่ควรในการจัดทำโครงการและผู้ที่มีความรู้เป็นผู้ทำงานการรวมตัวจึงค่อยไป การทำโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนจึงประสานกับองค์กรภายนอกร่วมจัดทำโครงการซึ่งเป็นการพัฒนาอีกระดับหนึ่ง ถ้าพัฒนาให้ดีให้เจริญขึ้นจึงมีความจำเป็นในการขยายพื้นที่ของวัดให้เป็นสัดส่วน และมีพื้นที่มากขึ้นเนื่องจากปัจจุบันพื้นที่ของวัดมีความคับแคบไม่สามารถสร้างถาวรวัตถุได้เท่าที่ควร เห็นได้จากศาลาการเปรียญชั้นล่างไม่สามารถใช้งานได้ และชั้นบนงานไม้งานช่างฝีมือยังด้อยคุณภาพทำให้ถาวรวัตถุภายในศาลาการเปรียญเสียหายและบังความงามของเขตอนุรัักษ์ จึงมีแนวคิดย้ายอาคารไปสร้างบริเวณลานจอดรถโดยยกอาคารเป็น 3 ชั้น ในส่วนของอาคารไม้ของเดิมจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ของวัด บริเวณที่เดิมของศาลาการเปรียญเปิดพื้นที่โล่ง จัดสภาพแวดล้อมเป็นการเปิดมุมมองของเขตอนุรัักษ์

แนวทางการอนุรักษ์

ยึดตามหลักวิชาการและอีกรูปแบบทางสถาปัตยกรรม และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมในรัชกาลที่ 3 เป็นต้นแบบเช่นวัด ราชนัคดาฯ วัดราชโอรสฯ แต่ทั้งนี้ส่วนใดไม่กระทบกับทางราชการทางวัดจัดการอนุรักษ์ปฏิสังขรณ์เอง เช่นพระอุโบสถในส่วนของผนังอาคาร ต้องการปูหินอ่อนทั้งภายนอกภายในอาคาร ในส่วนของหน้าบันต้องใช้หลักวิชาการทำการอนุรักษ์ โดยต้องทำให้ดีที่สุดให้ได้มาตรฐาน แต่ทั้งนี้ถ้าส่วนใดไม่สามารถอนุรักษ์ไว้ได้ หรือทำแล้วกระทบทางจิตใจก็ปล่อยให้เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา สิ่งที่กระทบจิตใจเช่นการปรับสภาพแวดล้อมส่วนอนุรัักษ์โดยการนำอิฐมาบรรจุตามกำแพงภายนอกต้องกระทำโดยใช้เวลา แต่ทั้งนี้แล้วประมาณ

ร้อยละ 80 อยู่ในระบบ การอนุรักษ์นี้ต้องการสร้างทัศนียภาพในเขตอนุรักษ์ให้มีความร่มรื่น ไม่มีอาคารมาบดบังความงามของอาคารที่เป็นโบราณสถาน

แนวคิดในการก่อสร้างของผู้ที่ต้องการมาทำบุญ

เป็นการร่วมทำบุญสร้างอาคารหรือปรับปรุงอาคารเดิม หรืออาคารที่อดีตสมภารวัดได้ก่อสร้างไว้ยังไม่เสร็จเป็นส่วนมาก มากกว่าการสร้างอาคารใหม่โดยอาศัยวัสดุของเก่าภายในวัดทำการก่อสร้าง งานที่สร้างคนในท้องถิ่นใช้ประโยชน์เป็นส่วนใหญ่และงานที่สร้างใหม่เป็นงานบริการสังคมเป็นหลักเช่นอาคารห้องสมุดเฉลิมราชกุมารี สวนพฤกษศาสตร์เป็นสวนสมุนไพรเป็นโครงการที่มีการประสานกับหน่วยงานราชการเช่นสำนักงานเขตคลังชั้น ทั้งนี้แนวคิดในการร่วมทำบุญในการอนุรักษ์โบราณสถานมีน้อย เนื่องจากทางวัดยังไม่มีโครงการเป็นรูปธรรมโดยทางวัดยังขาดงบประมาณและวางโครงการเป็นรูปธรรม ดังนั้นการทำบุญของผู้มีจิตศรัทธาจะร่วมทำบุญตามโครงการที่ทางวัดจัดทำขึ้นเป็นหลัก ไม่มีการเสนอโครงการขอก่อสร้างอาคารหรือจัดทำโครงการเอง

แนวทางการขยายตัวของวัดจำป่าในอนาคด

ณปัจจุบันทางวัดมองถึงการพัฒนาสังคมเป็นส่วนหนึ่งของงานเผยแผ่พระศาสนา ดังนั้นทางวัดจึงมีโครงการก่อสร้างเพื่อบริการสังคม ควบคู่กับการพัฒนาอาคารทางพิธีกรรม เนื่องจากวัดจำป่ามีพื้นที่คับแคบไม่เพียงพอเพื่อรองรับกิจกรรมด้านพัฒนาทางสังคมทางวัดจึงต้องขยายพื้นที่ให้มากขึ้น โดยการจัดซื้อที่ดินเพิ่มขึ้นเพื่อสร้างอาคารเช่นการซื้อที่ดินเพื่อสร้างอาคารเฉลิมราชกุมารีและการได้รับบริจาคที่ดินเพื่อจัดสร้างสวนพฤกษศาสตร์สวนสมุนไพร ทั้งนี้แล้วที่ดินที่มีอยู่ยังไม่เป็นที่ดินผืนเดียวกัน ทางวัดจึงมีความต้องการซื้อที่ดินเพิ่มในแปลงที่ชั้นกลางให้เป็นที่แปลงเดียวกัน เพื่อจัดสร้างโครงการต่างๆเพื่อสังคม ในอนาคด

งบประมาณที่ใช้ในการพัฒนา

งบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาเป็นเงินศรัทธาของประชาชนทั่วไปโดยเป็นคนรุ่นเก่าหรือผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่โดยคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยทำบุญเนื่องจากเป็นกลุ่มคนกำลังทำงานกำลังสร้างครอบครัว โดยงบประมาณไม่ได้รับจากหน่วยงานราชการแต่ได้รับความช่วยเหลือในด้านการวางโครงการ ดังนั้นโครงการที่จัดสร้างขึ้นจะใช้เวลา แต่ทั้งนี้ในการก่อสร้างห้องสมุดเฉลิมราชกุมารี คุณสนทยา กล่อมเปลี่ยนเป็นผู้สำรองค่าก่อสร้าง ในบางกรณีที่ทางวัดจัดหางบประมาณไม่เพียงพอโครงการต่างที่ทางวัดจัดสร้างใช้การประชาสัมพันธ์โดยการขยายเสียงตามสายตอนเช้าและประสานกับหน่วยงานราชการหางบประมาณจากการบริจาคของบุคคลทั่วไป

ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน

นายจรูญ หว่างจันทร์ ปีที่บวช 2493 ปัจจุบันอายุ 75 ปี
วันที่ 27/01/45 เวลา 15.30 น. (ตารางการสำรวจที่ 4.27)

ตารางที่ 4.27 แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน

ข้อสัมภาษณ์	ข้อมูล	หมายเหตุ
1. แบบผังและที่ตั้งของอาคาร	อาคารเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสตำแหน่งส่วนใหญ่อยู่ที่เดิมยกเว้นศาลาการเปรียญ ที่บรรจุกุศพอ ไตร หอกกลอง หอระฆัง	ตำแหน่งกุฏิพระอธิการเผือกอยู่ทางทิศเหนือ
2. รูปแบบทางสถาปัตยกรรม	เขตนุรักษ์รูปแบบเหมือนปัจจุบันที่เปลี่ยนรูปแบบคือโบสถ์เดิม मुखหน้าหลังเป็นหลังคาเพิงเครื่องบน ไม่มีช่อฟ้าใบระกา พื้นภายในปูหินอ่อน	ที่ยอดจั่วประดับด้วยลูกแก้ว 3 ลูก
3. องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	หน้าจั่วประดับลายปูนปั้นประกอบเครื่องถ้วยชาม ประติมากรรมต่างมีลายแกะสลักปิดทองประดับกระจก เพดานวิหารคดเขียนคาวประดับเพดานสีเหลือง	พื้นประตูหน้าต่างไม้เนื้อดี ไม้ประดู่ ไม้สัก ไม้เฒ่า ไม้เต็ง ไม้ชิงชัน ไม้พยุง ไม้ขนุน ไม้ชิงชัน ไม้เฒ่า ไม้เต็ง ไม้ชิงชัน ไม้พยุง ไม้ขนุน
4. รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	สถาปัตยกรรมส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์
5. สภาพแวดล้อม	วัดจำปาแบ่งเป็นสองส่วนคือ 1. ส่วนที่ตั้งของอาคารอยู่ตั้งแต่กึ่งกลางผังขึ้นไปสุดที่ทางทิศตะวันออกเป็นส่วนสังฆาวาสและพุทธาวาส และบางส่วนของที่ปลงศพ 2. ส่วนที่เป็นสวนตั้งแต่ท้ายโบสถ์ไปสุดที่ทางทิศตะวันตกเป็นสวนที่ทางวัดให้ทำผลประ โยชน์และเป็นอุทยานฝังศพ	การเก็บศพมี 2 กรณี 1. การฝังกรณีตายด้วยโรคติดต่อ 2. การเก็บศพในอาคารที่มุงด้วยสังกะสี การปรังศพเป็นเมรุชั่วคราว

ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยบวชเรียนแบ่งเป็น

แบบผังและที่ตั้งของอาคาร

อาคารในเขตพุทธาวาส อาคารส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งเดิมโดยในปี พ.ศ. 2493 ยังคงปรากฏพระปรารักษ์ 3 องค์ สร้างบริเวณมุมวิหารคดทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ 1 องค์ด้านข้างมุข

โถงทางเข้าพระอุโบสถฝั่งละ 1 องค์ ศาลาการเปรียญอยู่บริเวณลาน โถงข้างพระอุโบสถด้าน
 ริมน้ำหันหน้าอาคารสู่ทิศตะวันออก และ ไม่มีเมรุถาวรอย่างปัจจุบัน โดยการฉาบปูนกิจใช้เมรุชั่วคราว
 จากที่อื่น ตั้งประกอบพิธีในบริเวณลานโถงด้านหน้าศาลาการเปรียญในปัจจุบัน โดยมีอาคารเก็บศพ
 บริเวณตำแหน่งอาคารเรียนของ การศึกษาศึกษานอกโรงเรียน มีลานโถงสำหรับฝังศพบริเวณเมรุใน
 ปัจจุบันในการฝังศพเป็นการฝังกรณีที่ผู้ตายเสียชีวิตจากโรคติดต่อ ศาลาประดิษฐานรูปเหมือน
 พระอริการเผือกมุมสุดของฝั่งด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มีโรงกลีอยู่ด้านข้างประดิษฐานพระ
 อริการเผือกหันหน้าโรงกลีไปทางทิศตะวันตก

อาคารในเขตสังฆาวาส โดยอาคารในเขตสังฆาวาส ปี พศ. 2494 ภูิก่อสร้างใน

3 ตำแหน่งประกอบด้วย

ภูิกในบริเวณปัจจุบัน โดยมีหอฉันหรือหอกลองอยู่กลางล้อมรอบด้วยภูิเรือนหมู่โดยภูิก
 ทางทิศเหนือเป็นภูิพระอริการเผือก 1 หลัง โดยเรียกว่าภูิกใหญ่ใช้เป็นที่พักของ

ภูิก่ออมภูิก้านด้านข้างพระอุโบสถด้านทิศใต้เป็นภูิกอคิดสมภารสร้างสมัยพระอริการเถรี
 เป็นเจ้าอาวาส

ภูิกในบริเวณหอร่มงหอกลองในปัจจุบัน

ในส่วนของหอไตรอยู่บริเวณด้านข้างพระอุโบสถทางทิศใต้ตรงบริเวณประตูทางเข้าใน
 ภายหลังเกิดไฟไหม้พระครูอรุณกิจจาทรได้รื้อฝาหอไตรและนำไม้บางส่วนทำเชื่อมกันคินภูิก้านด้าน
 ทิศตะวันออก ส่วนของฐานพระอยู่ด้านหลังภูิกบริเวณภูิกสมภารองค์ปัจจุบันและห้องอาบน้ำ
 บริเวณด้านหลังสระน้ำ

รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

อาคารในเขตพุทธาวาส รูปแบบของอาคารในเขตอนุรักษรูปแบบเหมือนในปัจจุบันแต่
 ต่างในส่วนของพระอุโบสถไม่มีช่อฟ้าใบระกา ยอดจั่วประดับลูกแก้วซ้อนกัน 3 ลูก มุขหน้า
 หลังคาเพิงลาดต่ำ ประตูหน้าต่างไม่มีซุ้ม พื้นอาคารภายในปูหินอ่อน เจดีย์ด้านหน้าย่อมุมไม้
 16 ยอดเจดีย์สมบูรณ์ โดยมีพระปรารักษ์ด้านนอก 3 องค์ความสูงขนาดเจดีย์พระอริการเผือก

ศาลาการเปรียญ ทรงไทยได้ถุนสูงผนังอาคารเปิดโล่งเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา
 ศาลาท่าน้ำ 4 หลังเป็นอาคารไม้ทรงไทยเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา
 หอพระอาคารคอนกรีตผนังโล่งทรงไทยเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา
 โรงกลีอาคารไม้หลังคาเพิงสังกะสี

อาคารในเขตสังฆาวาส

ภูิกเรือนหมู่สร้างด้วยไม้ประกอบด้วยเรือนไทยสมัยพระครูอรุณกิจจาทรเป็นเจ้าอาวาส
 วัดได้ปรับปรุงภูิกบางหลังเป็นทรงปั้นหย่าในภายหลังเปลี่ยนเป็นอาคารคอนกรีต มีหอกลองหรือ

หอฉันยกพื้นสูงอยู่กลางมีบันไดขึ้นลงขาล่างโดยรอบและบันไดลงชั้นล่าง 3 ทาง โดยกุฏิทางทิศตะวันออกเป็นที่จำพรรษาของพระครูอรุณกิจจาทร

กุฏิอดีตสมภารเป็นอาคารทรงไทย 3 ห้องและกันห้องที่ระเบียง 1 ห้องหลังคามุงกระเบื้องประกอบปั้นลมและตัวหงา

กุฏิบริเวณหอรระฆังในปัจจุบันเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น 4 ห้องนอนทรงปั้นหยาลังคามุงสังกะสีบันไดขึ้นชั้นบนภายในอาคาร

หอไตรอาคารไม้ทรงไทยหน้าต่างเขียนลายรดน้ำและโครงสร้างอาคารมีการเขียนลายรดน้ำ เครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกาฯ

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

หน้าบัน โบสถ์วิหารประดับปูนปั้น อย่างงานปัจจุบันประดับด้วยเครื่องกระเบื้องถ้วยชามต่างๆ บานประตูหน้าต่างแกะสลักลายปิดทองประดับกระจกพื้นกลางทาร์กดำ ไม่ปรากฏการเขียนลายรดน้ำ ภายในพระอุโบสถมีราชมุขประดับ 2 มุมด้านหน้าฐานชุกชีและโต๊ะปาติโมกข์ประงาช้าง วิหารคดเขียนดาวสี่เหลี่ยมประดับเพดาน พระพุทธรูปปูนปั้นลงรักปิดทองภายในวิหารคดและโถงทางเข้าพระอุโบสถโดยที่โถงทางเข้าฯ เป็นพระโหะหล่อลงรักปิดทองปางป่าเลไลยก์ที่พระบาทมีข้างหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์ และพระพุทธรูปหล่อด้วยโลหะลงรักปิดทองซึ่งงานปูนปั้น นายไสว หว่างจันทร์ได้กล่าวว่า นายพลูย์ ช่างปั้น เป็นผู้ปั้นพระประจำวิหารคดทางทิศเหนือ 1 องค์องค์แรกติดกับโถงทางเข้าพระอุโบสถปัจจุบันถูกทุบทิ้งพร้อมทั้งสร้างกำแพงแก้ว รูปปั้นพระอิริการเผือก ไม่ปรากฏงานจิตรกรรมมีเพียงภาพเขียนผ้าพระภฏเล่าเรื่องเวทสันดรชาดกและธรรมมาศประจำศาลาการเปรียญ

รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง

ไม่ปรากฏมีการเปลี่ยนแปลงโดยส่วนใหญ่อาคารและถาวรวัตถุยังมีความสมบูรณ์แข็งแรง

สภาพแวดล้อม

วัดจำปาแบ่งพื้นที่เป็น 2 ส่วน

1. ส่วนที่ตั้งของอาคารอยู่ในบริเวณกึ่งกลางของฝั่งขึ้นไปสุดที่ทางทิศตะวันออกเป็นส่วนพุทธาวาส สังฆาวาส และที่ปลงศพ

2. ส่วนที่เป็นสวนอยู่ท้ายโบสถ์ไปสุดที่ทางทิศตะวันตกเป็นส่วนที่ทางวัดจัดทำผลประโยชน์

สภาพพื้นที่โดยรวม

ทิศเหนือติดคลองบางระมาด เป็นลานดินไม่มีเขื่อนมีคัน ไม้คือคันสระคือ ตรงบริเวณเมรุ ดันโพธิ์ ดันตะเคียน

ทิศตะวันออก ดิศคู้หน้า มีต้นสะคือ ต้นไทร เป็นต้นไม้ใหญ่โดยมีคู้หน้าคู้
เพื่อคู้หน้าเข้าสระสำหรับพระภิกษุสงฆ์สงฆ์

ทิศใต้เป็นคู้หน้าคู้กับคู้พระกว้างประมาณ 4 เมตร สำหรับคู้หน้าเข้าสวนของ
เอกชนและใช้ล้างถ้วยชามของพระภิกษุสงฆ์ โดยมีคู้ไฟสี่คู้ และต้นโพธิ์เป็นไม้ใหญ่

ทิศตะวันตก เป็นสวนไม้ผลจำพวกส้ม ฝรั่ง มะพร้าว โดยส่วนหนึ่งเป็นที่เก็บ
ศพ และที่ฝังศพ

ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน

นายทองสุข นาคทอง ปีที่บวช 2494 ปัจจุบันอายุ 74 ปี

วันที่ 20/01/45 เวลา 12.00 น. (ตารางการสำรวจที่ 4.28)

ตารางที่ 4.28 แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน

ข้อสัมภาษณ์	ข้อมูล	หมายเหตุ
1. แบบผังและที่ตั้งของอาคาร	อาคารเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสตำแหน่งส่วนใหญ่อยู่ที่เดิมยกเว้นศาลาการเปรียญ ที่บรรจุศพ หอไตร หอกลอง หอระฆัง	กุฏิเดิมอยู่ 3 ตำแหน่ง
2. รูปแบบทางสถาปัตยกรรม	เขตอนุรักษรูปแบบเหมือนปัจจุบันที่เปลี่ยนรูปแบบคือ โบสถ์เดิมมุขหน้าหลังเป็นหลังคาเพิงเครื่องบน ไม่มีช่อฟ้าใบระกา ประตูหน้าต่างไม่มีซุ้ม	ที่ยอดจั่วประดับด้วยลูกแก้ว 3 ลูก
3. องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	หน้าจั่วประดับลายปูนปั้นประกอบเครื่องถ้วยชาม ประตูหน้าต่างมีลายแกะสลักปิดทองประดับกระจก เพดานวิหารคดเขียนคาวประดับเพดานสีเหลือง	พื้นประตูหน้าต่างไม่ทราบแน่ชัดถึงการเขียนภาพ
4. รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	สถาปัตยกรรมส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์

ตารางที่ 4.28 (ต่อ)

ข้อสัมภาษณ์	ข้อมูล	หมายเหตุ
5. สภาพแวดล้อม	<p>วัดจำปาแบ่งเป็นสองส่วนคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ส่วนที่ตั้งของอาคารอยู่ตั้งแต่กึ่งกลางฝั่งขึ้นไปสุดที่ทางทิศตะวันออกเป็นส่วนตั้งฆาตและพุทธาวาส และส่วนยังเป็นที่พักสงฆ์ 2. ส่วนที่เป็นสวนตั้งแต่ท้ายโบสถ์ไปสุดที่ทางทิศตะวันตกเป็นสวนที่ทางวัดให้ทำผลประโยชน์และเป็นอุทยานฝั่งศพ 	<p>การเก็บศพมี 2 กรณี</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การฝังกรณีตายด้วยโรคติดต่อ 2. การเก็บศพในอาคารที่มุงด้วยสังกะสี การปรังศพเป็นเมรุชั่วคราว

ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยบวชเรียนแบ่งเป็น

แบบผังและที่ตั้งของอาคาร

อาคารในเขตพุทธาวาส อาคารส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งเดิมโดยในปี พศ. 2494 ยังคงปรากฏพระปรารภ 2 องค์ สร้างคู่กันบริเวณมุมวิหารคดทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ศาลาการเปรียญอยู่บริเวณลานโล่งข้างพระอุโบสถด้านริมหน้าหันหน้าอาคารสู่ทิศตะวันออก ไม่ปรากฏมีเมรุถาวรอย่างปัจจุบัน โดยการณาปนกิจใช้เมรุชั่วคราวส่วนใหญ่ใช้เมรุชั่วคราวจากวัดกระดังง์ตั้งประกอบพิธีในบริเวณลานโล่งด้านหน้าศาลาการเปรียญในปัจจุบัน มีอาคารเก็บศพบริเวณตำแหน่งอาคารเรียนของการศึกษาศึกษานอกโรงเรียนและ มีลานโล่งสำหรับฝังศพบริเวณเมรุในปัจจุบัน นอกจากนี้มีการสร้างหอประดิษฐานรูปเหมือนพระอธิการเผือกมุนสุคของฝั่งด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีโรงถิเกอยู่บริเวณติดกัน

อาคารในเขตสังฆาวาส โดยอาคารในเขตสังฆาวาส ปี พศ. 2494 ภูิก่อสร้างใน 3 ตำแหน่งประกอบด้วย

ภูิกในบริเวณปัจจุบัน โดยมีหอฉันหรือหอกลองอยู่กลางล้อมรอบด้วยภูิกเรือนหมู่

ภูิก่อมกุน้ำด้านข้างพระอุโบสถด้านทิศใต้เป็นภูิกอดีตสมภาร

ภูิกในบริเวณหอรบหอกลองในปัจจุบัน

ในส่วนของหอไตรอยู่บริเวณด้านข้างพระอุโบสถทางทิศใต้ตรงบริเวณประตูทางเข้า ส่วนของฐานพระอยู่ด้านหลังภูิกบริเวณภูิกสมภารองค์ปัจจุบันและห้องอาบน้ำบริเวณสระน้ำในปัจจุบัน

รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

อาคารในเขตพุทธาวาส รูปแบบของอาคารในเขตอนุรักษ์รูปแบบเหมือนในปัจจุบันแตกต่างในส่วนของพระอุโบสถไม่มีช่อฟ้าใบระกาฯ ยอดจั่วประดับลูกแก้วซ้อนกัน 3 ลูก มุขหน้ามุข

หลังหลังคาเพิงลาดต่ำ ประตูหน้าต่างไม่มีซุ้ม เจดีย์ด้านหน้าย่อมุมไม้ 16 ยอดเจดีย์สมบูรณ์ โดยมีประปรังก์ด้านนอก 2 องค์ ความสูงขนาดเจดีย์พระอิริการเฟือก

ศาลาการเปรียญ ทรงไทยใต้ถุนสูงผนังอาคารเปิดโล่งเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา ศาลาทำน้ำ 4 หลังเป็นอาคาร ไม้ทรงไทยเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา หอพระอาคารคอนกรีตผนังโล่งทรงไทยเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา โรงถึกอาคารไม้หลังคาเพิงสังกะสี

อาคารในเขตสังฆาวาส

กุฏิเรือนหมู่สร้างด้วยไม้ประกอบด้วยเรือนไทยและเรือนปั้นหยา โดยมีหอกลองหรือหอฉันทกพื้นสูงอยู่กลาง

กุฏิอดีตสมภารเป็นอาคารทรงไทย 3 ห้องและกั้นห้องที่ระเบียง 1 ห้องหลังคามุงกระเบื้องประกอบปั้นลมและตัวหงา

กุฏิบริเวณหอรบั้งในปัจจุบันเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น 4 ห้องนอนทรงปั้นหยาหลังคามุงสังกะสีบันไดขึ้นชั้นบนภายในอาคาร

หอไตรอาคารไม้ทรงไทยหน้าต่างเขียนลายรดน้ำ เครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

หน้าบัน โบสถ์วิหารประดับปูนปั้น อย่างงานปัจจุบันประดับด้วยเครื่องกระเบื้องด้วยชามต่างๆ บานประตูหน้าต่างแกะสลักลายปิดทองประดับกระจกไม้ทราบนำเข้ดถึงการเขียนลายรดน้ำที่บานประตู วิหารคดเขียนดาวสี่เหลี่ยมประดับเพดาน พระพุทธรูปปูนปั้นลงรักปิดทองภายในวิหารคดและโถงทางเข้าพระอุโบสถ โดยที่โถงทางเข้าฯ มีพระพุทธรูปโลหะหล่อลงรักปิดทองปางป่าเลไลยก์มีข้างและถึงหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์ และพระพุทธรูปหล่อด้วยโลหะลงรักปิดทองซึ่งลายปูนปั้นหน้าบันวิหารคด นายไสว หว่างจันทร์ได้กล่าวว่า นายพลูย์ ช่างปั้น เป็นผู้ปั้นพร้อมรูปเหมือนพระอิริการเฟือก พระประจำวิหารคด 1 องค์ ศาลาการเปรียญไม่ปรากฏภาพเขียนมีเพียงผ้าพระบฏเขียนเล่าเรื่องเวชสันดรชาดกและธรรมมาสประจำศาลาการเปรียญ

รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง

ไม่ปรากฏมีการเปลี่ยน โดยส่วนใหญ่อาคารและถาวรวัตถุยังมีความสมบูรณ์แข็งแรง

สภาพแวดล้อม

วัดจำปาแบ่งพื้นที่เป็น 2 ส่วน

1. ส่วนที่ตั้งของอาคารอยู่ในบริเวณกึ่งกลางของผังขึ้นไปสุดที่ทางทิศตะวันออกเป็นส่วนพุทธาวาส สังฆาวาส และที่ปลงศพ

2. ส่วนที่เป็นสวนอยู่ท้ายโบสถ์ไปสุดที่ทางทิศตะวันตกเป็นสวนที่ทางวัด
จัดทำผลประโยชน์

สภาพพื้นที่โดยรวม

ทิศเหนือติดคลองบางระมาด เป็นลานดินไม่มีเขื่อนมีต้นไม้คือต้นสะตือ ตรงบริเวณเมรุ
ในภายหลังถูกฟ้าผ่าตาย ต้นโพธิ์ ต้นตะเคียน

ทิศตะวันออก ติดคูน้ำ มีต้นสะตือ ต้นไทร เป็นต้นไม้ใหญ่โดยมีคูน้ำขุดเพื่อค้ำน้ำเข้าสระ
สำหรับพระภิกษุสงฆ์สงฆ์

ทิศใต้เป็นคูน้ำติดกับกุฏิพระกว้างประมาณ 4 เมตร สำหรับค้ำน้ำเข้าสวนของเอกชนและ
ใช้ล้างถ้วยชามของพระภิกษุสงฆ์ โดยมีกอไม้สีสุก และต้นโพธิ์เป็นไม้ใหญ่

ทิศตะวันตก เป็นสวนไม้ผลจำพวกส้ม ฝรั่ง มะพร้าว โดยส่วนหนึ่งเป็นที่เก็บศพ และที่
ฝังศพ

ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน

นายเปล่ง วันสาทร ปีที่บวช 2494 ปัจจุบันอายุ 73 ปี

วันที่ 27/01/45 เวลา 15.30 น. (ตารางการสำรวจที่ 4.29)

ตารางที่ 4.29 แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน

ข้อสัมภาษณ์	ข้อมูล	หมายเหตุ
1. แบบผังและที่ตั้งของ อาคาร	ส่วนใหญ่อาคารอยู่ตำแหน่งเดิมยกเว้นศาลาการเปรียญ ที่บรรจุศพ หอไตร หอกลอง กุฏิอดีตผู้ปกครองวัด	หอไตรอยู่กลางสระน้ำ ก่อนถูกไฟไหม้
2. รูปแบบทาง สถาปัตยกรรม	คงรูปแบบอย่างปัจจุบันที่เปลี่ยนรูปแบบคือ โบสถ์มุขหน้า เป็นหลังคาเพิงเครื่องบน ไม่มีช่อฟ้าใบระกา	ที่ยอดจั่วประดับด้วย ลูกแก้ว 3 ลูก
3. องค์ประกอบทาง สถาปัตยกรรม	หน้าจั่วประดับลายปูนปั้นประกอบเครื่องถ้วยชาม ประตูหน้าต่างมีลายแกะสลักปิดทองประดับกระจก กลางบานเขียนลายรดน้ำ	ลายรดน้ำเขียนภาพ ทวารบาลที่ประตู กำแพงแก้ว โบสถ์ โถงทางเข้าพระ อุโบสถ

ตารางที่ 4.29 (ต่อ)

ข้อสัมภาษณ์	ข้อมูล	หมายเหตุ
4. รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	สถาปัตยกรรมส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์
5. สภาพแวดล้อม	วัดจำปาแบ่งเป็นสองส่วนคือ 1. อาคารตั้งแต่ท้ายโบสถ์ไปจดพื้นที่ด้านทิศตะวันออก เป็นเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส 2. ตั้งแต่ท้ายโบสถ์ไปจดพื้นที่ด้านทิศตะวันตกเป็นส่วนสุสานและสวน	สุสานอยู่ด้านบนไปจดริมคลอง ด้านล่างเป็นส่วนที่ทางวัดให้ชาวบ้านเช่าทำสวน

ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยบวชเรียนแบ่งเป็น

แบบผังและที่ตั้งของอาคาร

อาคารในเขตพุทธาวาส เป็นอาคารที่ตั้งในตำแหน่งเดิมเป็นส่วนใหญ่ ที่มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของศาลาการเปรียญเดิมอยู่บริเวณด้านข้างพระอุโบสถหันหน้าอาคารไปทางทิศตะวันออก ส่วนอาคารในเขตอนุรักษ์อยู่ในตำแหน่งปัจจุบัน เดิมด้านหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถมีประปรงค์ 4 องค์ขนานข้างบันไดทางเข้าพระอุโบสถ 2 องค์มุมวิหารคดฝั่งละองค์ทางด้านริมคลองระหว่างศาลาการเปรียญตรงกับเจดีย์พระอริการเผือกเป็นศาลาสำหรับพักศพเพื่อประกอบพิธีก่อนนำศพไปเก็บสุสาน บริเวณที่เป็นสุสานอยู่ส่วนท้ายพระอุโบสถแบ่งเป็น 2 ส่วน ด้านบนบริเวณริมคลองเป็นลานโล่ง และที่บรรจุศพ ด้านล่างเป็นสวนมะพร้าวและผลไม้อื่น ๆ

อาคารในเขตสังฆาวาส

อาคารในส่วนนี้ประกอบด้วยกุฏิ โดยมีหอฉันหรือหอกลองอยู่กลางล้อมรอบด้วยกุฏิเรือนหมู่โดยกุฏิทางทิศเหนือเป็นกุฏิพระอริการเผือก 1 หลัง โดยเรียกว่ากุฏิใหญ่ใช้เป็นที่เก็บของมีน้ำเป็นส่วนแบ่งเขตตำแหน่งที่ตั้งอาคารส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งปัจจุบัน

กุฏิค่อมคูน้ำด้านข้างพระอุโบสถด้านทิศใต้เป็นกุฏิอดีตสมภารสร้างสมัยพระอริการเถียร เป็นเจ้าอาวาส

กุฏิในบริเวณหอรบั้งหอกลองในปัจจุบัน

หอไตรอยู่ด้านท้ายของเจดีย์กลางน้ำปลูกกลางสระก่อนย้ายไปสร้างด้านหน้ากุฏิก่อนถูกไฟไหม้

รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

อาคารในเขตพุทธาวาส คงรูปแบบอย่างปัจจุบันพระอุโบสถไม่มีเครื่องบน ป้านลมปั้นปูนเรียบ ยอดจั่วประดับลูกแก้วซ้อนเรียง 3 ลูกกันสาดโดยรอบ ด้านหน้าได้กันสาดเป็นเพิงลาดต่ำ ด้านหลังเป็นมุขหลังคาทรงจั่วเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา ได้กันสาดเป็นทวยหูช้างรองรับ หน้าบันประดับเครื่องกระเบื้องแบบต่าง ๆ ประคูดหน้าต่างไม่มีซุ้มกุหาพื้นภายในปูหินอ่อนเจดีย์ด้านหน้าเป็นเจดีย์ย่อมุมไม้ 16 ส่วนยอดยังสมบูรณ์ ด้านหน้าเป็นพระปรารักษ์ความสูงขนาดใกล้เคียงเจดีย์พระอิศการเผือก ศาลาการเปรียญอย่างปัจจุบันได้ถุนโถงด้านหน้ามีมุขลดหลังคาคลุมบันไดขึ้นจากริมคลองและบันไดด้านหลัง ส่วนท้ายศาลากันเป็นส่วนจัดเตรียมอาหารศาลาทำน้ำ 4 หลัง เป็นศาลาไม้เครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกากระหว่างศาลาเป็นลานขนาดเล็กสำหรับพักผ่อนเครื่องบนอย่างศาลาทำน้ำแต่มีการตกแต่งที่พิเศษกว่า

อาคารในเขตสังฆาวาส ประกอบด้วยกุฏิเรือนหมู่แบบอาคารเรือนไทยล้อมหอกลองหรือหอดินทั้ง 4 ด้าน ฝาไม้ปะกนหลังคามุงกระเบื้องบันไดขึ้น 2 ทาง ด้านทิศตะวันออกและตะวันตก กุฏิค่อมคูเป็นกุฏิของอดีตสมภารเป็นอาคารเรือนไทย 3 ห้องหลังคามุงกระเบื้องบันไดขึ้นระเบียงด้านทิศใต้

กุฏิทรงปั้นหยาบริเวณหอกลองปัจจุบันเป็นอาคาร 2 ชั้นเรือนไม้หลังคามุงสังกะสี

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

หน้าบัน โปสถ์โถงเข้าพระอุโบสถประดับลายปูนปั้นและเครื่องกระเบื้องแบบต่าง ๆ หน้าบันวิหารประดับลายปูนปั้นนูนต่ำภาพพุทธประวัติ ที่บานประคูดหน้าต่างในส่วนต่าง ๆ ของอาคารในเขตอนุรักษ์แกะสลักที่อกเลาและกรอบบานที่พื้นบานเขียนภาพลายรดน้ำภาพทวารบาล พระพุทธรูปปูนปั้นประจำวิหารคด 14 องค์ที่โถงทางเข้ามีพระพุทธรูปประจำภายใน 3 องค์ และที่ศาลาการเปรียญตั้งธรรมมาส 1 หลังที่ฐานประดับรูปครุฑ ยักษ์ ลิง แแบกชั้นละ 8 ตัว ที่เสามีภาพแขวนผ้าพระภุเจียนสีเล่าเรื่องเวสสันดรชาดก

รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง

ไม่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงอาคารมากนัก อาคารส่วนใหญ่อยู่ในสภาพแข็งแรง

สภาพแวดล้อม

วัดจำปาแบ่งพื้นที่เป็น 2 ส่วน

1. ส่วนที่ตั้งอาคารในเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส
2. ส่วนที่บรรจุศพและสวนผลไม้

สภาพพื้นที่โดยรวม

ทิศเหนือติดคลองบางระมาด เป็นลานดินมีต้นไม้ใหญ่ประกอบด้วยต้นไทร ตรงมุม
 ภูน้ำต้นโพธิ์ต้นตะเคียน ต้นสะตือ

ทิศตะวันออกติดภูน้ำมีต้นสะตือต้นไทรต้นมะขามบริเวณ โรงลิเกเก่า โดยภูน้ำเป็นการ
 ขุดเพื่อค้ำน้ำเข้าสระสำหรับพระภิกษุสงฆ์

ทิศใต้เป็นภูน้ำของเอกชนใช้เป็นที่ล้างจานและจอดเรือมีต้นโพธิ์และกอไผ่เป็นไม้ใหญ่

ทิศตะวันตกเป็นสวนผลไม้และมะพร้าวมีภูน้ำค้ำน้ำข้างขุดลึกระหว่างคลองบางระมาดไป
 จรดคลองวัดโพธิ์

ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน

นายพ่อน จำมี ปีที่บวช 2495 ปัจจุบันอายุ 74 ปี

วันที่ 27/01/45 เวลา 15.30 น. (ตารางการสำรวจที่ 4.30)

ตารางที่ 4.30 แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน

ข้อสัมภาษณ์	ข้อมูล	หมายเหตุ
1. แบบผังและที่ตั้งของ อาคาร	อาคารเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสตำแหน่งส่วนใหญ่อยู ที่เดิมขกเว้นศาลาการเปรียญ ที่บรรจุศพ หอไตร หอกลอง หอระฆัง	ตำแหน่งกุฏิพระอธิการ เผือกอยู่ทางทิศเหนือ
2. รูปแบบทาง สถาปัตยกรรม	เขตอนุรักษรูปแบบเหมือนปัจจุบันที่เปลี่ยนรูปแบบคือ โบสถ์เดิมมุขหน้าเป็นหลังคาเพิงเครื่องบน ไม่มีช่อฟ้า ใบระกา พื้นภายในปูหินอ่อน	ที่ยอดจั่วประดับด้วย ลูกแก้ว 3 ลูก
3. องค์ประกอบทาง สถาปัตยกรรม	หน้าจั่วประดับลายปูนปั้นประกอบเครื่องถ้วยชาม ประตุน้ำต่างมีลายแกะสลักปิดทองประดับกระจก เพดานวิหารคดเขียนดาวประดับเพดานตีเหล็ก	พื้นประตูหน้าต่างมี การเขียนลายลวดน้ำ
4. รูปแบบและองค์ประกอบ ทางสถาปัตยกรรมที่มีการ เปลี่ยนแปลง	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	สถาปัตยกรรมส่วน ใหญ่มีความสมบูรณ์

ตารางที่ 4.30 (ต่อ)

ข้อสัมภาษณ์	ข้อมูล	หมายเหตุ
5. สภาพแวดล้อม	<p>วัดจำปาแบ่งเป็นสองส่วนคือ</p> <p>1. ส่วนที่ตั้งของอาคารอยู่ตั้งแต่กึ่งกลางฝั่งขึ้นไปสุดที่ทางทิศตะวันออกเป็นส่วนสังฆาวาสและพุทธาวาส และส่วนยังเป็นที่พักสงฆ์</p> <p>2. ส่วนที่เป็นสวนตั้งแต่ท้ายโบสถ์ไปสุดที่ทางทิศตะวันตกเป็นส่วนที่ทางวัดให้ทำผลประโยชน์และเป็นอุทยานฝั่งศพ</p>	<p>การเก็บศพมี 2 กรณี</p> <p>1. การฝังกรณีตายด้วยโรคติดต่อ</p> <p>2. การเก็บศพในอาคารที่มุงด้วยสังกะสี การปรังศพเป็นเมรุชั่วคราว</p>

ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยบวชเรียนแบ่งเป็น

แบบผังและที่ตั้งของอาคาร

อาคารในเขตพุทธาวาส เป็นอาคารที่สร้างคิดที่ในตำแหน่งปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะอาคารภายในกำแพงแก้วไม่มีการรื้อย้ายจากที่เดิม โดยภายในลานพระอุโบสถด้านหน้าโบสถ์มีเจดีย์อมุม 2 องค์ ด้านนอกหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถมีพระปรารักษ์ 4 องค์ มุมวิหารคด 2 องค์ ด้านข้างบันไดฝั่งละองค์ ศาลาการเปรียญอยู่ลานโถงด้านริมคลองติดกับโบสถ์หันหน้าอาคารไปทางทิศตะวันออก บริเวณเมรุปัจจุบันเป็นที่ฝังศพและที่บรรจุศพ กรณีศพตายด้วยโรคติดต่อใช้การฝัง ศาลาประดิษฐานรูปเหมือนพระอธิการเผือกอยู่ด้านมุขสุดทางทิศตะวันออก โดยมีโรงลิเกชั่วคราวอยู่ติดกัน

อาคารในเขตสังฆาวาส อาคารในเขตสังฆาวาสประกอบด้วย

กุฏิก่อสร้างใน 3 ตำแหน่ง

กุฏิเรือนหมู่มีหอฉันหรือหอกลองอยู่กลางล้อมรอบด้วยกุฏิเรือนหมู่อยู่ในตำแหน่งปัจจุบัน กุฏิอดีตสมภารปลูกค่อมคูน้ำที่คิ่งน้ำเข้าสระปัจจุบันรื้อย้ายไปปลูกสร้างติดกับศาลา

การเปรียญ

กุฏิในบริเวณหอรบขังหอกลองในปัจจุบัน

หอไตรอยู่บริเวณประตูทางเข้าพระอุโบสถและย้ายมาปลูกบริเวณกุฏิเรือนหมู่ ภายหลังถูกไฟไหม้จึงรื้อออกทั้งหมด

รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

อาคารในเขตพุทธาวาส อาคารในเขตอนุรักษยังคงรูปแบบอย่างปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงมีพระอุโบสถ เปลี่ยนเครื่องบนใหม่ทั้งหมดจากของเดิมปีานลมปูนปั้นยอดจั่วประดับลูกแก้วซ้อน

เรียง 3 ลูก กันสาดกันโคยรอบรับกันสาดด้วยทวยหูช้าง ภายในพระอุโบสถปูหินอ่อน ที่ฐานชุกชีประดับโลหะหล่อเป็นราชวัตรประกอบตราสัญลักษณ์ในรัชกาลที่ 5 เจดีย์ด้านหน้าเป็นเจดีย์ย่อมุม ด้านนอกเป็นพระปรางค์ขาดใกล้เคียงเจดีย์พระอิริยาบถ

ศาลาการเปรียญ 5 ห้อง เรือนโปร่งใต้ถุนสูงด้านท้ายศาลาการเปรียญกันเป็นห้องเก็บของด้านหน้ามุขลดหลังคาคลุมชานบันไดทางขึ้นด้านริมคลอง

ศาลาท่าน้ำ 4 หลังทรงไทยเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา

ศาลาพักผ่อน รูปแบบอย่างศาลาท่าน้ำแต่มีขนาดเล็กกว่า

หอพระประดิษฐานรูปหล่อพระอิริยาบถเฝ้าอาคารคอนกรีตเครื่องบนประกอบช่อฟ้า

ใบระกา

โรงถักเป็นอาคารไม้หลังคาเพิงสanggasi

อาคารในเขตสังฆาวาส

กุฏิเรือนหมู่สร้างด้วยไม้รูปแบบอย่างเรือนไทยหลังคามุงกระเบื้องปลุกกล่อมหอกกลองหรือหอกันทั้ง 4 ด้านมีบันไดขึ้นลง 3 ทางด้านทิศตะวันตก ทิศตะวันออก ทิศใต้ หอกกลองหรือหอกสวนมณฑกพื้นสูงบันไดขึ้นลงโคยรอบ

กุฏิค่อมคูน้ำหรือกุฏิอศิตสมภารเป็นกุฏิเรือนไทย 3 ห้องหลังคามุงกระเบื้อง

กุฏิบริเวณหอรบะฆังในปัจจุบันเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น 4 ห้องนอนทรงปั้นหยาลังคามุงสังกะสีบันไดขึ้นชั้นบนภายในอาคาร

หอไตรอาคารไม้ทรงไทยเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกาฯ เขียนลายประดับในส่วนต่างๆ หน้าต่างเขียนลายรดน้ำภาพป่าหิมพานต์

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

รูปแบบองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมโดยเฉพาะในเขตกำแพงแก้วยังคงรูปแบบอย่างปัจจุบัน โดยหน้าบันโบสถ์วิหารคดและโถงทางเข้าพระอุโบสถปั้นลายประดับประกอบเครื่องกระเบื้องแบบต่างๆ และตุ๊กตาคงที่หน้าบันมุขลดโถงทางเข้าพระอุโบสถ บานประตูทั้งส่วนของกำแพงแก้ว โถงทางเข้าพระอุโบสถ โบสถ์ที่อกเลาแกะสลักลายลงรักปิดทองประดับกระจกพื้นกลางเขียนภาพทวารบาล ที่หน้าต่างอกเลาแกะสลักลายลงรักปิดทองเขียนลายรดน้ำ ภายในพระอุโบสถมีราชวัตรประดับ 2 มุมด้านหน้าฐานชุกชีและโต๊ะปาดิโมกษ์ประดับงาช้าง ชายคากันสาดรับด้วยทวยหูช้างแกะสลักลายลงรักปิดทอง ภายในโถงทางเข้าพระอุโบสถในประดิษฐานพระพุทธรูปโลหะหล่อลงรักปิดทองปางป่าเลไลยก์ และปางห้ามสมุทร และซ่างหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์วิหารคดประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นลงรักปิดทอง งานจิตรกรรมเขียนสีไม่ปรากฏมีมากนักมีเพียงภาพพระบรมธาตุเรื่องเวชสันดรชาดกประดับศาลาการเปรียญ และมีธรรมมาศประจำศาลาการเปรียญ

รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง

ไม่ปรากฏมีการเปลี่ยนแปลงมากนักยังคงรูปแบบเดิมเป็นส่วนใหญ่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ในส่วนของพระอุโบสถเปลี่ยนเครื่องบนใหม่ทั้งหมด

สภาพแวดล้อม

วัดจำปาแบ่งพื้นที่เป็น 2 ส่วน

1. ส่วนที่ตั้งของอาคารอยู่ในบริเวณกึ่งกลางของผังขึ้นไปสุดที่ทางทิศตะวันออกเป็นส่วนพุทธาวาส สังฆาวาส และที่ปลงศพ

2. ส่วนที่เป็นสวนอยู่ท้ายโบสถ์ไปสุดที่ทางทิศตะวันตกเป็นสวนที่ทางวัด

จัดทำผลประโยชน์

สภาพพื้นที่โดยรวม

ทิศเหนือติดคลองบางระมาด เป็นลานดินไม่มีเขื่อนมีต้นไม้คือต้นสะตือ ตรงบริเวณเมรุ ต้นโพธิ์ ต้นตะเคียน

ทิศตะวันออก ติดคูน้ำ มีต้นสะตือ ต้นไทร เป็นต้นไม้ใหญ่โดยมีคูน้ำที่คิงน้ำเข้าสระสำหรับพระภิกษุสงฆ์สงฆ์

ทิศใต้เป็นคูน้ำติดกับกุฏิพระสำหรับคิงน้ำเข้าสวนของเอกชนและใช้ล้างถ้วยชาม โดยมีกอไผ่สีสุก และต้นโพธิ์เป็นไม้ใหญ่

ทิศตะวันตก เป็นสวนไม้ผลจำพวกส้ม ฝรั่ง มะพร้าว โดยส่วนหนึ่งเป็นที่เก็บศพ และที่ฝังศพ

ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน

นายจิต คคคิ ปีที่บวช 2498 ปัจจุบันอายุ 72 ปี

วันที่ 30/01/45 เวลา 10.20 น. (ตารางการสำรวจที่ 4.31)

ตารางที่ 4.31 แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่เคยบวชเรียน

ข้อสัมภาษณ์	ข้อมูล	หมายเหตุ
1. แบบผังและที่ตั้งของอาคาร	อาคารเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสตำแหน่งส่วนหญ่อยู่ที่เดิมยกเว้นศาลาการเปรียญ ที่บรรจุศพ หอไตร หอกลอง หอระฆัง	ตำแหน่งกุฏิพระอธิการเผือกอยู่ทางทิศเหนือ

ตารางที่ 4.31 (ต่อ)

ข้อสัมภาษณ์	ข้อมูล	หมายเหตุ
2. รูปแบบทางสถาปัตยกรรม	เขตอนุรักษ์รูปแบบเหมือนปัจจุบันที่เปลี่ยนรูปแบบคือ โบสถ์เดิม मुखหน้าเป็นหลังคาเพิงเครื่องบน ไม่มีช่อฟ้า ใบระกา พื้นภายในปูหินอ่อน	ที่ยอดจั่วประดับด้วย ลูกแก้ว 3 ลูก
3. องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	หน้าจั่วประดับลายปูนปั้นประกอบเครื่องถ้วยชาม ประตุน้ำต่างมีลายแกะสลักปิดทองประดับกระจก เพดานวิหารคดเขียนดาวประดับเพดานสีเหลือง	พื้นประตุน้ำต่างเขียน ลคน้ำรูปทวารบาลทั้ง กำแพงแก้ว ประตู โบสถ์ โถงทางเข้าพระอุโบสถ
4. รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง	สถาปัตยกรรมส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์
5. สภาพแวดล้อม	วัดจำปาแบ่งเป็นสองส่วนคือ 1. ส่วนที่ตั้งของอาคารอยู่ตั้งแต่กึ่งกลางฝั่งขึ้นไปสุดที่ทางทิศตะวันออกเป็นส่วนสังฆาวาสและพุทธาวาส และส่วนยังเป็นที่ปรังศพ 2. ส่วนที่เป็นสวนตั้งแต่ท้ายโบสถ์ไปสุดที่ทางทิศตะวันตกเป็นส่วนที่ทางวัดให้ทำผลประ โยชน์และเป็นอุทยานฝั่งศพ	การเก็บศพมี 2 กรณี 1. การฝังกรณีตายด้วยโรคติดต่อ 2. การเก็บศพในอาคารที่มุงด้วยสังกะสี การปรังศพเป็นเมรุชั่วคราว

ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ที่เคยบวชเรียนแบ่งเป็น

แบบผังและที่ตั้งของอาคาร

อาคารในเขตพุทธาวาส อาคารในเขตพุทธาวาสตำแหน่งที่ตั้งอยู่ตำแหน่งเดิม บริเวณพระอุโบสถมีกำแพงล้อมรอบด้านหน้ามีพระปรารภอยู่ด้านหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถ 4องค์ ขนาดใกล้เคียงกับเจดีย์พระอิริการเผือกอยู่มุมวิหารคดฝั่งละองค์ ขนาบข้างบันไดโถงทางเข้าพระอุโบสถ 2องค์ ศาลาการเปรียญอยู่ด้านโล่งริมคลองด้านข้างพระอุโบสถหันหน้าอาคารไปทางทิศตะวันออก มีมุขลดด้านหน้า บันไดขึ้น 2ทางทางด้านมุขลดจากด้านริมคลอง และด้านท้ายศาลาการเปรียญ เป็นวัดที่ไม่มีเมรุถาวรใช้การเผาศพด้วยเมรุชั่วคราวในบริเวณท้ายศาลาการเปรียญปัจจุบัน มีอาคารเก็บศพบริเวณเมรุปัจจุบันซึ่งสมัยก่อนการจัดงานศพประกอบพิธีกรรมที่บ้าน และนำศพมาเก็บที่วัด

การนำศพมาไว้ศาลาพักศพก่อนซึ่งอยู่ระหว่างศาลาท่าน้ำด้านข้างพระอุโบสถตรงกับประตูทางเข้าโบสถ์ด้านริมคลองและนำศพไปเก็บที่อาคารเก็บศพ ที่มุมด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นศาลาประดิษฐานรูปเหมือนพระอริการเผือกและโรงลิเก

อาคารในเขตสังฆาวาส อาคารในเขตสังฆาวาสประกอบด้วย

กุฏิเรือนหมู่อยู่บริเวณตำแหน่งของกุฏิในปัจจุบันมีหอฉันหรือหอกลองอยู่กลางล้อมรอบ

กุฏิค่อมคูน้ำที่คิงน้ำเข้าสระอยู่ระหว่างวิหารคดกับกุฏิเรือนหมู่

กุฏิในบริเวณหอรระฆังหอกลองในปัจจุบัน

หอไตรอยู่บริเวณประตูทางเข้าพระอุโบสถใกล้กับสระน้ำปัจจุบันและย้ายมาปลูกบริเวณกุฏิเรือนหมู่ ภายหลังถูกไฟไหม้จึงรื้อออกทั้งหมด

รูปแบบทางสถาปัตยกรรม

อาคารในเขตพุทธาวาส อาคารในเขตอนุรักษยังคงรูปแบบอย่างปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงมีพระอุโบสถ เปลี่ยนเครื่องบนใหม่ทั้งหมดจากของเดิมปีนลมปูนปั้นยอดจั่วประดับลูกแก้วซ้อนเรียง3ลูก มุขหน้าหลังคาลาดต่ำไม่มีซุ้มประตูหน้าต่างภายในปูนหินอ่อน เจดีย์ด้านหน้าอย่างปัจจุบันเป็นเจดีย์ย่อมุม ด้านนอกวิหารเป็นพระปรารค์ 4องค์ขนาดใกล้เคียงกับเจดีย์พระอริการเผือก กันสาดกันโดยรอบรับกันสาดด้วยทวยหูช้าง

ศาลาการเปรียญเป็นเรือนโปร่งใต้ถุนสูงมีมุขลดด้านหน้าหลังคาคลุมชานบันได บันไดขึ้นด้านริมคลองและส่วนท้ายศาลาการเปรียญโดยกันเป็นห้องเก็บของและห้องครัว

ศาลาท่าน้ำ 4 หลังทรงไทยเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา

ศาลาพักศพ เป็นศาลาเรือนโปร่งอย่างศาลาท่าน้ำแต่มีความสวยงามกว่า

หอพระประดิษฐานรูปหล่อพระอริการเผือกอาคารคอนกรีตเครื่องบนประกอบช่อฟ้า

ใบระกา

โรงลิเกเป็นอาคารไม้หลังคาเพิงสักระตี

อาคารในเขตสังฆาวาส

ประกอบด้วย กุฏิ หอไตร โดยมีคูน้ำล้อมรอบด้านข้างและด้านหลังเป็นกุฏิเรือนหมู่ล้อมหอกลองหรือหอฉันทั้งสิ้นด้าน ฝาไม้ หลังคากระเบื้อง เครื่องบนอย่างเรือนไทย และกุฏิบริเวณหอกลองปัจจุบันเป็นอาคารทรงปั้นหยา 2ชั้นเป็นอาคารไม้หลังคาสักระตี และกุฏิค่อมคูน้ำอาคารอย่างเรือนไทยหลังคามุงกระเบื้อง หอไตรอาคารไม้ทรงไทยเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา เขียนลายประดับในส่วนต่างๆ หน้าต่างเขียนลายรดน้ำภาพป่าหิมพานต์

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

โบสถ์ วิหาร และโถงทางเข้าพระอุโบสถหน้าบันปั้นลายประดับประกอบด้วยเครื่องกระเบื้องแบบต่างๆ และตุ๊กตาจีนที่หน้าบันมุขลดโถงทางเข้าพระอุโบสถ บานประตูทั้งสองของกำแพงแก้ว โถงทางเข้าพระอุโบสถ โบสถ์ที่อกเลาแกะสลักลายลงรักปิดทองประดับกระจกพื้นกลางเขียนภาพทวารบาล ที่หน้าต่างอกเลาแกะสลักลายลงรักปิดทองเขียนลายรดน้ำ ภายในพระอุโบสถมีราชวัตรประดับ 2 มุมประกอบตราสัญลักษณ์ในรัชกาลที่ 5 ด้านหน้าฐานชุกชีและโต๊ะปาติโมกข์ประจงช่าง ช่างคาน้ำสาครรับด้วยทวยหู่ช่างแกะสลักลายลงรักปิดทอง โถงทางเข้าพระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปโลหะหล่อลงรักปิดทองปางป่าเลไลยก์ และปางห้ามสมุทร และช่างหล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์ วิหารคดประดิษฐานพระรูปปูนปั้นลงรักปิดทอง 14 องค์ จิตรกรรมไม้ปรากฏมีมากนักมีเพียงภาพพระบรมธาตุเรื่องเวชตันครชาดกประดับศาลาการเปรียญ และมีธรรมมาศประจำศาลาการเปรียญ

รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง

ไม่ปรากฏมีการเปลี่ยนแปลงโดยส่วนใหญ่อยู่ในสภาพสมบูรณ์มีเพียงการสร้างอาคารขึ้นใหม่

สภาพแวดล้อม

วัดจำปาแบ่งพื้นที่เป็น 2 ส่วน

1. ส่วนที่ตั้งของอาคารอยู่ในบริเวณกึ่งกลางของฝั่งขึ้น ไปสุดที่ทางทิศตะวันออกเป็นส่วนพุทธาวาส สังฆาวาส และที่ปลงศพ

2. ส่วนที่เป็นสวนอยู่ท้ายโบสถ์ไปสุดที่ทางทิศตะวันตกเป็นสวนที่ทางวัดจัดทำผลประโยชน์

สภาพพื้นที่โดยรวม

ทิศเหนือติดคลองบางระมาด เป็นลานดิน ไม่มีเขื่อนมีคันไม้คือคันสระคือ ตรงบริเวณเมรุ ดันโพธิ์ ดันตะเคียน

ทิศตะวันออก ติดคูน้ำ มีคันสระคือ ดัน ไทร เป็นคันไม้ใหญ่โดยมีคูน้ำขุดเพื่อค้ำน้ำเข้าสระสำหรับพระภิกษุสงฆ์สรงน้ำ

ทิศใต้เป็นคูน้ำติดกับกุฏิพระสำหรับค้ำน้ำเข้าสวนของเอกชนและใช้ล้างถ้วยชาม โดยมีกอไผ่สีสุก และดันโพธิ์เป็นไม้ใหญ่

ทิศตะวันตก เป็นสวนไม้ผลจำพวกส้ม ฝรั่ง มะพร้าว โดยส่วนหนึ่งเป็นที่เก็บศพ และที่ฝังศพ

ข้อมูลการสัมภาษณ์กรรมการวัดจำปา

นายผ่อง ขำมี ปีที่เป็นกรรมการวัดประมาณ 2520 ปัจจุบันอายุ 74 ปี

วันที่ 27/01/45 เวลา 143.0 น. (ตารางการสำรวจที่ 4.32)

ตารางที่ 4.32 แบบสัมภาษณ์คณะกรรมการวัด

ข้อสัมภาษณ์	ข้อมูล	หมายเหตุ
1. การบูรณะปฏิสังขรณ์ สมัยพระครูอรุณกิจจาทร แบ่งเป็น	1. งานป้องกันภัยธรรมชาติ เป็นการทิ้งหินทำเขื่อน และใช้ไม้กันคลื่น	ไม่เป็นส่วนหนึ่งของ หอไตร
	2. การขยายอาคาร ไปสู่พื้นที่อื่นเช่นการย้ายศาลาการ เปรียญ สร้างที่เก็บศพ ย้ายกุฏิผู้ปกครองวัดองค์ก่อน	ศาลาการเปรียญรูป แบบเดิมเพียงเปลี่ยน ทิศทางการวางอาคาร และชั้นล่างกันผนังโดย รอบ
	3. การบูรณะปฏิสังขรณ์และอนุรักษ์เป็นการซ่อมแซม ปูนที่กระเทาะและเปลี่ยนรูปแบบของเครื่องบนของ โบสถ์	เครื่องบนติดข้อฟ้า แทนลูกแก้ว
	4. การบูรณะปฏิสังขรณ์อาคารส่วนสังฆาวาส เป็น การบูรณะในส่วนของกุฏิเรือนหมู่ และหอไตร	หอไตรสร้างแทนหอ เดิมที่ถูกไฟไหม้
	5. การสร้างอาคารทางการศึกษาเป็นการจัดตั้งโรงเรียน ระดับประถมศึกษา	เดิมใช้ศาลาการเปรียญ เป็นที่จัดการเรียนการ สอน
2. สมัยพระครูสมุห์สยาม	การบูรณะปฏิสังขรณ์ ส่วนใหญ่เป็นการสร้างอาคาร ใหม่และเน้นการก่อสร้างเพื่อการศึกษา	การก่อสร้างส่วนนี้เป็น การซื้อที่เพิ่ม
การพัฒนาในอนาคต	ควรสร้างอาคารเพื่อรองรับกิจกรรมด้านพิธีกรรมภายใน วัดเช่นส่วนพิธีกรรมเกี่ยวกับศพ	เมรุไม่สามารถใช้เผาศพ ได้ อาคารบำเพ็ญกุศล ใช้ตั้งศพเพียงศพเดียว

ตารางที่ 4.32 (ต่อ)

แนวโน้มนั้ผู้มาทำบุญ	ผู้มาทำบุญแนวโน้มนั้มาจากท้องถิ่นอื่นเพิ่มขึ้น และมีหน่วยงานทางราชการเข้าร่วมจัดกิจกรรม	บางเทศการมีนักท่องเทียวมาร่วมทำบุญที่วัดจำปา
----------------------	---	--

ข้อมูลการสัมภาษณ์กรรมการวัด

การบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถาน

ในสมัยพระครูอรุณรังษิการ เป็นผู้ปกครองเป็นช่วงที่มีการพัฒนาวัดอย่างมากทั้งด้านการศึกษา และการพระศาสนาการบูรณะปฏิสังขรณ์ได้ทำมาโดยตลอด โดยงานหลักแบ่งเป็น

1. งานป้องกันภัยธรรมชาติ

เป็นการป้องกันน้ำกัดเซาะตลิ่ง โดยการทิ้งหินริมฝั่ง โดยท่านเป็นผู้ลงน้ำเรียงหินด้วยตนเอง ในการทำเขื่อนด้านทิศตะวันออกบางส่วนใช้ไม้จากหอไตรกันตลิ่งซึ่งปรากฏงานเขียนที่ขึ้นส่วนไม้ การถมดินให้สูง และปลูกต้นไม้

2. การขยายอาคารไปสู่พื้นที่อื่น

เช่น การเปิดพื้นที่โล่งด้านริมน้ำ โดยการย้ายศาลาการเปรียญไปปลูกสร้างด้านหลังพระอุโบสถหันหน้าอาคารไปทางทิศเหนือ ทั้งปั้นตักแต่งส่วนหน้าบัน การสร้างศาลาบำเพ็ญกุศล ซึ่งจากเดิมการสวดพระอภิธรรมศพได้ใช้ศาลาการเปรียญ หรือโรงลิเกเป็นที่ตั้งศพ โดยสร้างเป็นอาคารคอนกรีตทรงไทยประเพณี 2 หลัง ในภายหลังมีผู้มาสร้างร่วม 1 หลัง การสร้างอาคารเก็บศพ การเก็บศพยุคก่อนเก็บศพโดยการฝังดินกรณีศพเป็นโรคติดต่อหรือเก็บศพในอาคารไม้และหลังคาเป็นสังกะสี ได้รื้ออาคารเดิมออกและสร้างอาคารขึ้นใหม่บริเวณกุฏิเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน เป็นอาคารคอนกรีตทึบทำช่องภายในสำหรับเก็บศพหลังคาทรงเพิงเก็บศพได้ 2 ด้าน

3. การบูรณะปฏิสังขรณ์และอนุรักษ์

เขตอนุรักษ์เป็นแหล่งโบราณสถาน ในบูรณะปฏิสังขรณ์ทำเพียงการซ่อมแซมปูนที่กระเทาะจากการหมดคุณภาพของปูน การยกพื้นอาคารให้สูงพื้นน้ำท่วม การบูรณะที่เปลี่ยนแปลงและต่อเติมขึ้นใหม่ในส่วน โบสถ์หรือพระอุโบสถ เครื่องบนหลังคาประดับช่อฟ้าใบระกา ส่วนช่อฟ้านั้นติดตั้งแทนลูกแก้วที่ประดับเรียง 3 ลูกที่ยอดจั่วมุขหน้ามุขหลังทำจั่วแทนเพิง ประตุน้ำต่างทำซุ้มกุหาวิหารคดบันรูปจรเข้เหมือนจริงที่ตะเฒ่สันพร้อมรูปบุคคล ภายในบรรจุพระไว้ซึ่งเดิมตะเฒ่สันมีการปั้นประดับตกแต่งเป็นลวดลายต่าง ๆ แต่ได้ชำรุดเสียหาย

4. การบูรณะปฏิสังขรณ์อาคารส่วนสังฆาวาส

การบูรณะปฏิสังขรณ์อาคารส่วนสังฆาวาส ประกอบด้วย

1. อาคารกุฏิเรือนหมู่ กุฏินี้สมัยพระครูอรรถกิจจาทรทำ 2 ครั้ง

คือครั้งแรกซ่อมแซมกุฏิเดิมที่เป็นไม้ทรงไทยเป็นเรือนปั้นหยา ฝาไม้แบบแผงเป็น ฝาไม้ตีซ้อนเกล็ด

ครั้งที่ 2 จากกุฏิไม้ทั้งหมดเป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น ทั้งนี้แยกหอฉันหรือหอสวดมนต์อยู่ด้านหน้าอาคาร ซึ่งเดิมหอฉันหรือสวดมนต์อยู่กลางล้อมรอบกุฏิ 4 ด้านเหลือเพียงกุฏิล้อม 3 ด้าน

2. หอไตร เดิมถูกไฟไหม้และรื้อออกนำไม้บางส่วนที่เหลือไปใช้งานได้สร้างอาคารขึ้นใหม่เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นที่จำพรรษาของพระชั้นบนเป็นที่เก็บตู้พระไตรปิฎก

5. การสร้างอาคารทางการศึกษา

เป็นการดำริสร้างร่วมกับครูในท้องถิ่น ซึ่งแต่เดิมการเรียนการสอนใช้ศาลาการเปรียญของวัดเป็นที่เรียน ประมาณปี พ.ศ.2520 ได้สร้างโรงเรียนชื่อโรงเรียนวัดจำปาสังกัดกรมสามัญศึกษาเปิดสอน ป.1 – ป.7 แต่เนื่องจากมีผู้มาศึกษาน้อยจึงยุบเป็นโรงเรียนสอนผู้พิการทางหูในชื่อโรงเรียนโสตศึกษาวัดจำปา การเรียนการสอนมีความลำบาก ผู้เรียนต้องเรียนประจำและประกอบกับโรงเรียนอยู่ใกล้น้ำมีปัญหาน้ำท่วมบ่อย จึงย้ายโรงเรียนไปอยู่จังหวัดนนทบุรี โดยยกอาคารเรียนและโรงนอนให้กับวัดจำปา ปัจจุบันอาคารเรียนทางวัดรื้อออกและอาคารโรงนอนตั้งเป็นอาคารเรียนสำหรับผู้ใหญ่ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนและเป็นที่พักอาศัยสำหรับคนในท้องถิ่น การบูรณะปฏิสังขรณ์ปัจจุบันยังขาดการวางแผนเท่าที่ควร โดยมุ่งเน้นการก่อสร้างส่วนการศึกษา อาคารทางศาสนาบางหลังขาดการบูรณะปฏิสังขรณ์จนไม่มีการทำกิจกรรมเกิดขึ้นภายในอาคาร ซึ่งในส่วนของเขตอนุรักษ์มีการจัดกิจกรรมน้อย มีเพียงการเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา การบวชนาค

การพัฒนาอาคารในอนาคต

ปัจจุบันอาคารในส่วนสังฆาวาสมีความเพียงพอในการจำพรรษา โดยอดีตสมัยพระครูอรรถกิจจาทร มีพระบวชใหม่ ในแต่ละปี 15 องค์ขึ้นไปเมื่อรวมกับพระบวชอยู่เดิมมีจำนวนมากกว่า 20 องค์ ดังนั้นท่านจึงสร้างกุฏิเพื่อรองรับพระจำนวนนี้อย่างเพียงพอ ปัจจุบันพระที่จำพรรษาจำนวนไม่ถึง 10 องค์ ถ้าช่วงนอกพรรษาพระจะเหลือไม่เกิน 5 องค์ ทำให้กุฏิพระเหลือเป็นจำนวนมาก แต่ในส่วนของอาคารบำเพ็ญกุศลขาดการบำรุงรักษาอาคารไม่สามารถรองรับการทำกิจกรรมได้ ซึ่งที่เหลือ 2 หลังสามารถตั้งศพเพียงศพเดียว ทั้งไม่มีที่ประกอบอาหารดังนั้นอาคารบำเพ็ญกุศลควรพัฒนาอย่างรีบด่วนเป็นโครงการต้น ๆ พร้อมทั้งเมรุเผาศพที่ต้องปรับปรุงให้ได้มาตรฐานกรุงเทพฯ ในเรื่องการกำจัดมลพิษซึ่งทั้งหมดเป็นการพัฒนาภายในวัดเพื่อรองรับกิจกรรมด้านพิธี

กรรมของคนในชุมชน มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบันความเจริญเข้าสู่วัดอย่างมากมีทั้งคนในชุมชนและคนต่างถิ่นมาใช้ประโยชน์จากอาคารภายในวัดทั้งส่วนพุทธาวาสและสังฆาวาส โดยในส่วนของอาคารที่ต้องสร้างใหม่นั้นยังไม่มี ความจำเป็น โดยเฉพาะอาคารทางการศึกษาที่มีโครงการสร้างอยู่เพราะเป็นโครงการที่ใช้ประมาณจำนวนมาก ทั้งคนในชุมชนยังไม่เห็นประโยชน์ ซึ่งงบประมาณส่วนนี้ควรนำมาพัฒนาศาสนสถานภายในวัดให้ดีขึ้นให้เรียบร้อยก่อนที่จะพัฒนาทางด้านการศึกษา

แนวโน้มนของผู้มาทำบุญ

ผู้มาทำบุญในปัจจุบันมีจำนวนมากโดยเฉพาะคนจากท้องถิ่นอื่น มีมากกว่าอดีตเนื่องจากการประชาสัมพันธ์ของทางวัด ประกอบกับทางวัดมีการคมนาคมที่สะดวกและมีหน่วยงานจากราชการให้ความร่วมมือในการทำโครงการต่าง ๆ นอกจากนี้ในการมาทำบุญในอดีตกับปัจจุบันต่างตรงที่อดีตพระครูอรุณกิจจาทรเป็นพระที่ปฏิบัติชอบจึงทำให้ผู้ศรัทธาในตัวแทนการไปกึ่งนิมนต์จึงมีเงินถวายจำนวนมากและอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากเมื่อท่านมรณะภาพพบเงินที่สำรวจได้ประมาณ 4 ล้านบาท แต่ผู้ที่มาทำบุญ ในปัจจุบันเห็นที่เจ้าอาวาสเป็นนักพัฒนาทำงานเพื่อชุมชนดังนั้น รายได้ของวัดจึงมาจากบุคคลทั่วไปที่มาทำบุญเพื่อร่วมโครงการต่างที่ทางวัดสร้างขึ้น ในการจัดโครงการต่าง ๆ นี้ นอกจากการสร้างอาคารแล้วทางวัดจัดให้มีประเพณีต่าง ๆ ภายในวัดขึ้นเพื่อให้บุคคลจากท้องถิ่นอื่นมาร่วมทำบุญเช่น ประเพณีตักบาตรเทโวได้จัดร่วมกับสำนักงานเขตตลิ่งชัน ถ้าวันทำบุญตรงกับวันเสาร์หรืออาทิตย์ ทางสำนักงานเขตตลิ่งชันจะนำนักท่องเที่ยวทางเรือมาร่วมตักบาตรด้วย จากนี้แล้วมีโครงการจัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปมาเที่ยวชมวัดซึ่งเป็นรายได้หนึ่งที่จะนำมาพัฒนาวัดได้

ข้อมูลการสัมภาษณ์นักอนุรักษโบราณสถาน

นายรณฤทธิ์ ธนโกเศศ ส่วนสงวนรักษาโบราณสถาน สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร
วันที่ 10/04/45 เวลา 10.00 น.

จากการประเมินเหตุการณ์ถือว่าวัดจำปากำลังมีปัญหา โดยเฉพาะแนวคิดจากผู้ปกครองวัดที่มีแนวคิดในการพัฒนามองเพียงของใหม่ มีแนวคิดในการอนุรักษ์น้อยซึ่งมองปัญหาได้ว่า

1. ชาวบ้านมีความรู้ไม่เพียงพอไม่เห็นคุณค่าของความเป็นของเก่าที่จะเก็บรักษาไว้
2. ทางวัดไม่เห็นคุณค่าโดยมองว่าสิ่งไหนดีก็เก็บรักษาไว้ถ้าไม่ดีก็จะเปลี่ยนแปลง
3. ไม่มีโครงสร้างต่อการอนุรักษ์ภายในวัด เช่นวัดจำปากควรมีนักอนุรักษ สถาปนิก

คอยให้คำแนะนำประจำที่วัด

4. กรมศิลปากรไม่เห็นความสำคัญ เพราะเคยส่งเจ้าหน้าที่ไปประจำการทำลายโบราณสถานแต่ไม่ดำเนินการขึ้นทะเบียน

5. องค์กรต่างๆ ไม่เห็นคุณค่าของความเป็นวัดโบราณสถาน

ในการแก้ปัญหาอย่างเร่งด่วนขณะนี้ต้องใช้กฎหมายบังคับ โดยการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งโบราณสถานโดยทำหนังสืออธิบดีกรมศิลปากร เพราะปัจจุบันพบว่ามีการใช้ช่องว่างของกฎหมายในการบูรณะปฏิสังขรณ์ โดยการตรวจสอบกับกรมศิลปากรว่าขึ้นทะเบียนหรือไม่ถ้าไม่ได้ขึ้นทะเบียนทางวัดก็จะทำการบูรณะ ทุบทำลาย หรือเคลื่อนย้าย ซึ่งจริงแล้วจะมีกฎหมายของคณะสงฆ์เกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเฉพาะแต่ก็ไม่ได้ปฏิบัติอย่างจริงจัง ในการขอขึ้นทะเบียนนั้นจะเป็นการประเมินคุณค่าในส่วนต่างๆ เพื่อให้ทางวัดสามารถพัฒนาในส่วนต่างๆ ได้ เพราะการอนุรักษ์และการพัฒนาเป็นสิ่งควบคู่กัน การอนุรักษ์ไม่ใช่การเก็บแต่ต้องมีการพัฒนาพร้อมไปด้วยของที่มีความเป็นศิลปกรรมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมไม่มีแหล่งกำเนิด เช่นเจดีย์ของวัดจำปาต้องเก็บไว้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทางศิลปกรรม ทางสถาปัตยกรรม อย่างน้อยตั้งต้นไม่ออกก็ถือว่าเป็นการพัฒนา ปัจจุบันมีการมองว่าการอนุรักษ์และการพัฒนาแยกจากกันจึงมีการเลือกปฏิบัติ เห็นได้จากรัฐบาลโดยสภาพพัฒนาไม่มียุทธศาสตร์เกี่ยวกับการอนุรักษ์การพัฒนาจึงเป็นแบบไม่ยั่งยืนเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่นการพัฒนาโดยการโดยการตัดถนนเข้าหมู่บ้านซึ่งเป็นชุมชนเก่าทำให้เกิดการรื้อถอนอาคารเก่าซึ่งมองว่าเป็นตัวทำให้เกิดถนนแคบ ซึ่งปัญหานี้เรามองไปว่าควรทำการอนุรักษ์หรือพัฒนา ถ้าเรามองเป็นการพัฒนาก็ต้องใช้หลักการอนุรักษ์ เช่นเดียวกับเจดีย์ หรือพื้นที่ลานรอบโบสถ์ของวัดจำปาซึ่งส่วนนี้มีการพัฒนาแต่ต้องทำควบคู่กับการอนุรักษ์ วัดจะมองได้ว่าสิ่งนี้เป็นของเก่าที่สามารถพัฒนาได้ การอนุรักษ์วัดจำปาจะมองเฉพาะส่วนไม่ได้เช่นการแก้ปัญหาออกเจดีย์หรือการขุดแต่งโบราณสถานถ้าชาวบ้านไม่เข้าใจ ทางวัดไม่เข้าใจการแก้ปัญหาก็ไม่มีทางสำเร็จซึ่งในอดีตการแก้ปัญหาของกรมศิลปากรก็เคยทำเช่นนี้ซึ่งทำให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นเรื่องที่เล็ก วัดจำปาจากสภาพที่ตั้งติดริมคลองจึงพบปัญหาน้ำท่วมการแก้ปัญหาจะแก้เฉพาะวัดไม่ได้ต้องแก้ปัญหาทั้งย่าน การแก้ปัญหาคือต้องแบ่งปัญหาเป็นหลายระดับ การแก้ปัญหาน้ำท่วมนี้อาจใช้วิธีการระบายน้ำการทำเขื่อนกันแล้วสูบน้ำซึ่งวิธีนี้เมืองเวนิซได้ใช้ผลที่ตามมากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยนำรายได้มาใช้ในการบูรณะแต่วัดจำปาไม่มีใครมองในคุณค่าดังนั้นจึงต้องกลับมาประเมินคุณค่าในความสัมพันธ์มีขนาดใดจากการประเมินขณะนี้คุณค่าเพียงขนาดปานกลางถึงน้อยจึงเอาสถานะการณ์นี้ไปอนุรักษ์ ซึ่งสถานะการณ์นี้ไม่สามารถอนุรักษ์ได้เต็มที่จึงต้องจัดอันดับความสำคัญ ดังนั้นการขึ้นทะเบียนอาจขึ้นเฉพาะบางส่วนเพื่อเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาในส่วนอื่นได้การประเมินคุณค่าอาจแบ่งระดับเป็น

1. ระดับท้องถิ่น
2. ระดับภูมิภาค
3. ระดับประเทศ

ดังนั้นการประเมินคว่ามีอะไรบ้างมีความสำคัญการใช้กฎหมายบังคับของกรมศิลปากรการบังคับในการอนุรักษ์อาจไม่ได้ผลต้องดูโครงสร้างว่ามีส่วนใดบกพร่อง ทำความเข้าใจกับทางวัด คณะกรรมการวัด ตลอดจนชาวบ้าน ทั้งนี้ในส่วนของชาวบ้านต้องให้ความรู้เพื่อให้เกิดความรักในศิลปวัฒนธรรม ทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการ มีการอบรมซึ่งทางกรมศิลปากรจะมีการอบรมพระสังฆาธิการ อบรม อสมส.หรืออาสาสมัครดูแลปกป้องมรดกทางศิลปวัฒนธรรมการอบรมชาวบ้านนั้นยังสอนวิธีการอนุรักษ์อย่างถูกวิธีเพื่อให้คนในท้องถิ่นได้ทำงานในท้องถิ่นของตนเองการอนุรักษ์นั้นต้องใช้วัสดุเดิมซึ่งแต่เดิมนั้นมีแนวคิดในการใช้เทคโนโลยีผสมผสาน ทำให้กรรมวิธีโบราณหายไป สูญช่างฝีมือเพราะไม่มีการสืบทอด จากนั้นแล้วปัจจุบันพบปัญหาของความศรัทธา น้อยลง คณะกรรมการขัดแย้งผลประโยชน์ และการอนุรักษ์นั้นถ้าผู้ทำการอนุรักษ์ไม่มีความรอบคอบมีความชำนาญพอก็จะเกิดปัญหาในภายหลัง ระบบการอนุรักษ์ต้องมีการบันทึกงานก่อน เช่น ปัญหาสภาพเดิม สภาพปัญหาเกิดจากเหตุใดซึ่งอาจตัดเก็บรักษาไว้เพื่อทำการวิจัยในภายหลัง โดยปัญหานี้มาจากการที่ช่างไทยเมื่อทำงานจะไม่มีการถ่ายทอดความรู้ ไม่มีการบันทึก เช่นในการอนุรักษ์วัดพระแก้วได้ใช้หลักการอนุรักษ์แบบสากลที่มีการบันทึกหลักฐานของเก่ากระบวนการทำงาน แต่งานที่ออกมามีการบันทึกน้อยมากอย่างกรณีการย้ายสวนภายในวัดพระแก้วที่ประกอบด้วยเขมอ ตุ๊กตาคิน ไม่มีการบันทึกซึ่งเป็นการทำลายหลักฐานเดิมทำให้คนรุ่นหลังไม่รู้แนวคิดแบบเดิม ดังนั้นการบูรณะในชั้นหลังจึงเป็นเพียงการบอกเล่าไม่มีหลักฐานทางเอกสาร

4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาวัดโดยการออกแบบให้มีความสอดคล้องและมีความเพียงพอกับการดำเนินกิจกรรม แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นในด้านผังบริเวณ
- ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นในการทำกิจกรรมภายในอาคาร
- ตอนที่ 4 ข้อมูลความคิดเห็นในการทำกิจกรรมภายนอกอาคาร
- ตอนที่ 5 ข้อมูลความคิดเห็นด้านรูปแบบอาคาร

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.33 ส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 เพศ	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
ชาย	51	34.00
หญิง	99	66.00
1.2 อายุ		
อายุ 21-30 ปี	9	6.00
อายุ 31-40 ปี	19	12.67
อายุ 41-50 ปี	9	6.00
อายุ 51-60 ปี	29	19.33
อายุ 61 ขึ้นไป	84	56.00
1.3 อาชีพ		
รับราชการ	9	6.00
พนักงานองค์กรของรัฐ	9	6.00
ค้าขาย	18	12.00
กสิกรรม	35	23.00
อื่นๆ	79	52.67
1.4 ระยะเวลาการทำงาน		
1 ปี	9	6.00
3 ปี	9	6.00
มากกว่า 4 ปี	132	88.00
1.5 ในการจัดงานท่านคิดว่าจะจัดงานที่ใด		
บ้าน	19	12.67
วัด	131	87.33
1.6 การมาวัดท่านเดินทางโดยทางใด		
ทางเท้า	114	76.00
ทางเรือ	18	12.00
รถโดยสาร	15	10.00
รถส่วนตัว	3	2.00

ข้อ 1.1 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน เป็นหญิง 99 คน คิดเป็นร้อยละ 66.00 เป็นชาย 51 คน คิดเป็นร้อยละ 34.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามผู้มาทำบุญเป็นหญิงมากกว่าชาย 48 คนคิดเป็นร้อยละ 32.00

ข้อ 1.2 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน ผู้มาทำมีอายุระหว่าง 61 ปีขึ้นไป 84 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00 อายุ 51-60 ปี 29 คน คิดเป็นร้อยละ 19.33 อายุ 31-40 ปี 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.67 อายุ 41-50 ปี และอายุ 21-30 ปี 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามอายุระหว่าง 61 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากที่สุดเนื่องจากประชากรกลุ่มนี้เป็นผู้ที่ว่างจากการทำงานหรืออยู่ในช่วงใช้ชีวิตหลังจากเกษียณราชการหรือพ้นวัยทำงาน

ข้อ 1.3 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน เป็นผู้ประกอบอาชีพอื่นๆ 79 คน คิดเป็นร้อยละ 52.67 กสิกรรม 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 ค้าขาย 18 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 รับราชการและพนักงานองค์กรของรัฐ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามผู้ประกอบอาชีพอื่นคือผู้ที่ไม่ได้ทำงานใดเป็นส่วนใหญ่ โดยอยู่บ้านมีหน้าที่เป็นแม่บ้าน

ข้อ 1.4 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน ระยะเวลาของผู้มาทำบุญมากกว่า 4 ปี 132 คน คิดเป็นร้อยละ 88.00 3 ปีและ 1 ปี 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00 2 ปีและ 1 ปี

จากผู้ตอบแบบสอบถามผู้มาทำบุญเป็นระยะเวลามากกว่า 4 ปีส่วนใหญ่เป็นผู้มาทำบุญตั้งแต่เด็กโดยมากกับผู้ปกครอง

ข้อ 1.5 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน คิดจัดงานที่วัด 131 คน คิดเป็นร้อยละ 87.33 จัดงานที่บ้าน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามผู้ที่คิดจัดงานที่วัดเนื่องจากวัดมีพื้นที่มากพอสำหรับรองรับกิจกรรมได้อย่างเพียงพอ

ข้อ 1.6 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน ผู้ที่เดินทางมาวัดโดยทางเท้า 144 คน คิดเป็นร้อยละ 76.00 ทางเรือ 18 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 รถโดยสาร 15 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 รถส่วนตัว 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องการเดินทางเห็นได้ว่าผู้มาทำบุญส่วนใหญ่คงใช้ทางเท้าเป็นหลักเนื่องจากวัดกรณีศึกษาเป็นวัดในสวนซึ่งแต่เดิมมีการใช้เรือเป็นพาหนะควบคู่กัน ปัจจุบันมีจำนวนน้อยลงเนื่องจากคนรุ่นใหม่ไม่นิยมใช้เรือเป็นพาหนะในการเดินทาง

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นด้านผังบริเวณ

ตารางที่ 4.34 ข้อมูลความคิดเห็นด้านผังบริเวณ

2.1 บริเวณด้านหน้าพระอุโบสถมีความ มืดทึบหรือไม่	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
มืดทึบมาก	24	16.00
มืดทึบ	71	47.33
ปานกลาง	40	26.67
โล่ง	15	10.00
2.2 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อบริเวณจัด งานเทศพ		
คับแคบมาก	53	35.33
คับแคบ	66	44.00
ปานกลาง	27	18.00
ไม่คับแคบ	4	2.67
2.3 บริเวณที่ตั้งหอพระด้านริมคลองเป็น อย่างไร		
เงียบสงบมาก	66	44.00
เงียบสงบ	27	18.00
ปานกลาง	4	2.67
2.4 ถนนที่ใช้งานตัดบาตรเป็นอย่างไร		
คับแคบมาก	4	2.67
คับแคบ	5	3.33
ปานกลาง	57	38.00
ไม่คับแคบ	45	30.00
กว้างขวางมาก	39	26.00
2.5 เวลาฝนตกมีน้ำท่วมขังอย่างไร		
ทุกครั้ง	5	3.33
นาน ๆ ครั้ง	145	96.67

ตารางที่ 4.34 (ต่อ)

2.6 บริเวณภายในเขตสังฆาวาสเป็น อย่างไร	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
นำพักค่อนข้างมาก	3	2.67
นำพักค่อนข้าง	6	4.00
ปานกลาง	113	75.33
ไม่นำพักค่อนข้าง	27	18.00
2.7 บริเวณลานโล่งภายในกำแพงแก้วเป็น เป็นอย่างไร		
เรียบร้อยมาก	144	96.00
เรียบร้อย	4	2.67
ปานกลาง	2	1.33
2.8 ทางเข้าออกปัจจุบันเป็นอย่างไร		
สะดวกมาก	129	86
สะดวก	17	11.33
พอใช้	4	2.67
2.9 มีความรู้สึกอย่างไรต่อลานจอดรถ		
ร้อนมาก	18	12
ร้อน	101	67.33
ไม่ร้อน	31	20.67
2.10 ลานจอดรถปัจจุบันเป็นอย่างไร		
สะดวกมาก	117	78.00
สะดวก	19	12.67
พอใช้	14	9.33
2.11 ได้ใช้ประโยชน์บริเวณลานโลกาณ ธรรมอย่างไร		
ใช้บ่อย	17	11.33
นาน ๆ ครั้ง	83	55.33
ไม่เคยใช้	50	33.33

ตารางที่ 4.34 (ต่อ)

2.12 มีความพอใจในส่วนของลานโลก ลานธรรมอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
พอใจมาก	64	42.67
พอใจ	48	32.00
ปานกลาง	35	23.33
ไม่พอใจ	3	2.00
2.13 มีความรู้สึกอย่างไรต่อลานหน้าวัด		
เจียบมาก	39	26.00
เจียบ	94	62.67
ปานกลาง	17	11.33
2.14 ลานหน้าวัดปัจจุบันเป็นอย่างไร		
ร้อนมาก	48	32.00
ร้อน	69	48.00
ปานกลาง	19	12.67
ไม่ร้อน	14	9.33
2.15 บริเวณลานหน้าเมรุเป็นอย่างไร		
เป็นระเบียบ	14	9.33
ปานกลาง	19	12.67
ไม่มีระเบียบ	69	48.00
ไม่มีระเบียบอย่างมาก	48	32.00

ข้อ 2.1 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน มีความคิดเห็นต่อด้านหน้าพระอุโบสถ ว่ามีคืบ 71 คน คิดเป็นร้อยละ 47.33 ปานกลาง 40 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 มีคืบมาก 24 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 โลง 15 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่าบริเวณนี้มีคืบเนื่องด้วยขาดการใช้งานไม่มีการสัญจร และมีต้นไม้ใหญ่ปกคลุมขาดความเป็นระเบียบจนไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้

ข้อ 2.2 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน มีความคิดเห็นต่อบริเวณจัดงานศพว่า คับแคบ 66 คน คิดเป็นร้อยละ 44.00 คับแคบมาก 53 คน คิดเป็นร้อยละ 35.33 ปานกลาง 27 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 ไม่คับแคบ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามเลือกข้อคับแคบมากและคับแคบมีจำนวนใกล้เคียงกัน เนื่องจากลักษณะของการจัดงานต่างกัน ถ้ามีการแสดงในงานมากบริเวณนี้ก็ไม่มีบริเวณพื้นที่เพียงพอ สาเหตุหนึ่งมาจากการการสร้างศาลาด้านหน้าเมรุมีขนาดใหญ่และไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้

ข้อ 2.3 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน มีความคิดเห็นต่อบริเวณที่ตั้งหออพระ ด้านริมคลองว่าเงียบสงบมาก 66 คน คิดเป็นร้อยละ 44.00 เงียบสงบ 27 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 ปานกลาง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าบริเวณนี้เดิมเป็นที่จัดงานและเป็นทางสัญจรหลักในอดีต ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนพื้นที่การทำกิจกรรม เมื่อจัดงานปิดทองได้นำรูปเคารพอดีตผู้ปกครองวัดมาประดิษฐานด้านหลังวัดและใช้พื้นที่นี้เป็นที่จัดกิจกรรม ด้านหน้าวัดจึงขาดการทำกิจกรรม

ข้อ 2.4 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน มีความคิดเห็นต่อถนนที่ใช้เป็นที่ตั้งวัดว่าบริเวณด้านหน้าโบสถ์ว่าปานกลาง 57 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 ไม่คับแคบ 45 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 กว้างขวางมากคิดเป็น 39 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 คับแคบ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 คับแคบมากคิดเป็น 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามพบว่ามีความคิดเห็นหลากหลายทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาที่วัดกวดบาตรในวันออกพรรษาจะได้พื้นที่ใดเป็นที่ทำบุญ ซึ่งพื้นที่ที่มีความคับแคบมากอยู่บริเวณด้านหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถและด้านข้างพระอุโบสถทางทิศใต้ เนื่องจากทางวัดใช้พื้นที่ในการจัดสวนหย่อม

ข้อ 2.5 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน มีความคิดเห็นในเวลาฝนตกว่ามีน้ำท่วมขังนาน ๆ ครั้ง 145 คน คิดเป็นร้อยละ 96.67 ทุกครั้ง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าปัจจุบันปัญหาน้ำท่วมไม่ค่อยมีปัญหา เนื่องจากทางวัดได้มีการวางระบบระบายน้ำโดยรอบวัด ซึ่งต่างจากยุคก่อนจะพบปัญหาน้ำท่วมโดยตลอด

ข้อ 2.6 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน มีความคิดเห็นต่อบริเวณเขตสังฆาวาสว่าปานกลาง 133 คน คิดเป็นร้อยละ 75.33 ไม่น่าพักผ่อน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 น่าพักผ่อน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 น่าพักผ่อนมาก 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามพบเลือกข้อปานกลางเป็นส่วนใหญ่เพราะเป็นผู้ที่ไม่ได้เข้าไปในเขตสังฆาวาส ที่สำคัญเนื่องด้วยเป็นเขตของสงฆ์จึงเลือกข้อที่เป็นกลาง สำหรับผู้ที่ตอบข้อที่ไม่น่าพักผ่อนส่วนใหญ่เป็นญาติของผู้มาบวชเวลาไปพบพระจะใช้ด้านหน้ากุฏิเป็นที่รับแขกจึงเห็นควรมีที่รับแขกโดยเฉพาะ

ข้อ 2.7 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน มีความคิดเห็นต่อลานโล่งภายใน เขตกำแพงแก้วว่าเรียบร้อยมาก 144 คน คิดเป็นร้อยละ 96.00 เรียบร้อย 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67 ปานกลาง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าบริเวณลานภายในกำแพงแก้วมีความเรียบร้อยมาก เนื่องด้วยทางวัดดูแลเป็นพิเศษซึ่งปัจจุบันได้ปรับพื้นที่ใหม่ และชาวบ้านเข้ามาดูแลทำความสะอาดเป็นประจำ

ข้อ 2.8 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน ในเรื่องทางเข้าออกปัจจุบันเห็นว่า สะดวกมาก 129 คน คิดเป็นร้อยละ 86.00 สะดวก 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.33 พอใช้ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องทางเข้าออกพบว่ามีความสะดวกอย่างมาก เนื่องจากปัจจุบันทางวัดเปลี่ยนทางเข้าออก มีประตูเข้าออกด้านหลังวัดเชื่อมกับถนนตัดใหม่ และผู้ที่ตอบ พอใช้เป็นประชากรที่ใช้เรือเป็นพาหนะซึ่งไม่มีที่จอดเรือโดยเฉพาะ

ข้อ 2.9 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน ในเรื่องลานจอดรถว่าร้อน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 67.33 ไม่ร้อน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 20.67 ร้อนมาก 18 คน คิดเป็น ร้อยละ 12.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องความรู้สึกรู้สึกต่อลานจอดรถนั้นได้ตอบว่าร้อนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเป็นลานโล่งไม่มีร่มเงาในพื้นที่

ข้อ 2.10 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน ในเรื่องลานจอดรถว่าสะดวกมาก 117 คน คิดเป็นร้อยละ 78.00 สะดวก 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.67 พอใช้ 14 คน คิดเป็น ร้อยละ 9.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องลานจอดรถนั้นเห็นว่ามีความสะดวกมาก เพราะว่าได้ปรับพื้นที่ใหม่และเป็นพื้นที่โล่งสามารถจอดรถ และสามารถจัดทำกิจกรรมได้อย่างเพียงพอ

ข้อ 2.11 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน ในเรื่องการใช้ประโยชน์บริเวณลาน โลกานธรรมว่านาน ๆ ครั้ง 83 คน คิดเป็นร้อยละ 55.33 ไม่เคยใช้ 50 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ใช้บ่อย 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามให้เหตุผลว่าบริเวณนี้มีการปรับปรุงทำให้มีความร่มรื่นเหมาะกับการพักผ่อนแต่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกการใช้นาน ๆ ครั้งเพราะไม่ใช่ประโยชน์จากการพักผ่อนแต่ มาใช้เมื่อมีการจัดกิจกรรมในส่วนนี้

ข้อ 2.12 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน ในเรื่องความพอใจในส่วนของลานโลกลานธรรมนั้นมีความพอใจมาก 64 คน คิดเป็นร้อยละ 42.67 พอใจ 48 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 ปานกลาง 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 ไม่พอใจ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามให้เหตุผลว่าบริเวณนี้มีการปรับปรุงทำให้มีความร่มรื่น ทั้งสร้างเครื่องเล่นสำหรับเด็กซึ่งเหมาะกับการพักผ่อน

ข้อ 2.13 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน ในเรื่องความพอใจต่อลานหน้าวัดผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าเงียบ 94 คน คิดเป็นร้อยละ 62.67 เงียบมาก 39 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 ปานกลาง 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามให้เหตุผลว่าบริเวณนี้เงียบเนื่องจากทางวัดไม่มีการจัดกิจกรรมในบริเวณนี้ทั้งเปลี่ยนแปลงการสัญจรจากด้านริมคลองเป็นหลังวัด

ข้อ 2.14 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน ให้เหตุผลว่าลานหน้าวัดนั้นร้อน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 ร้อนมาก 48 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 ปานกลาง 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.67 ไม่ร้อน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 9.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามให้เหตุผลว่าบริเวณนี้มีความร้อนจากการที่ทางวัดปรับพื้นที่และเทคอนกรีตโดยรอบและต้นไม้ที่ปลูกไม่ให้ร่มเงา ในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความเห็นว่าไม่ร้อนเนื่องจากด้านริมคลองมีการถมดิน และปลูกไม้จึงได้รับร่มเงาในบางส่วน

ข้อ 2.15 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน เห็นว่าหน้าเมรุนั้นไม่มีระเบียบ 69 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 ร้อนมาก 48 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 ปานกลาง 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.67 ไม่ร้อน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 9.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามให้เหตุผลว่าบริเวณหน้าเมรุไม่เป็นระเบียบเนื่องด้วยทางวัดใช้ศาลาหน้าเมรุเป็นที่จัดกองวัสดุ

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นในการทำกิจกรรมภายในอาคาร

ตาราง 4.35 ข้อมูลความคิดเห็นในการทำกิจกรรมภายในอาคาร

3.1 เวลาการใช้ศาลาการเปรียญ	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
30 นาที	18	12.00
1 ชั่วโมง	51	34.00
2 ชั่วโมง	26	17.33
มากกว่า 2 ชั่วโมง	55	36.67
3.2 ขนาดของศาลาเปรียญปัจจุบัน		
กว้างขวางมาก	18	12.00
กว้างขวาง	106	70.67
ปานกลาง	19	12.67
คับแคบ	7	4.67
3.3 ภายในศาลาการเปรียญเป็นเช่นไร		
ปานกลาง	39	26.00
เย็นสบาย	111	74.00
3.4 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อชั้นล่างของ ศาลาการเปรียญ		
ปรับปรุงใช้งานอย่างอื่น	93	62.00
คงเดิมไว้	43	28.67
ควรปล่อยโล่ง	14	9.33
3.5 เวลาในการใช้โบสถ์		
30 นาที	78	52.00
1 ชั่วโมง	30	20.00
2 ชั่วโมง	42	28.00
3.6 ขนาดของโบสถ์ปัจจุบันเป็นอย่างไร		
กว้างขวาง	96	64.00
ปานกลาง	54	36.00

ตาราง 4.35 (ต่อ)

3.7 ควรทำอย่างไรภายในโครงการเข้าพระ อุโบสถ	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
เปิดจัดงานประจำปี	54	36.00
ไม่ควรเปิด	19	12.67
เปิดปิดเป็นเวลา	77	51.33
3.8 อาคารบำเพ็ญกุศลปัจจุบันเป็นอย่างไร		
กว้างขวาง	81	54.00
ปานกลาง	40	26.67
คับแคบ	29	19.33
3.9 การใช้งานชั้นล่างของกุฏิเป็นอย่างไร		
คับแคบ	27	18.00
พอใช้	123	82.0
3.10 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อกุฏิ		
สร้างเพิ่มเติม	19	12.67
ไม่ต้องสร้าง	56	37.33
ซ่อมแซม	75	50.00
3.11 ในอนาคตมีลูกหลานมาบวชกี่คน		
1 คน	109	72.67
2 คน	37	24.67
ไม่มีเลย	4	2.67
3.12 การทำกิจกรรมที่ศาลาทำน้ำ		
บ่อย	19	12.67
นาน ๆ ครั้ง	131	87.33
3.13 ห้องน้ำปัจจุบันเป็นอย่างไร		
เพียงพอ	138	92.00
ต้องสร้างเพิ่มเติม	12	8.00

ตาราง 4.35 (ต่อ)

3.14 อาคารด้านหน้าเมรุควรทำอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
รี้ออก	45	30.00
คงเดิม	2	1.33
ปรับปรุง	19	12.67
ย้ายไปสร้างที่อื่น	84	56.00
3.15 เมรุเผาศพปัจจุบันเป็นอย่างไร		
ต้องปรับปรุงเร่งด่วน	132	88.00
ปรับปรุงแต่ไม่รีบด่วน	1	12.00
3.16 การสร้างโรงเรียนติดกับเมรุเผาศพมีความคิดเห็นอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
เหมาะสม	4	2.67
ไม่เหมาะสม	111	74.00
ควรย้ายไปที่อื่น	35	23.33
3.17 การจัดงานศพปัจจุบันจัดงานอย่างไร		
สวดแล้วเผา	73	48.67
เก็บ 100 วัน	54	36.00
เก็บ 1 ปี	35	23.33
มากกว่า 1 ปี	13	8.67
ไม่มีกำหนด	10	6.67
3.18 ถ้ามีการบรรจุกระดูกญาติคิดทำอย่างไร		
รวมกับเจดีย์เดิม	9	6.00
บรรจุภายในกำแพง	131	87.33
ไปเก็บที่บ้าน	6	4.00
ไปลอยอังคาร	4	2.67

ตาราง 4.35 (ต่อ)

3.19 การทำอาหารภายในวัดเป็นเช่นไร	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
สะดวกมาก	15	10.00
สะดวก	69	46.00
ปานกลาง	49	32.67
ไม่สะดวก	17	11.33
4.20 อาคารที่ควรสร้างควรเป็นอย่างไร		
ตอบสนองกิจกรรมด้านศาสนา	112	74.67
ตอบสนองกิจกรรมด้านการศึกษา	18	12.00
ตอบสนองด้านสาธารณสุข	5	3.00
ไม่จำเป็นต้องสร้าง	15	10.00

ข้อ 3.1 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน ใช้เวลาบนศาลาการเปรียญมากกว่า 2 ชั่วโมง 55 คน คิดเป็นร้อยละ 36.67 1 ชั่วโมง 51 คน คิดเป็นร้อยละ 34.00 2 ชั่วโมง 26 คน คิดเป็นร้อยละ 17.33 30 นาที 18 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามเวลาที่ใช้ศาลาการเปรียญมากกว่า 2 ชั่วโมงและ 1 ชั่วโมงมีผู้ตอบแบบสอบถามใกล้เคียงกันโดยผู้เวลา 1 ชั่วโมงจะทำกิจกรรมแก้ผ้าบาตรเสร็จแล้วกลับ โดยผู้ที่ใช้เวลา 2 ชั่วโมงจะร่วมทานอาหารและทำความสะอาด

ข้อ 3.2 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน เห็นว่าศาลาการเปรียญกว้างขวาง 106 คน คิดเป็นร้อยละ 70.67 ปานกลาง 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.67 กว้างขวางมาก 18 คน คิดเป็นร้อยละ 12 คับแคบ 7 คนคิดเป็นร้อยละ 4.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามผู้ที่เห็นว่าศาลาการเปรียญกว้างขวางเป็นผู้ที่มาทำบุญเป็นประจำทุกวันพระเป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้ที่เห็นว่าคับแคบมีนวนน้อยโดยเป็นมาทำบุญเฉพาะวันสำคัญ เช่นวันสงกรานต์

ข้อ 3.3 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คนเห็นว่าศาลาการเปรียญเย็นสบาย 111 คน คิดเป็นร้อยละ 74.00 ปานกลาง 39 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามผู้ที่เห็นว่าศาลาการเปรียญมีความเย็นสบายเนื่องจากเป็นอาคารโล่งไม่มีผนังกันมีกันสาดโดยรอบ

ข้อ 3.4 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน มีความเห็นต่อการต่อเติมศาลาการเปรียญว่าควรปรับปรุงใช้งานอย่างอื่น 93 คน คิดเป็นร้อยละ 62.00 คงเดิม 43 คน คิดเป็นร้อยละ 28.67 ควรปล่อยโล่ง 14 คน คิดเป็นร้อยละ 9.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นควรให้ปรับปรุงศาลาการเปรียญเป็นส่วนใหญ่ เพราะในตอนนี้สามารถปรับปรุงเป็นห้องครัวได้เพราะอยู่ใกล้กับอาคารบำเพ็ญกุศล โดยปัจจุบันใช้เป็นที่เก็บของ

ข้อ 3.5 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน ระยะเวลาในการใช้พระอุโบสถ คือ 30 นาที 78 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 2 ชั่วโมง 42 คน คิดเป็นร้อยละ 28 1 ชั่วโมง 30 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามเวลาในการทำกิจกรรมภายในโบสถ์แบ่งเป็น 2 กลุ่มหลักคือ 30 นาที เป็นกลุ่มใหญ่เป็นประชากรที่มาร่วมบวชแล้วกลับ ส่วนกลุ่มที่ใช้เวลามากกว่า 2 ชั่วโมงเป็นกลุ่มของเจ้าภาพ

ข้อ 3.6 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน มีความคิดเห็นต่อขนาดของพระอุโบสถว่ากว้างขวาง 96 คน คิดเป็นร้อยละ 64.00 ปานกลาง 54 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าพระอุโบสถมีขนาดกว้างขวางเพราะภายในโบสถ์เป็นที่กระทำสังฆกรรมเฉพาะสงฆ์เท่านั้นบุคคลภายนอกไม่ควรเข้าไปร่วมด้วย ซึ่งควรอยู่บริเวณวิหารคด

ข้อ 3.7 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน มีความคิดเห็นต่อช่องทางเข้าพระอุโบสถเห็นควรเปิดปิดเป็นเวลา 77 คน คิดเป็นร้อยละ 51.33 เปิดจัดงานประจำปี 54 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 ไม่ควรเปิด 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าสมควรให้เปิดปิดช่องทางเข้าพระอุโบสถเป็นเวลาและจัดงานปิดทองในงานประจำปี เนื่องด้วยมีพระพุทธรูปสำคัญ 2 องค์ประดิษฐานอยู่ภายใน ในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามนี้ส่วนหนึ่งเห็นว่า ไม่สมควรเปิดช่องทางเข้าพระอุโบสถเพราะกลัวพระจะถูกขโมยเหมือนกับช้างและสิงห์มฤตยู

ข้อ 3.8 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความคิดเห็นต่อขนาดของศาลาบำเพ็ญกุศล เห็นว่ากว้างขวาง 81 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 ปานกลาง 40 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 คับแคบ 29 คน คิดเป็นร้อยละ 19.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าศาลาบำเพ็ญกุศลมีความกว้างขวางเนื่องจากการเชื่อมอาคาร 2 หลังเข้าด้วยกันแต่สามารถจัดงานได้เพียงศพเดียวเป็นการเสียพื้นที่

ข้อ 3.9 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน มีความคิดเห็นต่อการใช้งาน บริเวณชั้นล่างของกฎมึมีความเห็นว่าพอใช้ 123 คน คิดเป็นร้อยละ 82.00 คับแคบ 27 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการใช้พื้นที่ด้านล่างของกฎมึพื้นที่พอใช้กับการใช้งาน ขนาดเล็ก เนื่องจากชั้นล่างมีพื้นที่เท่ากับขนาดของกฎมึ 3 ห้อง และพื้นที่บางส่วนเป็นช่องบันไดทำให้ประกอบกิจกรรมไม่เต็มที่

ข้อ 3.10 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คนมีความคิดเห็นต่อการสร้างกฎมึว่าควรซ่อมแซม 75 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ไม่ต้องสร้าง 56 คน คิดเป็นร้อยละ 37.33 สร้างเพิ่มเติม 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นต่อกฎมึว่าไม่ต้องสร้างและซ่อมแซมมีจำนวนใกล้เคียงกัน เนื่องจากปัจจุบันผู้มาบวชที่จำพรรษาครบ 3 เดือนมีน้อยกว่าในอดีตจึงเห็นควรปรับปรุงซ่อมแซมกฎมึให้ดีขึ้น

ข้อ 3.11 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน มีความคิดเห็นในเรื่องจำนวนบุตรหลานที่มาบวชโดยคิดว่ามาบวช 1 คนผู้ตอบแบบสอบถาม 109 คน คิดเป็นร้อยละ 72.67 2 คนผู้ตอบแบบสอบถาม 37 คน คิดเป็นร้อยละ 24.67 ไม่มีเลย 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องจำนวนบุตรหลานที่มาบวช ไม่ทราบแน่นอนว่าจะบวชหรือไม่แต่คิดว่าจะมาบวชอย่างน้อย 1 คน เป็นส่วนใหญ่

ข้อ 3.12 จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 150 คน ในเรื่องการทำกิจกรรมที่ศาลาทำนํ้า นั้นมาทำกิจกรรมนาน ๆ ครั้ง 131 คน คิดเป็นร้อยละ 87.33 บ่อย 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องการทำกิจกรรมที่ศาลาทำนํ้า นั้นส่วนใหญ่จะใช้เวลาทำกิจกรรมนาน ๆ ครั้ง เนื่องจากการเปลี่ยนการสัญจรและการเปลี่ยนสถานที่การจัดงานจากด้านหน้าวัดเป็นหลังวัดทำให้ขาดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ข้อ 3.13 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน เห็นว่าห้องนํ้ามีจำนวนเพียงพอ 138 คน คิดเป็นร้อยละ 92.00 ต้องสร้างเพิ่มเติม 12 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าห้องนํ้ามีความเพียงพอจนเกินความจำเป็น เห็นได้จากห้องนํ้าบางส่วนปิดไม่มีการใช้งาน และมีการสร้างขึ้นใหม่ที่อาคารเรียน

ข้อ 3.14 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน เห็นว่าอาคารหน้าเมรุควรย้ายไปสร้างที่อื่น 84 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00 รื้อออก 45 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ปรับปรุง 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.67 คงเดิม 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าควรให้ย้ายอาคารด้านหน้าเมรุไปสร้างที่อื่น เพื่อให้มีพื้นที่ประกอบกิจกรรมเพิ่มขึ้นและสามารถใช้ประโยชน์จากอาคารเดิมได้

ข้อ 3.15 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน เห็นว่าเมรุต้องปรับปรุงเร่งด่วน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 88.00 ปรับปรุงแต่ไม่รีบด่วน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าควรปรับปรุงเมรุเผาศพอย่างเร่งด่วน เนื่องจากปัจจุบันเมรุไม่สามารถใช้เผาศพได้ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร

ข้อ 3.16 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อที่ตั้งของอาคารเรียนว่าไม่เหมาะสม 111 คน คิดเป็นร้อยละ 74.00 ควรย้ายไปที่อื่น 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 เหมาะสม 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าอาคารเรียนไม่มีความเหมาะสมต่อสถานที่ตั้งในตำแหน่งปัจจุบัน แต่ก็ยังไม่ควรย้ายไปที่อื่นเนื่องจากอาคารเรียนได้รับการปรับปรุงขึ้นสภาพอาคารยังสมบูรณ์อยู่

ข้อ 3.17 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อการจัดงานศพว่าสะดวกแล้วเผา 73 คน คิดเป็นร้อยละ 67.00 เก็บ 100 วัน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 1 ปี 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 มากกว่า 1 ปี 13 คน คิดเป็นร้อยละ 8.67 ไม่มีกำหนด 10 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการจัดงานศพในปัจจุบันเมื่อสะดวกเสร็จแล้วนิยมเผาจะไม่เก็บไว้นาน นอกจากศพนั้นเป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นอาคารเก็บศพอาจไม่จำเป็นต้องสร้างเพิ่มเรียน

ข้อ 3.18 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อการบรรจุกระดูกโดยต้องการบรรจุภายในกำแพง 131 คน คิดเป็นร้อยละ 87.33 รวมกับเจดีย์เดิม 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00 ไปเก็บที่บ้าน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 ไปลอยอังคาร 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องการบรรจุกระดูกนั้นนิยมบรรจุกระดูกที่กำแพงโดยเฉพาะกำแพงแก้ว ซึ่งทางวัดได้จัดเตรียมที่บรรจุกระดูกไว้พร้อม

ข้อ 3.19 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อการทำอาหารภายในวัดว่าสะดวก 69 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 ปานกลาง 49 คน คิดเป็นร้อยละ 32.67 ไม่สะดวก 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องการทำอาหารภายในวัดผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามีความสะดวกเนื่องจากทางวัดมีพื้นที่กว้างขวางและมีอุปกรณ์ทำครัวครบถ้วน

ข้อ 3.20 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่ออาคารที่ควรสร้างว่าควร
 ตอบสนองกิจกรรมทางศาสนา 112 คน คิดเป็นร้อยละ 74.67 ตอบสนองกิจกรรมด้านการศึกษา
 18 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 ไม่จำเป็นต้องสร้าง 15 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ตอบสนองด้านสา
 ธารณสุข 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าอาคารใหม่ที่ทางวัดจะจัดสร้างใหม่ควรตอบสนองการ
 ประกอบกิจกรรมทางด้านศาสนาเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์อย่างเห็นได้ชัด

ตอนที่ 4 ข้อมูลความคิดเห็นในการทำกิจกรรมภายนอกอาคาร

ตาราง 4.36 ข้อมูลความคิดเห็นในการทำกิจกรรมภายนอกอาคาร

4.1 สถานจอตรงมีความเหมาะสมอย่างไร ต่อการจัดงาน	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
เหมาะสมมาก	36	24.00
เหมาะสม	64	42.67
ไม่เหมาะสม	35	23.33
ควรจัดที่อื่น	15	10.00
4.2 ชุ่มประทัดปัจจุบันเป็นอย่างไร		
ดีมาก	4	2.67
ดี	8	5.33
พอใช้	36	24.00
ต้องปรับปรุง	102	68
4.3 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อลานหน้า โบสถ์		
เหมาะสมกับการจัดงานมาก	70	46.67
เหมาะสม	44	29.33
ไม่เหมาะสม	22	14.67
ควรจัดที่อื่น	14	9.33

ตาราง 4.36 (ต่อ)

4.4 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อถนนหน้า โบสถ์	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
เดินสะดวก	3	2.00
คับแคบ	34	22.67
พอใช้	9	6.00
ควรขยายพื้นที่	22.67	69.33
4.5 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อลานหน้าวัด		
ควรปรับปรุงอย่างมาก	10	6.67
ควรปรับปรุง	127	84.67
ไม่ควรทำ	13	8.67
4.6 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการย้าย กระดุกมาจัดเก็บรวมกัน		
ควรทำอย่างมาก	3	2.00
ควรทำ	5	3.33
ไม่ควรทำ	17	11.33
ให้คงไว้อย่างเดิม	125	83.33
4.7 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการจัดพื้นที่ บริเวณเจดีย์กลางน้ำ		
มีสภาพดี	16	10.67
ควรปรับปรุงเพิ่มเติม	33	22.00
ควรปรับปรุงสภาพพื้นที่เป็นอย่างอื่น	101	67.33
4.8 ท่านมาใช้ประโยชน์ที่ศาลาท่าน้ำ		
นานครั้ง	136	90.67
ไม่เคยมา	14	9.33
4.9 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อบริเวณรอย ต่อศาลาบำเพ็ญกุศลกับศาลาการ เปรียญ		
ทึบมาก	86	57.33
ค่อนข้างทึบ	46	30.67
สว่าง	18	12

ตารางที่ 4.36 (ต่อ)

4.10 ระบบระบายน้ำ	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
เพียงพอมาก	3	2.00
เพียงพอ	98	65.33
สร้างเพิ่ม	15	10.00
ไม่แสดงความคิดเห็น	34	22.67
4.11 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อที่ล้างจาน		
ดีมาก	57	38.00
ดี	17	11.33
พอใช้	3	2.00
ควรปรับปรุง	6	4.00
ควรย้าย	67	44.67
4.12 ระบบไฟฟ้าเป็นอย่างไรในการจัด งาน		
เพียงพอมาก	3	2.00
เพียงพอ	73	48.67
น้อย	69	46.00
น้อยมาก	5	3.33
4.13 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อหอกระจาย เสียงตามสาย		
มีความสูงเกินไป	84	56.00
ควรลดความสูง	66	44.00
4.14 มีความคิดอย่างไรต่อการติดตั้ง โทรศัพท์		
ควรติดตั้งอย่างยิง	61	40.67
ควรติดตั้งแต่ยังไม่จำเป็น	17	11.33
ไม่ควรติดตั้ง	52	34.67
ไม่แสดงความคิดเห็น	20	13.33

ตารางที่ 4.36 (ต่อ)

4.15 การจัดโครงการสาธารณะสุขภายใน วัดมีความคิดเห็นอย่างไร	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
ได้รับประโยชน์มาก	67	44.67
ได้รับประโยชน์พอควร	25	16.67
ไม่ได้รับประโยชน์	27	18.00
ไม่แสดงความคิดเห็น	31	20.67

ข้อ 4.1 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อลานจอดรถกับการจัดงานว่า
เหมาะสม 64 คน คิดเป็นร้อยละ 42.67 เหมาะสมมาก 36 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00
ไม่เหมาะสม 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 ควรจัดที่อื่น 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าลานจอดรถมีความเหมาะสมเนื่องจากมีความสะดวกในการ
ประกอบกิจกรรม เนื่องจากรถยนต์สามารถเข้าถึงบริเวณจัดงานได้อย่างสะดวก

ข้อ 4.2 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อผู้มประตู่ว่าต้องปรับปรุง
102 คน คิดเป็นร้อยละ 68.00 พอใช้ 36 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 ดี 8 คน คิดเป็นร้อยละ
5.33 ดีมาก 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าผู้มประตู่ดี โดยเฉพาะด้านที่เชื่อมต่อกถนนกาญจนาภิเษก
ควรปรับปรุงในส่วนจกรูปแบบให้มีเอกลักษณ์ตามลักษณะขงผู้มประตู่ดี

ข้อ 4.3 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อลานหน้าโบสถ์ในการจัดงานว่า
เหมาะสมกับการจัดงานมาก 70 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 เหมาะสม 44 คน คิดเป็นร้อยละ
29.33 ไม่เหมาะสม 22 คน คิดเป็น 14.67 ควรจัดที่อื่น 14 คน คิดเป็น 9.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นต่อการจัดงานหน้าโบสถ์ส่วนบริเวณด้านริมคลอง
เพราะมีพื้นที่กว้างเหมาะกับการจัดงานขนาดใหญ่ ทั้งเป็นส่วนหน้าวัด

ข้อ 4.4 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อถนนหน้าโบสถ์ในการทำ
กรรมว่าควรขยายพื้นที่ 104 คน คิดเป็นร้อยละ 69.33 คับแคบ 34 คน คิดเป็นร้อยละ 22.67
พอใช้ 9 คนคิดเป็นร้อยละ 6.00 เดินสะดวก 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นควรขยายถนนหน้าโบสถ์เนื่องมีการใช้ถนนสำหรับตัดกบาตร
ในวันออกพรรษา ถนนในส่วนนี้จึงไม่เพียงพอกับขบวนแห่ในงาน

ข้อ 4.5 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อลานหน้าวัดว่าควรปรับปรุง 127 คน คิดเป็นร้อยละ 84.67 ไม่ควรทำ 13 คน คิดเป็นร้อยละ 8.67 ควรปรับปรุงอย่างมาก 10 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นควรปรับปรุงลานหน้าโบสถ์เนื่องจากเป็นลานโล่งเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีรั้วมาจากต้นไม้เวลาจัดงานช่วงกลางวันทำให้ร้อนจากแสงแดด

ข้อ 4.6 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อการย้ายกระดูกของบรรพบุรุษว่าให้คงไว้อย่างเดิม 125 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 ควรทำ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 ควรทำอย่างมาก 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นควรคงไว้ในตำแหน่งเดิม เพราะมีความเชื่อว่าเมื่อบรรจุกระดูกแล้วจะไม่มีใครย้ายเพราะเป็นการรบกวนผู้ตาย แม้ว่าจะอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม

ข้อ 4.7 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อการจัดพื้นที่บริเวณเจดีย์กลางน้ำว่าควรปรับปรุงสภาพพื้นที่เป็นอย่างอื่น 101 คน คิดเป็นร้อยละ 67.33 ควรปรับปรุงเพิ่มเติม 33 คน คิดเป็นร้อยละ 22.00 มีสภาพดี 16 คน คิดเป็นร้อยละ 10.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าควรปรับปรุงสภาพพื้นที่ในส่วนของบริเวณเจดีย์กลางน้ำ เพราะปัจจุบันการประกอบกิจกรรมบริเวณนี้ไม่มีความเหมาะสม เช่นการล้างจาน การให้อาหารสุนัข

ข้อ 4.8 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีการใช้ประโยชน์ต่อศาลาท่าน้ำนาน ๆ ครั้ง 136 คน คิดเป็นร้อยละ 90.67 ไม่เคยมา 14 คน คิดเป็นร้อยละ 9.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นได้ว่าไม่ได้ใช้ประโยชน์จากศาลาท่าน้ำมากนัก โดยนาน ๆ ครั้งจะใช้เนื่องจากการปรับเปลี่ยนพื้นที่ในการจัดงานและการสัญจรจากด้านริมคลองเป็นด้านหลังวัดที่ทางรถเข้าถึง

ข้อ 4.9 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อบริเวณรอยต่อศาลาบำเพ็ญกุศลกับศาลาการเปรียญว่าทึบมาก 86 คน คิดเป็นร้อยละ 57.33 ก่อนข้างทึบ 46 คน คิดเป็นร้อยละ 30.67 สว่าง 18 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าบริเวณรอยต่อศาลาบำเพ็ญกุศลกับศาลาการเปรียญว่าทึบมาก เนื่องจากส่วนนี้แคบและมีหลังคาคลุม ทำให้แสงสว่างเข้าไม่ถึง ปัจจุบันส่วนนี้ใช้เป็นที่ประกอบอาหารในงานสวดศพ

ข้อ 4.10 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อระบบระบายน้ำว่าเพียงพอ 98 คน คิดเป็นร้อยละ 65.33 ไม่แสดงความคิดเห็น 34 คน คิดเป็นร้อยละ 22.67 สร้างเพิ่ม 15 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 เพียงพอมาก 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าระบบระบายน้ำมีจำนวนเพียงพอ แต่ในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่แสดงความคิดเห็นให้เหตุผลว่าเป็นผู้ไม่มีความรู้ด้านนี้

ข้อ 4.11 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อที่ล้างจานว่าควรย้าย 67 คน คิดเป็นร้อยละ 44.67 ดีมาก 57 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 ดี 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.33 ควรปรับปรุง 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 พอใช้ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นต่อที่ล้างจานว่าดีมากและควรย้ายมีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามใกล้เคียงกันเนื่องจากที่ล้างจานสร้างขึ้นใหม่มีความเรียบร้อยดี แต่อยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสมจึงสมควรย้าย

ข้อ 4.12 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อระบบไฟฟ้าว่าเพียงพอ 73 คน คิดเป็นร้อยละ 48.67 น้อย 69 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 น้อยมาก 5 คน คิดเป็น 3.33 เพียงพอมาก 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามที่เห็นว่าระบบไฟฟ้ามีกำลังน้อยและเพียงพอ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามใกล้เคียงกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการจัดงานมีลักษณะใดถ้ามีการแสดงมากต้องกำลังไฟฟ้าสำรองเพราะทำให้ไฟในวัดไม่พอ

ข้อ 4.13 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อการขยายเสียงว่ามีความสูงเกินไป 84 คิดเป็นร้อยละ 56.00 ควรลดความสูง 66 คน คิดเป็น 44.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าหอกระจายเสียงมีความสูงเกินไปควรลดขนาดลง เมื่อมีการแก้ไขต้องปีนขึ้นไปอาจเกิดอันตรายได้

ข้อ 4.14 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อการติดตั้งโทรศัพท์ว่าควรติดตั้งอย่างยิ่ง 61 คน คิดเป็นร้อยละ 40.67 ไม่ควรติดตั้ง 52 คน คิดเป็นร้อยละ 34.67 ไม่แสดงความคิดเห็น 20 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ควรติดตั้งแต่ยังไม่จำเป็น 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นในเรื่องการติดตั้งโทรศัพท์ว่าควรติดตั้งอย่างยิ่งและไม่ควรติดตั้งจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนใกล้เคียงกัน เนื่องจากความคิดเห็นว่าควรติดตั้งอย่างยิ่งเพราะภายในวัดและบริเวณใกล้เคียงไม่มีโทรศัพท์สาธารณะ แต่ผู้ที่แสดงความคิดเห็นไม่สมควรติดตั้งนั้นเนื่องจากทางวัดเคยให้บริการแบบระบบหยอดเหรียญเกิดการขโมย และที่สำคัญเห็นว่าจะเกิดความพลุกพล่านจากคนภายนอก

ข้อ 4.15 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อสถานจอร์ดกับการจัดงานว่าเหมาะสม 64 คน คิดเป็นร้อยละ 42.67 เหมาะสมมาก 36 คน คิดเป็นร้อยละ 24 ไม่เหมาะสม 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 ควรจัดที่อื่น 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3

จากผู้ตอบแบบสอบถามทางด้านโครงการสาธารณะสุข ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าจะได้รับประโยชน์มากที่เป็นการรักษาเบื้องต้น แต่เมื่อเทียบกับเมรุเผาศพเห็นควรปรับปรุงส่วนนี้ก่อน

ตอนที่ 5 ข้อมูลความคิดเห็นด้านรูปแบบอาคาร

ตารางที่ 4.37 ข้อมูลความคิดเห็นด้านรูปแบบอาคาร

5.1 ภูมิ ควรมีรูปแบบใด	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละ
อย่างภูมิกุชุก่อน	133	88.67
ตามสมัยนิยม	8	5.33
รูปแบบอย่างภูมิสมภารในปัจจุบัน	9	6.00
5.2 มีความรู้สึกอย่างไรต่อภูมิเจ้าอาวาส		
เหมือนบ้าน	145	96.67
เหมือนภูมิกุชุกทั่วไป	5	3.33
5.3 กั้นสาครอบศาลาการเปรียญควรทำอย่างไร		
นำออก	78	52.00
เปลี่ยนสีใหม่	45	30.00
สร้างใหม่	23	15.33
คงไว้	4	2.67
5.4 ควรทำอย่างไรต่อส่วนทำอาหาร	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	ร้อยละ
ควรสร้างเพิ่มเพิ่ม	36	24.00
มีความจำเป็นแต่ชะลอการก่อสร้าง	96	64.00
ไม่จำเป็นมีที่ทำครัวเพียงพอ	18	12.00
5.5 อาคารหน้าเมรุมีความรู้สึกอย่างไร		
ไม่น่าใช้	17	11.33
ไม่สามารถใช้งานได้	133	88.67

ตารางที่ 4.37 (ต่อ)

5.6 มีความรู้สึกอย่างไรกับอาคารเก็บศพ	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
ควรเคลื่อนย้าย	145	96.67
ไม่ต้องเคลื่อนย้าย	5	3.33
5.7 การเปลี่ยนหลังคาเป็นรูปแบบเดียวกัน ทั้งหมดมีความคิดเห็นอย่างไร		
เหมาะสมมาก	17	11.33
เหมาะสม	70	46.67
ไม่เหมาะสม	63	63.42
5.8 การปรับปรุงอาคารให้เป็นรูปเดียวกัน หมดมีความคิดเห็นอย่างไร		
เหมาะสม	91	60.67
ไม่เหมาะสม	11	7.33
ไม่แสดงความคิดเห็น	48	32
5.9 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการปูผนัง ภายนอกภายในด้วยหินอ่อน		
สวยดี	79	52.67
ไม่สวย	8	5.33
สิ้นเปลือง	27	18.00
ทำลายคุณค่าโบราณสถาน	36	24.00
5.10 มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการทำลาย ปูพื้นหน้าโบสถ์ใหม่	จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ
ทำใหม่	12	8.00
คงรูปเดิมไว้	100	66.67
ปรับปรุงในบางส่วน	38	25.33

ตารางที่ 4.37 (ต่อ)

5.11 มีแนวคิดอย่างไรต่อการเปลี่ยนข้อฟ้า ใบระกาฯ		
ไม่ควรทำ	22	14.67
สมควร	25	16.67
ทำได้ถ้าชำรุด	93	62.00
ไม่มีความคิดเห็น	10	6.67
5.12 การปรับปรุงอาคารเป็น 3 ชั้นใน ส่วนของศาลาการเปรียญมีความคิด เห็นอย่างไร		
สมควรทำ	38	25.33
ไม่สมควรทำ	105	70.00
ทำได้ถ้ามีความจำเป็น	7	4.67
5.13 การทำห้องบรรจุกระดูกที่กำแพงแก้ว มีความคิดเห็นอย่างไร		
เหมาะสม	79	52.67
ไม่เหมาะสม	71	47.33
5.14 กำแพงรอบวัดมีความรู้สึกอย่างไร		
สูงมาก	111	74.00
สูง	22	14.00
ปานกลาง	17	11.33
5.15 รั้วหน้าวัดควรทำอย่างไร		
รั้วออก	6	4.00
สร้างต่อ	69	46.00
เปลี่ยนแบบและขนาด	75	50.00

ข้อ 5.1 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อรูปแบบของกุฏิว่าคงรูปแบบอย่างกุฏิยุคก่อน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 88.67 รูปแบบอย่างกุฏิสมัยใหม่ในปัจจุบัน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00 ตามสมัยนิยม 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องรูปแบบของกุฏิเห็นควรรูปแบบอย่างกุฏิยุคก่อนเป็นลักษณะของเรือนไทย ที่มองแล้วมีความรู้สึกของความเป็นอาคารทางศาสนา

ข้อ 5.2 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อกุฏิเจ้าอาวาสว่าเหมือนบ้าน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 96.67 เหมือนกุฏิวัดทั่วไป 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ากุฏิเจ้าอาวาสเป็นอาคารที่ทันสมัยแต่มีรูปแบบเหมือนกับบ้านพักอาศัยมากกว่ากุฏิสงฆ์ จึงไม่ควรคงรูปแบบกับกุฏิหลังอื่น

ข้อ 5.3 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความคิดเห็นต่อกันสาครอบศาลาการเปรียญว่าควรนำออก 78 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 เปลี่ยนสีใหม่ 45 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 สร้างใหม่ 23 คน คิดเป็นร้อยละ 15.33 คงไว้ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องกันสาครอบศาลาการเปรียญเห็นว่าควรนำออกเพราะมีรูปแบบที่ขัดกับอาคารทางศาสนา แต่ส่วนหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นควรให้เปลี่ยนสีเพราะของเดิมยังสามารถใช้งานได้ดี

ข้อ 5.4 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อส่วนทำอาหารว่ามีความจำเป็นแต่ชะลอการสร้างก่อน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 64.00 ควรสร้างเพิ่ม 36 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 ไม่จำเป็นมีที่ทำครัวเพียงพอ 18 คน คิดเป็น 12.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าส่วนทำอาหารยังมีความจำเป็นต้องใช้แต่ยังไม่จำเป็นต้องรีบสร้าง เพราะเห็นว่ายังมีส่วนอื่นสำหรับทำเป็นห้องครัวได้ ควรไปพัฒนาส่วนอื่นก่อน

ข้อ 5.5 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่ออาคารหน้าเมรุว่าไม่สามารถใช้งานได้ 133 คน คิดเป็นร้อยละ 88.67 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามอาคารหน้าเมรุไม่สามารถใช้งานได้เนื่องจากเป็นอาคารโล่งโดยตลอด และสูงมากไม่สามารถกันลม กันฝน กันแดดได้ เมื่อมีการแสดงหรือประกอบกิจกรรมบนอาคารจะพบปัญหาอย่างมาก

ข้อ 5.6 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่ออาคารเก็บศพว่าควรเคลื่อนย้าย 145 คน คิดเป็นร้อยละ 96.67 ไม่ต้องเคลื่อนย้าย 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าอาคารเก็บศพควรย้ายไปสร้างในที่ที่เหมาะสม เพราะที่ตั้งปัจจุบันเป็นทางเข้าหลักของวัด

ข้อ 5.7 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อการเปลี่ยนหลังคาเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งหมดว่าเหมาะสม 70 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67 ไม่เหมาะสม 63 คน คิดเป็นร้อยละ 42.00 เหมาะสมมาก 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการเปลี่ยนหลังคาว่าเหมาะสมและไม่เหมาะสมมีจำนวนใกล้เคียงกัน โดยผู้ที่เห็นว่าเหมาะสมนั้นเห็นว่าจะได้มีรูปแบบเดียวกันทำให้ดูเป็นระเบียบ ส่วนที่เห็นว่าไม่เหมาะสมนั้นเห็นว่าเป็นการสิ้นเปลืองหลังคาเดิมยังใช้งานได้ดีเป็นการสิ้นเปลือง

ข้อ 5.8 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อการปรับปรุงอาคารให้เป็นรูปเดียวกัน หมดมีความคิดเห็นว่าเป็นเหมาะสม 91 คน คิดเป็นร้อยละ 60.67 ไม่แสดงความคิดเห็น 48 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 ไม่เหมาะสม 11 คน คิดเป็น 7.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าอาคารเปลี่ยนรูปอาคารให้มีรูปแบบเดียวกันนั้นมีความเหมาะสมเพราะทำให้วัดมีความสวยงามเป็นระเบียบ

ข้อ 5.9 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อการปูผนังหินอ่อนว่าสวยดี 79 คน คิดเป็นร้อยละ 52.67 ทำลายคุณค่าโบราณสถาน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 สิ้นเปลือง 27 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 ไม่สวย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องการปูผนังหินอ่อนที่พระอุโบสถเห็นว่าสวย และคู่มือคุณค่า

ข้อ 5.10 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อการทำลายปูนปั้นหน้าโบสถ์ใหม่ว่าคงรูปเดิมไว้ 100 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ปรับปรุงในบางส่วน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 25.33 ทำใหม่ 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 ควรจัดที่อื่น 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามต่อทำลายปูนปั้นหน้าโบสถ์เห็นควรคงรูปแบบเดิมไว้เพราะเป็นของเก่าควรอนุรักษ์ไว้ไม่ควรทำลาย แต่ทั้งนี้ก็สามารถซ่อมแซมในบางส่วนได้

ข้อ 5.11 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อลานจอดรถกับการจัดงานว่าเหมาะสม 64 คน คิดเป็นร้อยละ 42.67 เหมาะสมมาก 36 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 ไม่เหมาะสม 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 ควรจัดที่อื่น 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามต่อการเปลี่ยนซ่อฟ้า ใบระกาฯ ในส่วนพระอุโบสถเห็นว่าทำได้ ถ้าซารุด แต่การเปลี่ยนต้องไม่เปลี่ยนเป็นรูปแบบอื่น เพราะซ่อฟ้าเป็นของสูงไม่ควรเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น

ข้อ 5.12 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อการปรับปรุงอาคารเป็น 3 ชั้น ในส่วนของศาลาการเปรียญว่าไม่สมควรทำ 105 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 สมควรทำ 38 คน คิดเป็นร้อยละ 25.33 ทำได้ถ้ามีความจำเป็น 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.67

จากผู้ตอบแบบสอบถามต่อการปรับปรุงอาคารเป็น 3 ชั้น ในส่วนของศาลาการเปรียญมีความคิดเห็นว่าเป็นสามารถทำได้ ถ้ามีความจำเป็นแต่ทั้งนี้แล้วต้องใช้ประโยชน์ได้สูงสุด เพราะอาจจะก่อปัญหาอย่างอาคารหน้าเมรุที่สร้างแล้วไม่มีการประกอบกิจกรรมขึ้นที่อาคาร

ข้อ 5.13 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อการทำช่องบรรจุกระดูกที่กำแพงแก้วว่า 79 คน คิดเป็นร้อยละ 52.67 ไม่เหมาะสม 71 คน คิดเป็นร้อยละ 47.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องการทำช่องบรรจุกระดูกที่กำแพงแก้วมีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมเพราะอยู่ใกล้ส่วนพิธีกรรมทำให้ผู้ตายได้รับผลบุญ ผู้ไม่เห็นด้วยนั้นเห็นว่าบริเวณนี้เป็นเขตสังฆกรรมควรมีเฉพาะพระบรมสารีริกธาตุ หรืออัฐิธาตุ

ข้อ 5.14 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อกำแพงรอบวัดว่าสูงมาก 111 คนคิดเป็นร้อยละ 74.00 สูง 22 คน คิดเป็นร้อยละ 14.67 ปานกลาง 17 คน คิดเป็นร้อยละ 11.33

จากผู้ตอบแบบสอบถามต่อเรื่องกำแพงวัดผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามีความสูงมากจนมีความรู้สึกปิดกั้นประชาชนกับวัด

ข้อ 5.15 จากผู้ตอบแบบสอบถาม 150 คน มีความเห็นต่อรั้วหน้าวัดว่าเปลี่ยนแบบและขนาด 75 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 สร้างต่อ 69 คน คิดเป็นร้อยละ 46 รื้อออก 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ารั้วหน้าวัดควรสร้างต่อแต่ควรเปลี่ยนขนาดและรูปใหม่ ให้มีลักษณะของสถาปัตยกรรมทางศาสนา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม
2. เสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมวัดจำปา

5.1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. เจ้าอาวาส 1 รูป
2. ผู้เคยบวชเรียนตั้งแต่ปีพ.ศ. 2493-2598 จำนวน 5 คน
3. ผู้มาทำบุญจำนวนในวันสำคัญทางศาสนา วันพระ วันนักษัตรฤกษ์ จำนวน 150 คน
4. คณะกรรมการวัดจำปา
5. ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน 2 คน

5.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การเก็บข้อมูลภาคสนามและภาคเอกสาร
2. แบบสังเกต
3. แบบสัมภาษณ์
4. แบบสอบถาม

5.1.4 การรวบรวมข้อมูล

1. วิจัยติดต่อขอหนังสือจากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อขอความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูลทางเอกสารจากหน่วยงานราชการ
2. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการขอสัมภาษณ์และขอข้อมูลทางเอกสาร
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขแล้วทั้ง 7 ชุด เก็บข้อมูลในการวิจัย

4. ผู้วิจัยจะออกไปรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต ในกรณีที่เป็นบุคคลและการเก็บข้อมูลในทางลึกโดยเก็บข้อมูลทั้งภาพถ่าย และภาพวาดจนครบจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

5.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การทำแผนที่และวิเคราะห์ปัญหาในด้านต่าง ๆ
2. วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใช้อาคารในเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส พระภิกษุสามเณรและผู้มาทำบุญ
3. วิเคราะห์ความต้องการในการใช้อาคารและปัญหาจากการทำกิจกรรม
4. วิเคราะห์โครงการที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาตามหลักการอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง
5. ศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมภายในอดีต
6. วิเคราะห์มูลของการพัฒนาและโครงการที่เกิดขึ้นในอนาคต
7. วิเคราะห์แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง

เมื่อได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้ค่าร้อยละในแต่ละข้อคำถามแล้วจึงนำมาเปรียบเทียบกับแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์ในหัวข้อต่าง ๆ ข้างต้น แล้วนำผลของการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด นำเสนอเป็นแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมวัดจำปา จากประสบการณ์และความคิดเห็นของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การทำแผนที่และวิเคราะห์ปัญหาในด้านต่าง ๆ

1.1 การปรับเปลี่ยนรูปแบบ

ในเขตอนุรักษ์ภายในกำแพงแก้ว เป็นบริเวณที่รวบรวมงานอันทรงคุณค่าในการศึกษางานทางสถาปัตยกรรมพบกับการวิวัฒนาการทางศิลปมาโดยตลอด เป็นการเปลี่ยนแปลงในส่วนของรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ดังนั้น ในการพัฒนาในการเปลี่ยนรูปแบบไม่ควรกระทำเพราะทำให้ขาดความเกี่ยวเนื่องทางศิลปกรรม และเป็นการทำลายความงามทางศิลปกรรมถ้าเป็นการบูรณะปฏิสังขรณ์ต้องศึกษาถึงรูปแบบของเดิม เพื่อให้งานที่ถูกต้องตามยุคสมัยเดิม โดยทั้งนี้ต้องขอแนวคิดจากนักวิชาการ จากการบูรณะปฏิสังขรณ์ที่ขาดความรู้ในหลักการอนุรักษ์ทำให้ผลงานที่ได้ไม่มีความงามทางศิลปกรรม และบูรณะปฏิสังขรณ์ที่ผิดรูปแบบ เช่น การบูรณะยอดเจดีย์ย่อมุมไม้สิบหกหน้าพระอุโบสถทั้งสององค์ โดยใช้ยอดโกฏิบรรจุศุภมาติดตั้งที่ส่วนยอด สัดส่วนของเจดีย์จึงเปลี่ยนไปหรือนำกฎของอดีตสมการมาทำเป็นอาคารสองชั้น ชั้นล่างเป็นที่ทำครัวซึ่งเป็นลดความสำคัญของอาคาร ทั้งเปลี่ยนเครื่องบนของหลังคาในส่วนของป้านลมเป็นปูนหล่อแทนป้านลมไม้

1.2. ปัญหาจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

เป็นปัญหาจากการพัฒนาที่ขาดความรู้ในหลักการอนุรักษ์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ ในการสำรวจพบการขุดทำลายและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ดังกรณีการขุดพระในวิหารคดทั้งหมดซึ่งเป็นพุทธศิลป์ในรัชกาลที่ 3 เนื่องจากผู้ปกครองวัดไม่รู้วิธีการบูรณะพระพุทธรูปที่ชำรุดตามหลักวิชาการอนุรักษ์ ดังนั้น สมภารวัดต้องมีความรู้ความเข้าใจในแหล่งโบราณสถานและศิลปวัตถุ

1.3 การลักทรัพย์อันเป็นศิลปวัตถุภายในวัด

เป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไขปัญหา แม้แต่ผู้มีอำนาจในท้องถิ่นยังใช้อำนาจให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน ดังกรณีการเคลื่อนย้ายเจดีย์พระอิริการเผือกเพื่อหวังสิ่งของภายใน หรือการลักทรัพย์โดยตรงโดยขุดทำลาย จนทำให้งานทางสถาปัตยกรรมต้องพังลง เช่น พระปรารักษ์หน้าวิหารคด 3 องค์ เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง 1 องค์ หรือลักศิลปวัตถุในหลาย ๆ ส่วนภายในวัด ซึ่งเหตุทั้งหมดมีส่วนสำคัญจากขาดการป้องกันที่ดี ไม่มีคนดูแลทรัพย์สินภายในวัดอย่างทั่วถึง ทั้งผู้ปกครองวัดในอดีตเกรงในอำนาจทางราชการ

1.4 ความไม่เห็นคุณค่าของโบราณสถาน

เกิดจากผู้ปกครองวัดเป็นส่วนใหญ่ที่มีความต้องการสร้างในสิ่งใหม่ โดยมองว่าเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเจริญของวัดและมีความงามกว่าของเก่า จนเกิดการขุดทำลายแล้วสร้างใหม่ ดังกรณีการรื้อกุฏิหมู่ออกทั้งหมด แล้วสร้างใหม่เป็นอาคารคอนกรีตฝาไม้บางส่วนถูกนำไปเป็นพื้นค้ำน้ำหรือรื้อห่อไทรออกโดยไม่บูรณะหลังจากไฟไหม้ โดยนำฝาห่อไทรที่ปรากฏลายรดน้ำไปกั้นเป็นห้องครัว และไม้ที่เหลือบางส่วนนำไปกั้นเขื่อน ซึ่งยังปรากฏงานปิดทองที่ชิ้นส่วนของไม้ จากกรณีทั้งสองผู้ปกครองวัดต้องรักและเห็นคุณค่าของ โบราณสถานและ โบราณวัตถุ

1.5 การตอบสนองความศรัทธา และความต้องการของผู้ทำบุญ

เกิดจากผู้มาทำบุญมีความต้องการสร้างถาวรวัตถุต่าง ๆ ภายในวัด ดังกรณีการสร้างเจดีย์บรรจุกระดูกบรรพบุรุษด้านหน้าและด้านข้างวิหารคด เป็นการลดคุณค่าและความงามของแหล่งโบราณสถาน ทั้งผิดหลักการสร้างเจดีย์เพราะจะไม่นำอิฐของบุคคลทั่วไปไว้ด้านหน้าและด้านหลังหรือภายในเขตสังฆาวาสอันเป็นที่กระทำของสงฆ์ ซึ่งปัญหานี้ยังพบที่กำแพงแก้วที่ขุดกำแพงเดิมออกแล้วสร้างใหม่ และเจาะช่องบรรจุกระดูก นอกจากนี้ ไม่มีควาเหมาะสมยังทำให้เขตอนุรักษ์ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยทั้งนี้สมภารวัดต้องสร้างความเข้าใจต่อผู้มาทำบุญ และวางขอบเขตในการก่อสร้าง

1.6 ปัญหาน้ำท่วม

จากที่วัดกรณีศึกษาอยู่ริมน้ำ และมีพื้นที่ต่ำปัญหาทางธรรมชาติเกิดน้ำท่วมขังจากฝนตกน้ำท่วมตามฤดูกาล โดยเฉพาะปัญหาในเขตอนุรักษ์ที่น้ำท่วมเข้าภายในพระอุโบสถ จึงพื้นที่ทั้งภายในและภายนอกให้สูงจนเป็นการลดความสมบูรณ์ของงานทางสถาปัตยกรรม แนวทางการแก้ปัญหาควรมีการสร้างบ่อพักน้ำแล้วสูบน้ำสู่คลองสาธารณะ ซึ่งเหมาะสมกว่าแนวทางการแก้ปัญหาโดยปรับพื้นรอบพระอุโบสถให้สูง ปูอิฐบล็อกซีแพค และสร้างลวดลายที่มีความขัดแย้งกับงานสถาปัตยกรรมในอดีต

1.7 ปัญหาการก่อสร้างอาคาร

อาคารต่างๆ ที่ก่อสร้างขึ้นใหม่เป็นอาคารเป็นอาคารที่ตอบสนองประโยชน์ในการทำกิจกรรมไม่เต็มที่ บางอาคารไม่ได้ใช้ในการทำไม่ได้ใช้อาคาร

2. วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใช้อาคารในเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส

2.1 การดำเนินกิจกรรมของประชากรในเขตพุทธาวาส แบ่งการทำบุญเป็น

การดำเนินกิจกรรมของผู้มาทำบุญในวันพระ

กิจกรรมของผู้มาทำบุญได้ทำกิจกรรมบนศาลาการเปรียญเป็นส่วนใหญ่ โดยบางส่วนอยู่บริเวณด้านล้างของศาลาการเปรียญ หรือที่ตักบาตรที่ทำก่อนพระขึ้นศาลาการเปรียญ โดยการใส่ข้าว ซึ่งช่วงนี้ผู้มาทำบุญได้ไปไหว้กระดูกของบรรพชนในส่วนต่าง ๆ ของวัด การมาทำบุญต่างกับยุคก่อนที่ใช้เรือเป็นพาหนะ ดังนั้นศาลาการเปรียญจึงเป็นที่พักผ่อนของผู้มาทำบุญ

การดำเนินกิจกรรมในวันของผู้มาทำบุญในวันสำคัญ

การทำบุญในวันสำคัญยังคงรูปแบบอย่างการทำบุญในวันพระอาจต่างตรงลักษณะของงาน เช่น การทำบุญตักบาตรเทโวฯ เป็นการทำบุญโดยการจัดโต๊ะวางอาหารรอบวัดเพื่อรอพระเดินรับบิณฑบาตรหรืองานทำบุญประจำปีที่ใช้ลานจอร์จรถเป็นที่ประกอบพิธีกรรมถวายสังฆทานแทนการประกอบพิธีกรรมบนศาลาการเปรียญ งานเทศน์มหาชาติที่ใช้ศาลาการเปรียญเป็นที่จัดงานหลัก ดังจะเห็นได้ว่า การจัดงานทางวัดใช้พื้นที่ลานจอร์จรถและศาลาการเปรียญเป็นหลักในการจัดกิจกรรมถ้าเป็นงานกลางแจ้งใช้ลานจอร์จรถ ถ้าเป็นงานที่ต้องปฏิบัติภายในอาคารจะใช้ศาลาการเปรียญเป็นที่ประกอบพิธีกรรม ซึ่งงานทั้งหมดอยู่บริเวณลานจอร์จรถเป็นหลัก เนื่องจากทางวัดเห็นถึงความสะดวกในการเข้าถึง ดังนั้นพื้นที่โล่งในส่วนต่าง ๆ เช่นพื้นที่โล่งด้านริมคลอง พื้นที่โล่งหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถมีความสงบเงียบจากขาดการใช้งาน ไม่มีการกระจายงานออกไปยังส่วนต่าง ๆ เห็นได้จากงานประจำปีปิดทองรูปเคารพอดีตผู้ปกครองวัด ทางวัดได้เคลื่อนย้ายรูปเคารพไว้รวมกับงานด้านหลังวัด เป็นการแสดงถึงการให้ความสำคัญกับการเข้าถึงทางรุดมากกว่าความเป็นหน้าวัดเดิม ทำให้มีการกระจุกตัวในการพัฒนาเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของวัด

การดำเนินกิจกรรมของผู้มาร่วมงานและเจ้าภาพในงานต่าง ๆ

การจัดงานเป็นงานมงคลและงานศพ งานมงคลส่วนใหญ่เป็นงานบวช เป็นการกระทำ พิธีกรรมที่ศาลาการเปรียญเป็นหลัก ถ้ามีการแสดงประกอบหรือการจัดเลี้ยงจะใช้ลานจอครดเป็น หลักในการจัดงาน หรือการเตรียมอาหารถวายพระใช้พื้นที่ส่วนท้ายศาลาการเปรียญ พื้นที่ทางทำ และใต้ถุนกุฏิอดีตเจ้าอาวาสเป็นที่ทำครัวซึ่งทำให้บริเวณนี้มีความคับแคบ เกิดความวุ่นวายในการ ทำงานไม่เป็นสัดส่วนของพื้นที่ ในวันบวชพระเป็นการประกอบพิธีกรรมภายในโบสถ์ที่สร้างเพื่อ ประกอบสังฆกรรมของสงฆ์เป็นหลัก ดังนั้นการบวชด้วยบรรดาผู้มาร่วมงานเข้าอยู่ภายในโบสถ์จะ ทำให้คับแคบ จึงควรใช้วิหารคดและช่องทางเข้าพระอุโบสถเป็นที่รอการทำสังฆกรรมของสงฆ์ เพื่อไม่ให้เป็นเหตุของการสร้างโบสถ์ใหม่

งานศพตามลักษณะงานแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

งานสวดพระอภิธรรมศพ การสวดพระอภิธรรมศพใช้ในส่วนศาลาบำเพ็ญกุศล ซึ่ง ปัจจุบันศาลาบำเพ็ญกุศลสามารถจัดงานได้เพียงศพเดียว เป็นอาคารที่ขาดห้องทำอาหาร ดังนั้น เมื่อประกอบอาหารต้องใช้พื้นที่ในส่วนอื่นทำให้ไม่มีความสะดวกในการจัดงาน ขณะการฟังพระ สวดศพอากาศภายในอาคารจะร้อนเนื่องจากระบบระบายอากาศไม่ดีพอ

งานฌาปนกิจเป็นการประกอบพิธีกรรมใน 3 ส่วนประกอบด้วย ที่บรรจุศพ ศาลา บำเพ็ญกุศล เมรุ การจัดงานฌาปนกิจจะพบปัญหาที่ลานโล่งด้านหน้าเมรุมีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการ ทำกิจกรรม ทั้งบรรยากาศในงานได้ถูกปิดกั้นจากอาคารเอนกประสงค์ด้านหน้าเมรุ ที่ใช้จัดเก็บ วัสดุและเป็นอาคารที่ไม่สามารถประกอบกิจกรรมได้

การดำเนินกิจกรรมในช่วงที่วัดไม่มีงาน

เป็นการจัดกิจกรรมด้านพิธีกรรมเช่นการทำบุญเลี้ยงพระใน โอกาสต่าง ๆ หรือการทำ บุญถวายสังฆทานเป็นการทำบุญที่ใช้ระยะเวลาไม่มาก กิจกรรมทั่วไปเป็นกิจกรรมด้านการศึกษาเป็นการจัดอบรมให้ความรู้กับบุคคลทั่วไปเป็น โครงการที่ มีหน่วยราชการเข้าร่วม

กิจกรรมด้านการพักผ่อน เป็นการดำเนินกิจกรรมในส่วนของลานโลกานธรรมที่จัด พื้นที่เป็นลักษณะของสวนสาธารณะมีเครื่องเล่นต่าง ๆ สำหรับเด็ก

2.2 การดำเนินกิจกรรมของประชากรในเขตสังฆาวาส

การดำเนินกิจกรรมของสงฆ์ถือปฏิบัติในสองกรณี

การปฏิบัติกิจตามกัมมัตถ์ เช่นการปฏิบัติกิจบนศาลาการเปรียญในการฉัน ภัตราหารเช้าหรือเพล

การปฏิบัติกิจภายในวัด อาจแบ่งเป็นการปฏิบัติกิจที่ไม่มีพิธีกรรมเช่นการเตรียมงาน หรือการทำความสะอาดเป็นส่วนใหญ่ เป็นการกระทำในส่วนต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย การปฏิบัติกิจที่มีพิธีกรรมกระทำใน 2 ช่วง ช่วงนอกพรรษาและเข้าพรรษา เป็นงานกิจวัตรของพระที่ต้องกระทำทุกวัน แต่ช่วงเข้าพรรษามีการปฏิบัติเพิ่ม เช่นการเรียนพระปริยัติธรรม การบอกลัญญาณเวลา

3. วิเคราะห์ความต้องการในการใช้อาคารและปัญหาจากการทำกิจกรรม

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของมาทำบุญ

ผู้มาทำเป็นหญิงมากกว่าชายร้อยละ 32.00 โดยผู้มาทำบุญส่วนใหญ่อายุ 61 ปีขึ้นไปประมาณร้อยละ 56.00 มีอาชีพเป็นแม่บ้านหรือผู้ผันวัยทำงาน ประชากรผู้มาทำบุญได้มาทำบุญตั้งแต่เด็กโดยมีระยะเวลามากกว่า 4 ปีขึ้นไป การเดินทางมาทำบุญใช้ทางเท้าเป็นทางหลักผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 87.33 ทิศจัดงานที่วัด

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นด้านผังบริเวณ

บริเวณด้านริมคลอง และด้านหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่ามีความเงียบ ขาดการสัญจรบางส่วนคับแคบทำให้การจัดงานไม่สะดวก เช่น บริเวณหน้าเมรุ เกิดจากการสร้างอาคารขึ้นใหม่และด้านหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถมีความเงียบ เพราะขาดการสัญจรมีต้นไม้ปกคลุมจนมืดทึบ ซึ่งทั้งหมดมาจากการปรับเปลี่ยนการสัญจร และปรับเปลี่ยนพื้นที่การจัดงาน ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าหอประดิษฐานรูปเคารพเงียบมาก ร้อยละ 44.00 เห็นได้จากบริเวณหอพระซึ่งประดิษฐานด้านหน้าวัด เมื่อทางวัดจัดงานประจำปีจึงย้ายรูปเคารพไปด้านหลังวัดเป็นการลดความสำคัญของพื้นที่ลง การจัดงานปัจจุบันใช้พื้นที่ลานจอดรถเป็นที่จัดงานหลัก จึงมีการพัฒนาด้านหลังวัดเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะลานจอดรถ ลานโลก ลานธรรม ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าสะดวกมากร้อยละ 78.00 และมีความพอใจในการสร้างลานโลกลานธรรมร้อยละ 42.67 ในการพัฒนาส่วนใหญ่มีสาเหตุของการแก้ปัญหาหน้าท่วม จึงมีการวางระบบระบายน้ำรอบวัด ปัจจุบันจึงไม่พบปัญหาน้ำท่วมขังซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าทางวัดพบปัญหาน้ำท่วมขังนาน ๆ ครั้งร้อยละ 96.67 ในการแก้ปัญหาน้ำท่วมทำให้ถนนหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถแคบจากการถมดิน และเทพื้นคอนกรีตโดยรอบซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าบริเวณลานโล่งข้างโบสถ์ด้านริมคลองร้อนร้อยละ 42.00 และมีผู้ตอบแบบสอบถามว่าเงียบร้อยละ 62.67 ส่วนบริเวณสังฆาวาสยังขาดส่วนพักผ่อน ไม่มีที่รับแขกโดยเฉพาะซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าไม่น่าพักผ่อนร้อยละ 18.00

3.3 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นในการทำกิจกรรมภายในอาคาร

จากการใช้สาลาการเปรียบผู้ตอบแบบสอบถามได้ใช้เวลาในการทำกิจกรรมออกเป็น 2 กลุ่มคือ 30 นาที และมากกว่า 2 ชั่วโมงซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามีความกว้างขวาง ร้อยละ 70.67 และมีความเย็นสบายจากการเป็นอาคารโล่งร้อยละ 74.00 แต่เห็นควรปรับปรุงให้ใช้งานเป็นอย่างอื่นได้ร้อยละ 62.00

ในการใช้โบลต์ของผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 กลุ่มหลักคือ 30 นาที และ 2 ชั่วโมงซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าโบลต์มีความกว้างร้อยละ 64.00 ทั้งเห็นควรเปิดปิดโดงทางเข้าพระอุโบลต์ การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎึเห็นว่าชั้นล่างของกฎึอดิศดสมการมีความคับแคบไม่พอกับการทำกิจกรรม ในส่วนของกฎึเดิมควรซ่อมแซมแทนการสร้างใหม่ร้อยละ 50.00 จากผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าจะมีลูกหลานมาบวชไม่มากคิดว้า 1 คน คิดเป็นร้อยละ 72.67 จึงไม่จำเป็นต้องสร้างกฎึเพิ่ม และห้องน้ำปัจจุบันมีความเพียงพอกับการใช้งานร้อยละ 92.00

การจัดงานศพผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าอาคารหน้าเมรุควรย้ายร้อยละ 56.00 โดยเห็นว่าทำให้เสียพื้นที่ในการจัดงาน ซึ่งงานศพปัจจุบันจะสะดวกแล้วเ้าร้อยละ 48.67 จากผู้ตอบแบบสอบถาม แต่เมรุที่ใช้เ้าศพปัจจุบันไม่สามารถใช้งานได้ควรปรับปรุงเร่งคว้นก่อนโครงการอื่น โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นร้อยละ 88.00 ส่วนของบริเวณเมรุเ้าศพประกอบด้วย สาลาบำเพ็ญกุศล และโรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าไม่เหมาะสมต่อบริเวณที่ตั้ง 83.33 % การจัดทำอาหารในงานส่วนใหญ่ทำภายในวัดเนื่องจากสะดวก และโครงการที่ทางวัดสร้างขึ้นควรสร้างอาคารที่ตอบสนองกิจกรรมด้านศาสนาเป็นหลักร้อยละ 74.67

3.4 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นในการทำกิจกรรมภายนอกอาคาร

จากผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าการจัดงานที่ลานจอดรถและลานหน้าวัดด้านริมคลองมีกับการจัดงาน แต่ปัจจุบันใช้ส่วนของลานจอดรถในการจัดงาน โดยเห็นว่ามีความเหมาะสมร้อยละ 42.67 ซึ่งในส่วนนี้เห็นควรปรับปรุงซุ่มประตุัด ลานหน้าโบลต์ ลานหน้าวัด เพราะรูปแบบไม่มีความเหมาะสมและขาดการดำเนินกิจกรรม แต่พื้นที่บางส่วนมีการพัฒนาใช้งานแต่ไม่เหมาะสมกับสถานที่ เช่นการบรรจุกระตุกที่กำแพงแก้วแต่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นให้คงที่เดิม และบริเวณลานเจดีย์กลางน้ำควรปรับสภาพพื้นที่ ซึ่งตอบแบบสอบถามเห็นควรปรับปรุงสภาพพื้นที่เป็นอย่างอื่นร้อยละ 67.33 ในบริเวณนี้มีการสร้างที่ล้างงานขึ้นใหม่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นควรย้ายแต่เสียคยเพราะยังอยู่ในสภาพดี

งานระบบต่าง ๆ ภายในวัด เช่น ระบบระบายน้ำมีความเพียงพอเป็นการช่วยลดปัญหาน้ำท่วม ระบบไฟฟ้าเห็นว่าเพียงพอร้อยละ 48.67 เป็นการจัดงานไม่ใหญ่ ถ้ามีการจัดงานที่มีการแสดงมากไฟฟ้าจะไม่พอซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามว่าน้อยร้อยละ 46.00 ปัจจุบันภายในวัดยังขาดโทรศัพท์สาธารณะซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นควรติดตั้ง แต่ส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นไม่

ควรติดตั้งเพราะอาจถูกขโมยเหมือนครั้งก่อน และยังทำให้เกิดความพลุกพล่านภายในวัด ส่วนการขยายเสียงตามสายเห็นว่าหอกระจายเสียงมีความสูงควรปรับลดขนาด ในด้านการจัดโครงการทางด้านสาธารณสุขประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 45.00 เห็นว่าจะได้รับประโยชน์มากแต่ควรสร้างโครงการอื่นก่อน

3.5 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นด้านรูปแบบอาคาร

ด้านรูปแบบอาคารในส่วนของกุฏิร้อยละ 88.67 เห็นควรคงรูปแบบของกุฏิยุคก่อน ซึ่งเปรียบเทียบกับกุฏิหลังใหม่ของเจ้าอาวาสร้อยละ 96.67 เห็นว่ามีรูปแบบเหมือนบ้านพักอาศัยมากกว่าอาคารของสงฆ์ ในส่วนของศาลาการเปรียญควรนำกันสาดออกเพราะมีรูปแบบที่ขัดแย้งกับสถาปัตยกรรมทางศาสนา ในการจัดงานปัจจุบันยังพบปัญหาการไม้ที่ประกอบอาหารเป็นส่วนเดียวกับอาคารนั้น ๆ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามีความจำเป็นต้องสร้างแต่ควรชะลอไว้ก่อน ส่วนการจัดงานศพพบปัญหาการสร้างอาคารหน้าเมรุที่ไม่สามารถใช้งานได้จากผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 88.67 เช่นเดียวกับอาคารเก็บศพที่สร้างอยู่บริเวณทางเข้าหลักของวัดร้อยละ 96.67 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นควรย้าย ในการปรับเปลี่ยนอาคารเป็นรูปแบบเดียวกันเห็นว่ามีความเหมาะสมและเป็นระเบียบร้อยละ 60.67 แต่การเปลี่ยนหลังคามีความเห็นเหมาะสมและไม่เหมาะสมมีผู้ตอบแบบสอบถามใกล้เคียงกัน โดยผู้ที่เห็นว่าไม่เหมาะสมร้อยละ 42.00 เห็นว่าเป็นการสิ้นเปลืองและของเดิมยังมีประสิทธิภาพอยู่ ในส่วนของการเปลี่ยนรูปแบบของโบสถ์ เห็นว่าการปูหินอ่อนสวยดีร้อยละ 52.67 แต่ไม่เห็นด้วยกับการทำลายปูนปั้นใหม่จากผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 66.67 ให้คงรูปเดิมไว้ ส่วนการเปลี่ยนช่อฟ้าใบระกาเห็นว่าทำได้ร้อยละ 62.00 ของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ไม่ควรเปลี่ยนเป็นรูปแบบอื่น เช่นเดียวกับศาลาการเปรียญที่สามารถเปลี่ยนเป็น 3 ชั้นได้ ถ้ามีความจำเป็นแต่ทั้งนี้ต้องใช้ประโยชน์ได้เต็มที่โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นในส่วนนี้ร้อยละ 70.00 จากการสำรวจวัดกรณีศึกษาทำที่บรรจุกระดูกไว้ที่กำแพง โดยเฉพาะในส่วนของกำแพงแก้วมีความเห็นระหว่างเหมาะสมและไม่เหมาะสมใกล้เคียงกัน ในด้านการสร้างกำแพงและรั้วนั้นเห็นว่ากำแพงมีความสูงมากส่วนรั้วเห็นควรสร้างต่อ จากผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 46.00 เห็นควรลดขนาดและปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่

4. วิเคราะห์โครงการที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาตามหลักการอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง

การพัฒนาจะกระทำโดยไม้ทั้งของเก่าและไม่สร้างของใหม่อย่างเดียวนั้น ซึ่งปัจจุบันการพัฒนาเป็นการช่วยเหลือสังคมในด้านต่าง ๆ เพราะถือว่าเป็นส่วนช่วยการเผยแพร่พระศาสนา โครงการที่เกิดขึ้นเช่นหอสมุดเฉลิมพระเกียรติ ศูนย์เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ อาคารสาธารณสุข เป็นโครงการที่ร่วมกับหน่วยงานราชการ โครงการอยู่ภายนอกพื้นที่วัดเป็นพื้นที่ที่ทางวัดจัดซื้อเพิ่ม การพัฒนาอาคารในเขตสังฆาวาสกระทำในส่วนที่ยังไม่แล้วเสร็จและการส่งเสริมการเรียนพระปริยัติ

ธรรมแต่พระภิกษุสามเณร โดยยกอาคารหอฉันเป็นอาคาร 3 ชั้นแล้วจัดเป็นห้องเรียน ด้านการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมมีโครงการย้ายศาลาการเปรียญทำเป็นอาคาร 3 ชั้นสำหรับสร้างพิพิธภัณฑ์ประจำวัด การบูรณะปฏิสังขรณ์เขตอนุรักษ์กระทำโดยประสานกับหน่วยงานราชการถ้าไม่ขัดต่อกฎหมายทางวัดจะดำเนินการทั้งหมดทั้งต้องการเปิดมุมมองเขตอนุรักษ์ จากการศึกษาการพัฒนาเป็นการสร้างของใหม่เป็นส่วนใหญ่โดยขาดความรู้ทางสถาปัตยกรรมทางศาสนาอาคารบางหลังสร้างแล้วไม่สามารถประกอบกิจกรรมได้ ทั้งทำให้พื้นที่ของการจัดกิจกรรมลดลงการพัฒนาโดยเฉพาะเขตอนุรักษ์มีการนำวัสดุสมัยใหม่มาตกแต่งอาคาร ทั้งมีโครงการบูรณะพระอุโบสถด้วยการปูหินอ่อนทั้งภายในภายนอกในงานปูนปั้นหน้าบันสร้างใหม่แทนของเดิมถือได้ว่าเป็นการทำลายคุณค่าทางวัฒนธรรม

5. ศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมภายในอดีต

5.1 งานทางสถาปัตยกรรมเขตพุทธาวาสประกอบด้วย

1. โบสถ์หรือพระอุโบสถ เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนหลังคาทรงจั่วมุงกระเบื้องเครื่องบน ไม่มีช่อฟ้าใบระกาที่ตรงจั่วประดับลูกแก้วซ้อน 3 ลูก มุขหน้าหลัง หลังคาเพิงมีเสารับชายคาไม่มีกันสาดรอบอาคารผนังรับชายคาปั้นบัวเชิงผนังโดยรอบ หน้าบันปูนปั้นลายเครือเถาประกอบด้วยสัตว์ป่าระบายสี ออกช่อลายประดับเครื่องกระเบื้องแบบต่าง ๆ ประคูด้านต่างเรียบไม่มีซุ้มคูหาที่อกเถาแกะสลักกลดลวดลายสงรักปิดทองประดับกระจกประคูด้านบนเขียนลายรดน้ำรูปทวารบาลประคูด้านทิศตะวันออก ภายในก่อฐานชุกชีพื้นอาคารปูหินอ่อน ศิลปวัตถุที่ปรากฏ

1. พระพุทธรูปประธานปางมารวิชัย 1 องค์
2. พระโมคราน์พระสารีบุตร 2 องค์
3. ราชวัตรโลหะหล่อประกอบพระราชสัญลักษณ์ในรัชกาลที่ 5
4. โຕ้ะปาฏิโมกข์ประดับงาช้าง 1 หลัง

2. โถงทางเข้าพระอุโบสถ

อาคารก่ออิฐถือปูนรูปผืนผ้า มุขลดหน้าหลังอาคารเป็นมุขทางเข้าออกอาคารหลังคาทรงจั่วชายคาเสมอผนังอาคารไม่มีเครื่องบนประกอบอาคาร ป้านลมปูนปั้นประดับครีบทีสัน และประดับบรรทัดีสันหลังคา ลายปูนปั้นประดับหน้าบันลายเครือเถาออกช่อลายประดับเครื่องกระเบื้องแบบต่าง ๆ ที่มุขลดลักษณะรูปแบบเดียวกับหลังคาโถงแต่มีการประดับเครื่องกระเบื้องพิเศษกว่าโดยใช้ตุ๊กตาดินประดับที่มุขลดด้านทิศตะวันออก เครื่องแก้วแจกันและเครื่องกระเบื้องรูปแบบจากฝรั่ง ที่ช่องจุดเค้าประดับหูช้างรูปสามเหลี่ยมลายเครือเถา ประคูด้านเข้าทางทิศตะวันออก แกะสลักอกเถา

และกรอบบาน ลงรักปิดทองประดับกระจกตัวบานเขียนลายรดน้ำรูปทวารบาล ประตูด้านทิศตะวันตกไม่มีการแกะสลักลายเพียงทาร์กค้ำทั้งบาน พื้นภายในและเฉลียงปูกระเบื้องซีเมนต์ บันไคทางเข้า 3 ชั้น ศิลปวัตถุภายใน ประกอบด้วย

1. พระพุทธรูปโลหะหล่อปางป่าเลไลยก์ และช้างสัมฤทธิ์ที่พระบาท
2. พระพุทธรูปไม้แกะสลักทรงเครื่อง
3. พระพุทธรูปโลหะหล่อปางห้ามสมุทร

3. เจดีย์ เจดีย์สำคัญมีบริเวณที่ตั้ง 5 ที่ ประกอบด้วย

1. เจดีย์หน้าพระอุโบสถ เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบหกขนาดฐาน 3.50 ม. X 3.50 ม. สูงโดยประมาณ 15 เมตร ลักษณะรูปแบบอย่างปัจจุบันที่ยอดประดับฉัตรทั้งสององค์
2. เจดีย์ด้านหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถ เป็นเจดีย์ทรงปราสาท 4 องค์ ขนาดใกล้เคียงกับเจดีย์พระอิริการเฝือกบริเวณมุมระเบียงคดด้านทิศเหนือและทิศใต้ 2 องค์ ขนาดข้างบันไดทางเข้าพระอุโบสถ 2 องค์ ภายในพบการบรรจุของมีค่า
3. เจดีย์ย่อมุม เป็นไม้สิบสองขนาดใกล้เคียงกับเจดีย์พระอิริการเฝือก 1 องค์ บริเวณที่ตั้งด้านท้ายกุฏิพระอิริการที่ริมคูน้ำทางเข้าพระอุโบสถด้านทิศใต้ เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง เมื่อพังลงพบพระพุทธรูปบูชาทองคำ 8 องค์
4. เจดีย์พระอิริการเฝือก เป็นเจดีย์ทรงระฆังคว่ำตั้งบนฐานสูงขนาดความกว้างของฐาน 1.50 ม. X 1.50 ม. ความสูงโดยประมาณ 6 เมตร รูปแบบและลักษณะของเจดีย์อย่างปัจจุบัน
5. เจดีย์กลางน้ำ เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ตั้งบนฐานสูงกลางสระน้ำภายในบรรจุอัฐิพระอิริการเฝือก

4. วิหารคด เป็น อาคารผืนผ้า 2 หลัง หักมุมฉากบรรจุโถงทางเข้าพระอุโบสถอาคารทรงจั่วมุงกระเบื้องเคลือบหน้าบันพื้นภาพพุทธประวัติ หูช้างรับชายคารูปลักษณะ 3 เหลี่ยมฉลุลายเครือเถาพื้นภายในปูกระเบื้องซีเมนต์ยกฐานสูงประดิษฐานพระพุทธรูป ฝ่าเพดานไม้เขียนดาวประดับเพดานศิลปวัตถุประกอบด้วยพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย 14 องค์

5. ศาลาการเปรียญ อาคารทรงไทยเรือนโปร่งใต้ถุนสูง 6 ห้องเครื่องหลังคามุงกระเบื้องดินเผาเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกาฯ บันไดด้านหน้าหันหน้าอาคารทางทิศตะวันออก บริเวณที่ตั้งด้านข้างพระอุโบสถด้านทิศเหนือ ภายในยกพื้นสูงเป็นอาสนสงฆ์พื้นไม้สัก ศิลปวัตถุบนศาลาการเปรียญ ประกอบด้วย

1. ธรรมมาศเรือนยอดทรงปราสาททรงรักปิดทองประดับกระจกบันไดนาค
เป็น 3 เคียร 1 หลัง
 2. คู่พระพร้อมพระประจำศาลาการเปรียญปางมารวิชัยหน้าตักประมาณ 15
นิ้ว โลหะสัมฤทธิ์
 3. ภาพพระบฏเขียนเล่าเรื่องเวสสันดรชาดก
 6. หอระฆัง เป็นหอสูงหลังคาทรงไทยสร้างบริเวณริมกำแพงโบสถ์ด้านทิศใต้
 7. ศาลาทำน้ำ เป็นอาคารไม้ทรงไทย 4 หลัง อาคารทรงจั่วปีกนกคลุมที่นั่งทาง
เดินกลางหลังคามุงกระเบื้อง โดยหลังที่สร้างในตำแหน่งมณฑปทรงจตุรมุขสร้างโดย นางเลื่อน
มัททวงศ์ อาคารทั้งหมดเครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกา
 8. ศาลาพักรพ เป็นที่ไว้ศพและประกอบพิธีกรรมก่อนเคลื่อนศพไปไว้ในสุสาน
 9. ที่บรรจุมศพ ในปี พ.ศ. 2425 – 2430 อาคารบรรจุมศพเป็นอาคารจั่วคร่าวโดย
ใช้สังกะสีเป็นผนังและหลังคา โดยส่วนหนึ่งของศพใช้การฝังดินในกรณีตายโดยโรคติดต่อ บริเวณ
ที่ตั้งของที่บรรจุมศพ อยู่บริเวณเมรุในปัจจุบัน
 10. ศาลาเอนกประสงค์ ในอดีตไม่มีอาคารในการใช้ประกอบพิธีกรรมโดยใช้
ศาลาการเปรียญเป็นที่จัดงานเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นงานมงคล และใช้โรงลิเกเป็นที่ประกอบพิธีกรรม
เกี่ยวกับศพ ถ้ามีศพมากจะใช้ศาลาการเปรียญเป็นที่จัดงาน
 11. เมรุเผาศพ ไม่มีการสร้างเมรุถาวรในการเผาศพ มีเพียงเมรุชั่วคราวเป็นเมรุ
เช่าจากวัดต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่เช่าจากวัดกระดังง์ โดยเรียกเมรุชั่วคราวว่าปะรำ ลักษณะของปะรำ
มีลักษณะเดียวกับเมรุในปัจจุบันแต่ต่างตรงมีบันไดขึ้น 4 ทาง การเผาจะทำที่ส่วนกลางของ
ปะรำ ซึ่งใช้บริเวณลานโล่งหน้าศาลาการเปรียญในปัจจุบันเป็นที่ประกอบพิธี
2. งานทางสถาปัตยกรรมเขตสังฆาวาส ประกอบด้วย
 1. กุฏิ กุฏิมีที่ตั้ง 2 บริเวณมีบริเวณหน้าวิหารคดเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น ทรงปั้นหย่า
หลังคามุงสังกะสีและอาคารเรือนหมู่ทรงไทยแบบพักอาศัยเป็นกุฏิล้อมหอดฉัน ฝาไม้แบบแผงมี
บันได
ขึ้น 3 ทาง โดยกุฏิด้านเหนือเป็นที่จำพรรษาของพระอธิการเผือกอดีตเจ้าอาวาส
 2. หอดฉัน เป็นอาคารยกพื้นสูงกว่าพื้นระเบียงกุฏิ เป็นอาคารโล่งหลังคาทรงจั่ว ใช้
สำหรับสวดมนต์และฉันภัตตาหารมีกลองแขวนสำหรับกบอสังฆญาณในเวลา 11.00 น. มี
พระประธานประจำหอดฉัน บริเวณที่ตั้งอยู่ในตำแหน่งหอสวดมนต์หรือหอดฉันในปัจจุบัน

3. หอไตร เป็นอาคารไม้ทรงไทยประเพณีฝาไม้ปะถนน้ำต่างเขียนลายรดน้ำภาพป่าหิมพานต์ และลายประดับในส่วนต่าง ๆ เครื่องบนประกอบช่อฟ้าใบระกาฯ กันสาคโดยรอบปลูกกลางสระน้ำบริเวณข้างประตูทางเข้าพระอุโบสถด้านทิศเหนือ เป็นอาคาร 2 ห้อง ขนาดอาคาร 3.00 ม. X 6.00 ม.

5.3 องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมในยุคก่อน

1. ประติมากรรม เป็นงานปูนปั้นประดับในส่วนต่าง ๆ ของอาคารประกอบด้วยงานปูนปั้นหน้าบันพระอุโบสถเป็นปูนปั้นลายเครือเถาประดับด้วยสัตว์ป่า ทาสีออกช่อลายประดับเครื่องกระเบื้องแบบต่าง ๆ เช่น เครื่องกระเบื้องสังคโลก เบญจรงค์ ลายคราม และเครื่องกระเบื้องอย่างฝรั่งงานปูนปั้นวิหารคดปั้นภาพพุทธประวัติเป็นภาพพุทธประวัติ เป็นภาพนูนสูงระบายสีงานปูนปั้นพระพุทธรูปประจำโถงทางเข้าพระอุโบสถและวิหารคด

2. จิตรกรรม แบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ

งานลายลคน้ำรูปทวารบาลประตูโบสถ์ โถงทางเข้าพระอุโบสถ ประตูกำแพงแก้ว งานลายลคน้ำบานหน้าต่างหอไตร และตู้พระไตรปิฎก งานภาพเขียนฝาพระบรรณาลัยสี่มุมเวสสันดรชาดกบนศาลาการเปรียญ

6. มูลเหตุของการพัฒนาและโครงการที่เกิดขึ้นในอนาคต

การพัฒนาวัดจำปาในสมัยพระครูอรุณกิจจาทรเป็นการขยายอาคารไปในส่วนต่างของบริเวณวัดการพัฒนาในระยะแรกเป็นการสร้างเขื่อนป้องกันน้ำกัดเซาะตลิ่งโดยถมหินและใช้ไม้กั้นคูน้ำด้านข้างวัดและหลังวัดการย้ายศาลาการเปรียญและการก่อสร้างส่วนบำเพ็ญกุศลหลังอาคารเก็บศพและเมรุในบริเวณเขตสังฆาวาสก่อสร้างกุฏิขึ้นใหม่ระยะเวลาที่พระครูอรุณกิจจาทรเป็นเจ้าอาวาสวัดมีพระจำพรรษามากกุฏิที่สร้างไม่เพียงพอ สมัยนี้เป็นช่วงแห่งการวางรากฐานทางการศึกษาโดยไซศาลาการเปรียญเป็นที่จัดการเรียนการสอนก่อนที่สร้างอาคารเรียนถาวรบริเวณด้านหลังวัด

สมัยพระครูปลัดเชิงการพัฒนามันเพียงระยะสั้น ๆ โดยเริ่มการพัฒนาในเขตอนุรักษการพัฒนากับเป็นการทำลายโบราณสถานที่สำคัญ โดยได้ทุบพระในวิหารคดทั้งหมดแล้วสร้างใหม่ ทุบกำแพงแก้วแล้วสร้างโดยเจาะช่องสำหรับบรรจุกระดูก

การพัฒนาในยุคปัจจุบัน โดยพระครูสมุห์สยามเป็นผู้ปกครองวัดการพัฒนาเปลี่ยนแนวทางการส่งเสริมด้านสังคมและการศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งโครงการอยู่นอกวัดเป็นพื้นที่ที่ทางวัดจัดซื้อเพิ่ม ภายในวัดเป็นการจัดสภาพแวดล้อมโดยปลูกต้นไม้ในส่วนต่าง ๆ และโครงการป้องกันน้ำท่วม ในการพัฒนาโดยการสร้างเขื่อนขึ้นใหม่ให้สูงและถมดินโดยรอบที่ริมเขื่อน แล้วสร้างกำแพงปัจจุบันยังไม่แล้วเสร็จการป้องกันน้ำท่วมข้างภายในพระอุโบสถโดยใช้อิฐบล็อกปูถนนปูโดย

รอบอาคารและการปลูกต้นไม้โดยขกอบกันดินโดยรอบ และปลูกต้นไม้ใหญ่การพัฒนาอาคารเป็นการสร้างใหม่เป็นส่วนใหญ่แต่ไม่สามารถใช้งานได้ เช่นอาคารด้านหน้าเมรุ

7. วิเคราะห์แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานและแหล่งที่ตั้ง

การอนุรักษ์ต้องมองสภาพปัญหาโดยรวมไม่มุ่งทำการอนุรักษ์เพียงส่วนใดโดยเฉพาะ ต้องมีการจัดลำดับของปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะการแก้ปัญหาเฉพาะส่วนเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ยั่งยืน แต่กรณีของวัดจำปายังไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานจำเป็นอย่างยั้งต้องใช้กฎหมายบังคับโดยการประกาศขึ้นทะเบียน และจัดโครงสร้างขึ้นภายในวัด ที่สำคัญต้องสร้างความเข้าใจกับเจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด ประชาชน เมื่อคนเหล่านั้นมีความเข้าใจและเห็นในความสำคัญของการอนุรักษ์โบราณสถานแล้วในการแก้ปัญหาที่มีความสะดวกขึ้น ซึ่งโครงสร้างภายในวัดอาจประกอบด้วย

1. เจ้าอาวาส
2. คณะกรรมการวัด
3. ชาวบ้าน
4. นักอนุรักษ์
5. สถาปนิก
6. วิศวกร
7. องค์กรต่างๆ

เมื่อสร้างองค์กรแล้วก็สามารถทำการอนุรักษ์ในส่วนต่างๆตามหลักวิชาการได้ โดยไม่มีการต่อต้านจากกลุ่มชนต่างๆโดยขั้นตอนของการอนุรักษ์ที่เป็นเทคนิควิธีต้องใช้ผู้มีความชำนาญการเข้ามาทำการอนุรักษ์ การอนุรักษ์ที่สำคัญต้องมีการบันทึกหลักฐานทั้งก่อนและหลังการอนุรักษ์เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิจัยในภายหลังที่ทำให้ทราบถึงเทคนิควิธีและแนวคิดเพื่อเป็นการคงไว้ซึ่งกรรมวิธี วัสดุอย่างโบราณโดยเป็นการรักษาไว้ซึ่งกรรมวิธีของคนรุ่นก่อนไม่ให้สูญหายไป

5.2 อภิปรายผล

ในการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ของวัดกรณีศึกษาจากที่จารึกในแผ่นหินอ่อนภายในพระอุโบสถและประวัติวัดที่ราชอาณาจักรกรมการศาสนาว่าสร้างขึ้นในรัชกาลที่ 2 ประมาณ พ.ศ.2365 จากการศึกษาภาคสนามพบว่าเป็นวัดที่สร้างขึ้นสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ยุค 3 (พ.ศ.2193-231) โดยสิ่งบ่งบอกถึงยุคสมัยและการบูรณะปฏิสังขรณ์มีมาโดยตลอดแบ่งเป็น 4 ยุค สมัยที่สำคัญ

สมัยอยุธยา โดยสถาปัตยกรรมเป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรม และศิลปวัตถุ ประกอบด้วย

1. พระอุโบสถเป็นอาคารทรงวิสันดาโดยรูปแบบพระอุโบสถ ไม่มีเครื่องบนชายคาเสมอผนังหน้าบันปั้นลายปูนปั้นเครือเถาแบบธรรมชาติ หลังคาเพิงหน้าพระอุโบสถเสารับเรียกว่าจันทับชายคาเสาย่อมุมไม้สิบสอง มีบันไดออกด้านข้างของชายชลาฐานอาคารเป็นฐานหัว
2. พระพุทธรูปปางมารวิชัย เป็นพุทธศิลป์ในสมัยอยุธยา เส้นพระศกขมวดเป็นก้นหอยปลายพระหัตถ์ไม่เสมอกัน

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

เป็นการบูรณะปฏิสังขรณ์ผู้ก่อกำเนิดขึ้นใหม่ โดยสมเด็จพระสังฆราชวัดราชบูรณะในปี พ.ศ.2391 และฉลองพระอารามตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว งานทางสถาปัตยกรรมและศิลปวัตถุที่ปรากฏ

1. วิหารคด เป็นอาคารแบบหักศอกสร้างมูมเขตพุทธาวาสเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปพุทธศิลป์ในรัชกาลที่ 3 ทั้งหมดเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย เส้นพระศกแบบหนามขนุน ปลายนิ้วพระหัตถ์เสมอกัน
2. โถงทางเข้าเป็นอาคารแบบพระราชนิยมในรัชกาลที่ 3 หลังคาแบบ “กระแทะ” หน้าบันปั้นปูนไม่มีคูหาไชรา และเครื่องบน ที่หน้าบันประดับเครื่องกระเบื้องโดยเฉพาะหน้าบันมุขหน้าประดับคู้คาคาจันรูปเขียน และสิงห์โต
3. เจดีย์ย่อมุม เป็นเจดีย์ที่นิยมสร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นในรัชกาลที่ 3 โดยพบปลายปูนปั้นประดับที่คอร่องซึ่งใช้ลายใบเทศประกอบเป็นชายกรวยเชิงทั้งหมด เป็นลายที่นิยมในรัชกาลที่ 3
4. พระโมคราน์พระสารีบุตร ภายในพระอุโบสถเป็นพระพุทธรูปโลหะหล่อจิวรดอกที่ฐานประดับด้วยลายในเทศทั้งหมด ด้านหลังกั้นฉัตรพระศกหนามขนุน พระหัตถ์ยื่นพนมปลายพระหัตถ์เสมอกัน
5. เสมารอบพระอุโบสถ เป็นเสมาหินแบบเดียวกับในสมัยรัชกาลที่ 3
6. พระปรารักษ์ด้านหน้าพระอุโบสถ แบบพระราชนิยมในรัชกาลที่ 3
7. กำแพงแก้ว ที่ซุ้มประตูปรากฏงานปูนปั้นลายดอกพุดตาล รูปธงไขว้ลักษณะซุ้มมีความใกล้เคียงซุ้มประเวศพระเชตุพลวิมลมังคลารามฯ
8. ธรรมเนียมงานแบบเฉพาะในรัชกาลที่ 3 โดยเฉพาะลายประดับในส่วนต่าง ๆ ใช้ลายใบเทศทั้งหมดเป็นส่วนประกอบ ที่กลางลายเกาะเป็นหลุมสำหรับประดับกระจก

นอกจากรูปแบบ และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมดังกล่าวแล้วในการวางผังเป็นการวางรูปแบบเดียวกับผังของวัดพระเชตุพลวิมลมังคลารามฯ ตามที่อนุวิทย์ เจริญสุกกุลได้กล่าววิเคราะห์การวางผังเป็นแบบจัดกลุ่มอาคารพระอุโบสถตามคติของภูมิจักรวาล โดยมีวิหารคดที่มูมเขตพุทธาวาส

ทั้งการจัดพระปรารักษ์และเจดีย์ย่อมุมลักษณะรูปแบบเดียว และตำแหน่งเดียวกับพระเจดีย์ทองสององค์ และพระอัฐฐานคัมหาเจดีย์หน้าประสาทเทพมิตร

ในสมัยรัชกาลที่ 5

เป็นการปรับปรุงต่อเติมองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยรัชสมัยรัชกาลที่ 5 พบศิลปวัตถุ

1. ราชวัตรโลหะหล่อประดับฐานบุกชี 2 มุม ปรากฏตราจุลมงกุฏ
2. ช่องอุคเต้า และหูช้างรับชายคาวิหารคดฉลุไม้ลายเครือเถา

การบูรณะปฏิสังขรณ์ในสมัยพระครูอรุณกิจจาทร จนถึงปัจจุบัน

เป็นการพัฒนาที่สร้างความเจริญให้กับวัดจำปาอย่างมาก โดยพัฒนาในด้านสังคม การศึกษา และศาสนา การพัฒนาบางส่วนเป็นการพัฒนาที่ทำลายคุณค่าของโบราณสถาน ขาดเอกลักษณ์เชิงนามธรรม และรูปแบบซึ่งตามแนวทาง รศ.ครุวิมลสิทธิ์ หรยางกูร เสนอแนวทางการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ในงานสถาปัตยกรรม โดยการสร้างงานทางสถาปัตยกรรมในปัจจุบันมีความจำเป็นต้องอาศัยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ปัจจัยในการสร้างสรรค์ต้องไม่ยึดเกาะกับอดีตจนลืมนาคตเป็นปัจจัยสู่การพัฒนาในอนาคต ซึ่งแนวทางการอนุรักษ์ รณฤทธิ์ ธนโกเศศ ถือว่าการใช้เทคโนโลยีเป็นการทำลายงานฝีมือของโบราณไม่เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาทางงานช่าง ถ้าไม่มีการใช้งานช่างโบราณก็ไม่มีการถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นหลังทำให้ความรู้ทางงานช่างสูญหายไป หลังดังนั้นปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ประกอบด้วย

รูปแบบสถาปัตยกรรม = F (ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง + เอกลักษณ์ +) ความฝัน

ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง = ปัจจัยแวดล้อม (เศรษฐกิจ + สังคม + วัฒนธรรม + เทคโนโลยี + กฎหมาย + การตลาด + สภาพแวดล้อม (ท่าเล + ที่ตั้ง) + สภาพภูมิอากาศ + ความต้องการของมนุษย์ (เจ้าของโครงการ + ผู้ใช้ + ประชาชน) +.....

จากแนวคิดดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่วัดกรณีศึกษาควรศึกษาแนวคิด และทำความเข้าใจจากการที่ผู้ปกครองวัดขาดแนวคิดนี้ จึงพบปัญหาในการพัฒนารูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมในหลายส่วน เป็นการพัฒนาที่ขาดเอกลักษณ์โดยเฉพาะเอกลักษณ์ทางอาคารทางศาสนา ขาดความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้อาคารทำให้หลายอาคารสร้างแล้วไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ ทั้งเป็นการทำลายแหล่งโบราณสถานภายในวัด โดยเฉพาะบริเวณเขตอนุรักษ์โดยรีอของเก่าแล้วสร้างใหม่สร้างอาคารใกล้เคียงกับแหล่งโบราณสถาน หรือการสร้างตามใจผู้มีจิตศรัทธา เป็นแนวทางที่ตรงข้ามกับระเบียบควบคุมโบราณสถานและศิลปวัตถุแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานโดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ดังนั้น การบูรณะปฏิสังขรณ์ต้องเป็นไปตามกฎหมายตามคณะสงฆ์ว่าด้วยระเบียบควบคุมโบราณสถานและศิลปวัตถุภายในวัดเหตุจากการที่ผู้ปกครองวัดหรือของเก่าภายในวัด และวัดร้างที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนทำให้โบราณวัตถุและศิลปของชาติเสียหาย

ตามประกาศวันที่ 29 กันยายน 2503 ลงนามโดย สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ซึ่งตามประกาศฉบับนี้เป็นการห้ามทำการใดเกี่ยวกับโบราณสถานนอกจากรายงานขออนุญาตตามลำดับชั้น แต่วัดกรณีศึกษาได้กระทำในหลายส่วนภายในวัด เช่น การทูลพระภายในวิหารคดออกทั้งหมดแล้วสร้างใหม่เป็นการทำลายคุณค่าทางศิลปกรรมอย่างยิ่ง ซึ่งสันติ เล็กสุขุม กล่าวถึงผลเสียของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโดยซ่อมแซมให้มีสภาพสมบูรณ์ เท่ากับทำลายศิลปโบราณสถานและปลอมแปลงหรือทำลายหลักฐานแล้วทำขึ้นใหม่เพราะจะไม่มีใครยืนยันได้ว่าของเดิมเป็นเช่นไร หรือรูปแบบที่ทำนั้นถูกต้อง ดังนั้น แนวทางในการพัฒนารูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมต้องคำนึงถึงหลักการอนุรักษ์เป็นสำคัญเพราะมีแหล่งที่เป็นโบราณสถาน ทั้งรวมไปถึงการจัดกิจกรรมภายในวัดเพื่อเป็นการศึกษามรดกทางวัฒนธรรม สุพิศวง ธรรมพันหาได้ให้ความเห็นว่าสิ่งที่สะสมมาจากอดีตแม้บางอย่างไม่ได้ใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งโบราณสถาน และประวัติศาสตร์ให้คงอยู่เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าหาร่องรอยความเจริญทางวัฒนธรรมในอดีต โดยการตั้งพิพิธภัณฑ์ ศูนย์วัฒนธรรม ในการเผยแพร่ซึ่งปัจจุบันวัดกรณีศึกษากำลังมีโครงการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ ในการวิจัยครั้งนี้ วัดกรณีศึกษาต้องการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ส่งเสริมการศึกษาและวัฒนธรรม การพัฒนาต้องไม่ทำลายของเดิมที่เป็นโบราณสถานและ โบราณวัตถุแล้วสร้างขึ้นมาใหม่ตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมต้องส่งเสริมคุณค่าโบราณสถานและการเผยแพร่วัฒนธรรมภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษา ถ้ามีการก่อสร้างต้องการคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในการก่อสร้างต้องมีเทคโนโลยีเข้ามาช่วยไม่เป็นการยึดติดกับของเก่าเกินไปจนขาดการพัฒนา แต่ถ้าเป็นงานฝีมืออย่างโบราณต้องคงรักษาไว้ เพื่อเป็นการสืบทอดวิชาช่างและสืบทอดฝีมือไม่ให้สูญหาย

5.3 ข้อเสนอแนะ

- 5.3.1. ลักษณะเด่นของวัดกรณีศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาและอนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรมในการวิจัยกรณีศึกษาวัดจำปาได้พบจุดเด่นในด้านต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยนำมาประกอบเพื่อเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรม
1. ลักษณะเด่นด้านวัฒนธรรม วัดจำปาเป็นวัดที่มีการจัดกิจกรรมในด้านต่าง ๆ มาโดยตลอด งานสำคัญ เช่น งานตักบาตรเทโวโลหน งานเทศน์มหาชาติ การกวนขนมกระยาทิพย์เป็นขนมที่ทำจากขนมกระยาสาทร ซึ่งเป็นงานทางวัฒนธรรมที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน
 2. ลักษณะเด่นของโบราณสถานและโบราณวัตถุ จากการศึกษาภาคสนามและเอกสารด้านประวัติศาสตร์กล่าวได้ว่าเป็นวัดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์ โดยเฉพาะสมเด็จพระสังฆราชได้เสด็จมาทรงบูรณะวัดจึงพบศิลปวัตถุที่ทรงคุณค่า กับทั้งงานทางสถาปัตยกรรมมีระเบียบแบบแผนเฉพาะต่างกับวัดในพื้นที่เดียวกัน ลักษณะเด่นของงานสถาปัตยกรรมคือเป็นวัดเดียวของเขต

คลังชั้นที่มีวิหารคดและมีคู่พระไตรปิฎกจำนวนมากถึง 9 ใบ มีพระพุทธรูปไม้แกะสลักทรงเครื่อง ศิลปอยุธยาตอนปลายความสูงประมาณ 2.5 ม.

3. ลักษณะเด่นด้านการบริการสังคม การบริหารสังคมจากอดีตถึงปัจจุบันวัดจำปาได้ให้การสนับสนุนด้านการศึกษามาโดยตลอด เช่น จัดตั้งโรงเรียนระดับประถมศึกษาในสมัยพระครูอรุณกิจจาทร ปัจจุบันเป็นโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ ทั้งเป็นที่อบรมด้านอาชีพกับคนภายในชุมชน รวมถึงหน่วยงานราชการ ตลอดจนโครงการด้านสาธารณสุข โครงการห้องสมุดเฉลิมราชกุมารี

4. มีบุคคลสำคัญและหน่วยงานราชการมาทำบุญ จากอดีตถึงปัจจุบัน พบว่าวัดจำปาเป็นแหล่งการหาเสียงที่สำคัญของนักการเมือง ปัจจุบันมีผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานครมาร่วมจัดทำกิจกรรมโดยตลอดทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้ตามมาร่วมงานด้วย ทั้งอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ให้กับวัดจำปา เช่น จัดบุคลากรมาร่วมพัฒนาวัด ทำความสะอาด ดูแลต้นไม้ ทำให้วัดจำปามีความเป็นระเบียบ สะอาดกว่าวัดใกล้เคียง

5. ผู้ปกครองวัดเป็นนักพัฒนา การพัฒนาวัดในปัจจุบันได้ขยายตัวมากกว่าในอดีต ทั้งการก่อสร้างอาคารเพิ่มขึ้นการขยายพื้นที่ เนื่องจากผู้ปกครองวัดเป็นนักพัฒนา จึงมีโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งได้รับความร่วมมือจากประชาชน โดยรวมเป็นอย่างมากวัดจึงเจริญกว่าอดีต

5.3.2 แนวทางในการพัฒนารูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

1. รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

การกำหนดรูปแบบทางสถาปัตยกรรมต้องคำนึงถึงสถาปัตยกรรมทางศาสนาเป็นหลักโดยมีนักวิชาการด้านต่าง ๆ เข้าร่วมการพัฒนาและกำหนดรูปแบบ เนื่องจากผู้ปกครองวัดขาดความรู้ ความสามารถด้านสถาปัตยกรรมทางศาสนาโดยเฉพาะวัดจำปา เป็นแหล่งที่ตั้งของโบราณสถาน ดังนั้นการพัฒนารูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมต้องไม่ทำลายคุณค่าของโบราณสถาน ผู้ปกครองวัดไม่ควรติดยึดรูปแบบและสร้างงานเอง เห็นได้จากกุฏิเจ้าอาวาสหลังใหม่ทำขึ้นโดยแนวคิดของผู้ปกครองวัด จึงได้รับความรู้สึกของอาคารสำหรับบุคคลทั่วไปไม่ใช่อาคารทางศาสนาและอาคารบางหลังไม่สามารถประกอบกิจกรรมได้ เช่นอาคารหน้าเมรุ

2. ความเปลี่ยนแปลงของการคมนาคม

การเปลี่ยนแปลงการคมนาคมเป็นส่วนหนึ่งให้รูปแบบทางสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะตำแหน่งของที่ตั้งมีการปรับเปลี่ยนเคลื่อนย้ายอาคารมาโดยตลอด ปัจจุบันการคมนาคมทางรถมาถึงด้านหลังวัดในการพัฒนาจึงอยู่บริเวณทางรถเข้าถึงเป็นหลัก ดังกรณีการใช้ทางน้ำสัญจรจึงพบศาลาท่าน้ำด้านหน้าวัดในอนาคตอาจมีศาลาพักผ่อนผู้โดยสารด้านหลังวัดเพื่อเป็นที่พักของผู้สัญจร ทั้งส่งผลให้การก่อสร้างมีความสะดวก การก่อสร้างปัจจุบันจึงมีเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการพัฒนาวัดมากขึ้น โดยส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มเติมอาคารเช่น การยกอาคาร โรงนอน โรงเรียนศึกษาวัดจำปาเป็น 2 ชั้น ทำให้ตอบสนองการดำเนินกิจกรรมได้เพิ่มขึ้น ทั้งเป็นการขยายตัวตามความเจริญ

ของวัด การเปลี่ยนแปลงการคมนาคมนี้ต้องให้ความสำคัญกับบริเวณการคมนาคมเดิมเพื่อไม่ให้เกิดบรรยากาศของวัดร้าง

3. การดำเนินกิจกรรม

การที่วัดกรณีศึกษามีความเจริญกว่ายุคก่อนมีการคมนาคมที่สะดวกทำให้ผู้มาทำกิจกรรมภายในวัดมีมากขึ้นทั้งบุคคลภายนอกและภายในท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานราชการ กำหนดรูปแบบอาคารและองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในอาคารย่อมเปลี่ยนไปตามการดำเนินกิจกรรม เช่น สร้างส่วนพักผ่อนมีเครื่องเล่นสำหรับเด็ก หรืออาคารประชาสัมพันธ์เพื่อต้องรับผู้มาทำบุญ และเป็นทีที่กระจายเสียง ดังนั้น จึงต้องสร้างอาคารให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมและสอดคล้องกับการประกอบพิธีกรรมของสงฆ์

4. เทคโนโลยี

การใช้เทคโนโลยีมีส่วนทำให้รูปแบบเปลี่ยนไปโดยปัจจุบันผู้ปกครองวัดต้องการพัฒนาวัด โดยเฉพาะอาคารให้มีประโยชน์ใช้สอยมากขึ้นจากอาคารเดิมชั้นเดียวเพิ่มเป็น 3 ชั้น โดยใช้การยกอาคาร ซึ่งทางวัดมีโครงการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานโดยใช้ศาลาการเปรียญเป็นที่จัดสร้างเป็นการสร้างไม่รื้ออาคารเดิมแต่ใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยเพื่อเป็นการประหยัดเวลาและค่าก่อสร้าง และรองรับการประกอบกิจกรรมได้เพิ่มขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องเข้าใจในวัตถุประสงค์ของอาคารเดิมและสำรวจความต้องการใช้อาคารจริง เพราะสร้างแล้วอาจขาดการทำกิจกรรมในอาคาร

5. วัสดุอุปกรณ์อาคาร

วัดกรณีศึกษาเป็นวัดที่เป็นแหล่งโบราณสถานย่อมส่งผลต่อการบูรณะปฏิสังขรณ์ ซึ่งปัจจุบันการหาวัสดุแบบยุคก่อนย่อมหายาก จึงต้องใช้วัสดุอุปกรณ์แบบสมัยใหม่ หรือที่นิยมในปัจจุบัน โดยการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการบูรณะปฏิสังขรณ์จะต้องไม่ทำลายคุณค่าของแหล่งโบราณสถานและมีความกลมกลืนกับอาคารโดยรวม เพราะการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างผิดประเภทจะสร้างความเสียหายต่ออาคารและความงามทางศิลปกรรม

การอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ

1. การพัฒนาและอนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรมในเขตอนุรักษ์ และศิลปวัตถุต่าง ๆ
2. การก่อสร้างอาคารใหม่
3. การพัฒนาสภาพแวดล้อม

1. การอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมในเขตอนุรักษ์ และศิลปวัตถุต่าง ๆ

1. ต้องรีบประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน
2. จัดตั้งองค์การด้านอนุรักษ์โบราณสถาน
3. ขอความร่วมมือกับกรมศิลปากรในการให้ความรู้ในการอนุรักษ์กับช่างในท้องถิ่น
4. การบังคับใช้กฎหมายเพื่อการป้องกันการทำลายโบราณสถาน

5. การปรับแนวความคิดการเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างเป็นวัดอนุรักษ์และพัฒนาตัวอย่าง
6. ซ่อมแซมอาคารโดยใช้วัสดุของเดิม เช่น ปูนฉาบ กระเบื้องหลังคาฯ
7. บูรณะปฏิสังขรณ์ตามรูปแบบเดิมทั้งใช้หลักการอนุรักษ์โบราณสถาน
8. การรักษาสภาพแวดล้อม
9. การใช้เทคโนโลยีในการอนุรักษ์
10. ต้องรักษาไว้ซึ่งงานช่างโบราณ
11. การย้ายสิ่งก่อสร้างที่เป็นการลดคุณค่าโบราณสถาน
12. การบูรณะปฏิสังขรณ์ต้องใช้ผู้ชำนาญการเฉพาะ
13. การบูรณะปฏิสังขรณ์ต้องได้รับอนุญาต
14. การเปิดมุมมองภายในเขตอนุรักษ์
15. การใช้พื้นที่ในเขตอนุรักษ์ เพื่อให้บุคคลทั่วไปเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม
16. ศิลปวัตถุหรืองานทางสถาปัตยกรรมที่ถูกทับด้วยการทำสี หรือฉาบปูนต้องลอกออก เพื่อให้เห็นคุณค่าภายใน

2. การก่อสร้างอาคารใหม่และการปรับเปลี่ยนอาคาร

การสร้างอาคารใหม่เป็นการก่อสร้างอาคารเพื่อสนองประโยชน์ในการจัดกิจกรรม ทั้งมีความสัมพันธ์กับอาคารอนุรักษ์ต้องไม่ขัดแย้งทางศิลปกรรม ส่วนอาคารเดิมที่ก่อสร้างมีความขัดแย้งทางศิลปกรรมต้องปรับปรุง รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมให้มีความสอดคล้องกับรูปแบบโดยรวม การพัฒนาส่วนนี้ต้องคำนึงถึง

1. ศึกษาหารูปแบบทางสถาปัตยกรรมทางศาสนา
2. ศึกษากิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในวัด
3. การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัสดุอุปกรณ์อาคาร
4. การเพิ่มพื้นที่การใช้อาคารจากอาคารเดิม
5. ออกแบบอาคารให้มีความสอดคล้องกับอาคารในเขตอนุรักษ์
6. ย้ายอาคารเก่าแล้วสร้างขึ้นใหม่ ในตำแหน่งที่เหมาะสม
7. การใช้ประโยชน์ให้ได้รับประโยชน์สูงสุด
8. อาคารที่เกี่ยวกับการศึกษาควรสร้างในพื้นที่ใหม่
9. ไม่สร้างอาคารที่ทำให้เกิดความพลุกพล่าน

การพัฒนาสภาพแวดล้อมโดยรวม

เป็นการพัฒนาที่ไม่เกี่ยวกับอาคารแต่เป็นการส่งเสริมคุณค่าของอาคารเขตอนุรักษ์เป็นการสร้างความร่มเย็นทางจิตใจ เป็นการสร้างความสงบไม่ให้เกิดความพลุกพล่านที่ส่งผลเสียต่อการ

ปฏิบัติการของสงฆ์การพัฒนา เป็นการแก้ปัญหาทางด้านต่าง ๆ ที่สร้างปัญหาต่อวัดกรณีศึกษา ประกอบด้วย

1. แก้ไขปัญหาน้ำท่วมขัง
2. การจัดสวนพักผ่อนในเขตพุทธาวาส และสังฆาวาส
3. เปิดมุมมองเขตอนุรัถย์
4. การตัดแต่งต้นไม้
5. การปรับปรุงพื้นที่คนทำบุญ
6. การเพิ่มพื้นที่โล่งภายในเขตพุทธาวาสและสังฆาวาส
8. การส่งเสริมการจัดกิจกรรมโดยรอบอาคาร
9. ปรับสภาพพื้นที่ลานจอดรถ
10. สร้างบรรยากาศของอาคารทางศาสนา
11. เปิดมุมมองภายนอกวัด
12. สร้างป้ายต่าง ๆ

ตารางที่ 5.1 ลำดับงานในการพัฒนาและอนุรัถย์ทางสถาปัตยกรรมวัดจำปา

ลำดับ	งาน	สถาปปัญหา	แนวทางการพัฒนาและอนุรัถย์
1	บูรณะปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ	ปูนฉาบภายนอกกะเทาะ	ฉาบปูนใหม่ทั้งภายใน ภายนอกอาคาร พร้อมทาสีอาคาร
		ฐานชุกชีไม่สง่าและเป็นระเบียบ	สร้างฐานชุกชีใหม่พร้อมสร้างฉัตรใหม่ 3 ชั้น ปิดทองพระพุทธรูปประธาน พระโมคราน์ พระสารีบุตร โลหะหล่อ
		ลายประดับซุ้มประตูหน้าต่างขาดความสวยงามและไม่เป็นระเบียบทั้งลายแกะสลักงานเขียนลายลคน้ำถูกทาสีทับ	ซ่อมแซมประตูหน้าต่างสร้างซุ้มประตู หน้าต่างป็นลายประดับ ประตูหน้าต่างลอกสีออกซ่อมลายลงรัก ปิดทองประดับกระจกคามรูปแบบเดิม

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ลำดับ	งาน	สถาปปัญหา	แนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์
1	บูรณะปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ	เครื่องกระเบื้องหลุดจากปูนเสื่อมสภาพ	งานบูรณะลายปูนปั้น เสริมความแข็งแรงในการยึดเกาะของเครื่องกระเบื้อง
		ฝ้าเพดานบางส่วน ผุการตกแต่งไม้เรียบร้อย	ประดับตกแต่งเพดานใหม่รวมทาสี ซ่อมส่วนที่ผุและติดดาวเพดาน
		กระเบื้องหลังคาและเครื่องบนชำรุด	ซ่อมแซมหลังคาและเครื่องบน
2.	การบูรณะปฏิสังขรณ์วิหารคด	ปูกะเทาะถึงอิฐก่อ	ฉาบปูนใหม่เฉพาะภายนอกอาคาร พร้อมทาสีอาคารใหม่
		ลายปูนปั้นชำรุด	บูรณะปฏิสังขรณ์ลายปูนปั้นหน้าบัน
		กระเบื้องหลังคาและเครื่องบนชำรุด	เปลี่ยนกระเบื้องหลังคาและซ่อมแซมเครื่องบนในส่วนที่ชำรุด
		ฝ้าเพดานไม้เรียบร้อย	ตกแต่งฝ้าเพดาน ทั้งสี และติดลายประดับ
		ไม่มีไฟในอาคาร	เดินไฟภายในอาคาร
3.	โลงทางเข้าพระอุโบสถ	ปูนฉาบเสื่อมสภาพ	กะเทาะผนังอาคาร และฉาบปูนใหม่ทั้งภายในภายนอกอาคารพื้นที่ประมาณ 10 ตร.ม.
		ลายปูนปั้นชำรุด	อนุรักษ์ลายปูนปั้นในส่วนต่าง ๆ ของอาคาร

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ลำดับ	งาน	สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์
3.	โครงการเข้าพระอุโบสถ	ยอดเกตุช้างสิง สัมฤทธิ์หายพร้อม ลงรักปิดทองใหม่	บูรณะพระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์ และลงรักปิดทอง พร้อมสร้างช้างและสิงสัมฤทธิ์
		ลายประดับสัน หลังคาและบัวหัว เสาชำรุด	ซ่อมแซมลายประดับสันหลังคา บ้านลมและบัวหัว เสา
		ฝ้าเพดานไม้เรียบ รื้อและสวดยาง	ตกแต่งฝ้าเพดาน ทาสี และติดลายประดับ
		ไฟภายในอาคาร ไม่มี	เดินไฟภายในอาคาร
		ฐานพระพุทธรูป ฝังในพื้นที่และองค์ พระเอียง	สร้างฐานประดิษฐานพระพุทธรูปโลหะหล่อปาง ห้ามสมุทร
4.	บูรณะปฏิสังขรณ์เจดีย์ ประกอบด้วย 4 องค์ 1. เจดีย์ย่อมุม 2 องค์ 2. เจดีย์บรรจุอัฐิพระ อธิการเฝือก 3. เจดีย์กลางน้ำ	เจดีย์ย่อมุมส่วน ยอดหัก	ซ่อมแซมยอดเจดีย์ย่อมุม 2 องค์ พร้อมทาสีใหม่ทั้ง องค์
		ส่วนยอดชำรุด เจดีย์ไม่สง่า	ซ่อมเจดีย์พระอธิการเฝือกและทาสีทั้งสร้างส่วนฐาน
		องค์เจดีย์ไม่สง่า	จัดแต่งเจดีย์กลางน้ำ และทาสีใหม่ ทั้งตกแต่ง ขอบสระ
5.	กำแพงแก้วและซุ้ม ประตู	บานประตูถูกทาสี ทับบางส่วนชำรุด	ลอกสีที่ทับประตูและซ่อมบาน ไม้ที่ผุทั้งลงรักปิด ทองประดับกระจกตามรูปแบบเดิม

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ลำดับ	งาน	สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์
6.	ปรับปรุงต่อเติมศาลาการเปรียญ	พื้นที่ชั้นล่างขาดการใช้งาน สิ่งก่อสร้างบางส่วนลดคุณค่า โบราณสถาน	เป็นการปรับปรุงพื้นที่ภายใน และพื้นที่ใช้สอยอาคาร ประกอบด้วย - สร้างที่ทำครัว - สร้างถังน้ำ - ทำที่ล้างจาน - ติดตั้งประตูหน้าต่างใหม่ - ติดตั้งไฟภายในอาคาร - เปลี่ยนหลังคาและซ่อมแซมเครื่องบนหลังคา - เปลี่ยนคันทวยใหม่ - ตั้งลูกกรงใหม่
		รูปแบบอาคารมีความขัดแย้งกับอาคารเดิม	ส่วนต่อเติมท้ายศาลาการเปรียญ - เปลี่ยนเครื่องบนเป็นแบบศาลาหลังเดิม - ติดตั้งลูกกรงใหม่ - ด้านล่างปรับปรุงเป็นที่ติดบัตร - ยกอาคารให้สูงเท่ากับศาลาเดิม
7.	ปรับปรุงเมรุ	ถูกห้ามการใช้งานตาม พรบ. กรุงเทพมหานคร	เปลี่ยนเตาเผาเป็นเตาแบบใช้มลพิษยกเมรุให้สูงขึ้นโดยประมาณ 1 เมตร ซ่อมเครื่องบนเปลี่ยนกระเบื้อง, ทาสีใหม่ทั้งหมด
8.	ปรับปรุงศาลาบำเพ็ญกุศล 3 หลัง ประกอบด้วย 1. ศาลาบำเพ็ญกุศลด้านทิศตะวันตก 2. ศาลาบำเพ็ญกุศล 2 หลังคู่	อาคารชำรุดขาดการใช้งาน	1. ปรับปรุงศาลาบำเพ็ญกุศลด้านทิศตะวันตกโดยปรับปรุง - ซ่อมแซมหลังคาส่วน โครงสร้างและกระเบื้องมุงเป็นกระเบื้องเคลือบ - ตกแต่งพื้นและทาสีทั้งอาคาร - ต่อเติมส่วนเตรียมอาหารและห้องน้ำ - ติดตั้งประตูใหม่

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ลำดับ	งาน	สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์
8.	ปรับปรุงศาลาบำเพ็ญกุศล 3 หลัง ประกอบด้วย 1. ศาลาบำเพ็ญกุศลด้านทิศตะวันตก 2. ศาลาบำเพ็ญกุศล 2 หลังคู่	การใช้งานไม่สะดวกภายในแคบจากเสากลาง	2. ปรับปรุงศาลาบำเพ็ญกุศล 2 หลังคู่ - ปรับโครงสร้างภายใน คัดเสาแถวกลางออก - ทาสีเดินไฟใหม่และติดตั้งพัดลม - ปรับเปลี่ยนหลังคาและซ่อมแซม โครงสร้างหลังคา - เปลี่ยนพื้นภายใน - ติดตั้งประตูใหม่ - ต่อเติมส่วนเตรียมอาหาร
9.	กฎบัตรณะเปลี่ยนแปลง 2 ส่วน 1. กฎิหมู่ 2. กฎิผู้ปกครองวัด	มีรูปแบบขัดกับงานสถาปัตยกรรมโดยรวม	1. กฎิเข้าอาวาสปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมให้มีรูปแบบของอาคารทางศาสนา และเครื่องบนหลังคาเพื่อเตรียมเป็นพิพิธภัณฑ์ของวัด
		อาคารทรุดโทรม	2. กฎิเรือนหมู่ เปลี่ยนมุงลาดทั้งหมดเปลี่ยนเครื่องบนหลังคาและกระเบื้อง ทาสีอาคารทำที่ซักล้าง
10.	หอรระฆัง	อาคารทรุดโทรมขาดการดูแล	ซ่อมแซมเครื่องบน เปลี่ยนพื้นอาคารและเหล็กค้ำ ทาสีอาคารและติดตั้งไฟ
11.	ที่บรรจุกศพ	อาคารอยู่ตรงประตูทางเข้า	สร้างอาคารใหม่แบบอาคารบำเพ็ญกุศลภายในทำเป็นช่องบรรจุกศพและรื้ออาคารเดิม
12.	ซุ้มประตู	ไม่มีซุ้มประตูและประตูถาวร	ออกแบบก่อสร้างซุ้มประตูทางเข้าด้านถนนเป็นซุ้มทรงไทยมีประตูปิดกัน
13.	รั้ว	รั้วมีรูปแบบขัดกับสถาปัตยกรรมไทย	รั้วรอบวัดออกแบบและก่อสร้างใหม่รูปแบบอย่างไทย

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ลำดับ	งาน	สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์
14.	จัดสภาพแวดล้อม 1. หน้าโถงทางเข้าพระ อุโบสถ	ความรกรกทึบของ ต้นไม้และการ สร้างที่บรรจุ กระดูกไม่เหมาะ สมกับสถานที่	จัดสภาพแวดล้อม และย้ายที่บรรจุกระดูกไปสร้างที่ ใหม่ และเพิ่มพื้นที่ทางเท้า สร้างรางระบายน้ำ
	2. ลานโล่งด้านริมคลอง	เป็นลานโล่งพื้น คอนกรีตไม่มีร่ม เงาจากต้นไม้	ทำลานดินและจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมความ งามของเขตอนุรักษ์ และสร้างความสนใจในการจัด งานด้านริมคลอง
	3. ลานจอดรถ	ไม่มีร่มเงาจาก ต้นไม้	ปลูกต้นไม้และทำช่องจอดรถ
	4. ส่วนพักผ่อนเขต สังฆาวาส	พื้นที่ที่เป็นส่วน พักผ่อนเดิมไม่ได้ รับการปรับปรุง	สร้างศาลาพักผ่อน และรับแขกทั้งจัดสวน ทั้งทางเข้าเขตสังฆาวาส และด้านหลังกุฏิ บริเวณด้านของกุฏิทางทิศตะวันออกสร้างอาคารเก็บ วัสดุ
	5. ลานโล่งหน้าเมรุ	อาคารหน้าเมรุทำ ให้พื้นที่จัดงาน แคบ ทั้งบังมม มองในการจัดงาน	รื้ออาคาร ไปสร้างที่สวนปฏิบัติธรรม และสร้างศาลา บำเพ็ญกุศลบริเวณศาลาท่าน้ำ
	6. เปิดมุมมองจากกุฏิอดีต สมาจาร	กุฏิอดีตสมาจารบัง มุมมองเขตอนุรักษ์	รื้อกุฏิอดีตสมาจารไปสร้างที่สวนปฏิบัติธรรม ย้ายที่ บรรจุกระดูก และจัดสภาพแวดล้อมขึ้นใหม่เพื่อส่งเสริมความงามของเขตอนุรักษ์

5.3.3 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่พัฒนา

5.3.3.1 แนวคิดในการออกแบบ

ในการออกแบบทางสถาปัตยกรรมของวัดจำปา โดยสภาพของปัญหา ส่วนใหญ่เกิดจากรูปแบบของอาคารที่ขาดเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม ในการออกแบบจึงเป็นการนำเสนอการปรับเปลี่ยนรูปแบบบนอาคารเดิม เพื่อไม่ให้อาคารเก่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด และไม่เป็นการทำลายศรัทธาของผู้สร้างเดิม ส่วนการก่อสร้างอาคารใหม่เป็นการสร้างตามสภาวะจำเป็นในการใช้อาคารของผู้มาทำบุญ เนื่องจากวัดจำปามีอาคารที่เป็นอาคารโบราณสถานในการพัฒนาจึงต้องแสดงออกถึงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมเดิม โดยพยายามย้ายอาคารเดิมที่ไม่จำเป็นออกเพื่อเปิดทัศนียภาพของการมองเห็นอาคารในเขตอนุรักษ์ ทั้งนี้รูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมคงยี่ครูปแบบของศิลปในรัชกาลที่ 3 และรูปแบบของอาคารเดิมเป็นหลักโดยตอบสนองประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด เกณฑ์การออกแบบประกอบด้วย

1. การส่งเสริมความสำคัญของปูชนียสถาน โดยการสร้างสภาวะแวดล้อมโดยรอบเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อสถานที่
2. รูปแบบของอาคารที่ขัดกับสถาปัตยกรรมทางศาสนา ในการออกแบบเป็นการออกแบบบนโครงสร้างเดิม โดยเปลี่ยนรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมภายนอก
3. การสร้างอาคารขึ้นใหม่ เป็นการสร้างอาคารตอบสนองกิจกรรมที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดทำกิจกรรม
4. การส่งเสริมกิจกรรม เป็นการกระจายกิจกรรมให้ทั่วพื้นที่ของวัด

5.3.3.2 การก่อสร้างและการประดับตกแต่ง

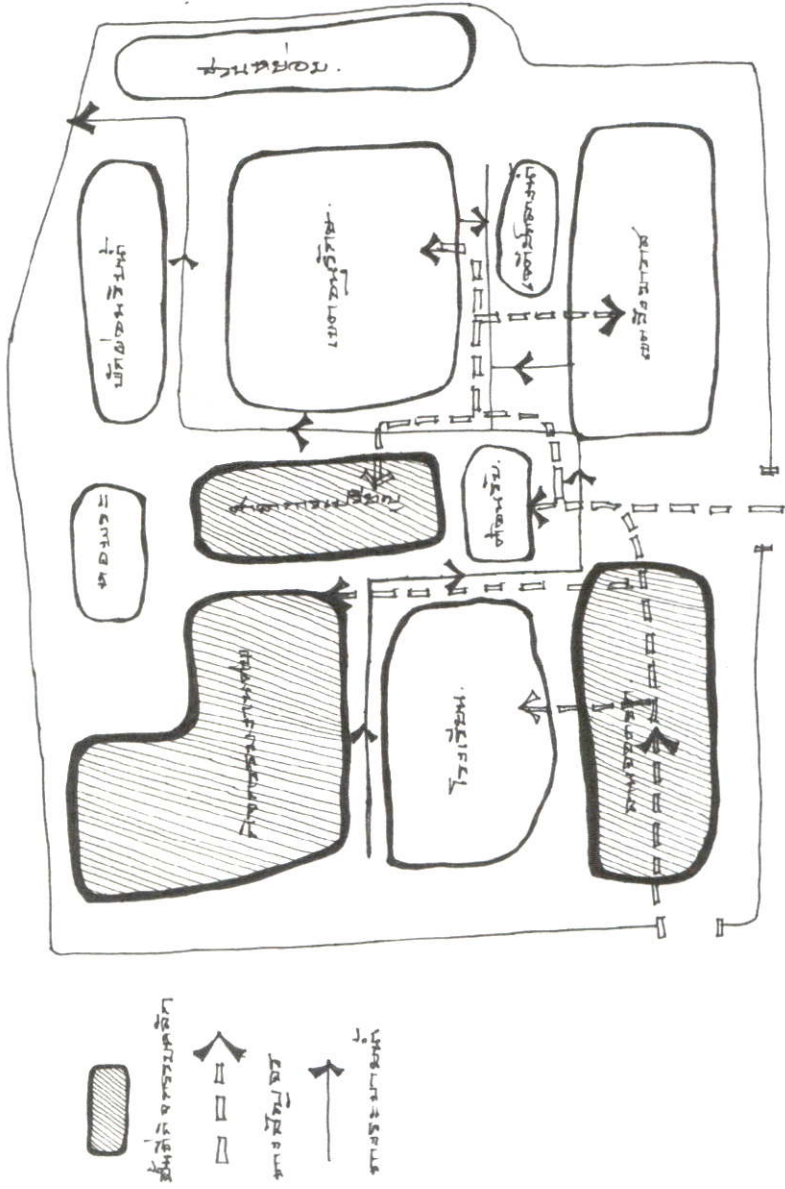
ใช้กรรมวิธีอย่างโบราณเป็นหลักเพื่อส่งเสริมงานช่างไม่ให้สูญหาย โดยประสานกับเทคโนโลยีการก่อสร้าง ส่วนที่ทำการก่อสร้างประกอบด้วย

1. ประตูทางเข้า เป็นการสร้างซุ้มขึ้นใหม่โดยเลียนแบบซุ้มประตูทางเข้าโบสถ์แต่เพิ่มช่องทางเข้าสำหรับเดิน 2 ฝั่ง มีตุ๊กตาดินประดับตามแบบศิลปการตกแต่งในรัชการที่ 3
2. กุฏิเจ้าอาวาส ในการออกแบบได้แนวคิดจากโถงทางเข้าพระอุโบสถ การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนรูปแบบของหลังคาเป็นหลังคาทรงจั่วหน้าบันประดับปูนปั้นประกอบกระเบื้องเคลือบ มีคันทวยรองรับชายคา โดยอาคารหลังนี้เสนอเป็นอาคารพิพิธภัณฑน์ ของวัด
3. กำแพงในการออกแบบแบ่งเป็น 2 ส่วน คือด้านหน้าวัดและด้านหลังวัดโดยด้านหน้าวัดกำแพงปัจจุบันยังสร้างไม่แล้วเสร็จ โครงสร้างเป็นกำแพงสูงและติดลูกกรงเหล็ก การปรับปรุงคงฐานรากเดิมโดยปรับเปลี่ยนส่วนของเสาให้เดี่ยห้วเสาทำโคมไฟแบบซุ้มเสมาในรัชการที่ 3 กำแพงด้านหลังวัดคงรูปแบบเดิม คงเปลี่ยนในส่วนของหัวเสารูปแบบเดียวกับรั้วด้านริมคลอง

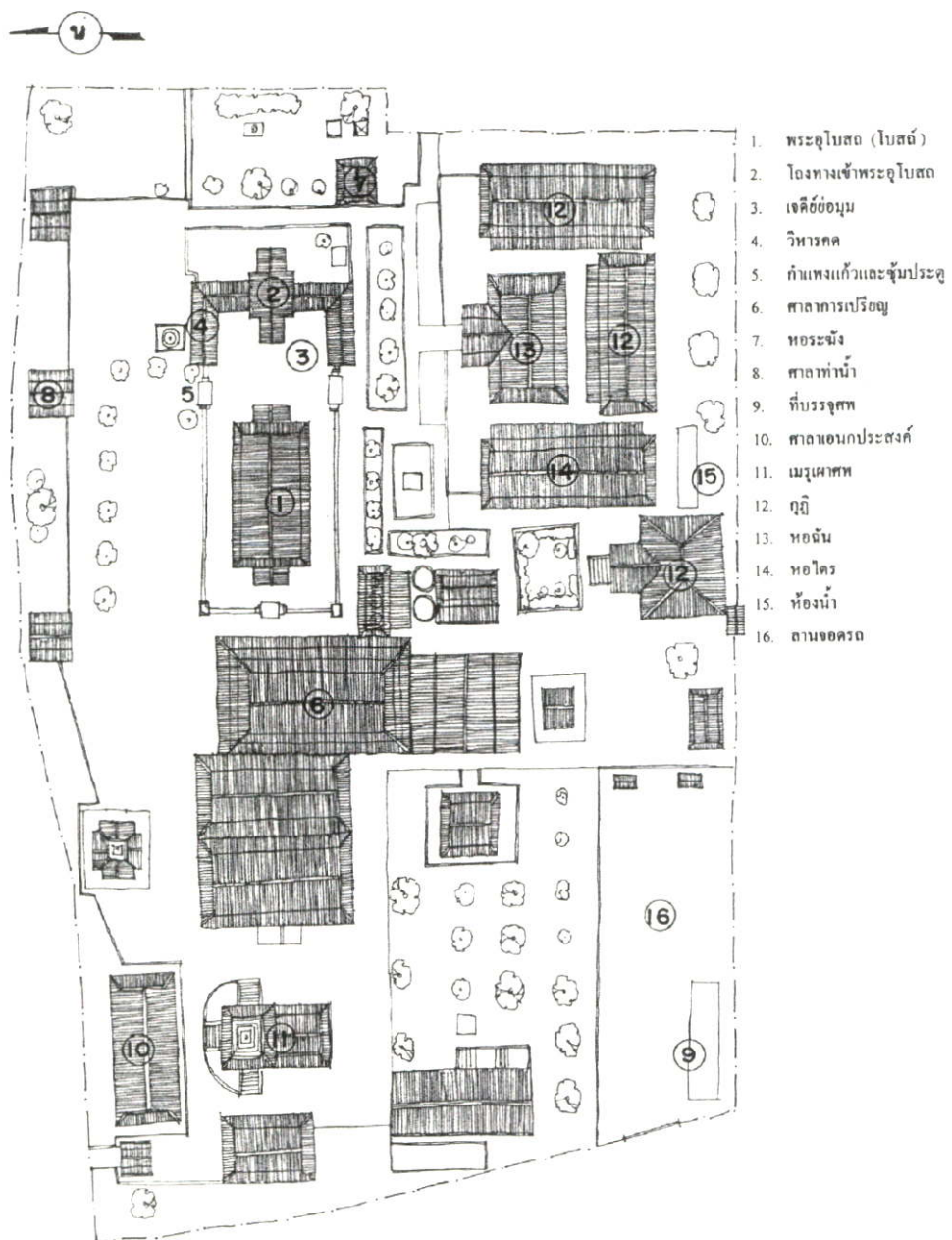
4. ที่บรรจุกุศพล เป็นการย้ายอาคารอยู่ส่วนกลางระหว่างโรงเรียนกับศาลาบำเพ็ญกุศล รูปแบบอาคารคงรูปแบบอย่างศาลาบำเพ็ญกุศลภายในจัดเป็นช่องบรรจุกุศพลทางเข้าด้านทิศตะวันตก
5. เจดีย์ ทำในส่วนของการสร้างทัศนียภาพให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ต่อสถานที่
6. ศาลาการเปรียญ ยกอาคารสูงให้เป็นส่วนทำอาหาร ที่ล้างจาน และที่เก็บน้ำ เพื่อให้เป็นที่ทำครัวขนาดใหญ่ และกระจายการทำอาหารไปส่วนต่าง ๆ ได้ส่วนทำศาลาการเปรียญ เปลี่ยนเครื่องบนอย่างอาคารหลังใหญ่เพื่อให้เกิดรูปแบบเดียวกัน ด้านล่างเปลี่ยนที่ทำครัวเป็นที่ต้กชาคร
7. เมรุ คงรูปแบบเดิมแต่เปลี่ยนในส่วนของเขาเผาศพให้เป็นเตาไร้มลพิษ และยกฐานสูง ด้านหน้าเมรุย้ายอาคารเอนกประสงค์และปรับทัศนียภาพเป็นการเปิดมุมมองด้านหน้าวัดและเป็นการเพิ่มพื้นที่การจัดงาน
8. บริเวณส่วนสังฆาวาส ปรับปรุงในส่วนของที่พักผ่อนเดิม และสร้างสภาพแวดล้อม ขึ้นใหม่เพื่อต้อนรับผู้มาพบพระภิกษุ ด้านหลังทำเป็นที่พักผ่อนของสงฆ์ ทั้งสร้างสวนซักล้างเพื่อทำความสะอาดไตรจีวร
9. ที่จอดรถ สร้างร่วมเงากับพื้นที่
10. โรงเรียน ในอนาคตควรย้ายไปอยู่ในส่วนของห้องสมุดประชาชน พื้นที่เดิมสร้างเป็นอาคารบำเพ็ญกุศล
11. การจัดสวน โดยรอบอาคารอนุรักษ์เป็นการเปิดพื้นที่ให้เห็นความงามทางสถาปัตยกรรม โดยด้านหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถประดับตุ๊กตาหิน ไม้ตัด และเขมอ
12. อาคารอื่นปรับปรุงตามสภาพความเสียหายในแต่ละส่วน

5.3.3.3 รูปแบบอาคารที่ทำการพัฒนา

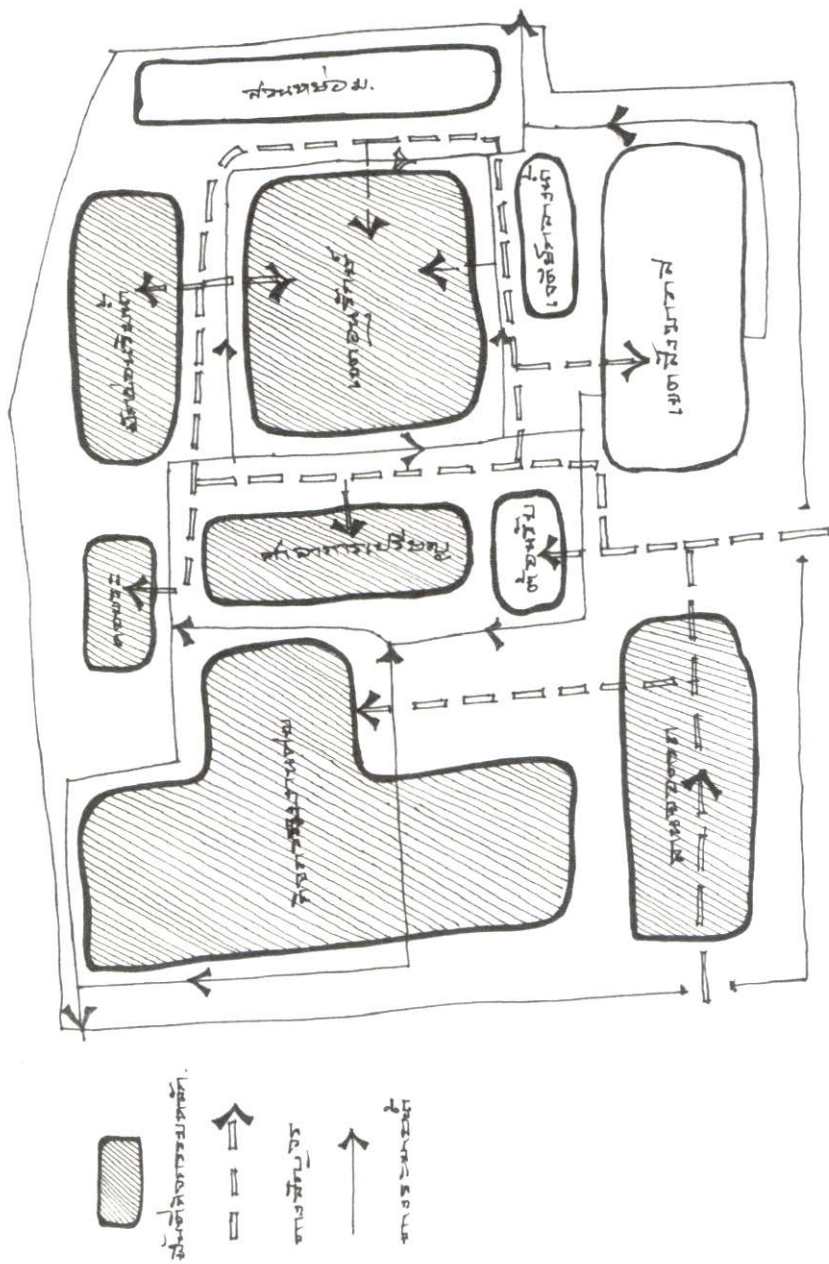
1. การจัดผังกิจกรรมเดิมและผังบริเวณอาคารเดิม
2. การจัดผังกิจกรรมใหม่และผังบริเวณอาคารที่ได้รับการปรับปรุง
3. ชุมประตู่ทางเข้าจากถนนกาญจนาภิเษก
4. รูปแบบกุฎีเจ้าอาวาส
5. การจัดพื้นที่ด้านหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถ
6. การเปิดมุมมองด้านกุฎีเจ้าอาวาส
7. การจัดพื้นที่บริเวณเจดีย์กลางน้ำ
8. การจัดพื้นที่บริเวณเจดีย์พระอิริการเฝือก
9. การจัดพื้นที่บริเวณเมรุเผาศพ
10. แบบกำแพงด้านหลังวัด

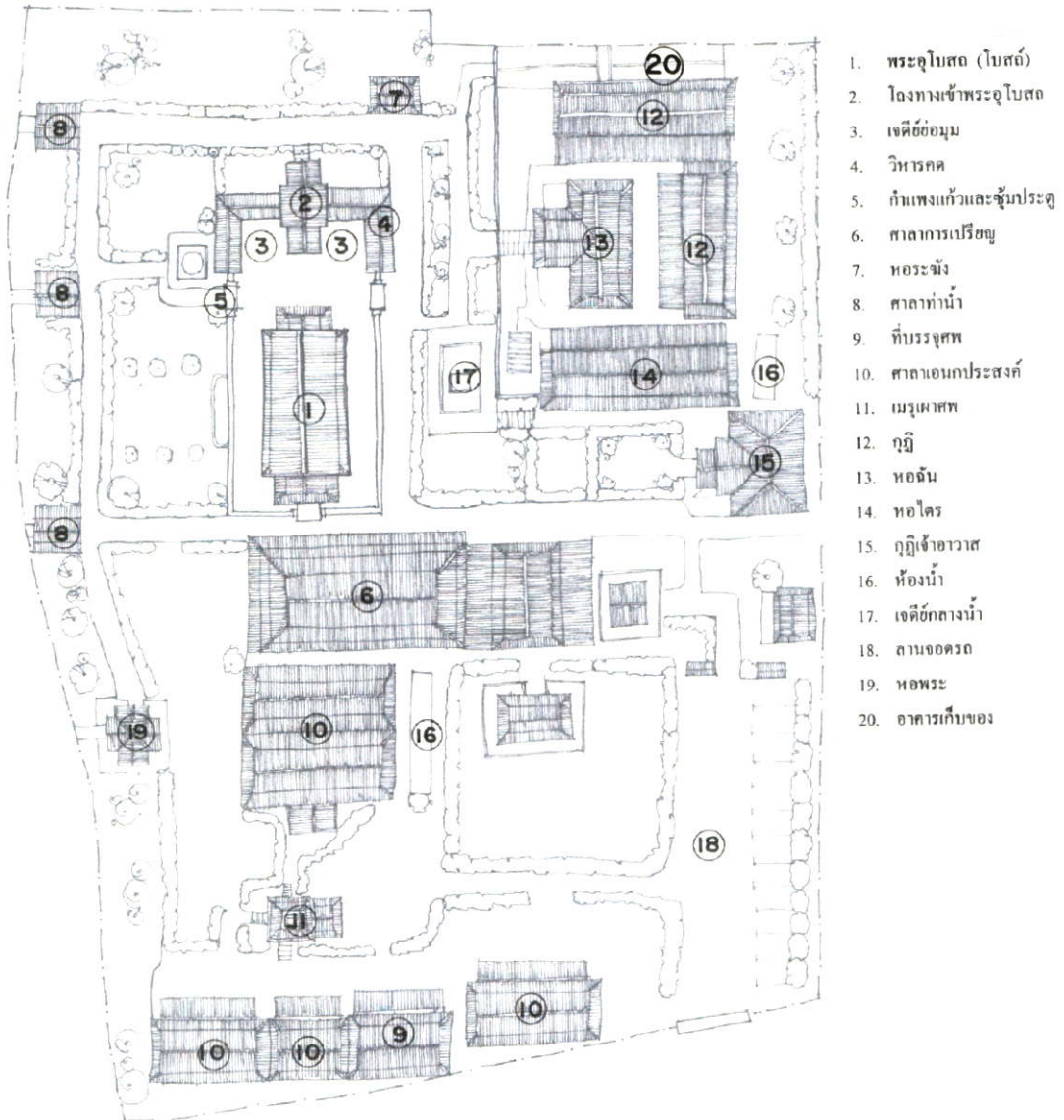
ภาพที่ 5.1 การจัดผังกิจกรรมเดิม

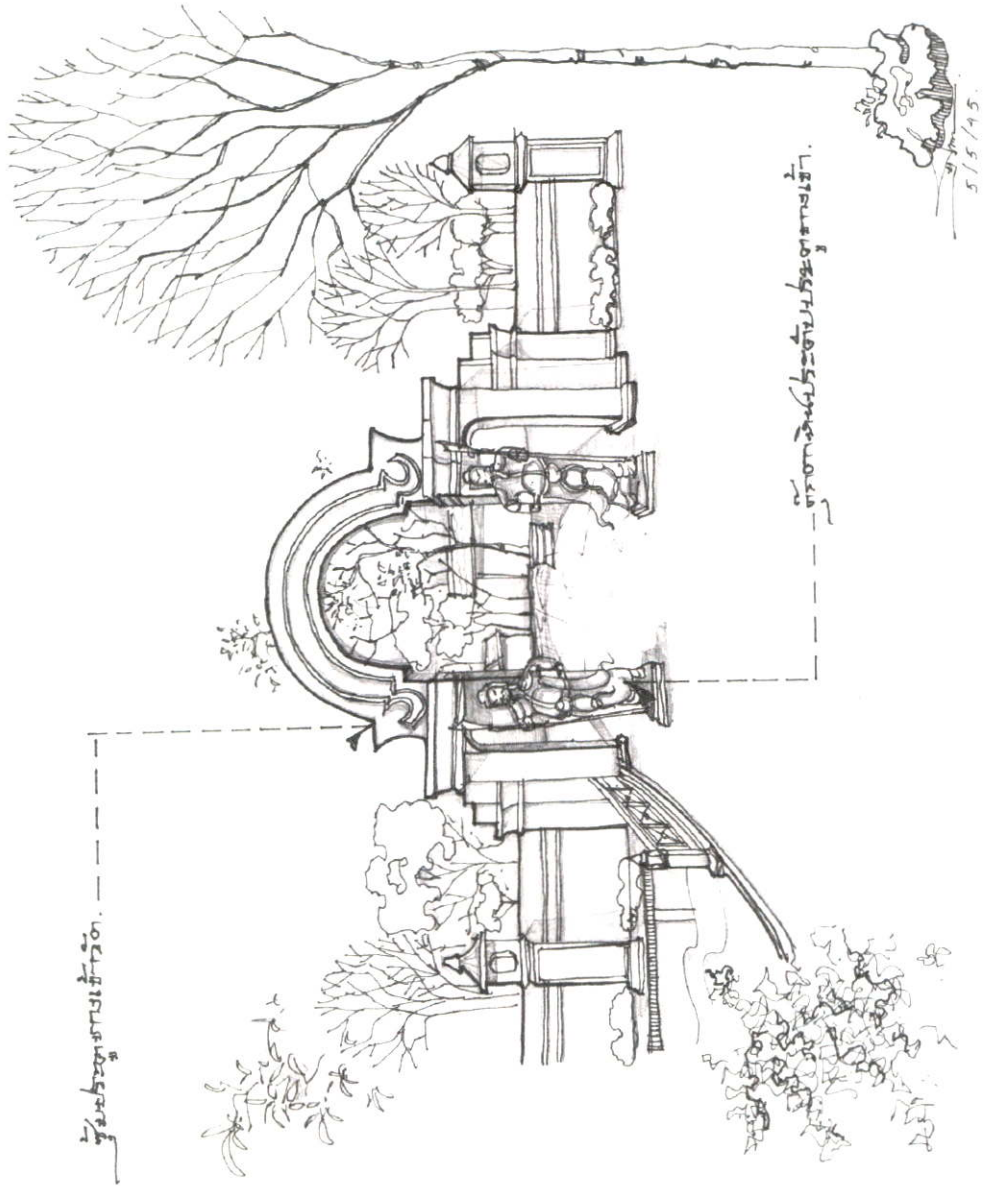
ภาพที่ 5.2 ผังบริเวณอาคารเดิม

ภาพที่ 5.3 การจัดผังกิจกรรมใหม่

ภาพที่ 5.4 ผังบริเวณอาคารที่ได้รับการปรับปรุง

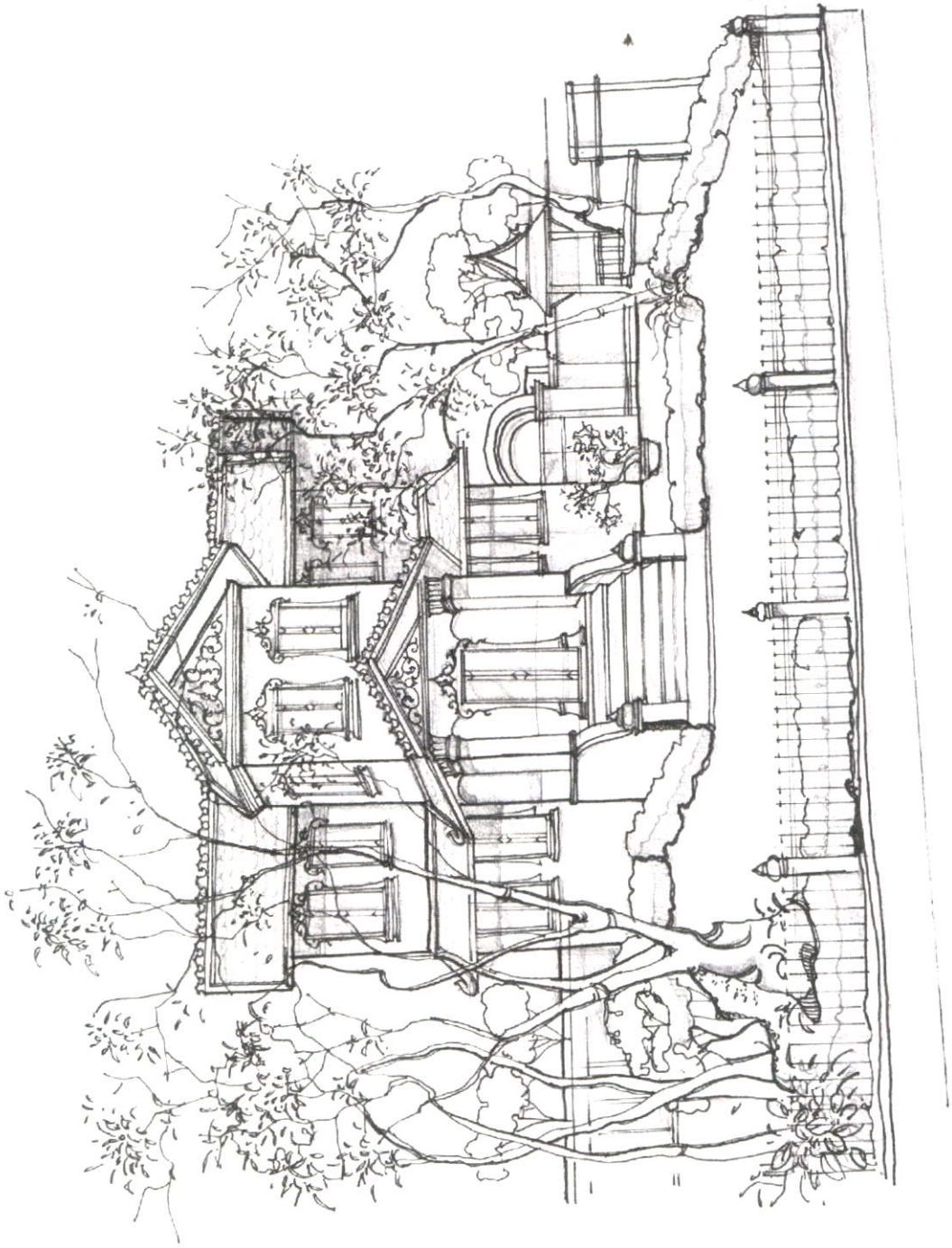

ฐานประตูทางเข้าวัด

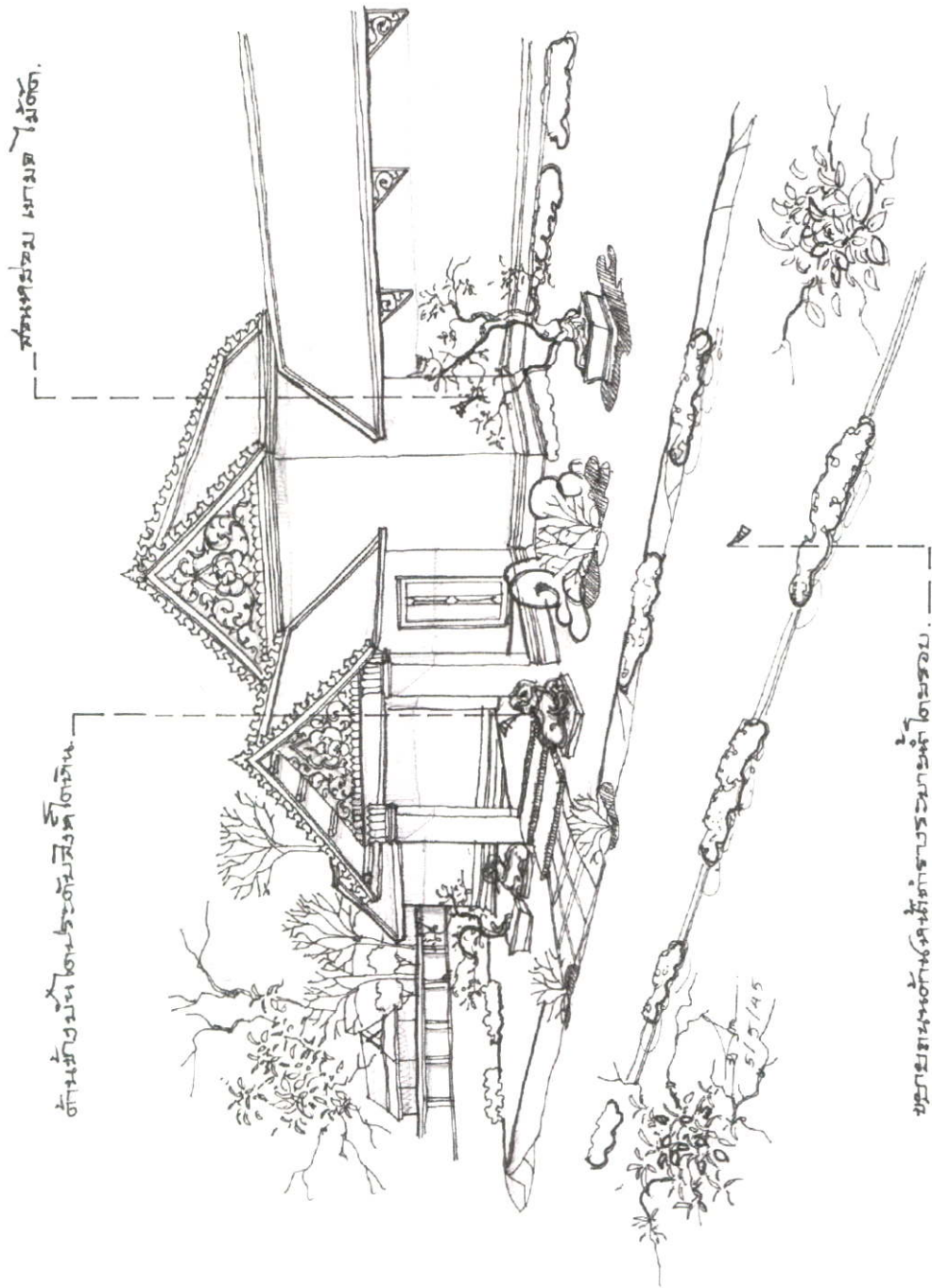
ฐานประติมากรรมพระพุทธรูป

5/5/45

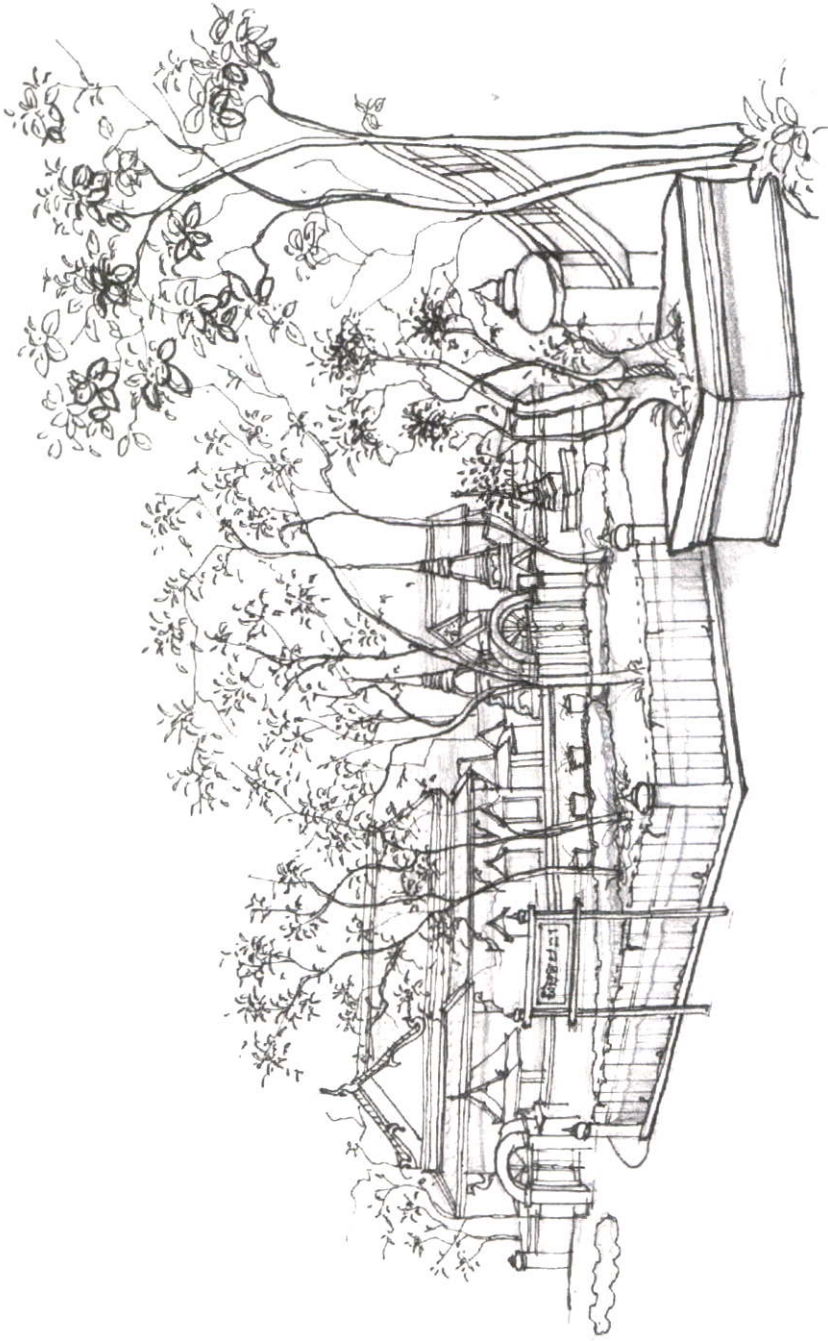
ภาพที่ 5.5 ฐานประตูทางเข้าจากถนนกาญจนาภิเษก

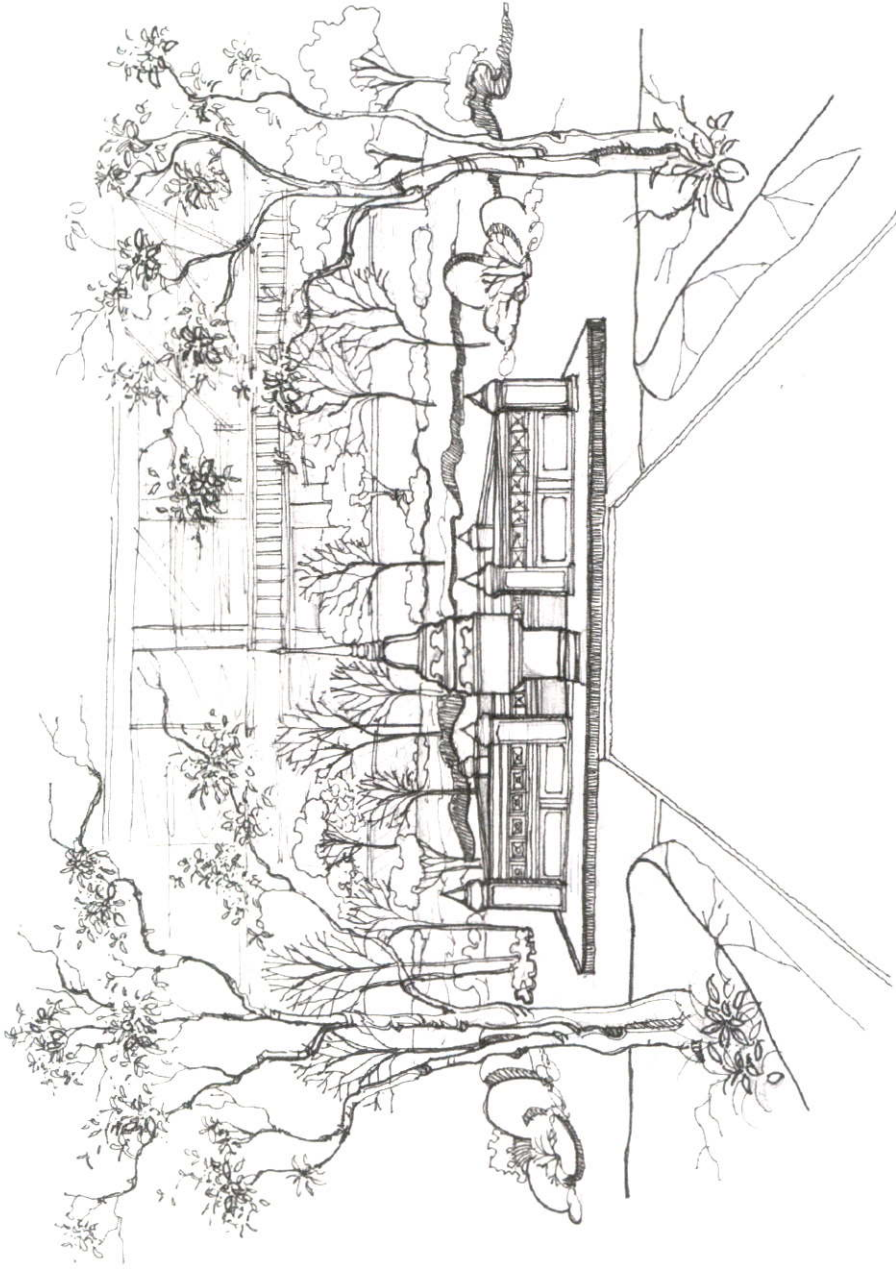
ภาพที่ 5.6 รูปแบบกุฎีเจ้าอาวาส

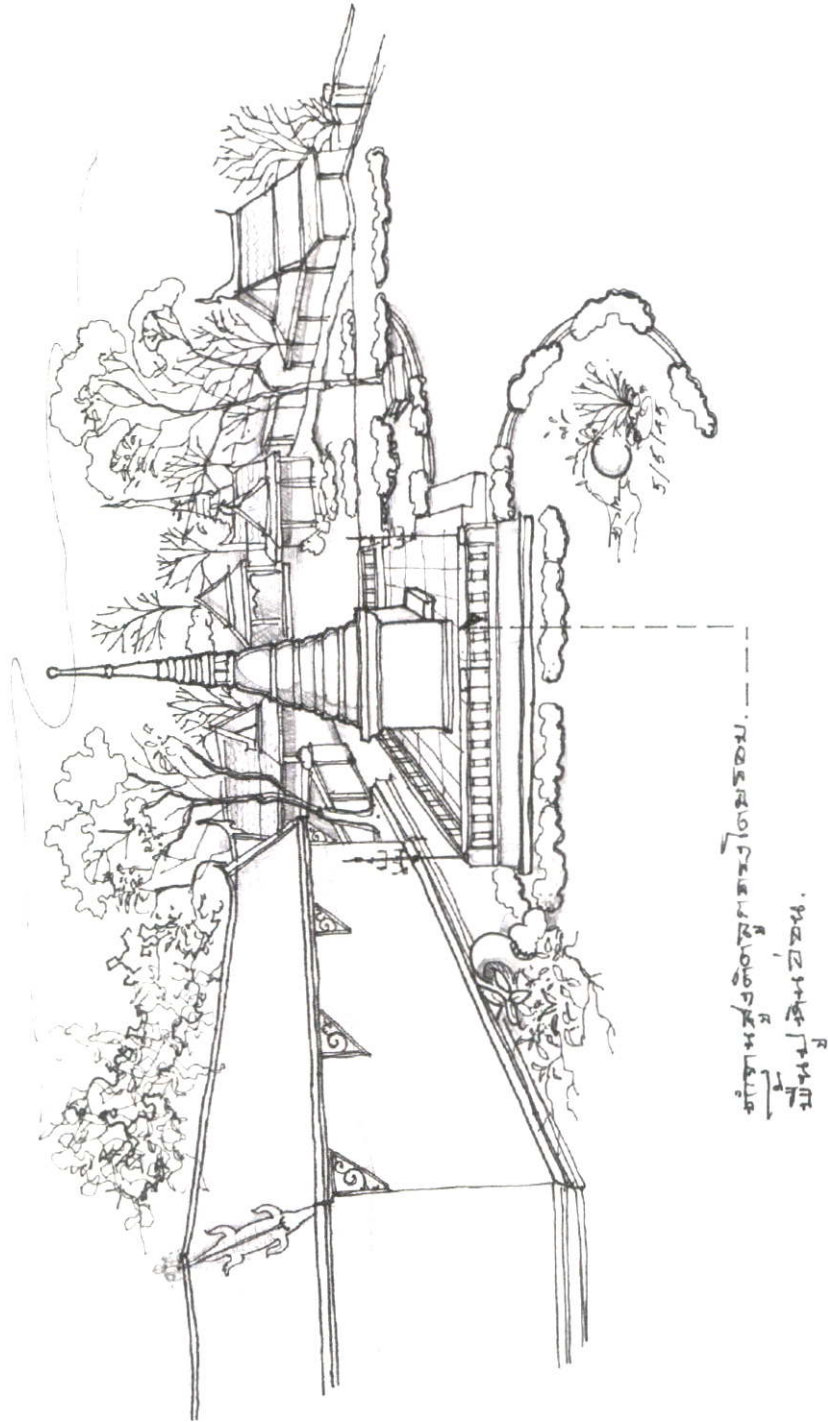
ภาพที่ 5.7 การจัดพื้นที่ด้านหน้าโถงทางเข้าพระอุโบสถ

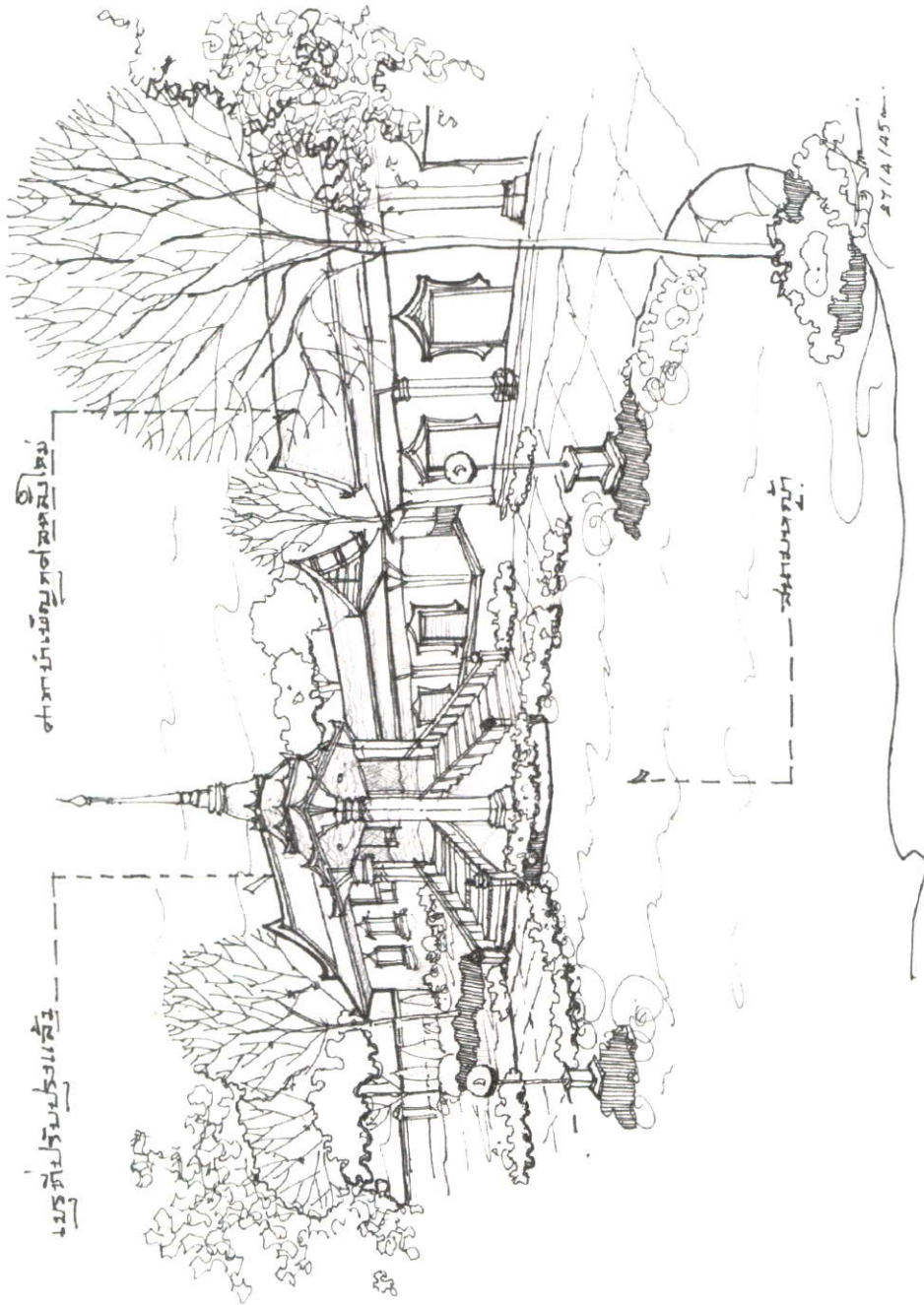
ภาพที่ 5.8 การเปิดมุมมองด้านภูมิสถาปัตย์

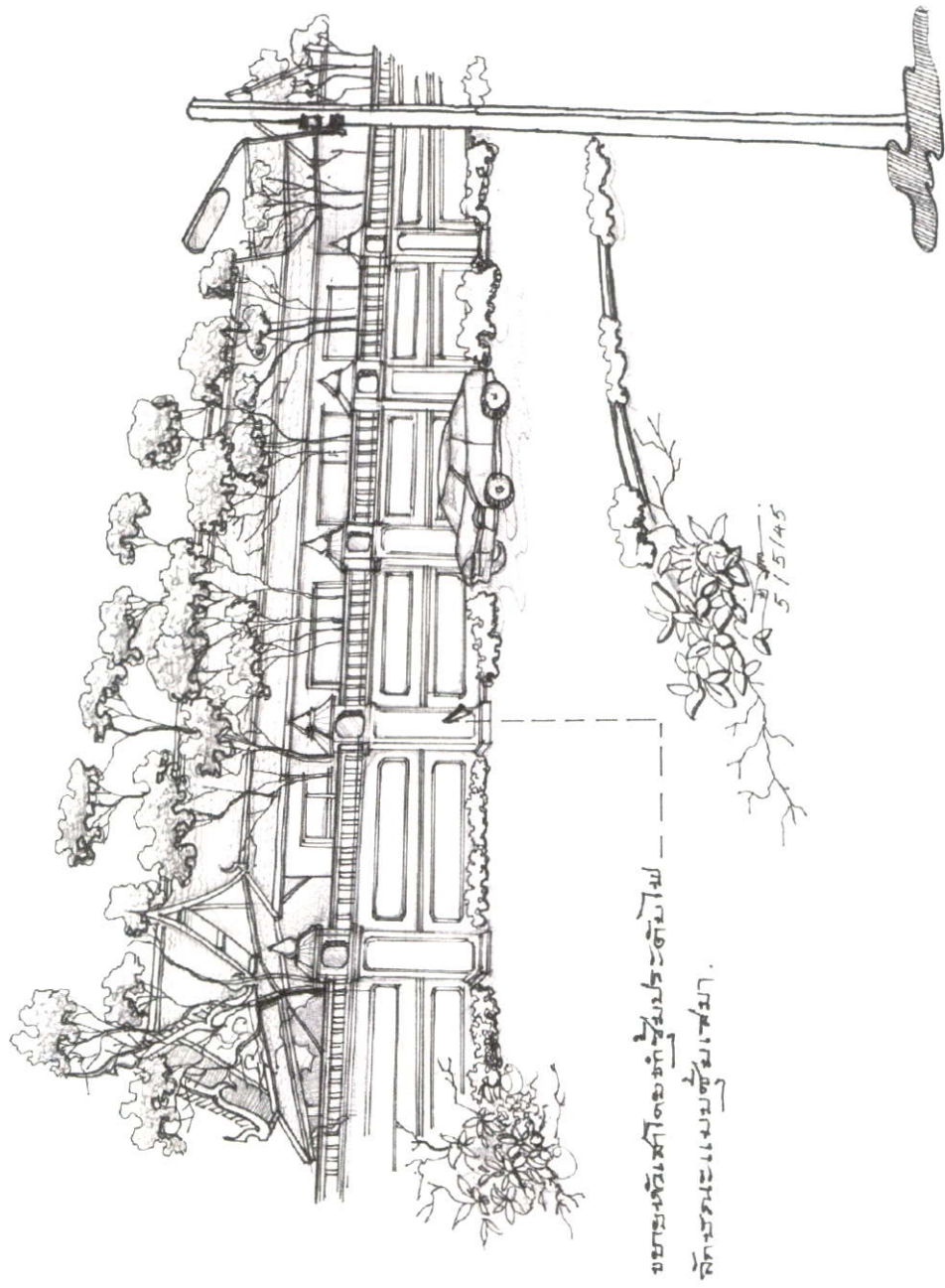
ภาพที่ 5.9 การจัดพื้นที่บริเวณเจดีย์กลางน้ำ

ภาพที่ 5.10 การจัดพื้นที่บริเวณเจดีย์พระอิการเผือก

ภาพที่ 5.11 การจัดพื้นที่บริเวณเมรุเผาศพ

ภาพที่ 5.12 แบบกำแพงด้านหลังวัด

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ศึกษาเพื่อยหาแนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในเขตตลิ่งชันที่ยังไม่ได้ประเพณีโบราณสถาน
2. ศึกษาโครงการด้านสังคมตามโครงการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
3. ศึกษาออกแบบการใช้พื้นที่ที่ทางวัดจัดซื้อและที่ดินได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นกรณีศึกษา

บรรณานุกรม

- นุกูล ชมภูนิช. 2530 บ้านไทยเอกลักษณ์ของชาติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- กองโบราณคดี กรมศิลปกร. 2534 จิตรกรรมไทยประเพณี. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- กองโบราณคดี กรมศิลปกร. 2534 แหล่งประติมากรรมภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- กรมศิลปกร. 2538 สถาปัตยกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2525 ศิลปนาฏในสองศตวรรษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ปาณยา.
- สุพิศวง ธรรมนนทา. 2532 พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: ดิ.ดี.บุ๊คสโตร์.
- คณะกรรมการจัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์200ปี. 2525 จดหมายเหตุการอนุรักษ์กรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- อรศิริ ปาณินท์. 2541 เรือนพื้นดินละแวกเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุสรณ์งานศพนางละม่อม ณ สงขลา. 2524 หลักสากลว่าด้วยการอนุรักษ์และบูรณะอนุสรณ์สถานที่ตั้ง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2526 ศิลปสถาปัตยกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูล และคณะผู้วิจัย. 2536 พัฒนาการแนวความคิดและรูปแบบของงานสถาปัตยกรรม อดีต ปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพมหานคร:สมาคมสถาปนิกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น). 2521 สถาปัตยกรรมไทยพื้นฐานสำหรับช่างเทคนิค กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสีทองกิจพิศาล.
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. 2528 หน้าจั่ว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิทย์ เทียงบูรณธรรม. 2536 พจนานุกรมไทย ฉบับมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุริยบรรณ

ภาคผนวก ก

คำศัพท์ คำแปล

คำศัพท์

กัปปิยภุจฺญิ (กัปป - ปิ - ยะ - ภุจ - ติ)

ภุจฺญิ (ภุจ , ภุจ - ติ)

ภุจ (ภุจ)

พระสุคต (พระ - สุ - คต)

พุทฺธาวาส (พุท - ธา - วาด)

ชั้นตมฺพร (ชั้น - ตา - มะ - ระ)

ชุกชี (ชุก - มะ - ชี)

มูตร (มูต)

เมรุ (เมณ , เม - รุ)

ราชวดี (ราช - มะ - วดี)

วังจภุจฺญิ (วัง - จะ - ภุจ - ติ)

วิสุคามสีมา (วิ - สุ - กาม - มะ - สี - มา)

ศาลาการเปรียญ (ศาลา - กาน - ประ - เรียน)

สังฆาวาส (สัง - กหา - วาด)

หัตถบาต (หัต - ทะ - บาต)

อัมพันนคร (อัม - พัน - นคร)

คำแปล

โรงเก็บอาหาร

เรือนที่อยู่ของภิกษุ , เรือนนกกขุนทอง ,
ที่บรรจฺสุท

อุจจาระ , ชี

ผู้สบาย , ผู้บรรลฺความดี , ผู้ไปดีแล้ว , พระนาม
พระพุทฺธเจ้า

ที่ประดิษฐานพระพุทฺธรูป , เป็นส่วนหนึ่งของวัด
ประกอบด้วย โบสถ์ วิหาร เจดีย์

ห้องใช้รมไฟให้แห้งออก , เรือนไฟ

แท่นหรือฐานสำหรับประดิษฐานพระประธาน
น้ำเมา , ปัสสาวะ , เชื้อ

ที่เผาศพ หลังคาเป็นยอดมีรั้วล้อมรอบ , เขาพระ
สุเมรุ เป็นเขาอันมียอดเป็นที่กั้นแห่งเมืองสวรรค์
อยู่ใจกลางจักรวาล , ราชศัพท์ใช้ว่า พระเมรุ
รั้วรอบบริเวณพิธี

ส้วม , ที่ถ่ายอุจจาระ

เขตทำอุโบสถสังฆกรรมที่พระราชทานแก่สงฆ์
บริเวณอันเป็นเขตของวัด

อาคารสำหรับเป็นโรงเรียนสอนพระปริยัติธรรม
ภิกษุสามเณร

ที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์

“บ่วงแห่งมือ” คือที่โกสัถ์ , ระยะห่างขั้วขึ้น
ขึ้นมือถึง

ส่วนใน , ภายใน , ท่ามกลาง , ชื่อมาตราส่วนวัด
ในบาลีราว 7 วา เป็นอัมพันนครหนึ่ง

ภาคผนวก ข

หนังสืออนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์

ประกาศบัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
เรื่อง ผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ขอประกาศรายชื่อหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตร์ อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม ที่ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการดังนี้

ได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2543

นายทวีศักดิ์ หว่างจันทร์ รหัสประจำตัว 40064006 ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทาง การพัฒนาและการอนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรมของวัดจำปา (ARCHITECTURAL CONCEPT IN DEVELOPMENT AND CONSERVATION OF CHUMPA TEMPLE)” โดยมี อาจารย์สุรศักดิ์ กังขาว เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ และ อาจารย์สุทัศน์ จุฬามณี เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

ทั้งนี้ให้นักศึกษาค้นคว้าและเขียนวิทยานิพนธ์ โดยปรึกษากับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ให้ เสร็จสิ้นภายในเวลาที่กำหนดในระเบียบของบัณฑิตวิทยาลัย

ประกาศ ณ วันที่ ๓ มกราคม พ.ศ.2544

(รศ.ดร.บุญวัฒน์ อีคชู)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

แบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถามแบ่งเป็น 1 ชุด

1. กลุ่มตัวอย่างผู้มาทำบุญ

หมายเหตุ เป็นการรวบรวมข้อมูล เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาวัดจำปาโดยการออกแบบอาคารให้สอดคล้องและมีความเพียงพอกับการดำเนินกิจกรรม

แบบสอบถามประกอบการวิจัย
เรื่อง
แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมวัดจำปา

โครงการวิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์อันเป็นประโยชน์ต่อวัดจำปา เขตคลองชั้น กรุงเทพมหานคร โดยทำการศึกษาถึงความต้องการในการใช้อาคารในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

ในฐานะที่ท่านมีความเกี่ยวข้องเป็นผู้ที่ร่วมทำบุญกับวัดจำปาในการสร้างถาวรวัตถุต่าง ๆ ท่านย่อมสามารถให้ข้อมูลเพื่อทำการวิจัยประกอบการวิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม เรื่องแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสถาปัตยกรรมวัดจำปา เพื่อผลของการวิจัยนี้จะได้นำไปออกแบบอาคารเพื่อรองรับกิจกรรมของชุมชน โดยควบคู่กับการอนุรักษ์โบราณสถาน

ผู้วิจัยหวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีจึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างยิ่ง

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นในด้านผังบริเวณ
- ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นในการทำกิจกรรมภายในอาคาร
- ตอนที่ 4 ข้อมูลความคิดเห็นในการทำกิจกรรมภายนอกอาคาร
- ตอนที่ 5 ข้อมูลความคิดเห็นด้านรูปแบบอาคาร

ขอให้ท่านกรณตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ

คำชี้แจง

เพื่อให้สะดวกต่อการตอบแบบสอบถามชุดนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการอ่านข้อคำถามและคำเลือกทั้งหมด ตามลำดับข้อให้ฟังโดยให้ท่านเอกข้อที่ท่านเห็นว่าเป็นความจริง หรือเป็นความคิดเห็นของท่านลงในกระดาษคำตอบที่ผู้วิจัยแจกให้โดยผู้วิจัยจะทำเครื่องหมาย หรือเขียนเป็นข้อความความคิดเห็นของท่านถ้าท่านสามารถเลือกตอบได้ข้อเดียวยกเว้นข้อที่วงเล็บไว้ว่าให้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ได้ดังตัวอย่างและสำหรับข้อที่นอกเหนือจากคำถามแล้วท่านโปรดระบุโดยกรณาเขียนลงในกระดาษที่แจกให้ต่อไปนี้เป็นกรทดลองทำแบบสอบถามเพื่อให้ท่านเกิดความคุ้นเคย 2 ข้อตัวอย่าง

ข้อ 1 ท่านได้เข้ามาทำบุญที่วัดจำปา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร มาเป็นเวลากี่ปี

- 1 ปี
- 2 ปี
- 3 ปี
- มากกว่า 3 ปีถึงประมาณ ปี

ข้อ 2 ปัจจุบันท่านอายุเท่าไร

- 35 - 40 ปี
- 40 - 45 ปี
- 45 - 50 ปี
- น้อยกว่า 35 ปี ปัจจุบันอายุปี
- มากกว่า 50 ปี ปัจจุบันอายุ.ปี

หากท่านมีปัญหา ขณะทำการตอบแบบสอบถาม กรุณาแจ้งให้ผู้วิจัยทราบเพื่อให้การตอบแบบสอบถามสามารถดำเนินต่อไปด้วยดี เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้เกิดประสิทธิผลสูงสุด กรุณาตอบแบบสอบถามทุกข้อ

ขอขอบคุณจากผู้วิจัย

ตอนที่ 1

ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับผู้ที่มาทำบุญ

1. เพศ

- ชาย หญิง

2. ปัจจุบันท่านอายุ

- 21 - 30 ปี 31 - 40 ปี
 41 - 50 ปี 51 - 60 ปี
 มากกว่า 60 ปี ขึ้นไป

3. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพใด

- รับราชการ พนักงานองค์กรของรัฐ ค้าขาย
 กสิกรรม อื่น ๆ

4. ท่านได้มาทำบุญเป็นระยะเวลา

- 1 ปี 2 ปี 3 ปี
 4 ปี มากกว่า 4 ปี

5. ในการจัดจัดงานท่านคิดว่าจะจัดงานณที่ใด

- บ้าน วัด

6. การมาวัดท่านเดินทางโดยทางใด

- ทางเท้า ทางเรือ
 รถโดยสาร รถส่วนตัว

ตอนที่ 2

แบบสอบถามด้านผังบริเวณ

1. บริเวณด้านหน้าพระอุโบสถมีความมืดทึบหรือไม่

☐ มืดทึบมาก	☐ มืดทึบ	☐ ปานกลาง
☐ โโล่ง	☐ โโล่งมาก	

2. มีความคิดเห็นอย่างไรต่อบริเวณจัดงานเทศพ

☐ คับแคบมาก	☐ คับแคบ	☐ ปานกลาง
☐ ไม่คับแคบ	☐ สะดวกสบาย	

3. บริเวณที่ตั้งหอพระด้านริมคลองเป็นอย่างไร

☐ เงียบสงบมาก	☐ เงียบสงบ	☐ ปานกลาง
☐ พลุกลั่น	☐ พลุกลั่นมาก	

4. ถนนที่ใช้งานดับบาตรเป็นอย่างไร

☐ คับแคบมาก	☐ คับแคบ	☐ ปานกลาง
☐ ไม่คับแคบ	☐ กว้างขวางมาก	

5. เวลาฝนตกมีน้ำท่วมขังอย่างไร

☐ ทุกครั้ง	☐ นาน ๆ ครั้ง	☐ ไม่เคยท่วม
-----------------------------------	--------------------------------------	-------------------------------------

6. บริเวณภายในเขตสังฆาวาสเป็นอย่างไร

☐ นำพักผ่อนมาก	☐ นำพักผ่อน	☐ ปานกลาง
☐ ไม่นำพักผ่อน	☐ ไม่นำพักผ่อนอย่างมาก	

7. บริเวณลานโล่งภายในกำแพงแก้วเป็นอย่างไร

☐ เรียบร้อยมาก	☐ เรียบร้อย	☐ ปานกลาง
☐ ไม่เรียบร้อย	☐ ไม่เรียบร้อยอย่างมาก	

8. ทางเข้าออกปัจจุบันเป็นอย่างไร
- สะดวกมาก สะดวก พอใช้
- ไม่สะดวก ไม่สะดวกอย่างมาก
9. มีความรู้สึกอย่างไรต่อลานจอดรถ
- ร้อนมาก ร้อน ไม่ร้อน
- ไม่ร้อนเลย
10. ลานจอดรถปัจจุบันเป็นอย่างไร
- สะดวกมาก สะดวก พอใช้
- ไม่สะดวก ไม่สะดวกอย่างมาก
11. ได้ใช้ประโยชน์บริเวณลานโลกลานธรรมอย่างไร
- ทุกวัน ใช้บ่อยมาก ใช้บ่อย
- นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยใช้
12. มีความพอใจในส่วนของลานโลกลานธรรมอย่างไร
- พอใจมาก พอใจ ปานกลาง
- ไม่พอใจ ไม่พอใจมาก
13. มีความรู้สึกอย่างไรต่อลานหน้าวัด
- เจียบมาก เจียบ ปานกลาง
- พลุกพล่าน พลุกพล่านมาก
14. ลานหน้าวัดปัจจุบันเป็นอย่างไร
- ร้อนมาก ร้อน ปานกลาง
- ไม่ร้อน ร่มเงาจากต้นไม้มาก
15. บริเวณลานหน้าเมรุเป็นอย่างไร
- มีความเป็นระเบียบมาก เป็นระเบียบ ปานกลาง
- ไม่มีระเบียบ ไม่มีระเบียบอย่างมาก

ตอนที่ 3
แบบสอบถามการดำเนินงานกิจกรรมภายในอาคาร

1. เวลาการใช้ศาลาการเปรียญ

☐ 30 นาที	☐ 1 ชั่วโมง
☐ 2 ชั่วโมง	☐ มากกว่า 2 ชั่วโมง
☐ ไม่ได้ใช้	

2. ขนาดของศาลาเปรียญปัจจุบัน

☐ กว้างขวางมาก	☐ กว้างขวาง	☐ ปานกลาง
☐ แคบแคบ	☐ แคบแคบมาก	

3. ภายในศาลาการเปรียญเป็นเช่นไร

☐ ร้อนมาก	☐ ร้อน	☐ ปานกลาง
☐ เย็นสบาย		

4. มีความคิดเห็นอย่างไรต่อชั้นล่างของศาลาการเปรียญ

☐ ปรับปรุงใช้งานในอย่างอื่น	☐ คงเดิมไว้	☐ ควรปล่อยโล่ง

5. เวลาในการใช้โบสถ์

☐ 30 นาที	☐ 1 ชั่วโมง	☐ 2 ชั่วโมง
☐ มากกว่า 2 ชั่วโมง	☐ ไม่ได้ใช้	

6. ขนาดของโบสถ์ปัจจุบันเป็นอย่างไร

☐ กว้างขวางมาก	☐ กว้างขวาง	☐ ปานกลาง
☐ แคบแคบ	☐ แคบแคบมาก	

7. ควรทำอย่างไรภายในช่องทางเข้าพระอุโบสถ

☐ เปิดจัดงานประจำปี	☐ ไม่ควรเปิด	☐ เปิดปิดเป็นเวลา

8. อาคารบำเพ็ญกุศลปัจจุบันเป็นอย่างไร

กว้างขวางมาก

กว้างขวาง

ปานกลาง

แคบแคบ

แคบแคบมาก

9. การใช้งานชั้นล่างของกุฏิเป็นอย่างไร

แคบแคบ

พอใช้

กว้างขวางมาก

10. มีความคิดเห็นอย่างไรต่อกุฏิ

สร้างเพิ่มเติม

ไม่ต้องสร้าง

ซ่อมแซม

11. ในอนาคตมีลูกหลานมาบวชกี่คน

1 คน

2 คน

3 คน

มากกว่า 3 คน

ไม่มีเลย

12. การทำกิจกรรมที่ศาลาทำน้ำ

บ่อยมาก

บ่อย

นาน ๆ ครั้ง

ไม่เคยใช้

13. ห้องน้ำปัจจุบันเป็นอย่างไร

เพียงพอ

ต้องสร้างเพิ่มเติม

14. อาคารด้านหน้าเมรุควรทำอย่างไร

รื้อออก

คงเดิม

ปรับปรุง

ย้ายไปสร้างที่อื่น

15. เมรุเผาศพปัจจุบันเป็นอย่างไร

ต้องปรับปรุงเร่งด่วน

ปรับปรุงแต่ไม่รีบด่วน

ไม่ต้องปรับปรุง

ตอนที่ 4
แบบสอบถามการดำเนินงานกิจกรรมภายนอกอาคาร

1. สถานที่มีความเหมาะสมอย่างไรต่อการจัดงาน

☐ เหมาะสมมาก	☐ เหมาะสม
☐ ไม่เหมาะสม	☐ ควรจัดที่อื่น

2. ชุมประจวบคืบปัจจุบันเป็นอย่างไร

☐ ดีมาก	☐ ดี
☐ พอใช้	☐ ต้องปรับปรุง
☐ รื้อสร้างใหม่	

3. มีความคิดเห็นอย่างไรต่อสถานที่

☐ เหมาะสมกับการจัดงานมาก	☐ เหมาะสม
☐ ไม่เหมาะสม	☐ ควรจัดที่อื่น

4. มีความคิดเห็นอย่างไรต่อถนนหน้าโบสถ์

☐ เดินสะดวก	☐ คับแคบ	☐ พอใช้
☐ ควรขยายพื้นที่		

5. มีความคิดเห็นอย่างไรต่อสถานที่วัด

☐ ควรปรับปรุงอย่างมาก	☐ ควรปรับปรุง
☐ ไม่ควรทำ	☐ ให้คงสภาพเดิม

6. มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการย้ายกระดุมมาจัดเก็บรวมกัน

☐ ควรทำอย่างมาก	☐ ควรทำ
☐ ไม่ควรทำ	☐ ให้คงไว้อย่างเดิม

7. มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการจัดพื้นที่บริเวณเจดีย์กลางน้ำ
- มีสภาพดี ควรปรับปรุงเพิ่มเติม
- ควรปรับปรุงสภาพพื้นที่เป็นอย่างอื่น
8. ท่านมาใช้ประโยชน์ที่ศาลาท่าน้ำ
- ประจำทุกวัน บ่อย
- นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยมา
9. มีความคิดเห็นอย่างไรต่อบริเวณรอยต่อศาลาบำเพ็ญกุศลกับศาลาการเปรียญ
- ทึบมาก ค่อนข้างทึบ
- สว่าง สว่างมาก
10. ระบบระบายน้ำ
- เพียงพอมาก เพียงพอ
- สร้างเพิ่ม ไม่แสดงความคิดเห็น
11. มีความคิดเห็นอย่างไรต่อที่ล้างจาน
- ดีมาก ดี
- พอใช้ ควรปรับปรุง
- ควรย้าย
12. ระบบไฟฟ้าเป็นอย่างไรในการจัดงาน
- เพียงพอมาก เพียงพอ
- น้อย น้อยมาก
13. มีความคิดเห็นอย่างไรต่อหอกระจายเสียงตามสาย
- มีความสูงเกินไป ควรลดความสูง
- มีความสูงพอเหมาะ

14. มีความคิดอย่างไรต่อการติดตั้งโทรศัพท์

- ควรติดตั้งอย่างยิ่ง ควรติดตั้งแต่ยังไม่จำเป็น
 ไม่ควรติดตั้ง ไม่แสดงความคิดเห็น

15. การจัดโครงการสาธารณะสุขภายในวัดมีความคิดเห็นอย่างไร

- ได้รับความประโยชน์มาก ได้รับความประโยชน์พอควร
 ไม่ได้ได้รับความประโยชน์ ไม่แสดงความคิดเห็น

1. กุฏิ ควรมีรูปแบบใด

- อย่างกุฏิยุคก่อน แบบเรือนพักอาศัยปัจจุบัน
 ตามสมัยนิยม รูปแบบอย่างกุฏิสมภารในปัจจุบัน

2. กุฏิเจ้าอาวาสมีความรู้สึกอย่างไร

- เหมือนบ้าน เหมือนกุฏิวัดทั่วไป

3. กั้นสาครรอบศาลาการเปรียญควรทำอย่างไร

- นำออก เปลี่ยนสีใหม่ สร้างใหม่
 คงไว้

4. ควรทำอย่างไรต่อส่วนทำอาหาร

- ควรสร้างเพิ่มเติม มีความจำเป็นแต่ชะลอการก่อสร้างก่อน
 ไม่จำเป็นมีที่ทำครัวเพียงพอ

13. การทำช่วงบรรจุกระดูกที่กำแพงแก้วมีความคิดเห็นอย่างไร

เหมาะสม

ไม่เหมาะสม

14. กำแพงรอบวัดมีความรู้สึกรึ้อย่างไร

สูงมาก

สูง

ปานกลาง

เตี้ย

เตี้ยมาก

15. รั้วหน้าวัดควรทำอย่างไร

รั้วออก

สร้างต่อ

เปลี่ยนแบบและขนาด

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล	ทวีศักดิ์ ห่วงจันทร์
วัน เดือน ปี เกิด	15 มกราคม 2512
สถานที่เกิด	เขตคลองสาน จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 60 หมู่ 9 เขตคลองสาน จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่ทำงาน	การทางพิเศษแห่งประเทศไทย เขตจตุจักร จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง	ช่าง 5
ประวัติการศึกษา	ปีการศึกษา 2537 สำเร็จการศึกษา วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เทคโนโลยีสถาปัตยกรรม) จากสถาบันราชภัฏพระนคร ปีการศึกษา 2545 สำเร็จการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง